

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteuren.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteuren:

Dr. VITUS BRUNSMa,

leeraar aan de middelb. school v. meisjes en het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUNSMa,

practiseerend geneesheer te Steenbergen.

Uitgever:

H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel en plaatsing 4/3 maal.

Eenige bedenkingen weerlegd.

„Een blad ter bestrijding der kwakzalverij? Wat een dwaasheid. Hoe meer men over die kwakzalverij schreeuwt, hoe erger het er mee wordt. Er is reeds veel te veel over geschreven. Men moest die zaak laten rusten en zij zou van zelf wel dood bloeden.”

Dit is een van de vele bedenkingen die men uitte bij 't hooren van ons plan om dit blad te doen verschijnen. Wij antwoorden: wie de brandklok luidt, veroorzaakt niet den brand, maar geeft er heinde en ver bekendheid aan, opdat er hulp opdage. Zeker zijn er velen die niet wisten dat het met de kwakzalverij zóó erg was, als hun sinds eenigen tijd is gebleken; maar als wij hun dat niet onder 't oog hadden gebracht zou 't er niet minder erg mee zijn geweest; integendeel, onbekendheid met het kwaad is een kwaad op zich zelf, want zij verhindert het aanbrengen van verbetering.

„Neen — zeggen anderen — gij bevordert de zaak der kwakzalvers door aan hen en hun middeltjes zooveel meerdere bekendheid te geven; zij profiteeren van uwe bestrijding, want zij gebruiken deze als een nieuwe reclame voor hun bedrog.”

Wij ontkennen dit. — Niet dat de kwakzalvers van de bestrijding geen middel tot reclame maken; wij hebben reeds de ondervinding opgedaan dat zij dit wel doen. Maar niet waar is het dat deze reclame hen zooveel baat, dat zij ten slotte meer succes hebben dan wanneer zij nooit bestreden waren. Alle kwakzalvers moeten aan hun affaire door onophoudelijk adverteeren enz. een zeer groote bekendheid geven, indien zij willen slagen. Zal het hun nu veel helpen indien ook wij de namen hunner middeltjes noemen en daarbij door feiten hun bedrog aan het licht brengen? En mochten zij door de tegenschriften, die zij in het licht geven, misschien een enkele nieuweling in hun netten vangen, dan staat daar tegenover een veel grooter aantal dat door onze voorlichting uit hun handen wordt gered.

Want zonder te meenen dat wij reeds eenigzins voldoende in onze voorlichting van het publiek geslaagd zijn — de uitgave van dit blad bewijst het tegendeel — hebben wij toch de bewijzen in handen dat menigeen reeds door ons voor verder bedrog is behoed. Hier hield het debiet van dit of dat zwendelboek bijna geheel op; daar schafte men het gebruik van een duur maar waardeloos zoogenaamd gezondheidsmiddel voor goed af; elders werd men er van terug gehouden zich opnieuw tot een kwakzalver te wenden, aan wien men reeds een belangrijke som had verspeeld, maar omtrent wiens wetenschap en waarde men thans beter was ingelicht. Mocht het aantal dezer echter nog kleiner zijn dan wij meenen te mogen veronderstellen, toch zal het wel grooter zijn dan dat hetwelk de kwakzalvers ooit door onze bestrijding kunnen hebben gewonnen.

Velen echter roepen uit: „uw bedoeling is goed, naar het is een hopelooze strijd. De menschen allen hulp zoeken bij elk die ze hun aanbiedt. gij kunt niet zoo zonneklaar aantoonen dat hij,

van wien ze hulp verwachten, een bedrieger is, of in tijd van nood zullen ze het toch maar eens met hem probeeren. Zoolang niet de geneesheeren het zoover hebben gebracht, dat zij elke ziekte of elk gebrek oogenblikkelijk als met een tooverwoord genezen, zal men het blijven beproeven met hen die met groote woorden beweerden dat zij dat wel kunnen.”

Wij antwoorden: zeker zullen velen — niet allen — blijken voor overtuiging onvatbaar te zijn en voortdurend in staat om met open oogen te worden bedrogen. Doch daarom wenschen we voor hen, wat voor ons allen optreedt wanneer we niet sterk genoeg zijn om ons tegen bedrog te beveiligen, hulp van den staat. Menig ervaren kassier zal zich zelf wel tegen bedrog met valsche wissels weten te behoeden, maar moet men daarom het publiek niet beveiligen door het stellen van straf op het vervaardigen van valsche wissels?

Men zegge niet dat de menschen behoefte hebben aan 't geen de kwakzalvers hen aanbieden, omdat, wanneer het hen aangeboden wordt, zij er zoo gretig naar grijpen. Hebben de roodhuiden behoefte aan brandewijn omdat, als de blanken het hen aanbieden, zij er zich aan bedrinken?

Met hetzelfde recht zou men kunnen zeggen dat de Nederlanders behoefte hebben aan een kroeg of koffijhuis op den hoek van elke straat, omdat men kan zien dat er nergens een drankhuis wordt opgericht of het krijgt druk bezoek.

De kwakzalvers *scheppen de behoefte*. Als niemand adverteert dat toring of kanker door het slikken van dit, of het smeeren met dat, onfeilbaar en snel is te genezen, zal niemand een handvol geld aan zoo iets wegwerpen. Als er niet honderd middelen tegen borstziekten geadvertiseerd werden, zouden niet zoo veel zieken de geheele krant door medicineren en ten slotte hun kwaal verergeren. Niet dat zij niet, buiten hun geneesheer om, het een en ander zouden beproeven; maar dat zouden zijn vrij onschuldige huismiddeltjes, door dezen of genen goeden vriend aangeraden, die wel niet veel zouden baten, maar toch geen schromelijk nadeel aan gezondheid en beurs zouden toebrengen.

Een andere bedenking luidt: „als gij strijdt tegen kwakzalverij, moet gij ook strijden tegen de geneeskundigen, want ook die kwakzalven.”

Wij antwoorden: zeker moeten we dat. Waar kwakzalverij gepleegd wordt zullen we haar brandmerken, onverschillig of de persoon tot het uitoefenen van de geneeskunde door den staat bevoegd of onbevoegd verklaard wordt. Men heeft ons wel eens genoemd de lofzangers der officiële geneeskunst, of der docters en apothekers of zelfs van het geneeskundig staatstoezicht, maar nooit hebben we iets gedaan om dien naam te verdienen. Ofschoon onder de kwakzalvers het aantal niet geëxamineerde personen grooter is dan dat der geëxamineerden, zijn er toch ook verscheidene volgens de Nederlandsche Wet „bevoegde” geneeskundigen, die op ergerlijke wijze kwakzalven en steeds hebben wij hunne namen genoemd en hunne

handelwijzen aan het licht gebracht, zoodra zij ons bekend werden.

Men dient echter in 't oog te houden wat wij onder kwakzalverij verstaan. Wij bedoelen daarmee zooals wij meermalen gezegd hebben: het uitoefenen van geneeskunst of het verkoopen van geneesmiddelen met het eenige doel om daarmee geld te verdienen, wetende dat de behandeling of de middelen de uitwerking niet kunnen hebben, welke men den patient voorspiegelt en deze er van verwacht. Met andere woorden en duidelijker: het willens en wetens plegen van bedrog op geneeskundig gebied met geen ander doel dan om zich zelf te verrijken.

Er mogen nu onder de geneeskundigen zijn die zich aan dit misdrijf schuldig maken, de geneeskundigen, den geheelen stand, kan het genoemde niet worden ten laste gelegd. De eene geneeskundige is bekwaamer dan de andere; deze geeft zich veel moeite om op de hoogte van de wetenschap te blijven, gene volstaat met de vele of weinige kennis die hij van de academie heeft meegenomen en neemt alleen zijn praktijk tot leerschool; de een schrijft geen geneesmiddelen voor als hij weet dat geen geneesmiddelen kunnen helpen, de ander laat dan toch een onschuldig mengsel toe dienen om de zieke niet in de meening te brengen dat hij niet met de noodige zorg wordt behandeld enz. enz. Maar wat aan vele geneeskundigen ook moge ontbreken, en wat zij ook dikwijls mogen doen of laten, in 't algemeen kan men zeggen dat zij ter goeder trouw zijn, dat boos opzet om te bedriegen en daardoor zich zelf te verrijken ontbreekt. Dit laatste vormt het groote verschil met de kwakzalvers; zij zijn bedriegers, zoo goed als marskramers bedriegers zijn, die aan de boeren koperen ringen voor goud verkoopen, en duidelijk te onderscheiden van de kooplieden die zich ter goeder trouw in het gehalte van het verkochte goud mochten vergissen.

Eindelijk zijn er nog die zeggen: „kwakzalverij heerscht overal, niet alleen in den verkoop van geneesmiddelen. In kerk en staat, in het bestuur van rijk en gemeente, onder ambtenaren en kooplieden, bij advocaten en notarissen, bij financiers en courantiers, overal bestaat leugen en bedrog, dus kwakzalverij. Daaraan een einde te willen maken is een onbegonnen werk.”

Welnu, wij zullen de verdeling van den arbeid toepassen en slechts een deel van die algemeene kwakzalverij voor onze rekening nemen, de kwakzalverij met geneesmiddelen; zonder echter te bevoorlooven andere vormen van bedrog die, zeer dicht aan deze grenzen, altijd onbesproken te laten. Anderen mogen een ander deel tot hun taak kiezen. Op geen gebied zal daardoor de kwakzalverij wel geheel worden uitgeroeid, maar belangrijk verminderd, of ten minste in haar verderen voortgang gestuit, zal zij wel kunnen worden. Daartoe hopen wij op ons gebied werkzaam te zijn.

Wie lust heeft helpe een handje.

Onder het vele minder aangename dat onze handelingen tegen de kwakzalvers ons hebben opgeleverd behoort ook: ongevraagde hulp van een zijde waarvan wij die niet kunnen aannemen. Een ons onbekend persoon plaatste herhaaldelijk geheel zonder voorkennis van schrijvers en uitgever als advertentie een aanbeveling van het werkje *de Heden-daagsche Kwakzalver* in verschillende nieuwsbladen. Uit die advertentie bleek duidelijk dat hij daarmee slechts een aanval tegen een enkele der door ons ontmaskerde personen beoogde, en dit vooral op grond van diens *godsdiensige gezindheid*. Een ander schreef een artikeltje waarin de vrouw van dien kwakzalver werd aangevallen en een enkel blad meende uit de door ons gedane onthullingen munt te slaan voor zijn politieke richting.

Wij grijpen deze gelegenheid aan om te verklaren dat wij zulke hulp niet begeeren; dat wij den strijd tegen de kwakzalverij wenschen te voeren zonder inmenging van zaken die er niets mede te maken hebben en dat men wel doet advertenties en geschriften van welken aard ook nooit zonder de noodige waarborg op onze rekening te stellen.

Wat de politieke richting der bladen betreft zullen wij gelegenheid genoeg hebben nu en dan er op te wijzen hoe bladen van allerlei kleur de hand bieden aan de kwakzalverij, doch eveneens hoe verscheidene bladen van de meest uiteenloopende richting, hebben getoond haar met ons te willen bestrijden.

Wij zijn aan de lezers van ons jongste werkje over kwakzalverij een rectificatie schuldig. Tijdens het afdrucken van dat boekje meenden wij, zoo als vele anderen, dat de daar besproken wet tot beteugeling der kwakzalverij in Zwitserland aangenomen en zelfs reeds in werking was. Spoedig daarna bemerkten we evenwel dat onbekendheid met den juistten gang van de wetsontwerpen in Zwitserland ons een dwaling had doen begaan. Het wetsontwerp was slechts aangenomen door den Bondsraad (vergadering van regeeringsraden der verschillende kantons) doch bij de eindbeslissing door de Hooge Bondsvergadering (kamer van volksafgevaardigden) is het verworpen.

Verlof tot afleveren van medicijnen door de geneesheeren bij zoogenaamde geheime ziekten.

De geneeskundige wetten, in 't leven geroepen om de levering van geneesmiddelen door onbevoegden en daardoor de kwakzalverij tegen te gaan, hebben in sommige gevallen juist het tegenovergestelde gevolg en werken de kwakzalverij in de hand.

Dit geschiedt o. a. door de bepaling van art. 10 der wet van 1 Juni 1865, regelende de uitoefening der geneeskunst. De geneeskundigen, die gevestigd zijn in plaatsen, waar geen apotheker is, hebben de bevoegdheid geneesmiddelen te leveren; maar bovendien bepaalt dit artikel, dat alle geneeskundigen bij geheime ziekten de geneesmiddelen aan de zieken mogen leveren. Dit nu wordt de oorzaak van tal van misbruiken en geeft aan gewetenlooze geneeskundigen, die ter ongelukkiger ure hun radicaal hebben verkregen en zich niet schamen om zich zelf en hun stand te verlagen, de gelegenheid om met goed gevolg een aanslag te wagen op de beurs van dezen of genen lijder, wien zij door eene advertentie in hun net hebben gelokt. Om slechts één voorbeeld te noemen zou toch zonder de vergunning om zelf geneesmiddelen te leveren de bekende de Jong van Lier te Amsterdam niet in staat gesteld zijn om een eenvoudig ambtenaartje van wien 't hem bekend was, dat hij slechts een inkomen had van pl. m. 500 'sjaars en waarvan hij nog een gedeelte moest afstaan tot onderhoud zijner familie, de belofte af te dwingen om hem voor slechts enkele fleschjes pillen, die hij in ééns ontving, benevens één consult, de som van vijftig gulden te zullen betalen. Hoe wanhopig, hoe eenvoudig de lijder ook mocht geweest zijn en hoe brutaal en veeleischend zijn geneesheer, meer dan een gulden of tien zou de laatste hem toch niet voor één consult hebben durven vragen. Menig

hoogleeraar hier te lande vraagt voor een consult bij zich aan huis, zelfs in den zeer gegoeden stand, niet meer dan twee rijksdaalders, terwijl de voorgeschreven hoeveelheid pillen al heel groot moet zijn om den apotheker te veroorloven eveneens tien gulden in rekening te brengen. Maar juist door den lijder voor te spiegelen dat niemand dan hij zelf, de dokter, de vereischte geneesmiddelen, die zeker genezing zullen aanbrengen, kan leveren, gelukt de aanslag.

't Spreekt van zelf, dat wij niet willen eischen, dat een wetsbepaling worde veranderd om het misbruik dat deze of gene er van mocht maken. De oneerlijke vindt altijd kans om door de mazen van de wet te sluipen; 't is echter omdat het aangehaalde artikel veel te onbepaald en overbodig is, waarom wij meenen, dat het gewijzigd moet worden of nog liever geheel kan en moet vervallen. Alles komt aan op de bepaling van „geheime ziekten.” De uitdrukking is zonder commentaar van de eene wet in de andere overgegaan. De geschiedenis leert dus niets; de jurisprudentie evenmin, want nog nimmer heeft dat artikel aanleiding gegeven tot rechtsvervolging. Volgens den regel *verba valent usu* moeten we dus het gebruik nagaan; en hier vinden wij geheime ziekten gelijkloovend met geslachtsziekten. Doch ook deze benaming is op zich zelve niet verstaanbaar; beteekentze: ziekten der geslachtsorganen? Neen, want sommige ziekten dezer deelen, die welke ontstaan door verwonding, invloed van algemeene ziektemakende oorzaken enz., worden er niet onder begrepen, terwijl verschillende ziekelijke aandoeningen van andere lichaamsdeelen, mond, keel, lies enz. zonder dat de eigentlijke geslachtsorganen zijn aangedast, onder 't begrip geheime ziekten worden samengevat. 't Is dan ook niet de zetel der ziekte, maar de oorzaak van 't ontstaan, die haar tot een geheime maakt en wel als zij 't gevolg is van 't gebruik of misbruik der geslachtsdeelen. Doch om welke reden moeten hierbij de geneesheeren het voorrecht hebben zelf de geneesmiddelen uit te deelen? 't Antwoord schijnt voor velen eenvoudig. Omdat de namen, niet gedwongen zoude worden, ziekte ook aan den apotheker, doch ook andere ongesteldheden de betrokken personen voor met minder schandelijk gehouden, zoo als verschillende soorten van huiduitslag, ongedierte enz. terwijl zij in den regel geheel andere ziekten en die volstrekt geen schande met zich brengen, toch trachten zoo veel en zoo lang mogelijk geheim te houden, zoo als tering, krankzinnigheid, vallende ziekte enz. Waarom heeft de wet in al die gevallen niet hetzelfde verlof aan den geneesheer willen geven? Niet aan de wet toch is het opgedragen een onderscheid en beoordeeling tusschen ware en vermeende schandelijkheid te maken!

Maar bovendien wordt het geheim der geslachtsziekte aan een derde, den apotheker, geopenbaard als deze het recept moet gereed maken?

Volstrekt niet, al mocht dit ook in vroegeren tijd (bij de eigenaardige inkleeding van sommige recepten) in meer of mindere mate het geval kunnen geweest zijn. Alle geneesmiddelen, bijna zonder uitzondering (en althans de meest gebruikelijke) worden dagelijks door de geneesheeren voorgeschreven ook tegen ziekelijke aandoeningen, welke met geheime ziekten niets te maken hebben. En mocht de apotheker eenig vermoeden koesteren omtrent de soort van ongesteldheid, waaraan zijn klant lijdende is, staat hij niet onder den eed van geheimhouding? Wordt hij niet door de wet bedreigt met straf voor het openbaren van geheimen en raadt zijn eigenbelang hem niet zijn mond te houden?

Ja, heeft men gezegd, maar de patient wil niet weten dat hij ziek is voor zijne omgeving, zijne huisgenooten enz. Maar als hij gelegenheid vindt om zonder dat iemand 't gewaar wordt den dokter bij zich te ontvangen of hem te gaan opzoeken, zouden dan dezelfde maatregelen van voorzorg, die hij daarbij gebruikt, niet in staat zijn om zijn fleschje of potje uit de apotheek te krijgen? In het ergste geval kan hij ze zelfs bij zijn geneesheer aan huis laten bezorgen en van daar afhalen. Onze wet die zegt, dat de geneesmiddelen door den geneesheer te leveren door een apotheker gereed gemaakt

en met diens zegel voorzien moeten zijn, bedoelt wel iets dergelijks, doch feitelijk geschiedt het niet op die manier.

Voor een oogenblik echter aangenomen dat het wenschelijk bleef bij 't werkelijk bestaan van ziekten der geslachtsdeelen den geneesheeren toe te staan zelf geneesmiddelen uit te reiken; de wet, zooals zij thans door sommigen in de praktijk wordt opgevat, schijnt dit ook te vergunnen in allerlei van de meest uiteenloopende ongesteldheden, die met geslachtsorganen of geheime ziekten in geen of slechts in een zeer verwijderd verband staan. Geschiedt dit, 't zij dan met of zonder noodzakelijkheid, op verzoek van of in allen geval zonder schade voor den lijder, 't zou eene onregelmatigheid zijn, waartegen wij 't nauwelijks noodig zouden achten, onze stem te verheffen, doch zooals wij hier boven met een sterk sprekend voorbeeld hebben aangeteekend, dit is met sommige geneesheeren, die zich als geslachts-specialiteiten opwerpen, niet het geval. Aan de patienten, die hun om raad komen vragen, worden heel eenvoudig de geneesmiddelen meegegeven, die ze heeten noodig te hebben, alsof dit van zelf sprak en er geen wet en geene apothekers in de wereld waren. Zelfs gebeurt dit wanneer de patient vreemdeling is in de woonplaats van den geneesheer en 't hem dus hoegenaamd niets kan schelen om eenig recept van welken aard ook in een apotheek aldaar te laten gereed maken. 't Is alsof de wet zeide, de geneesheer moet bij geheime ziekten zelf de medicijnen afleveren.

Wij noemden het aangehaalde voorbeeld sterk sprekend, omdat er eigenlijk in 't geheel geen sprake was van geheime ziekte.

De betrokken persoon, wiens geheele briefwisseling wij in ons bezit hebben en waaruit wij zien hoe hij om betaling gemaand en bedreigd werd toen de ongelukkige geen beterschap ondervond en niet spoedig genoeg in staat was de tweede helft der beloofde vijftig gulden te voldoen, dit jongmensch had door onanie in de jeugd zijn aangeboren zenuwachtigheid in de hand gewerkt, was van geen al te sterke constitutie en thans min of meer zwaarmoedig geworden, doch overigens zonder ziekelijke aandoeningen van bepaalden aard of van eenig gewicht.

Laat de Jong van Lier het nu noodig achten hem duiveldrek, ijzer, china, kamfer of braaknoot voor te schrijven, welke denkbare reden kan er bestaan om hem dit zelf af te leveren, indien het niet is om daardoor kans te krijgen den ongelukkige, die ter kwader ure zich bij hem heeft aangemeld, meer geld uit den zak te kloppen?

Een ieder zij dus gewaarschuwd. Hij wete dat geen geneesheer medicijnen mag opdringen als de patient het niet verlangt en dat ieder apotheker tot geheimhouding verplicht is, zoo goed als een dokter.

Wat echter moet er gedaan worden om de onkundigen tegen dergelijke misbruiken te behoeden? De wet veranderen? Dit is slechts in 't verschiet mogelijk en gaat zoo spoedig niet! Beter is het, en bovendien een plicht voor de handhavers van wet en orde, te vervolgen, waar wetsovertreding plaats heeft en 't is niet te veel geveerd de hulp van politie en justitie in te roepen om te trachten het wettig bewijs te erlangen om proces-verbaal te doen opmaken. De rechtbank zal dan moeten beslissen, wat de wet moet verstaan onder geheime ziekten en of de bepaling daarvan ter beoordeeling kan worden gelaten aan den geneesheer of den lijder zelf. Wat ons aangaat, wij zien niet in, waarom aan de billijkheid tegenover de lijders en aan den zin der wet niet zou worden voldaan, als werd aangenomen dat onder „geheime ziekten” worden verstaan de ziekten, waarvan de ontdekking schade of schande zou kunnen medebrengen voor de betrokken personen en wier aard door het voorgeschreven recept duidelijk zou worden aan 't licht gebracht.

Rattenkruit „onschadelijk” verklaard.

In Duitschland tiert de kwakzalverij even welig als bij ons, maar gelukkig zijn er een aantal mannen, die het wel meenen met de volksgezondheid en de volkswelvaart, welke aldaar het publiek voorlichten. Wat daar in deze richting geschiedt zullen we onze lezers nu en dan mededeelen en daartoe

thans het eerst aan de beurt een vermakelijke storie, welke het tweede bedrijf vormt van een ij eindend treurspel, waarvan we het eerste beej in *De hedendaagsche Kwakzalver* hebben meedeeld.

De zaak betreft de drie groote mannen, die zich bij hun „officiël” optreden betitelen als:

Dr. JOHANNES MÜLLER, *gerechtigd beëdigd, chemisch-pharmaceutisch deskundige en koninklijk medicinaalraad te Berlijn.*

Dr. HESS, *Koninklijk Pruisisch geapprobeerd apotheker 1^e klas, gerechtigd beëdigd chemicus en wetenschappelijk onderzoeker en zaakkundige voor medicinale pharmaceutische en chemische gezondheids-toebereidselen van allen aard te Berlijn.*

Dr. THEOBALD WERNER, *beëdigd chemicus en directeur van het analytisch-chemisch laboratorium en ler polytechnische school te Breslau.*

Niemand zal ontkennen dat deze namen en qualiteiten een klank hebben, zeer geschikt om een eenvoudig burgerman de handen van verbazing in en te doen slaan over zooveel geleerdheid alleen den titel. Andere geleerdheid is bij het genoemde nietal echter ook niet te vinden en elk onzer mag zich met evenveel recht de opgegeven elen aanmatigen, want het zijn door de heeren uitgeozen sieraden.

De kostwinning van deze door zich zelf rijkbelde heeren bestaat in het hand reiken aan kwakalers. Elk aspirant-kwakzalver die een mengsel gebrouwen heeft, kan van deze welwillende nnen, tegen gereede betaling, een attest krijgen, arin verklaard wordt en door die zwaarwichtige andteekening ondertekend, dat het een uitstekend iddel is tegen deze of gene kwaal, of tegen alle walen te zamen, zooals hij dat maar verlangt.

Om van deze „lasterlijke aantijging” zooals de edoelde heeren het noemen, voor de rechtbank het bevijs te leveren, heeft de voorzitter van de gezondheidsommissie te Carlsruhe het vorige jaar een proef enomen. Hij stuurde door middel van een derde an mijnheer Dr. JOHANNES MÜLLER een mengselte en wijn, honing en een paar druppels pepermuntieen vroeg daarbij een attest. Zonder ander bezwaar n de betaling van f12 kwam daarop de „wenschappelijke verklaring” van den *gerechtigd beëdigd, chemisch-pharmaceutisch deskundige enz.*, dat e drank alleruitstekendst was voor *maag- en onerlijfkwalen, slechte spijsvertering, gebrek aan eetst, zwakte van het darmkanaal, maagkramp, ronische gebreken in de ademhalingsorganen, verarloosde verkoudheid enz. enz.!*

Dit was het eerste bedrijf, reeds vroeger uitvoeger door ons vermeld. Nu volgt het tweede.

De persoon wiens handelwijze zoo leelijk aan 't cht was gebracht, was dom genoeg om zich in en schotschriftje o.a. ook door de bewering te erdedigen, dat het mengselte in alle geval „onchadelijk” was. Deze zonderlinge verdediging kwam er oore van den heer R. H. PAULCKE apotheker e Leipzig, die bij de vorige zaak het mengselte, iet aas in de rattenval, had gereed gemaakt. De eer PAULCKE dacht dat dus misschien voor een zeer chadelijke, vergiftige stof wel dezelfde belangrijke erklaring zou worden afgegeven, en deze veronrstelling was te goed om er niet eens de proef an te nemen.

Er werden bereid, onder behoorlijk toezicht van getuigen, twee potjes met in elk 50 gram zalf waarin o.a. ook 0,5 gram rattenkruit (*Acidum arsenicosum*) was gemengd; en verder twee pakjes oeders, bestaande uit een mengsel van 10 gram oeder van hertshoorn, 10 gram poeder van vateriaanwortel en 0,1 gram rattenkruit.

De zalf werd met een begeleidend schrijven, waarin gevraagd werd of het niet een uitstekend middel was tegen roode neuzen, aan WERNER gezonden; het poeder op dezelfde wijs, voorgevende dat men meende dat het geschikt was om in te nemen tegen vallende ziekte, aan MÜLLER, terwijl HESS begunstigd werd met een potje zalf én een pakje poeders.

Men dient te weten dat de genoemde hoeveelheid rattenkruit in het poeder voldoende is om een volwassen persoon te doodden en dat ook de zalf, al wordt ze slechts uitwendig gebruikt, een hoogst gevaarlijke uitwerking moet hebben. Verder is het

ieder deskundige bekend dat het aan een scheikundige niet de minste moeite kost aan te toonen dat zich in dergelijke mengsels die belangrijke hoeveelheid arsenicum bevindt.

Hooren we nu den uitslag van de proefneming. Met JOHANNES MÜLLER gelukte de zaak maar half. Eerstens kreeg men moeilijkheid over den prijs van het „attest”; toen MÜLLER 20 Mark gevraagd had en men die had gezonden, kreeg men ten antwoord dat het 20 Thaler hadden moeten zijn, en terwijl men aarzelde deze 3 maal zoo groote som er aan te wagen, schijnt Müller achterdochtig te zijn geworden en zond een verklaring waarin slechts vermeld stond dat als het middel uit onschadelijke bestanddeelen samengesteld was, het wel aanbeveling verdiende. Hij scheen dus zich zelf als *chemisch-pharmaceutisch deskundige* niet best te vertrouwen en had geen rattenkruit gevonden.

De zich noemende Dr. Hess was duidelijker in zijn attesten en verklaarde van de de arsenikhoudende zalf dat zij ten gevolge van hare samenstelling VOLKOMEN UNSCHADELIJK was, en tot de beste middelen om de huid te verbeteren behoorde, die er maar te bedenken zijn. En van het poeder, dat ieder die er zich aan waagde den dood zou aangedaan hebben, werd door Hess getuigd: dat het poeder bij het door hem ingestelde onderzoek volkomen onschadelijk voor de gezondheid was bevonden, en dat het slechts zulke bestanddeelen bevatte, als bij vallende ziekte een groote geneeskrachtige werkzaamheid bezaten!

Natuurlijk was er niet het minste scheikundig onderzoek door den *gerechtigd beëdigd chemicus enz.* ingesteld, want dan was hem, als hij zoo iets had kunnen doen, de groote hoeveelheid arsenicum niet ontgaan. Op de zelfde wijze ging het met No. 3, die zich *directeur van het analytisch-chemisch laboratorium* noemt. Deze was zoo goed voor den verkooper ook een naam voor zijn neuswittend zalfje te bedenken; hij raadde hem het *Rosalin* te noemen en schreef daarbij een attest waarvan het slot aldus luidde:

„Ik heb het beschreven præparaat persoonlijk in mijn analytisch-chemisch laboratorium voor „gezondheidsleer aan een nauwkeurig, zoowel „qualitatief als quantitatief onderzoek onderworpen, waardoor, zooals men weet, het spoedigst „en het zekerst de werkelijke waarde van een dergelijk fabricaat kan worden geconstateerd, en ben „tot het volgende oordeel gekomen.

„Het „Rosalin” is een doelmatig bereid fabricaat, „dat onschadelijke, de huid verzachtende en genezende chemische bestanddeelen bevat, welke laatste op zeer vernuftige wijze in zoo „geconcentreerden vorm er in bevat zijn, dat bij „goed gebruik reeds na korten tijd de genoemde „huidziekten en met name de onaangename roodheid van den neus, belangrijk verzacht worden „en na langdurig gebruik geheel worden weggenomen.

„Ik verklaar nog uitdrukkelijk dat het Rosalin „vrij is van schadelijke, bijtende of narkotische „stoffen, en al het genoemde geeft mij het recht „deze Rosalin voortreffelijk te noemen, en het gebruik er van uit de volste overtuiging daar „waar het noodig is aan te bevelen.

„Breslau, Maart 1880.

„De directeur van het analytisch-chemisch laboratorium enz. enz.

„Dr. TH. WERNER.”

Men kan zoo iets een vermakelijke historie noemen en er om lachen. Maar men kan ook diep verontwaardigd zijn over zoo veel slechtheid; over de diepe verdorvenheid die uit geldzucht iemand plechtig doet verklaren dat hij een stof persoonlijk heeft onderzocht, en er slechts onschadelijke, de huid verzachtende bestanddeelen in heeft gevonden, terwijl hij niet het minste onderzoek heeft ingesteld daar hij dan het hoogst vergiftige, de huid zeer prikkelende rattenkruit er in zou hebben gevonden.

Oefenden de bedoelde drie personen hun verderfelijke werking alleen in Duitschland uit, we zouden in ons blad niet zoo veel ruimte aan hen besteed hebben. Maar ons land wordt overstromd met Deutsche middelen, en bij vele daarvan dienen attesten van het verfoeilijke drietal tot aanprijzing. De dronkenmansmiddelen van KRAEHMER, de ruma-

tieksmeersels van MOESSINGER, de jichtkettingen van WINTER en anderen, worden ook bij ons geadverteerd en verkocht en zijn vergezeld van attesten waarvan boven de oorsprong is medegedeeld.

Men zij op zijn hoede.

MISBRUIK VAN NAMEN.

Wij hebben er reeds vroeger op gewezen, dat bij al de minachting die de kwakzalvers veinzen voor de wetenschappelijke bemoeiingen, zij er toch altijd op uit zijn om zich meester te maken van de namen van vereenigingen en personen, die een goeden klank hebben; om te trachten door dezen hunne middelen beter aan den man te brengen.

Zoo werd onder de benaming van „Siemens-Electro-Therapeut” in kolossale advertenties eene nieuwe soort van galvanische ketting aangeboden, welke juist door den naam Siemens bijzonder de aandacht trok; vooral omdat er in de aanbevelingen bijgevoegd werd: „op herhaalde uitnoodiging hebben wij besloten, onze ervaring op het gebied der electriciteit ten dienste der geneeskunst aan te wenden,” en verder: „wij kunnen ons ontslagen rekenen van de moeite om ons instrument op de gebruikelijke manier aan te prijzen daar het bekend is, dat een jarenlange en ernstige studie onze uitvinding is voorafgegaan” enz. Bovendien werd een adres opgegeven, waardoor elk in den waan werd gebracht, dat de bekende en beroemde Dr. Werner Siemens te Berlijn eene nieuwe uitvinding bekend maakte.

Deze laatste zag zich daarom genoodzaakt de volgende aankondiging publiek te maken:

„Sinds eenigen tijd wordt in de nieuwsbladen onder den naam van „Siemens-electro-therapeut” door zekere Firma Siemens en Co. Markgrafstraate 35 te Berlijn, een geneestoestel aanbevolen. Daar de naam Siemens, de plaats waar het bedrijf wordt uitgeoefend en de eigenaardig gestelde advertenties waarschijnlijk reeds ten gevolge gehad hebben, de meening ingang te doen vinden als zou ik of de Firma Siemens en Halske te Berlijn en Gebr. Siemens & Co. te Charlottenburg met deze zaak gemoeid zijn, zoo acht ik mij verplicht bekend te maken dat ik met niemand van deze zoogenaamde nieuwe firma of met hare artikelen iets te maken heb. Ik verzoek in 't belang van 't algemeen aan de bladen, welke de aankondigingen van de firma Siemens en Co. hebben geplaatst, ook deze opheldering over te nemen.”

w. g. Dr. WERNER SIEMENS.

Deze verklaring voor de eerste maal bekend gemaakt op 5 Mei 1880, werd later meermalen herhaald zonder dat de fabrikanten der kettingen het echter noodig achtten, iets te veranderen in hunne advertenties.

Een sprekender voorbeeld nog bracht ons het *Berl. Klin. Wochenschr.* van 30 Aug. 1880:

Een tuinier te Köstritz, Gust. Deegen, beveelt in de *Gartenlaube* den *Eucalyptus globulus*, waarvan ook ten onzent de olie enz. veelvuldig wordt geadverteerd, als een „zeker geneesmiddel tegen Diphtheritis” (kwaadaardige keelontsteking). Ter aanbeveling bedient hij zich van den naam van Prof. Dr. Mosler, directeur der geneeskundige kliniek te Greifswald. Deze geeft daarom in hoofdzaak de volgende verklaring in het genoemde tijdschrift:

„Het is waar, dat ik onderzoekingen heb ingesteld omtrent de werking van *Eucalyptus*-olie bij Diphtheritis, en ik heb de aanvankelijk gunstige resultaten medegedeeld in dit tijdschrift onder al het voorbehoud en met al de voorzichtigheid, die de wetenschap eischt. Ik weet te goed dat bij zeer vele Epidemien zulke snel verloopende gevallen dezer keelontsteking voorkomen, dat elke behandeling in den regel van den beginne af vruchteloos is; terwijl onder andere omstandigheden zeer vele gevallen bij zeer verschillende methoden van behandeling genezen. Ik mag daarom de hoop geen voedsel geven, als zou de thans aangegevene behandeling met *Eucalyptus*-olie bij Diphtheritis steeds met gunstigen uitslag bekroond worden.

„In allen gevalle mag het niet toegelaten worden, dat een leek uit een handelsoogpunt zulk eene geneesmethode tracht te exploiteren en vooral op de manier, zooals door den heer Deegen geschiedt en

waardoor aan de lijdende menschheid groot nadeel kan worden berokkend.

„In 't bijzonder wensch ik op den voorgrond te stellen, dat ik noch mondeling noch in een mijner geschriften ooit heb aanbevolen of dat ik ooit zelf heb aangewend tegen Diphtheritis, een afkooksel van bladen van den Eucalyptus globulus, zooals door den heer Deegen onlangs in talloze aankondigingen werd beweerd, niettegenstaande ik hem dit sedert lang reeds heb laten weten.

„Wat men dus van de aanprijzingen van dezen Deegen mag gelooven, kan ieder hieruit opmaken. Ik heb bovendien deze zaak ter vervolging aan de justitie in handen gegeven.”

w. g. Prof. Dr. MOSLER.

Met voordacht zullen wij steeds zulke verklaringen opnemen ten einde onze bewering te staven, dat de tegenwoordige kwakzalverij, in haar meest gebruikelijken vorm geheel gelijk staat met *bedrog*. In andere gevallen toch neemt de rechter dergelijke omstandigheden als wij hier mededeelen als bewijzen aan van het *bedriegelijk opzet*.

Wij voegen hieraan toe de mededeeling van het met slechts al te goeden uitslag toegepaste misbruik, dat een zelf-fabrikant van den goeden naam der Vereeniging het Roode Kruis maakt. Niet lang geleden werd in onderscheidene dagbladen de volgende advertentie herhaaldelijk geplaatst.

NEDERLANDSCHE

Vereeniging het „ROODE KRUIS.”

Naar aanleiding van de aanbevelingen in de dagbladen en herhaalde aanvragen bij het Roode Kruis betreffende de Zalf van het Roode Kruis enz., verklaart het Hoofd-Comité, dat bij de Vereeniging niets van deze bereidingen bekend is.

Het Hoofd-Comité voornoemd,

Namens den Voorzitter,

(w. g.) Dr. B. CARSTEN, Secretaris.

Dit is binnen een paar jaren tijds nu reeds de tweede maal, dat het noodig is eene dergelijke waarschuwing aan 't publiek te geven. 't Is te jammeren dat het bestuur van 't Roode Kruis in deze omstandigheid niet een reden heeft gezien om zich deze keer strenger uit te drukken en zijne afkeuring te kennen te geven over de handelwijze van hen, die door hunne valsche aankondigingen het er op toelaggen eene nuttige vereeniging te compromitteren door met een bedriegelijk doel misbruik te maken van haar naam.

Tegen het misbruik maken van fabrieksmerken enz. kan men bij den rechter hulp zoeken. Ware dit niet even noodig voor deze nuttige philanthropische vereeniging die haar naam tot uithangbord van een kwakzalver moet zien misbruiken?

BOEKAANKONDIGING.

Dokter en patient door Dr. T. C. WINKLER. 's Hertogenbosch, W. C. van Heusden 295 blz. Prijs f 1.75.

Evenals in onze bekende boekjes, zullen wij ook in het Maandblad voortgaan onder deze rubriek de werken te bespreken die in Nederland het licht zien en onderwerpen behandelen van gezondheidsleer of populaire geneeskunde en in 't algemeen dienstig kunnen zijn om betere begrippen over hun eigen lichaam onder de menschen te verspreiden.

Gaarne wijzen wij daarom op het bovengenoemde zeer handig boekje van Dr. T. C. Winkler, van wien wij reeds in de gelegenheid waren vroeger een ander werkje te noemen, *Moeder en Kind, een boekje voor gehuwde vrouwen*. In hetzelfde klein formaat en bij denzelfden uitgever zag thans dit „*Dokter en Patient*” het licht, een boekje waarvan de auteur zich bij het schrijven steeds heeft voorgesteld dat zijn lezer zou zijn een beschaafd, algemeen ontwikkeld mensch, die bij het bezoeken van zieken of bij het voorkomen van ziekten in eigen huisgezin, bij zich zelf de vragen stelt: wat is ziek zijn; wat moet men doen om niet ziek te worden; waarom moet de zieke zóó behandeld worden en niet anders enz.; kortom iemand die gevoelt dat hij van vele dingen niets weet en die toch verlangt er iets van te weten. Juist aan dezen bevelen wij het boekje aan en 't zal hem een nuttige lectuur zijn zonder dat hij bevreemd behoeft te wezen dat het hem te geleerd of te droog is.

Of wij daarom bij 't leveren eener kritiek genee aanmerkingen zouden hebben? Zeer zeker. Aangaande de noodzakelijkheid of den inhoud van een huis-apotheek in ieder „welinggerichte huishouding” verschillen wij nog al van den schrijver. Ammonia liquida 10 gram, Chloroform 50 gram, Jodiumtinctuur 25 gram, Laudanum 10 gram, Acet. morphic. 25 centigr. (in 25 poeders) zouden wij niet graag op onze verantwoordelijkheid aan ieder gezin aanbevelen, zij 't dan ook in een gesloten kastje en met een duidelijk opschrift. Ieder weet toch hoe bij een plotseling ongeval — en voor andere gevallen is de gewone apotheek gemakkelijk te bereiken — de meeste huisgenooten in zenuwachtigheid vaak niet weten wat ze doen, waardoor het handteeren van dergelijke zware vergiften vaak meer onheil dan hulp zou aanbrengen. Trouwens tot de waardeering van 't boekje doet dit weinig af; de hoofdzaak blijft dat het om zijne nuttigheid en bevattelijkheid voor den ontwikkelden leek alle aanbeveling verdient.

In verband met het onderwerp, dat wij in dit

blad behandelen, kunnen wij niet nalaten de volgende aanhaling te doen van bladz. 101.

„'t Is zeer onverstandig een zieke iets voor te schrijven, omdat het een anderen zieke geholpen heeft. Gelijk men nooit een gelaat ziet dat volkomen op een ander gelijkt, ontmoet men ook nooit ziekten die volkomen gelijk zijn, ofschoon zij denzelfden naam dragen. Men kan dus niet zeggen: „dit of dat geneesmiddel heeft mij in deze of gene ziekte geholpen, dus zal het een anderen zieke ook helpen.” Een geneesmiddel dat voor den een heilzaam is, kan soms nadeelig zijn voor een ander, die wel dezelfde ziekte maar een geheel ander gestel of temperament heeft: de dokter alleen kan dit beoordeelen. Een goed dokter tracht dan ook niet zoozeer de ziekte als wel den zieke te genezen.”

CORRESPONDENTIE.

Het aantal leden der Vereeniging, à f 3 contributie per jaar, bedraagt bij het afdrucken dezes 163. Nieuwe leden kunnen zich nog steeds bij een der redacteurs aanmelden.

De leden (en de abonné's) ontvangen dit nommer evenals de volgenden een paar dagen vóó de algemeene verspreiding plaats heeft. Zij worden verzocht dadelijk na de ontvangst *aan den uitgever* te berichten hoeveel exemplaren van het nommer zij ter verspreiding wenschen te ontvangen. Voorloopig kan dit aantal niet meer dan 10 voor elk lid bedragen. Overigens geschied de verspreiding door de redactie.

Kleine Mededeelingen.

HOOGE SOMMEN.

Er zijn menschen die meenen dat men in 't algemeen met middeltjes die niets blijken te helpen spoedig ophoudt en er nooit groote sommen aan besteed. Het tegendeel is waar. De kwakzalvers zelf werken dit trouwens om gemakkelijk te begrijpen reden in de hand en verzekeren dat men altijd door moet volhouden met het slikken van hun waar.

De bekende Dr. Hermann Hager deelde daarvan weer onlangs een voorbeeld mede. In Duitschland wordt sinds lang door zekeren Silvius Boas te Berlijn in den handel gebracht een oplossing van een weinig Broomkali en een poeder uit rood gekleurde suiker eveneens met Broomkali bestaande onder den fraaien naam *Auxilium Orientis*, wat tegen een reeks van ziekten hulp heet te verschaffen en gelukkig nog niet tot ons land is doorgedrongen. Een familie had 4 maal een bezending van 24 mark en 2 maal een grootere van 40 mark gebruikt en daarbij nog 70 mark als honorarium aan den kwakzalver betaald, dus in 't geheel een som van 240 mark of meer dan 150 gulden geofferd terwijl zij, voor een consult bij den bekwaamsten geneesheer en voor de geneesmiddelen bij den meest betrouwbaren apotheker bereid, zamen zeker met 25 gulden zou hebben kunnen volstaan.

Advertentiën.

Bij den UITGEVER van dit Maandblad alsmede bij alle Boekhandelaren, is verkrijgbaar:

DE HEDENDAAGSCHE KWAKZALVER.

Een waarschuwing voor allen, die hun gezondheid en hun beurs op prijs stellen,

DOOR

Dr. VITUS BRUINSMA

leeraar a. d. middelb. school v. meisjes en het gymnasium te Leeuwarden.

EN

Dr. G. W. BRUINSMA, praktiserend geneesheer te Steenbergen.

Prijs f 1.00.

Het „Oordeel der pers” over dit werkje wordt op franco aanvraag gratis en franco toegezonden.

Nog enkele exemplaren verkrijgbaar van het eerste werkje van dezelfde schrijvers:

De kwakzalverij met geneesmiddelen en de middelen om haar te bestrijden. Prijs f 1.25.

GEDENK TE LEVEN!

„De overal hoorbare klachten over allerlei kwalen, het van jaar tot jaar talrijker bezoek van bekende of nieuw ontdekte badplaatsen, het aangroeiende getal kwakzalvers en geheime geneesmiddelen, de ongeschiktheid van een groot gedeelte der mannelijke jeugd voor den militairen dienst, de ongeschiktheid van vele moeders om hare eigene kinderen te zogen, enz. enz. zijn zoovele bewijzen, dat de lichamelijke toestand van het hedendaagsch geslacht betreurenswaardig is. De naaste oorzaak daarvan is gelegen in een tegennatuurlijke verpleging des lichaams door ouders, onderwijzers en eigene willekeur. Deze verkeerde behandeling nu vloeit voort uit onbekendheid met het menschelijk lichaam.”

Dr. BOCK laat deze woorden vooraf gaan aan zijn beroemd Werk: **Het Boek van den gezonden en van den zieken Mensch**, geschreven met het doel om de menschen bekend te maken met hun eigen lichaam, met de voorwaarden om gezond te blijven en lang te leven en hen los te maken van gewetenlooze kwakzalvers.

Van dit werk verscheen een Hollandsche bewerking van de hand van Dr. DONKERSLOOT, consularend geneesheer te 's-Hage, en zoo gunstig was de opname, dat de aanzienlijke oplage in weinige jaren totaal is uitverkocht.

De tweede goedkope druk, door Dr. DONKERSLOOT opnieuw bewerkt, kost slechts f 2,75; gebou-

den in een prachtband f 3,15. Het werk bevat 600 bladz., een Cahier van keurige Houtgravuren en een uitvoerig Register.

D. B. CENTEN, Uitgever. Amsterdam.

VERVALSCHTE LEVENSMIDDELEN.

HANDBOEK tot herkenning der vervalschingen van de meest dagelijks voorkomende Levensmiddelen. Volgens eenvoudige methoden. Ten dienste van het algemeen, door R. J. OPWIJERDA. Prijs 90 Cents.

„Het is een echt practisch geschrift, dat wij gaarne aanbevelen.” *Volksblad.*

„Men zal in dit werkje vele methoden vinden, om het bedrog, dat tegenwoordig met alle voedingstoffen gepleegd wordt, te ontdekken. Dit nuttig en zeer oordeelkundig ingericht geschrift, is eene bijzondere aanbeveling waard.” *Tijd.*

„De weinige stuivers, voor den aankoop besteed, zullen ruimschoots intrest afwerpen, indien men van de wenken wil gebruik maken, die in dit werk worden gegeven. *Utr. Dagblad*

Uitgave van S. & W. N. van NOOTEN te Schoonhoven en alom verkrijgbaar.

Bij W. C. VAN HEUSDEN te 's Bosch, verscheen:
ERISMANN, **gezondheidsleer** f 2.40.
Dr. T. C. WINKLER, **moeder en kind** f 1.50.

Dr. T. C. WINKLER, **dokter en patient** . . . f 1.75.
Voor de kennis van ons leven en ons lichaam, zijn geen werkjes meer geschikt en duidelijker dan deze.

RAADGEVINGEN VOOR IEDEREEN.

P. NIEMEIJER, Een en ander over den Hoest.

Ontstaan, behandeling en voorbehoedmiddelen.

3e herziene druk, met 8 afbeeldingen. Prijs f 1.20.

P. NIEMEIJER, Het Kouvatten.

Oorzaken, behandeling en voorbehoedmiddelen.

2e druk, met eene afbeelding. Prijs f 0.90.

Bovengenoemde populaire boekjes, door Dr. I. A. M. T. SANNES, Arts te Rotterdam, uit het Duitsch vertaald en voor het Nederlandsch publiek bewerkt, werden in alle Couranten buitengewoon gunstig beoordeeld en dringend ter lezing aanbevolen. Beide werkjes waren binnen twee maanden na de uitgave geheel uitverkocht; van „*Een en ander over den hoest*” was reeds een derde oplaag noodig.

Rotterdam, Maart 1880.

De Uitgevers,
VAN HENGEL & EELTJES.

Binnen kort verschijnt:

Het laatste gedeelte van den 5den druk van

De Ontwikkeling van het kind,

door Dr. G. A. N. ALLEBÉ.

Prijs van het complete werk f 2.60.

CAARELSEN & Co.
Amsterdam.

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteurs.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteurs:

Dr. VITUS BRUINSMA,

leeraar aan de middelb. school v. meisjes en het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,

practiseerend geneesheer te Steenbergen.

Uitgever:

H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel en plaatsing 4/3 maal.

Moeder Seigel's stroop en pillen.

Wie dadelijk een onderneming met kracht aanvat, kan in korten tijd een succes bereiken dat door anderen slechts op den langen duur is te verwerven. Een zekere A. J. WHITE die in New York en in Londen zijn fabrieken heeft, bewijst de waarheid dezer stelling door zijn optreden in Nederland. Tengevolge van zijn veelvuldig en kostbaar adverteeren heeft hij in enkele maanden, met zijn bovengenoemde kwakzalversmiddeltjes, zich tot een zwaren concurrent van Holloway gemaakt.

In September van het vorige jaar begon hij met zijn lange advertentie, geheel met kleine letter gezet, die tot opschrift draagt: *De vreemde hier te lande alom verspreide ziekte, of Een onrustwekkende ziekte, die een talrijke klasse kwelt.* In die advertentie worden tal van zeer uiteenlopende verschijnselen opgenoemd, die bij allerlei ziekten kunnen voorkomen, maar die daar gezegd worden de kenmerken van één onrustbarende ziekte te zijn, die in 't bijzonder in dit land voorkomt, waaraan een derde gedeelte der bevolking heet te lijden, die aan de geneesheeren onbekend is, maar die genezen kan worden door het *Extract of Roots of Moeder Seigel's genezende stroop!* Deze siroop — zoo heet het — tast de ziekte in den grond aan en verdrijft haar met wortel en tak uit het lichaam!

De onzin uit de advertentie wordt nog verder uitgesponnen in een boekje van 36 bladzijden, dat in vele plaatsen van ons land van deur tot deur gratis wordt afgegeven; met name in Amsterdam, Rotterdam, den Haag, Nijmegen en Breda, van waar het ons door welwillende hand werd toegezonden. Dit boekje is in den vorm van een almanak (voor 1880) en met eenige niet onaardige Engelsche houtsneden voorzien. Het bevat op al die bladzijden, de brutaalste leugens en den dwaasten onzin die men zich op geneeskundig gebied kan denken; zoo ingekleed en in zulk goed Nederlandsch, dat de oorspronkelijke ontwerper een bekwame schurk en de onbekende Nederlander die hem zijn hulp verleende een eenigzins geletterd man moet zijn geweest.

Het verhaal, dat het goedgeloovig publiek wordt opgedischt, bestaat hoofdzakelijk in het volgende: Een geneesheer, die reeds 20 jaar in New York had gepractiseerd, hoorde van de Duitschers die daarheen verhuisd waren, dat in Duitschland een oud vrouwtje, zekere moeder Seigel leefde die zonder uitzondering alle ziekten kon genezen. De man reisde er naar toe en vond op de aangewezen plaats (waar wordt niet gezegd, men mocht eens gaan navragen!) een oude dame die het geheim van een groote bekendheid met een menigte kwalen bezat; want zij had dag en nacht bij zieken gewaakt en wist alles dus veel beter dan de doctor, die de zieken slechts gedurende weinige oogenblikken bezoekt; met hetzelfde recht zou men natuurlijk kunnen zeggen dat een nachtwacht het geheim van de bekendheid met de sterren bezit en er meer van weet dan een sterrekundige die ze slechts enkele oogen-

blikken waarneemt.) Die dame had door een toeval het geneesmiddel voor alle ziekten ontdekt (dus zonder dat die groote bekendheid haar iets baatte), want toen zij zelf eens ongesteld was en wandelde bij een ouden steenen muur (en de muur en zij zelf worden in 't boekje afgebeeld!), plukte zij een klein struikje en begon er op te kauwen. De dame genas, plukte meer van die kruiden en nog vele anderen, maakte er extracten van en slaagde er spoedig in inderdaad alle kwalen te genezen; de werking was, in alle gevallen, snel en wonderbaar!

De gewaande geneesheer, die het gewaande bezoek bracht, aan de gewaande moeder Seigel, wilde terstond f 25.000 aan het moedertje betalen, voor het geheim van die kruiden, maar de brave vrouw gaf het voor niet. „Mijn dankbaarheid was onbegrensd” roept de man uit en hij gaat in Amerika een fabriek oprichten, en verdient honderd duizenden!

Daarop volgt in het boekje edacwone opsomming van de kwalen waarvoor de stroop uit die planten bereid kan dienen, wat eigenlijk overbodig is nadat al meer dan eens is gemeld dat zij voor alle ziekten kan dienst doen. Maar een ieder ziet toch gaarne de kwaal die hij zelf meent te hebben met name genoemd en zoo worden dan opgesomd: *leverziekte, ongesteldheden der darmen, aambijen, maagziekte, zenuwziekte, hoest, verkoudheid, koorts, ontsteking, rhumatiek, waterzucht, toevallige kneuzingen en wonden, hartziekte, alle mogelijke huidziekten, zeere oogen, tering, schurft, graveel en nog vele meer!*

Van al deze ziekten wordt gezegd dat zij genezen door de wonderbaarlijke stroop, terwijl er eenige onzin over 't ontstaan der ziekten aan vooraf gaat. Uit honderd een enkel voorbeeld. Bijna ieder weet, dat schurft wordt veroorzaakt door een diertje dat op of in de menschelijke huid leeft. De Amerikaan zegt: „Schurft is een overgeërfde kwaal, die zich aan de oppervlakte der huid openbaart, zij veroorzaakt ook zwelling van de halsklieren, misvorming van de leden en den ruggegraat.” Maar door 't slikken van de stroop: onmiddellijk genezing.

Om den lezer, aan wien de zaak toch wel eens wat al te verbazend kon voorkomen, in de rechte stemming te houden, worden allerlei drogredenen er tusschen in gevlochten. We mogen niet te veel ruimte aan het mededeelen daarvan besteden, doch zie hier een enkel staaltje:

In een zijner fabelen vertelt Esopus, dat een vader op zijn doodbed zijn zonen mededeelde, dat een groote schat in zijn wijnberg verborgen lag, en dat zij dien moesten trachten te vinden. De zonen gaven zich veel moeite den schat te vinden; zij groeven den wijnberg om, doch te vergeefs, geen schat beloofde hun arbeid; maar toen de oogsttijd kwam, plukten zij de vruchten van hun arbeid; en in het genot van een goede gezondheid, en in den goeden oogst, veroorzaakt door hun aanhoudenden arbeid, vonden zij de meening van de mededeeling van hun stervenden vader. Hun vader wenschte hen opmerkzaam te maken op het nut van volhardenden arbeid. Er zijn lieden, die lijdende aan kwalen, die niet door de bekende geneesmiddelen konden genezen worden, het niet van zich kunnen verkrijgen een nieuw middel te beproeven, omdat zij zoo dikwijls te leur gesteld werden. Zoodanige lieden behoorden te bedenken, dat de schat hier of daar in

den wijnberg verborgen is. De inhoud van dit boekje, met aandacht gelezen, zal hun de plaats aanwijzen waar de schat verborgen is.

Zeker moet men het begrip zijner lezers niet hoog stellen als men hen met een zulk een logica denkt te winnen. Maar de schrijver rekent op de domheid van zijn publiek. Dit blijkt uit het geheele werkje; zoo zegt de gewaande geneesheer ook van zijn bezoek bij de oude vrouw: „ik schaam mij niet te verklaren dat zij mij binnen eenige weinige uren „meer onderricht gaf met betrekking tot de menschelijke ongesteldheden, dan de professoren onzer collegies in even zooveel jaren zouden kunnen „doen.” Dat zulke woorden vat hebben, dikwijls zelfs op zoogenaamd „beschaafde” lezers, pleit zeker niet voor de „beschaving” die het gevolg is van lezen leeren.

Toen we ons de stroop, die lang verborgen schat, hadden aangeschaft, werden we vooreerst getroffen door de kolossale schaal waarop deze kwakzalverij wordt gedreven. Om het fleschje gewikkeld bevond zich een aanbeveling en een gebruiksaanwijzing in niet minder dan 17 talen. Men vindt daar Hollandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch, Italiaansch, Spaansch, Portugeesch, Russisch, Turksch, Grieksch, Arabisch, Persisch, Chineesch, Japansch, Hindostansch, Bengaalsch en Guaratisch! Waarlijk dat papier is een staalkaart van talen en men moet het betreuren dat de moeite en kosten om zoo iets bij een te krijgen, aan zoo'n ellendige zaak worden besteed. Al die aanbevelingen dragen het opschrift *De vreemde hier te lande alom verspreide ziekte — Maladie étrange et générale dans ce pays. — Die ausserordentliche hier zu Lande besonders hervorherschende Krankheit. — The strange and prevailing disease of this country. — La straordinaria malattia prevalente in questo paese. — La estrana y prevaleciente dolencia de este país. — A estranha e prevalecente doença n'este país etc. etc.* zoodat men kan zien dat in elk land de ziekte zeer bijzonder inheemsch is!

Wat is nu dat middel dat de geheele menschheid gezond moet maken?

In een stevig, hoekig fleschje verkrijgt men voor f 1.75 ongeveer 50 gram van een troebele, bruine, stroopachtige vloeistof, waaruit zich een bruinachtig bezinksel afzet.

De samenstelling der stroop staat buiten op 't fleschje vermeld. Deze openhartigheid schijnt vreemd, doch is slechts een list te meer. Vooreerst geeft het den kwakzalver den schijn van goede trouwen kan hij tot zijn verdediging zeggen, dat zijn fabriek geen geheimmiddel is, in den letterlijken zin van het woord; terwijl het hem van den anderen kant niet onbekend kan zijn dat het publiek zich door zulk eene opgave niet laat terughouden om te koopen. Het zal altijd meenen dat het middel niet goed is als het niet in zoo'n fleschje en met zoo'n etikette wordt verkocht. Bovendien heeft WHITE er wel voor gezorgd een mengsel van allerlei dingen door een te brouwen, voor 't groote publiek geheel onverstaanbaar, waardoor hij voor namaak niet behoeft te vreezen. Wij schrijven

het voorschrift letterlijk zooals het op het fleschje voorkomt hieronder af. (*)

Onder de 17 bestanddeelen (behalve water en keukenstroop) die in dat voorschrift worden opgenoemd vindt men eenigen die bij ons, zelfs bij het volk, zeer goed bekend zijn, zooals *Gentiaan*, *Coloquint*, *Aloë*, *Spaansche peper*, *Sassafras*, *Borax*, *Spiritus nitridulcis*. Om de waarheid van het voorschrift te controleeren heeft onze medewerker, de Heer HERMAN VAN GELDER milit. apotheker, een scheikundig onderzoek ingesteld naar enkele van deze stoffen en inderdaad behalve de suiker van de stroop (glucose), *aloë* en *borax* er in gevonden.

Al de andere stoffen aan te toonen zou een uiterst omslachtig scheikundig onderzoek vereischen en de zaak is de groote moeite en kosten daaraan verbonden niet waard. We willen aannemen dat de andere opgenoemde bestanddeelen eveneens in het mengsel voorkomen; wat is dan daarmee geblesken?

1o. dat de wonderbare Moeder Seigel's stroop een verzameling is van allerlei voor de greep genomen artseneijstoffen, hoofdzakelijk behoorende tot de zoogenaamde bittere en purgeermiddelen, waardoor *niets* van de verbazende uitwerking is te verkrijgen, die er van beloofd wordt.

2o. dat er geen sprake van is dat het slechts een aftreksel is van wortels of kruiden door het oude moedertje geplukt, zooals het verhaal luidt maar dat er behalve de *spiritus* en de *keukenstroop* met name *aloë* (een hars) en *borax* (een mineraal) in voorkomen, die uit in Duitschland groeiende kruiden nooit kunnen worden verkregen.

3o. dat een gulden en vijf en zeventig cent voor 50 gram, dat is ongeveer een theekopje vol van het vocht, verbazend duur is en geen apotheker ooit voor een dergelijke hoeveelheid van een zoodanig mengsel zooveel zou vragen.

Behalve de stroop worden ook nog verkocht *Moeder Seigel's pillen* voor f0,75 een klein fleschje met 25 stuks. Deze heeten „op dezelfde wijze uit wortelen en kruiden bereid en moeten te zamen met de stroop gebruikt worden door lijdens aan verstopte darmen.” En inderdaad volgens het voorschrift dat ook hier bij gevoegd is (†) zal het zeker die ongelukkige lijdens aan ontlasting niet ontbreken. Het is bekend dat bijna alle fabrikanten van pillen hiervoor een purgeermiddel gebruiken; HOLLOWAY neemt *aloë*; RICHTER in zijn *Airypillen jalappe*; onderscheidene fabrikanten van *Urbanus pillen aloë*; GIMBORN *rhabarber*; de fabrikant van de pillen-Pearcy *Podophylline*. Maar deze kwakzalver A. J. WHITE stopt in zijn pillen een reeks purgeermiddelen bij elkaar, *aloë*, *jalappe*, *coloquint*, *podophylline*, *guttegom*!

De heer VAN GELDER heeft ook dit voorschrift voor ons gecontroleerd en de *aloë* in de pillen aangehouden en bovendien de in het voorschrift genoemde *Hydr. subchlor*, dat is de stof die bij ons meest *calomel* genoemd wordt, een kwikzilververbinding, die met voorzichtigheid moet gebruikt worden. De aanwezigheid van deze stof vooral, die nooit anders dan uit het delfstoffenrijk kan worden verkregen, toont hoe brutaal de in het boekje gedrukte leugen is dat de pillen uit „wortels en kruiden” zijn vervaardigd!

't Is jammer dat elke buitenlandsche zwendelaar ook in ons klein landje zijn helpers kan vinden. Geld oefent een sterke aantrekkingskracht uit en heeft bij ons enkele apothekers en drogisten verlokkt, Moeder Seigel's middelen mede aan den man te brengen. Het *Pharmaceutisch Weekblad* was zeker de tolk van al de achtenswaardige mannen onder de Nederlandsche apothekers, toen het daarover zijn leedwezen en verontwaardiging uitsprak.

Ten slotte nog een curieuse mededeeling. Het

(*) *Mother Seigel's curative Syrup*. Formula—Take Extract Bleu Flug, Culver. Stillingia, Poke, Butternut, Dandelion, each 6¼ lbs. Ext. Princes Pine 5 lbs Ext., Mandrake 4 lbs. Ext. Gentian 2 lbs. Ext. Colocynth 2 lbs. Ext. Blk. Cohosh 10 lbs., Aloes 9 lbs., Pow'd Capsicum 1 lb., Pow'd Sassafras 10 lbs., Borate of Soda 15 lbs., Spirits of Sea Salt 12 lbs. 30 galls. Sugar House Syrup, Water q. s. to make 90 galls. Mix.

(†). *Mother Seigel's operating Pills*. FORMULA. Pulv. Aloes., p. jalapp, p. colocynth, extr. podophyll. each 2 lbs.; pulv. capsic. p. gamboge each 1 lb.; Hydr. subchlor. ¼ lb.; Extr. Juglans 4 lbs. — Mix. Divide into 4 grains pills.

woord *Seigel* is Hebreeuwsch en beteekent *verstandig*. Wordt het ook gebruikt in den zin van listig, slim, geslepen, dan is de naam zeker goed gekozen. Want listig handelt de fabrikant zeker, als hij op zoo groote schaal, met zulke lange advertentie's en door zulk een brutale bedriegerij het geld uit de beurzen der zieken in zijn zak weet over te brengen, zonder eenig gevaar te loopen het lot te deelen van hen die het zelfde doel door inbraak of diefstal op den openbaren weg zoeken te bereiken. Is het eenig doel *geld*, en is de keus der middelen onverschillig, dan is speculeeren op de domheid der menschen altijd *Seigel* geweest, en het zal dit nog wel langen tijd blijven.

Berichten.

Den 21sten Januari j. l. heeft er te Winschoten een veroordeeling plaats gehad die naar wij hopen een waarschuwing mag zijn zoo wel voor de kwakzalvers als voor hen die zich door deze laten beetenemen. Uit een welwillend ons toegezonden mededeeling blijkt dat de zaak zich als volgt heeft toegedragen.

In November van het vorige jaar werd aan de apothekers S. KONING en E. G. FOLKERS door de Arrondissements-Rechtbank te Winschoten opgedragen, om de inhoud van een fleschje voorzien met etikette, waarop stond: Luizen—Essence—Gift, te onderzoeken. Het fleschje was in beslag genomen bij een winkelier te Veendam naar aanleiding eener mededeeling van den Heer Inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezicht voor Friesland en Groningen Dr. ALI COHEN aan de Rechterlijke Macht, dat aldaar vele dergelijke fleschjes verkocht werden en waarvan het gevolg bij onderscheidene verbruikers was, dat zij zweren op het hoofd kregen. De winkelier had deze fleschjes in depôt van een aldaar wonend drogist, die ze fabriceerde en ook verkocht tegen den prijs van f0.25 per fleschje.

Het onderzoek leerde dat de inhoud van het fleschje bestond uit eene oplossing van 164 milligram *veratrine* in 82 gram gemethyleerden spiritus bevattende vloeistof.

Veratrine mag op deze wijze niet door een winkelier of drogist verkocht worden, zoodat dan ook beide personen schuldig werden verklaard aan het onbevoegd uitoefenen der geneeskunst. In hare zitting van 21 Januari j. l. veroordeelde de rechtbank den winkelier, bij wien het fleschje in beslag genomen was tot één, den drogist, die niet alleen verkooper, maar ook bereider was van het vergiftige vocht, tot *honderd gulden* boete; bij wanbetaling te vervangen door één en door veertien dagen gevangenisstraf.

Het groote publiek moge hier tevens uit leeren dat vergiftige stoffen niet alleen nadeelig werken wanneer ze in de maag komen, maar dikwijls ook wanneer ze zoogenaamd „uitwendig” worden gebruikt. De waarschuwing van den drogist door het woord gift op het fleschje, bracht de menschen in 't idee dat wasschen er mede geen kwaad kon.

Als een bewijs dat de verkoopers van kwakzalversmiddeltjes zelf inzien dat de handel hierin geen gezonde, eerlijke handel is, kan dienen dat velen onder hen daarvoor een anderen naam gebruiken dan dien hunner gewone firma. Veelal wordt, zoodanig door apothekers als anderen, onder de bedriegelijke advertentie's de overigens reeds lang opgegeven naam van een oude firma genoemd, zoodat bijna iedereen onbekend blijft met den persoon die thans eigenlijk de zaak in handen heeft. Op dezelfde wijs adverteeren ook enkele geneeskundigen die vreezen het volle licht op hun handelwijzen te doen vallen, zonder opgaaft van hun naam, slechts door aanduiding van straat en nommer van hun huis, of door middel van een boekhandelaar.

Enkele van die „maskers” zijn voor ons reeds opgegeven en we zullen daarover achtereenvolgens mededeelingen doen. Onze lezers, en vooral de leden der Vereeniging, verzoeken wij, wat hen van dien aard bekend is, aan ons te melden.

De redacteur de Heer R. J. OPWIJERDA vermeldt bij een bespreking van ons eerste nummer in het

Pharm. Weekbl. een merkwaardig voorbeeld van misbruik van namen door kwakzalvers, hem een paar jaar geleden voorgekomen. Hij had in vereeniging met Dr. VAN DUJL, als leden van een commissie uit den geneeskundigen raad, belast met het toezicht op den onbevoegden verkoop van geneesmiddelen, een verslag uitgebracht waarin een aantal middelen werden genoemd en de samenstelling er van medegedeeld.

Niet lang daarna las men in een dagblad een advertentie waarin van een dier middelen gezegd werd: „scheikundig onderzocht door de heeren VAN DUJL en OPWIJERDA.” Erger kan het moeilijker.

Wij vernemen met genoegen dat er binnen kort een *tweede zeer vermeerderde uitgave* zal verschijnen van het werkje: De aard en samenstelling van een tal van dusgenaamde geheimmiddelen of geheime geneesmiddelen door R. J. OPWIJERDA. De eerste druk (bewerkt naar Wittstein) verscheen in 1868.

Onderzoek van een der talloze geheimmiddelen.

Geheimmiddel, reeds het woord alleen moest de menschen doen afschrikken, hunne gezondheid te wagen met het gebruik van iets, dat reeds in zijn naam den stempel draagt, niet het licht te mogen zien en waarvan de vervaardiging en verkoop louter een speculatie op de lichtgeloovigheid der menschen is, alleen met het doel zich den buidel te vullen. Wanneer men toch die breedsprakige advertentiën van zulke lieden leest, moet immers een ieder met een weinig gezond verstand, lachend de schouders ophalen, over de domheid van zulke fabrikanten, door het beschaafde publiek „kwakzalvers” genoemd; want voor hoevele kwalen is hun fabrikaat volgens hun zeggen niet afdoende, voor hoevele andere ziekten weer een voorbehoedmiddel, in het kort gewoonlijk een universeel geneesmiddel, en wie kan bij het lezen van zulk eene, aan domheid grenzende dwaasheid nog eenig geloof aan die zoogenaamde „onfeilbare geneeskraft” hechten? En toch neemt het aantal der geheimmiddelen met den dag toe; het publiek wil bedrogen zijn of de oorzaak ligt in de onbekendheid met de samenstelling dier middelen. Als dat het geval mocht zijn, vóór alles dan onderzoek en openbaarheid daarvan. Gelukkig geeft de wetenschap ons in vele gevallen de middelen aan de hand, het publiek in deze voor te lichten, en leert zij de aanwezigheid van schadelijke stoffen, die niet zelden daarin voorkomen, kennen. Daar bij, wie kan zijn eigen geneesheer zijn, laat staan zich genezing zoeken te verschaffen met iets, waarvan de bestanddeelen hem onbekend zijn; men zij toch niet te lichtgeloovig, en vertrouw niet te veel op de goedheid van zulke zoogenaamde menschenvrienden: ook daarin schuilt het kwaad.

Na dit inleidend woord wensch ik mededeeling te doen van het door mij verrichte onderzoek van zeker soort *Urbanuspillen*, die ten getale van 25 stuks in een houten doosje, in deze streken zeer veelvuldig verkocht worden en verkrijgbaar zijn bij de firma L. van Turenhout te Prinseland (gemeente Dinteloord.)

Voor mijne collega's acht ik het niet ondienstig mede te deelen, dat hiertoe door mij grootendeels gevolgd is, de methode door Hager in zijne „Untersuchungen Band 2” opgegeven. Zeker maken deze pillen niet het minst aanspraak op den naam van universeel geneesmiddel, als men de lange daarbij gevoegde gebruiksaanwijzing leest, waarvan echter een verdere bespreking niet tot mijn werkring behoort. Liever maak ik opmerkzaam op de slordige wijze van gereedmaken; groote, zware pillen, die onderling aanmerkelijk in gewicht verschillen (gewicht 340—400 milligram per stuk) en ook bij doorbraak duidelijk laten zien, niet met de vereischte zorg te worden bereid, zaken, die geen plaats zullen hebben, bij gereedmaken op voorschrift door den apotheker.

Microscopische beschouwing van de tot poederen gebrachte pillen deed daarin de aanwezigheid van poeder van *rhabarber wortel* kennen, terwijl het mij bij verder chemisch onderzoek mocht gelukken de aanwezigheid van 4,7 gram *aloë*, in zuiveren staat

gerekend, te constateeren. De 25 pillen wogen 9 gram en bestaan dus voor meer dan de helft uit aloë, terwijl nog in aanmerking dient genomen te worden, dat de aloë uit den aard der zaak steeds onzuiver is, waardoor dus de gebruikte hoeveelheid nog grooter is.

Gedurende het onderzoek openbaarde zich de reuk van fenkelolie, waarschijnlijk bijgemengd om den bitteren smaak eenigzins te verbergen.

Wat aangaat de hoog geroemde grijswitte kleur der pillen, die deze volgens den vervaardiger altijd behouden *wegens het ontbreken van schadelijke bestanddeelen*, zooals het heet, zoo bleek het mij al spoedig, dat deze het gevolg was van het omwikkelen der pillen met koolzure kalk, het publiek beter bekend onder den naam van *krijt*, zoodat de kleur *hoognaamd niets met de al of niet schadelijkheid der pillen heeft te maken*.

Ten slotte werd een asch-bepaling verricht en de asch onderzocht, doch leverde uit een oogpunt van onderzoek niets belangrijks op; alleen werd een groot gehalte aan kalk geconstateerd en verklaard op grond van de behandeling der pillen en het gevonden rhabarber-poeder.

En hiermede geloof ik aan het eind van mijn taak gekomen te zijn; het was mij een genoegen een gedeelte van mijn vrijen tijd te kunnen besteden, ter bestrijding van iets, dat ieder weldenkend mensch met mij een maatschappelijk kwaad zal noemen, tegen welks voortgang alle mogelijke gepaste middelen moeten worden aangewend.

Bergen op Zoom, December 1880.

J. VAN RIEL,

Mil.-Apotheker 2e kl.

Wij herinneren dat men dus ook hier al weer bij deze pillen, met een *purgeermiddel* te doen heeft, dat vooral wegens zulk een sterk werkende stof als *aloe*, bij eenigzins langdurig gebruik zeer zeker *nadeel zal doen*. Op den persoon die deze pillen in den handel brengt komen we later terug.

RED.

LA MERT.

Toen Dr. Ladame op het Congres te Genève een rede had gehouden over de aankondiging van geheimmiddelen en zedekwetsende advertenties in de kranten, ontving hij eenigen tijd daarna van een collega het volgende bericht aangaande den beruchten La Mert.

„Ik heb, zoo verhaalde de geneesheer, onder behandeling gehad een pas gehuwd man, die zich zeer ongerust maakte over eene misvorming van zijn lichaam, van weinig beteekenis. Het was een eenvoudig koopman. Achtereenvolgens had deze van La Mert vier flesschen met medicijnen laten komen, waarvoor hij successievelijk 200 fr., 150 fr., 100 fr., 50 fr., te zamen 500 fr. (250 gulden) had betaald. Ieder flesch was vergezeld van aansporingen om voort te gaan en van beloften van zekere genezing. Op den vierden brief van den lijder, dat hij nog niet genezen was, kreeg hij geen antwoord meer. De slag was geslagen.

„Hij kwam daarop bij mij onder behandeling en was totaal genezen na zijn derde bezoek; ieder consult kostte hem 2 fr., in 't geheel dus 6 fr., (3 gulden.) Hij verliet mij, in de wolken van blijdschap en zwoer, maar een beetje laat, dat hij zich niet weer zou laten beetnemen.

„'t Is volstrekt noodig, zoo eindigt dit schrijven, eene *wet* in 't leven te roepen, waardoor zoo iets als *oplichterij* kan worden gestraft.”

Omdat La Mert en zijne vuile boekjes ook hier te lande maar al te zeer bekend zijn, deelen wij het bovenstaande ter waarschuwing mede.

Want dat hij ook in Nederland tal van ongelukigen heeft verlost kan daaruit blijken, dat hij 't zelfs de moeite waard acht om somwijlen uit Londen over te komen. Enkele jaren geleden toch is hij te Rotterdam geweest en heeft daar zitting gehouden voor zijn patienten, die hij waarschijnlijk per brief van zijn komst had verwittigd.

In de laatste twee maanden worden zijn boekjes weder bijzonder druk in de Nederlandsche bladen geadverteerd. Men zij gewaarschuwd.

VOOR FRIESLAND.

Men weet hoezeer de kwakzalvers er op uit zijn om elk hoekje van de aarde te bewerken en elk volk in zijn eigen taal aan te spreken. De groote onkosten daarvoor worden door de ontzaggelijke winsten vergoed. Een sterk sprekend voorbeeld kunnen we daarvan thans mededeelen. Op dit oogenblik wordt te Haarlem gedrukt het bekende blaadje ter aanprijzing van de *Quina Laroche* in de Friesche taal, dat dus uitsluitend in de provincie Friesland zal worden verspreid en wel bij duizende exemplaren. Het spijt ons dat er dus ook onder de Friesche taalgeleerden een is kunnen gevonden worden, die voor zoo'n bedrog zijn hulp wil leenen. Men zal dan nu op elk klein plaatsje in Friesland kunnen lezen:

Koarte biskrujwinge fen de egenskippen fen 'e Quina Laroche, boppest best uttreksel fen 'e trye kina-soarten; fiedsum, forsterkend en koarts fordrjuwend wyn-elixer. Met de belangrijke mededeeling dat: by eltse flesse is in mjittegieske, en de grove leugens dat de Quina-Laroche is goed for alderhanne gammelens en sjuchtmen; hja docht jimmer skoan fortuten by Forswakkinge, Bleeksjuchte, as min hast nin iten fortarre kin, aef nin iten mei; as frouljue nei 't kreamjen sa omgammelje en net op 'e hael komme kinne enz. enz.

Op de laatste bladzij van dit nommer wordt medegedeeld wat er van die Quina-Laroche te denken is. Friezen, bij deze poging, die in 't bijzonder op u gericht is, past op uw zeuzen en laat u door de behendigheit van een Franschen gelukzoeker niet beetnemen.

De nieuwsbladen en de kwakzalverij.

De nieuwsbladen zijn het voornamelijk hulpmiddel voor de kwakzalvers. Hoe langer hoe meer leeren de laatsten de eersten met voordeel in hun zaken te gebruiken. De kwakzalvers krijgen een bovenmatige behendigheit om hun advertentie's en reclame's zoodanig te doen plaatsen, dat het schijnt alsof het aanbevelingen van de redactie zijn. Sommige bladen maken hen dit trouwens gemakkelijk genoeg door zonder bezwaar die aanbevelingen van kwakzalversmiddeltjes, geheel buiten het „verhuurde” gedeelte van de krant te plaatsen. Bladen die dat doen zijn positief medeplichtig aan het schromelijk bedrog. Wij zullen hunne namen en wijze van handelen ter gelegener tijd publiek maken; en men wane niet, dat dit alleen kleine en onbeduidende organen zijn. De redactie's van de andere kranten zullen het zeker met ons beklagen dat zij tot nu toe buiten machte zijn dat in de hand werken van bedrog door middel van hun blad tegen te gaan.

Zoo ten minste wordt het door bijna alle redacteurs-uitgevers voorgesteld. Zij kunnen, zeggen ze advertenties enz. die in den vorm niet kwetsend zijn voor de zedelijkheid of zoo iets, niet weigeren. Er zijn echter ook in ons land enkele blaadjes die dit nogtans doen. Ons zijn bekend de *Zierikzeesche Nieuwsbode* (3 maal 's weeks verschijnende) en het *Nieuw Advertentieblad van Heerenveen* (1 maal 's weeks uitkomende, uitgave Hepkema) die niettegenstaande het aanbod daartoe, geen advertentie's van kwakzalvers opnemen. Het *Friesch Volksblad* plaatst evenmin ooit advertentie's van geheimmiddelen en buitenlandse loterijen. Een ander blad, de *Nieuwe Courant*, goedkoop Nieuws- en Advertentieblad voor Alkmaar en Omstreken (eens per week verschijnende) handelt eveneens en vermeldt nu en dan aan 't hoofd van zijn kolommen: „Advertentiën betreffende zoogenaamde geheime geneesmiddelen als: poeders, pillen enz. enz., alsmede alle aanbiedingen aangaande buitenlandse loterijen, wor-door ons niet geplaatst.”

Dit zijn 4 zeldzame uitzonderingen onder de ruim 300 bladen en blaadjes in ons land. Mochten er meer zijn die zich bij dit 4-tal aansluiten dan zullen de redactie's of uitgevers ons met de mededeeling verplichten. De kwestie of niet alle bladen zoo zouden kunnen handelen thans daarlatende, willen wij er alleen op wijzen dat ten minste andere dan de gewone nieuwsbladen, wij bedoelen die welke zich een meer beperkt, juist aangewezen doel voor oogen stellen, zouden kunnen ophouden de hand

aan de kwakzalvers te reiken. Bij die bladen treedt de financieële zaak in den regel niet zoo sterk op den voorgrond. Enkele van die welke wij hier bedoelen weigeren dan ook de bedriegelijke annonces van zoogenaamde geneesmiddelen, dit erkennen wij met genoegen, maar lang niet allen doen het.

Waarom moet b. v., om enkele voorbeelden te noemen, de vereeniging die zich *Eigen Hulp* noemt, haar blad mede door de betaling der kwakzalvers staande houden? Waarom moeten zulke belangrijke tijdschriften als *Eigen Haard*, of *Katholieke Illustratie*, (om van de *Hollandsche Illustratie* niet eens te spreken) wekelijks of maandelijks een blad met bedriegelijke advertentie's hun lezers aanbieden? Waarom kan de *Landbouw-Courant*, die in haar kolommen, zooals anderen op haar gebied, tegen bedrog ijvert, het zeer klaarblijkelijke bedrog met geneesmiddelen niet geheel uit haar advertentie's weeren? Waarom kan de *Huisvrouw* dit niet eveneens, het blad dat voor gezondheidsleer in 't bijzonder heet te ijveren? En het *Paleis van Justitie*, dat thans door zijn advertentie's een bedrog in de hand werkt, dat onder de termen van „strafbaar voor de Wet” valt. Dat de *Geneeskundige Courant* ook nog maar altijd doorgaat haar advertentie-kolommen open te stellen, voor allerlei kwakzalverijen op geneeskundig gebied, hebben wij al meer dan eens gezegd.

Men begripe dat we hiermee niet juist een grief uitspreken tegen de redactie's van die bladen, (meer dan één van de genoemden helpt met ons het doel van dit maandblad bevorderen, en heeft met ingenomenheid van ons eerste nummer aankondiging gedaan) maar tegen het geheele blad, de combinatie van redacteur-uitgever en wie er verder mee anex moge zijn. We merkten onlangs ook met verontwaardiging op dat in het *Rijks- en Residentie-Almanak voor het Koninkrijk der Nederlanden* voor dit jaar, een geheele bladzijde door een advertentie van de *zalf en pillen van Holloway* werd ingenomen. Die almanak wordt uitgegeven door Gebrs. BELINFANTE, de redactie wordt niet genoemd, maar de uitgaaf geschiedt volgens het titelblad „Met vergunning van Hun Edel Achtbaren, de Heeren Burgemeester en Wethouders van 's Gravenhage!” — Nog in een andere officiële uitgaaf troffen wij bedriegelijke kwakzalvers advertentie's aan, n.l. in de *Officiële Reisgids* (Jan. '81) uitgegeven met voorkennis van de *Maatsch. tot Exploitatie van Staatsspoorwegen!*

De zaak der advertentie komt ook in het buitenland dikwijls ter sprake.

In het „*Berliner medicinische Gesellschaft*” heeft Dr. B. FRAENKEL in de zitting van 7 Juli 1880 voorgesteld om door de vereeniging te doen benoemen eene Commissie, bestaande uit vijf leden, welke het recht zouden hebben zich enkele ook niet-geneeskundigen toe te voegen, en aan deze commissie op te dragen om in onderhandeling te treden met de redacties of eigenaars der nieuwsbladen te Berlijn, ten einde met deze te onderzoeken hoe het mogelijk zou wezen uit de bladen die advertenties te weren, welke de aanprijzing van geheimmiddelen en bijzondere geneeswijzen beoogen en die voor ieder deskundige het duidelijke kenmerk dragen van bedrog en oplichterij.

Bij de toelichting tot zijn voorstel schrijft Dr. FRAENKEL o. a.:

„t Moet ieder in 't oog vallen, dat er bij 't plaatsen van advertenties door de bladen hoognaamd geen kritiek uitgeoefend wordt; vandaar dat er aanbevelingen van geheimmiddelen worden opgenomen, die als bedrog te herkennen zijn door elk, die denken en lezen kan.

„Mijn voorstel nu wenscht een proef te doen nemen om te zien in hoeverre langs den zachten weg der onderhandeling het begrip van fatsoen (Anstand) de zucht om geld te verdienen kan overmeesteren. Of het iets zal baten, zoo volgt hij, is van te voren zelfs niet bij benadering te bepalen daar het fatsoen een niet te taxeren factor is, als 't lieve geld er mee gemoeid is. „Als maar enkele kranten begonnen, zouden er spoedig anderen volgen en vooreerst zou men tevreden kunnen zijn, als ten minste de ergste bedriegerijen uit de advertentiekolommen verdwenen van de fatsoenlijke kranten of van die zich voor zoodanige uitgeven.”

Hier te lande, waar van eene vereeniging of bond tusschen de verschillende vertegenwoordigers der periodieke pers, zooals elders, geen spoor aanwezig is, kan zelfs van pogingen tot onderhandelen geen sprake zijn. Wij kunnen niet anders doen dan aan alle redacteuren en uitgevers, die het wel meenen met volksgezondheid en volkswelvaart, de zaak bij herhaling ter overweging aanbevelen.

Boekaankondiging.

DR. PAUL NIEMEIJER. *Een en ander over den hoest.* Ontstaan, behandeling en voorbehoedmiddelen. Raadgevingen voor iedereen. Naar de derde Duitse uitgave vertaald en voor het Nederlandsch publiek bewerkt door Dr. I. A. M. T. Sannes, arts te Rotterdam (met 8 afbeeldingen). Derde herziene druk. Rotterdam van Hengel en Eeltjes, 107 bladz. prijs f 1.20.

DR. PAUL NIEMEIJER. *Het kouvatten.* Oorzaken behandeling en voorbehoedmiddelen, (met eene afbeelding) door denzelfden vertaler en uitgever. Tweede druk 86 bldz. f 0.90.

Reeds vroeger noemden wij deze werkjes onder de aanbevelenswaardige boeken. Nu er van beide weer een nieuwe druk is noodig geworden, meenen wij er nogmaals de aandacht op te moeten vestigen, omdat het zulke uitstekende werkjes zijn. Wat al hopelooze borstlijders zouden misschien nooit zoo ver gekomen zijn, indien zij de raadgevingen in deze boekjes vervat bij tijds hadden opgevolgd; hoevelen zullen vrij wat meer baat vinden, als zij zich gewennen hun leven in te richten naar deze lessen, zij 't ook in den beginne niet zonder inspanning en opoffering, dan dat zij behalve hunne zwakke ademhalingswerktuigen nog bovendien hun maag bederven door allerlei pillen en poeders. Daarbij zijn de boekjes geschreven op zoo onderhoudenden toon, dat de lezing eene ware uitspanning moet zijn voor ieder maar eenigzins ontwikkelden leek. Slechts voor een ding zij de lezer gewaarschuwd: hij wane niet dat deze losse toon bij den schrijver gebrek aan ernst verraadt. Integendeel, 't is alles diep gevoelde overtuiging en ontegenzeggelijk ligt de praktische beantwoording van de vraag, of tering genezen kan, voor het toekomstige geslacht op den weg door den schrijver aangewezen.

„Weg. — zoo roept de schrijver uit, — weg met al die maag bedervende en de longen niets helpende „siropen, sliktotten, borstbonbons, pastilles, teerkapsules en hoe al die dingen meer mogen heeten, „waaraan de lichtgeloovige borstlijders hun geld en „helaas, niet alleen dit wegwerpen.” En op een andere plaats:

„Door de zwendelarij met de teerkapsules van „Guyot, hebben vele borstlijders zich laten verlokken tot het koopen daarvan, om evenwel nadat „zij een eerste paar geslikt hebben, slechts tot de „overtuiging te komen dat zij ze niet naar binnen „kunnen krijgen, of zoo dit al gelukt, dat zij ze „niet kunnen verdragen.”

Omtrent dit laatste teekent de Nederlandsche vertaler in een noot het volgende aan, dat wij hier willen overschrijven, omdat het de waarde van een der meest verspreide kwakzalversmiddelen in het licht stelt; n. l. *de teer*.

„Bijna alle borstlijders — zegt hij — die mij over „hunne ademhalingswerktuigen raadpleegden, ver- „klaarden dat zij gedurende korteren of langeren „tijd, doch steeds zonder baat, teer in den een of „anderen vorm hadden gebruikt, terwijl velen mij, „naar aanleiding van de waarschuwing daartegen „in dit werkje, vroegen waarin het nadeelige van „dat gebruik bestaat. Ik acht het daarom niet „onnoedig hier kortelijk omtrent de werking van teer „het volgende aan te stippen:

„Teer is een product hetwelk men verkrijgt uit „den pijnboom of den beuk en bestaat uit een mengsel van koolwaterstoffen (benzol, xylol, toluol) „paraffine, phenyl-alcohol en kreosoot, welk laatste „bestanddeel hoofdzakelijk de prikkelende werking „veroorzaakt.

„Op de uitwendige huid gebracht veroorzaakt „teer eene verhoogde roodheid en ontsteking; op „de inwendige slijmvliezen werkt het sterk prikkelend, waardoor eene vermeerderde slijmafscheiding ontstaat.

„Langdurig inwendig gebruik van teer bewerkt „eene vergiftiging met gelijke verschijnselen als die „welke bij carbolzuur-vergiftiging optreden, n.l. „nierontsteking en algemeene verzwakking, uitputting.

„Met het oog op de bovengenoemde prikkelende „werking op de slijmvliezen is het gebruik bij teer- „ringlijders, 't zij zij reeds bloedspuwingen gehad „hebben, 't zij zij daartoe groote vatbaarheid ver- „toon, en dus in alle gevallen, ten sterkste af „te keuren.

Dat het inwendig gebruik van teerlikeur, teercapsules e. d. de borstlijders onmogelijk van hunne ziekte kan genezen, ja hen veel eer moet schaden, zal de lezer die uit dit werkje met de ware oorzaken van het ontstaan dezer ziekten heeft kennis gemaakt even duidelijk zijn als het den vertaler is.

CORRESPONDENTIE.

Met genoegen berichten we dat het aantal leden thans tot 226 is aangegroeid. Zal de verspreiding van het blad echter eenigzins gelijken op die welke de kwakzalvers aan hun reclames geven dan dient dat aantal nog voortdurend toe te nemen. Wij noodigen al onze lezers uit daartoe mede te werken.

Het getal exemplaren dat elk lid van dit no. ter verspreiding kan ontvangen, blijft bepaald op hoogstens tien. Verzoeken de aanvraag echter zoo spoedig mogelijk aan den uitgever te richten en wel voor elk no. afzonderlijk. Van no. 1 zijn geen exemplaren meer verkrijgbaar, behalve voor nieuwe leden en abonneés.

Om het blad voor verspreiding onder 't groote publiek meer geschikt te maken, zullen we, zooals in dit nummer, waar er plaatsruimte is, onder den titel: *Herhaalde Waarschuwingen*, kleine gedeelten uit onze vroeger uitgegeven werkjes afdrukken.

Kleine Mededeelingen.

Attesten van niet-genezing.

Van alle aanbevelingen van kwakzalvers vormen de „attesten van genezen lijdens” een belangrijk deel. Ook al zijn die — wat lang niet altijd het geval is — van werkelijk bestaande personen, en volkomen ter goeder trouw afgege-

ven, dan nog kunnen ze niets bewijzen. Men zou naast ieder attest van genezing met eenige moeite wel 100 attesten van niet-genezing kunnen verzamelen. Niet omdat we meenen dat men langs den weg dier getuigschriften tot de waarheid moet komen, maar slechts om hen die, bedweld door de attesten der kwakzalvers, voor geen andere overtuiging vatbaar zijn, eens iets van tegenovergestelden aard onder de oogen te brengen, drukken we hier een paar verklaringen af die ons welwillend werden toegezonden.

Harlingen, 1 October 1880.

Ofschoon volstrekt tegen 't gebruik van alle in de bladen bij advertentie aanbevolen middeltjes, was ik eenigen tijd geleden dwaas genoeg mij aan te schaffen een flacon *Zickenheimer Druivenborsthomig*, hopende daardoor een hardnekkige hoest mijner Echtgenoot te genezen, of daardoor ten minste eenige verzachting aan te brengen. Bij 't gebruik geloofden we reeds, dat deze honig slechts uit suiker bestond, en het resultaat was gelijk nul.

R. VAN DROOGEN.

Harlingen. November 1880.

De ondergeteekende, Scheepsgezagvoerder, wonende te Harlingen, op middelbaren leeftijd door gedurig uitvallen van het hoofdhaar eenigzins kalen schedel bekomende, heeft getracht door het haarmiddel van *Theophile* te Amsterdam den groei van het haar te bevorderen, daarbij zorgvuldig nakomende alle voorschriften door genoemden Heer *Theophile* gegeven.

Hij verklaart bij dezen dat het middel hem in den vollen zin des woords niets heeft gebaat.

J. J. ALTA.

IN ZUID-AFRIKA.

Dr. Holub te Praag, die geruimen tijd in Zuid-Afrika vertoefde, gaf onlangs belangrijke mededeelingen over den stand der geneeskundige zaken aldaar. Onder de heerschende ziekten, welke voorkomen, noemt hij o. a. ook vergiftigingen: deze laatste voegt hij er bij, worden doorgaans veroorzaakt door het gebruik van zoogenaamde geheimmiddelen (Patent medicijnen), welke meerendeels opiaten bevatten. Deze geheimmiddelen worden van buiten ingevoerd en aangezien deze zelfde fabrieken in Europa en Amerika ook onze depôtouders voorzien, kan ieder zelf nagaan, aan welke gevaren hij zich bij het gebruik dier artikelen moedwillig bloot stelt. Dat de nadeelen voor de gezondheid hier niet zoo sterk in het oog springen, zal wel daarin zijn oorzaak hebben, dat men in den regel waarder met 't gebruik ophoudt dan in de gewesten van Z. Afrika, waar het moeilijker is geneeskundige hulp in te winnen.

Herhaalde waarschuwingen.

Quina Laroche. Deze stof is voor eenige jaren door den apotheker LAROCHE te Parijs bereid en in den handel gebracht. Sinds lang evenwel is de bereiding niet meer in zijn handen maar in die van een fabrikant en spekulant te Parijs, die zijn waar op kwakzalverige wijs aan den man zoekt te brengen. Het is een aftreksel van Quina-bast (de bast waaruit de chinine wordt verkregen) met behulp van spiritus en wijn; goed bereid bevat het verschillende geneeskrachtige stoffen, die het in sommige ziektegevallen tot een zeer deugdzzaam middel maken. Sterk werkend is het niet, zoodat het gebruik nooit groot gevaar zal meebrengen. Men dient echter zijn geneesheer te raadplegen vóór men het dure middel gaat gebruiken, daar men anders gevaar loopt veel geld nutteloos weg te werpen, want lang niet in alle ongesteldheden, die in de advertenties worden genoemd, kan het middel baten.

De zoogenaamde echte Quina Laroche van den franschen fabrikant kost f 2.75 per flacon. Dit is een hoeveelheid van 375 kub. cent. Ieder Nederlandsch apotheker kan de stof bereiden en dan betaalt men voor dezelfde hoeveelheid ongeveer f 1.60. Behalve meer dan een gulden in prijs, wint men dan den waarborg dat het middel inderdaad uit deugdelijke bestanddeelen is samengesteld. Dit laatste is vooral bij dit middel hoogst noodig, omdat de kostbare Quinabast maar al te gemakkelijk door de een of andere bittere stof zonder waarde kan worden vervangen.

RAADGEVINGEN VOOR IEDEREEN.

P. NIEMEIJER, Een en ander over den Hoest.

Ontstaan, behandeling en voorbehoedmiddelen. 3e herziene druk, met 8 afbeeldingen. Prijs f 1.20.

P. NIEMEIJER, Het Kouvatten.

Oorzaken, behandeling en voorbehoedmiddelen. 2e druk, met eene afbeelding. Prijs f 0.90.

Bovengenoemde populaire boekjes, door Dr. I. A. M. T. SANNES, Arts te Rotterdam, uit het Duitsch vertaald en voor het Nederlandsch publiek bewerkt, werden in alle Couranten buitengewoon gunstig beoordeeld en dringend ter lezing aanbevolen. Beide werkjes waren binnen twee maanden na de uitgave geheel uitverkocht; van „Een en ander over den hoest” was reeds een derde oplaag noodig.

Rotterdam, Maart 1880.

De Uitgevers,
VAN HENGEL & EELTJES.

Leeuwarden — Coöperatieve Handelsdrukkerij.

Advertentiën.

Bij den UITGEVER van dit Maandblad alsmede bij alle Boekhandelaren, is verkrijgbaar:

DE HEDENDAAGSCHE KWAKZALVER.

Een waarschuwing voor allen, die hun gezondheid en hun beurs op prijs stellen,

DOOR

Dr. VITUS BRUINSMA
leeraar a. d. middelb. school v. meisjes en het gymnasium te Leeuwarden.

EN

Dr. G. W. BRUINSMA,
praktiserend geneesheer te Steenberg.

Prijs f 1.00.

Het „Oordeel der pers” over

dit werkje wordt op franco aanvraag gratis en franco toegezonden.

Nog enkele exemplaren verkrijgbaar van het eerste werkje van dezelfde schrijvers:

De kwakzalverij met geneesmiddelen en de middelen om haar te bestrijden. Prijs f 1.25.

Kemink en Zoon

te Utrecht,

hebben uitgegeven:

F. ARLT, de zorg voor de oogen en de keuze van brillen voor een ieder bevattelijk voorgesteld. Uit het Hoogduitsch, met een naschrift van Prof. H.

Snellen. In geheel linnen band (2.50) tijd. verm. prijs f 1.50

C. J. v. D. BURCHT VAN LICHTENBERGH, de gezondheidsleer en hare toepassing op het dagelijksch leven (0.90) tijd. verm. prijs f 0.50.

Bij W. C. VAN HEUSDEN te 's Bosch, verscheen:

ERISMANN, **gezondheidsleer** f 2.40.

Dr. T. C. WINKLER, **moeder en kind** f 1.50.

Dr. T. C. WINKLER, **dokter en patient** f 1.75.

Voor de kennis van ons leven en ons lichaam, zijn geen werkjes meer geschikt en duidelijker dan deze.

Alom te bekomen.

Alom te bekomen.

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteurs.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteurs:

Dr. VITUS BRUINSMA,

leeraar aan de middelb. school v. meisjes en het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,

practiseerend geneesheer te Steenbergen.

Uitgever:

H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel en plaatsing 4/3 maal.

Een nieuw schandelijk bedrog.

De naam van het nieuwste zwendelproduct op de kwakzalversmarkt, dat door de groote schaal, waarop het geadverteerd wordt, de aandacht trekt, is *Zwitschersche pillen van R. Brandt te Schaffhausen*. Voor ruim een jaar is men begonnen die pillen in Duitschland te exploiteeren en sinds enkele maanden tracht men ook de Nederlanders er mee te bedriegen. Voor f 0.70 verkrijgt men een zeer klein blikken doosje, met een rood papiertje beplakt waarop een wit kruis. Het doosje bevat 50 pillen, die alleen bestaan uit aloë en rhabarber (*).

Men heeft in die pillen dus niets anders dan een *purgeermiddel* uit zeer bekende stoffen bestaande, die in elke apotheek zonder uitzondering voor eenige centen te verkrijgen zijn. Met deze uitkomst van het wetenschappelijk onderzoek vergelijkte men de wijze waarop de fabrikant zijn waar aan den man brengt.

Het eerst geschiedde dit in een brochuretje, op de wijze van de in het vorig nummer gebrandmerkte moeder Seigels stroop. Die brochure draagt tot opschrift: „Onderzoekt alle dingen en behoudt het goede” en aan 't hoofd een afbeelding van een in den tuin rondom een tafel vereenigde familie. Volgens 't verhaal moet dat het huisgezin van een zekeren Dr. Potrien voorstellen, die aan den apotheker Brandt het recept voor de pillen heeft geleverd te hebben. Het boekje is vol van de gewone leugens en den dwazen onzin der kwakzalvers zooals: *deze Zwitschersche pillen zijn uit de fijnste geneeskrachtige kruiden bereid, aldus uit plantendeelen aan den schoot der aarde ontrukkt; zij werken dus dientengevolge niet zoo ontzenuwend en verzwakend zooals zoovele andere laxermiddelen; — zij kunnen door ouden van dagen zoowel als door kinderen gebruikt worden; — het is een middel dat door den arme zoowel als door den rijke zonder het minste gevaar kan worden gebruikt. Ziedaar zooveel leugens als er regels zijn; wij waarschuwen een ieder, en vooral zwakken en kinderen, om door dit gewone maar sterk werkende purgeermiddel hun ingewanden niet bederven.*

Voor al ergerlijk is de toon die in het boekje heerscht; op schaamteloze wijze wordt o. a. het volgende gezegd:

„Heeft toch de Algoede Schepper, in het groote „rijk der Natuur zoo oneindig wijs en liefderik gezorgd, zoo zouden wij ons bezondigen, wanneer „wij bij ziekten en lichamelyke kwalen, die heerlyke „gaven niet gebruiken.

„Mogten dus ook de Zwitschersche pillen heinde en „verre verspreid worden en in alle gezinnen waar „dergelijke ongesteldheden voorkomen, als boden van „geluk, gezondheid en vreugde binnen treden.”

En dit, terwijl de schrijver uitsluitend het heil

(*) Het vorige jaar in Duitschland onderzocht, bevatten zij volgens de *Ind. Bl.* alleen aloë. Ons onderzoek toonde eveneens de aanwezigheid van aloë aan en voor dat we daarmede nog gereed waren, deelde de heer D. v. d. Weerd, apotheker te Kampen mede (*Pharm. Weekbl.* 6 Maart jl.), dat zij hem gebleken waren uit aloë en rhabarber te bestaan.

van zijn beurs beoogt en daaraan onbeschroomd het welzijn van zijn medemenschen opoffert!

Behalve in dit in vele steden, van huis tot huis uitgedeelde boekje, worden de pillen aanbevolen in zeer bedriegelijke reclames in couranten. We willen hopen, dat menig eerlijk redacteur zich ergert over de wijze, waarop zijn blad door den bedrieger Brandt tot zijn slechte oogmerken wordt gebruikt. Het zijn nl. geen gewone advertentie's, waarin de pillen worden aanbevolen, maar schijnbaar van de redactie afkomstige stukken, die tot opschrift dragen: *Geneeskundige brieven of Medische brieven*. Elke courant die er mee begunstigd wordt, krijgt een blad met 8 zoodanige brieven, om achtereenvolgens te plaatsen, en de firma Danbe & Co., welke de aanbieding doet, meldt er uitdrukkelijk bij dat geene betaling geschiedt indien de stukken onder de rubriek advertentie's worden opgenomen. Eenige bladen plaatsen die *Geneeskundige brieven* in een rubriek van dure advertentie's (zoogenaamde reclames) en schijnen dan toch betaling te krijgen; maar enkele andere plaatsen ze zonder schroom in de gewone kolommen van het blad; dezen bedriegen daardoor hun lezers op grove wijze en geven hen het recht voortaan bij alles wat ze in die bladen lezen te vragen: of er voor betaald is?

Men moet die *Geneeskundige brieven* lezen om te beoordeelen, hoe ver het bedrog gaat; hoe voor allerlei kwalen die pillen uitstekend heeten en eigenlijk niets anders daarvoor heet te kunnen helpen dan die pillen. De opschriften van de brieven zijn: I *Slechte spijsvertering*, II *Verstopping*, III *Hemorroiden*, IV *Opgeblazenheid*, V *Leveren galkwalen*, VI *Bloedzuivering en omzetting der spijsen* en VII *Zuivering van 't lichaam*, terwijl in een achtste stuk het succes besproken wordt der pillen en brutaal wordt verzekerd, dat de geneesheeren geheel op de hand zijn van den fabrikant en dat *bijna alle goede apothekers in Nederland* de pillen verkoopen.

De waarheid is dat geen enkel geneesheer de leugens zou willen onderschrijven, die in de zoogenaamde *Geneeskundige brieven* van de pillen (aloë en rhabarber) worden gezegd en dat slechts *zeer enkele apothekers*, die hun stand schande aandoen, willen medehelpen om ze op zulk een bedriegelijke wijze aan den man te brengen.

Een belangrijk rapport.

Een uitvoerig rapport werd door „eene commissie betreffende de kwestie der z. g. geheime geneesmiddelen” uitgebracht in de laatste zomer-vergadering van den Geneeskundigen Raad van Nd. Holland.

Wij achten het noodig onze lezers bekend te maken met dezen belangrijken arbeid, schoon het beknopt verslag ook een te groot gedeelte onzer plaatsruimte moge vorderen.

De commissie was samengesteld uit Professor W. STOEDER, Dr. J. TEIXEIRA DE MATTOS, adjunct inspecteur van 't geneesk. Staatstoezicht en Mr. C. M. J. WILLEUMIER en in 't leven geroepen naar aanleiding eener missive van den geneesk. Raad

voor Gelderland en Utrecht „verlangende medewerking tot de maatregelen, welke in die provincies „genomen worden met het doel om den verkoop van „geheimmiddelen te bestrijden.”

Van het tweeërlei standpunt, waarop men zich bij 't beoordeelen dezer kwestie kan plaatsen, n.l. of men den verkoop van geheimmiddelen, evenals de kwakzalverij in 't algemeen, moet vrijlaten en slechts daar tusschenbeiden komen, waar reeds schade is toegebracht of dat men preventief moet te werk gaan en daarom den vrijen verkoop reeds strafbaar moet stellen, heeft de commissie het laatste gekozen.

Zij oordeelde dat het meest konsekvent en in overeenstemming met andere wetten, die in 't belang der volksgezondheid zijn vastgesteld. „Men „mag niet toelaten, zegt zij, dat het goedgeeloovige „publiek valt in de handen van bedriegers, kwakzalvers en onkundigen. Zelfs daar, waar geen „voor de gezondheid schadelijke bestanddeelen in „het middel worden aangetroffen, moet men niet „vergeten, dat het op zichzelf onschadelijke middel „dikwijls gevaarlijk wordt, zoo niet altijd is, in „handen van den leek, die in de meeste gevallen „niet zal kunnen onderscheiden of hij werkelijk door „de ziekte of de kwaal is aangetast, waarvoor het „middel gezegd wordt te moeten dienen, terwijl „bovendien ieder op zichzelf onschadelijk middel „voor den zieke dikwijls, zoo niet altijd, ook daarom „gevaarlijk is of worden kan, omdat hij daardoor „verzuimt de noodige geneeskundige hulp in tijds „in te roepen en geen gebruik maakt van die geneesmiddelen, welke tot herstel van zijn lijden zijn „aangewezen.”

De commissie gaat daarop na wat de bestaande wetgeving aan de hand geeft of wat mogelijk noodige, nieuwe wetten zullen moeten regelen ten einde „een handel tegen te gaan, die, bij gebrek „aan afdoende bestrijding, steeds groter proporties „aanneemt.”

Hierop komt de commissie tot de volgende conclusies:

a. De verkoop van geheimmiddelen door particulieren is tegen te gaan door art. 30 der wet van 1 Juni 186 (Stbl. 61), hetwelk aan niet-apothekers verbiedt sommige geneesmiddelen, hetzij afzonderlijk, hetzij in vermenging met andere, te verkoopen.

„Men heeft niet anders te doen dan daar waar „een geheimmiddel wordt aangekondigd, het te koop „pen, het scheikundig te onderzoeken, en wanneer „daarin, zooals meestal het geval zal zijn, geneesmiddelen voorkomen in een mindere hoeveelheid „dan de lijst der minima verlangt, procesverval „op te maken en dit aan den Officier van Justitie „ter hand te stellen met verzoek tot eene vervolging over te gaan. De advertentie's zullen juist „de schuldigen op het spoor brengen en na eenige „vervolgingen zullen deze, naar uwe commissie „vertrouwt, wel vanzelf verdwijnen.”

b. „Ten opzichte van geheimmiddelen staan „drogisten gelijk met particulieren, wanneer die „middelen geneesmiddelen bevatten in minder hoe-

„veelheid als de lijst der minima gedooft, ten ware die geheimmiddelen voorwerpen van den handel in het groot zijn.”

In een uitvoerig betoog wordt ook deze tweede conclusie door de commissie toegelicht.

c. Ten aanzien van de apothekers wordt gezegd:

„Men kan verwachten van wetenschappelijke mannen, zooals de apothekers zijn en al meer en meer worden, dat zij geene middelen zullen verkoopen die niet door henzelfen bereid worden of althans waarvan zij de bestanddeelen niet kennen. Niet alleen zouden zij daardoor tot oneer verstreken van den stand waartoe zij behooren, maar ook juist daardoor de kwakzalverij, waarvan zij niet het minst de nadeelige gevolgen ondervinden, in de hand werken. De apotheker ruste niet voordat hij de bestanddeelen van ieder nieuw geheimmiddel heeft leeren kennen en kan hij dat niet, hij neme zulk een middel niet in zijne apotheek, hij worde geen commissionair en leene niet de hand aan de kwakzalverij.

De commissie wil den verkoop van geheimmiddelen dan ook blijven toestaan aan den apotheker mits hij ze zelf bereide of althans de bestanddeelen kennen leere. Juist daardoor, zal de verkoop door onbevoegden worden tegengegaan en de commissie drukt er in 't bijzonder op, dat voornamelijk de handel van dezen moet worden verhinderd. Wel zal ook de verkoop door apothekers, zoo vervolgt zij, zooveel mogelijk belet moeten worden van die middelen waarvan zij de bereidingswijze niet kennen, maar die gevallen zullen altijd hoogst zeldzaam blijven, de geneeskundige Raden zullen in de apothekers dan ook juist hunne bondgenoten vinden en van hen is het kwaad niet te wachten; juist zij vragen aller medewerking om de verspreiding der geheimmiddelen tegen te gaan; en mocht ook al soms een hunner zich door de hoop op geldelijk voordeel laten verleiden zich met den verkoop van geheimmiddelen in te laten, zoo zal in ieder geval de apotheker, die vrijwillig van het hooge standpunt, waarop hij geplaatst is, afdaalt, niet kunnen ontloopen de zedelijke straf der algemeene afkeuring.”

Overgaande tot het tweede punt, n.l. in hoever nieuwe wetsbepalingen noodig of nuttig zouden kunnen zijn, zegt de commissie:

a. men kan trachten te verkrijgen eene speciale wet op den verkoop van geheime middelen;

b. men kan wijziging verzoeken van de bestaande wetgeving;

c. men kan omtrent den verkoop van geheimmiddelen eene bepaling vragen in het nieuwe strafwetboek.

Op al deze drie punten adviseert de commissie in afwijzenden zin.

Voor a „omdat zij meent aangetoond te hebben dat bij particulieren thans reeds de gewraakte handel kan worden gefnuikt, terwijl zij juist de advertenties wenschelijk acht om de schuldigen op te sporen. Het behoeft, zegt zij, overigens geen betoog dat, als er bij de geheimmiddelen bedrog en oplichting plaats vindt, die feiten vallen onder de strafbepalingen van den Code Penal.”

Wat b aanbelangt, twijfelt de commissie er aan of het wenschelijk kan geacht worden ter wille van de geheimmiddelen wijziging te vragen van de wet van 1865, eene wet die met zooveel moeite is tot stand gekomen; omdat zij allicht andere wijzigingen zou meebrengen, die de voorstanders dier wet wellicht zeer zouden betreuren.

Eindelijk zegt de commissie aangaande punt c. dat, wil men in het nieuwe strafwetboek het publiek tegen het bedrog en het gevaar der geheimmiddelen beschermen, dit zou moeten geschieden door aanvulling der bepalingen van artt. 187 en 359.

In art. 187 wordt strafbaar gesteld:

a. het verkoopen van schadelijke stoffen tot vermenging in eet- of drinkwaren;

b. het vermengen zelf van deze stoffen;

c. het verkoopen van eet- of drinkwaren waarin zich deze stoffen bevinden.

Art. 359 beteugelt het bedrog door vervalsching van eet- of drinkwaren of geneesmiddelen gepleegd.

Men zou nu aan art. 187 eene 4e al. kunnen toevoegen als:

hij, die geen apotheker zijnde of apotheekhoudend geneeskundige, zoogenaamde geheimmiddelen verkooft, aflevert of ten verkoop of ter aflevering in voorraad heeft, waarin zich voor het leven of de gezondheid gevaarlijke stoffen bevinden, wordt gestraft enz.

In art. 359 zou dan kunnen worden opgenomen:

hij, die zoogenaamde geheimmiddelen verkooft of aflevert, of ten verkoop of ter aflevering in voorraad heeft, waarvan de prijs in geen verhouding staat tot de werkelijke waarde, wordt gestraft enz.

In beide gevallen is het te koop aanbieden o. a. door advertenties niet strafbaar gesteld om daardoor juist de schuldigen te ontdekken. Eenvoudiger nog ware het volgens 't oordeel der commissie, den geheelen verkoop door anderen dan apothekers te verbieden, men behoefde dan niet te onderzoeken of een middel al of niet gevaarlijke stoffen bevat; in dat geval kon de bepaling luiden:

„hij, die onbevoegd zoogenaamde geheimmiddelen verkooft, aflevert of ten verkoop of ter aflevering in voorraad heeft, wordt gestraft enz.

„Bevoegd tot het verkoopen en afleveren van geheimmiddelen zijn alleen de apothekers, mits zij de bestanddeelen daarvan kennen.”

De commissie meent echter dat de noodzakelijkheid en daarom ook de wenschelijkheid tot het voorstellen van dergelijke wijzigingen niet bestaat.

„Bij particulieren, zoo herhaalt zij, is de handel in geheimmiddelen tegen te gaan en van de apothekers is in plaats van tegenwerking bij het allengs meer zich ontwikkelende plichtbesef hulp en ondersteuning te wachten.”

Ten slotte geeft de commissie in overweging, aan den Raad van Gelderland en Utrecht voor te stellen om „nogmaals het groote belang dezer zaak aan de Regeering uiteen te zetten en aan te dringen op strenge en vooral gelijkmatige handhaving der geneeskundige wetten, zoodat niet op de eene plaats een feit worde vervolgd dat op de andere plaats ongestraft blijft. Eene circulaire van den minister van Justitie aan de verschillende parlemen zou aan dien toestand een einde kunnen maken.

Eindelijk zou kunnen gevraagd worden de lijst der stoffen, die door onbevoegden niet dan boven zekere hoeveelheid mogen verkocht worden te verhoogen en aan te vullen.

Eene strenge handhaving der wetten door al de geneesk. Raden gepaard met den krachtigen steun der Regeering acht de commissie het beste middel om aan den tegenwoordigen toestand een einde te maken.

In eene volgende vergadering van den geneesk. Raad is besloten dit rapport ter kennis te brengen van den Minister van Binnenlandsche Zaken.

Kunnen wij ons ook ten volle vereenigen met sommige overwegingen door de geachte leden dezer commissie in 't midden gebracht, op andere punten en vooral opzichts hunne conclusies verschillen wij met hen in opvatting.

Wij komen daarop later terug.

Berichten.

In het werk getiteld *Eene reis om de wereld* van den dirigeerend officier van gezondheid der Zeemacht Dr. D. HELLEMA, in 1880 verschenen en waarin hij zijn reis van 1874 en 1875 beschrijft, wordt op blz. 141 gesproken over den toestand te San Francisco en over het onvolledige der sterfte-statistiek aldaar, omdat de doodsoorzaken door de geneeskundigen op een wijze worden aangegeven, die alle waarde van het certificaat voor de statistiek verloren doet gaan. Wij lezen in dit werk het volgende oordeel van Dr. GIBBONS Jr. die als Health-officer te San Francisco de hoofdpersoon is voor alles wat de hygienische aangelegenheden betreft.

„Er is, zegt deze, weinig kans om die hinderpalen te boven te komen, tenzij eene wet paal en perk stelle aan de pretentiën van onwetende en beginsellooze lieden die, zich voor medici uitgevende, op de lichtgeloovigheid van het publiek speculeeren. Zulk eene wet is noodig voor de juistheid der statistiek, ter bescherming der geneeskundigen, doch vooral van het algemeen, dat thans het meest er onder lijdt. Dat de wet bepaale wie de geneeskunde mag uitoefenen, dat er gelegenheid gegeven worde ter verkrijging van deugdelijke diplomata's, en dat aan de gezondheids-

commissie de macht gegeven worde hen te weren, die van zulke documenten niet voorzien zijn; dan zal er in dezen een heilzame verbetering zijn tot stand gekomen.”

De Nederlandsche schrijver Dr. Hellema voegt hier het volgende aan toe:

„Verrassend was het ons, dat deze woorden konden vloeien uit de pen van een Amerikaan. Toen voor ruim een tiental jaren gearbeid werd aan eene wet op het geneeskundig staats-toezicht in een der staten van de Oude Wereld, waarvan het volk onder alle volken der aarde bekend staat als bezitter van veel gezond verstand, gingen er stemmen op in de volksvertegenwoordiging om de geneeskundige praktijk geheel vrij te laten, zooals zulks in Amerika plaats vindt.

„Die sprekers hebben zekerlijk niet geweten, welke de treurige gevolgen zijn, die de vrijheid ten dezen opzichte in Amerika na zich sleept. De onwetenden zijn de speelbal van gelukzoekers, van eene bende lieden, duizendmaal gevaarlijker voor de beurs en het leven dan de behendigste dieven en de meest doortrapte schurken; de verstandigen erlangen minachting voor de geneeskunde en vertrouwen niemand, zijn dus van geneeskundige hulp verstoken; op de volksgezondheid oefent deze toestand een zeer nadeeligen invloed uit; ziekteprocessen worden of aan zich zelve overgelaten of worden misvormd en geven tot het ontstaan van nieuwe, kunstmatige ziekten aanleiding. Erbarmelijk is het te zien, hoe in de Amerikaansche steden de kwakzalverij is georganiseerd! Schaamteloos treedt ze overal met de brutaalste reclame op den voorgrond. Zowel in de zuidelijke als noordelijke republieken! Eere derhalve den koenen voorstander van de regeling bij de wet van datgene, wat in de eerste plaats in aanmerking komt, als er sprake is van de welvaart van het volk! Eere zij Dr. Gibbons Jr. Hij heeft terecht zijne stem laten hooren in een gewichtig officieel rapport tegen de bestaande orde van zaken. Zwaar zal de strijd zijn tegen het eigenbelang van een troep schurken. Doch ongetwijfeld zal de pers van Californië en San Francisco, die verlicht en onafhankelijk is, de pogingen van mannen als Gibbons ondersteunen.”

Deze bladzijde uit het bovengenoemde werk, waarop van bevriende zijde onze aandacht werd gevestigd, brengen wij hier door onder de opmerksaamheid van ruimer kring.

Sinds eenige weken verscheen in verschillende nieuwsbladen een advertentie van pillen tegen Tic douloureux, migraine, reumatische hoofd- en aangezichtspijnen enz. onderteekend als verkrijgbaar in ROMBOUITS' Apotheek te Velp bij Arnhem. Dit was iets nieuws, in dubbelen zin, want in Velp is geen apotheker Rombouts te vinden. Het bleek evenwel dat we hier een geval hadden als waarop we in het vorige no. doelden, dat een apotheker tot de kwakzalvers overlopende zich schaamde, voor zijn collega's en kennissen, die betere gedachten van hem mochten koesteren. De pillen worden verkocht door den apotheker P. VAN ASPEREN te Velp, die ook onder dezen naam zijn apotheek drijft, maar die nu de bijna vergeten naam opduikt van dengene die vóór hem de apotheek heeft bezeten (ofschoon zelfs niet eens onmiddellijk vóór hem) en daar onder adverteert.

Een gevolg hiervan is dat de naam van een familie, die niet het minste met de apotheek van Van Asperen heeft uit te staan, met de pillenverkoop in verband wordt gebracht, waarom de volgende advertentie in een der nieuwsbladen verscheen:

Tic Douleureux, enz.

De familie ROMBOUITS verzcekt van alle aanvragen om Pillen, tegen bovengenoemd lijden, verschoond te blijven, daar zij nog deel aan, noch aandeel in de exploitatie daarvan heeft.

Velp bij Arnhem.

A. H. ROMBOUITS,

Officier v. Gez. 1e kl. O. I. L.

Wij meenen aan het doel van den steller dezer advertentie bevorderlijk te zijn door haar hier af te drukken.

Bij het 4tal weekbladen in het vorige no. genoemd, die den loffelijken regel volgen geen advertenties van kwakzalvers op te nemen, kunnen we volgens bij ons ingekomen berichten, nog de volgende 3 voegen: *Het Noorden* (Leeuwarden, 2 m. 's w.), *De Hoogeveensche Courant* (2 m. 's w.) en het *Weekblad voor Zeeuwsch Vlaanderen's Westelijk deel* (Aardenburg, 1 m. 's w.) Dit zijn wel evenals de vroeger genoemden geen groote, en geen dagbladen, maar toch behoeden zij door hun handelwijs menigeen voor bedrog.

Van nog andere weekbladen ontvingen wij bericht van hetzelfde, doch we meenen slechts de bladen met algemeenen inhoud, de z. g. politieke te moeten noemen. Die met een beperkt doel, zooals bladen voor onderwijs, voor kerk, voor industrie, voor letterkunde enz. onthouden

zich gelukkig vrij algemeen van 't handreiken aan kwakzalvers; slechts enkelen die daarop een ongunstige uitzondering maken, hebben we in 't vorig no. genoemd.

De beruchte zich scheikundige en dr. noemde LUDWIG HESS die er zijn handwerk van maakt vereerende attesten bij kwakzalvers-middeltjes te leveren, heeft weer eens zijn brutaliteit getoond door een eisch tot schadeloosstelling in te dienen tegen den voorzitter van den gezondheidsraad te Karlsruhe, den burgemeester SCHNETZLER. Deze had namelijk herhaalde malen tegen de handelingen van Hess gewaarschuwd en de laatste eischte daarvoor 3000 mark schadevergoeding. Het »Groszh. Amtsgericht» heeft echter den eisch afgewezen. Nadat uit de bewezen feiten was afgeleid dat de heer SCHNETZLER waarheid had gesproken door Hess »de helper van zwendelaars en bedriegers» te noemen, heeft het Amtsgericht beslist dat de openbaarmaking daarvan geoorloofd en in het publiek belang was. »Er bestaat een goed recht — zoo luiden de slotwoorden van »de overwegingen — een bedrieger een bedrieger te noemen, wanneer dit noodig blijkt tot het bereiken van een »doel hetwelk van algemeen nut is en zonder dat niet »zou kunnen bereikt worden, of wanneer het vereischt »wordt om een bedrijf, dat voor het algemeen gevaar»lijk en uit een zedelijk oogpunt af te keuren is, tegen »te werken.» In ons land hebben we de overigens vrij onduidelijke wetsartikelen die over laster handelen, op dezelfde wijze hooren uitleggen.

Een lid van den geneeskundigen raad als kwakzalver.

Er zijn personen die ter goeder trouw geneesmiddelen uitdeelen of verkoopen, meenende dat die iets zeer bijzonders zijn ofschoon zij in iedere apotheek zijn te krijgen. Zoo de dames die lijnolie met kalkwater als brandzalf, de liefdezusters die haar zinkingspleisters aan eenieder uitdeelen. Zelfs gelooven we dat misschien een enkele eenvoudige depôthouder in ernst voor waarheid houdt, wat zijn leverancier hem verzekert aangaande de geneeskracht der artikelen, die hij hen ter verkoop aanbiedt. Maar den naam van kwakzalver past in zijn volle kracht voor de verkoopers of depôthouders, die beter weten en dus met opzet en voorbedachten rade het publiek door leugens tot koopen trachten te verlokken.

Wat er van te zeggen als zulke personen zelfs door de Regeering worden uitgekozen voor eereambten en betrekkingen, waardoor zij in de oogen van 't publiek worden verheven en tevens geroepen zijn dat publiek voor te lichten op 't gebied van volksgezondheid en wetenschap?

Onder de talrijke soorten van purgeer-pillen uit 't binnen- en buitenland, die de goê gemeente dagelijks worden aangeboden, nemen de Schreuder's pillen een niet geringe plaats in. De vervaardigers verdienen jaarlijks duizenden guldens daar aan. J. J. SCHREUDER en G. J. SCHREUDER geven aan hun pillen den naam van Urbanuspillen; de firma H. SCHREUDER te Alkmaar, tevens depôthouder der eerste soort, heeft echter voor zijn eigen fabriek een afzonderlijke naam uitgevonden nl. *Slijm- en Maagpillen*.

Deze pillen bestaan geheel uit aloë (†) ter zwaarte van 130 m. gr. per pil, omwikkeld met zoethout poeder en zijn dus een voorbeeld van een enkelvoudig en zeer bekend maar sterk werkend purgeermiddel.

Men vergelijkte hiermede de volgende gebruiksaanwijzing, die bij elk doosje pillen wordt afgegeven.

Houdt men zich daaraan (3, 5 en zelfs 7 pillen 's morgens en 's avonds!) dan zal men zijn ingewanden zeker een schromelijk nadeel berokkenen.

SLIJM-AFDRIJVENDE

EN

MAAG-VERSTERKENDE PILLEN.

bekend onder den naam van

SCHREUDER'S PILLEN.

Deze door proef-ondervinding bevestigde PILLEN, kunnen getruikt worden door Jonge en Oude Menschen; deze verdunnen de Slijm, en voeren dezelve gemakkelijk af, door ontlasting, etc.; versterken de zwakke maag en ingewanden; verouderde kwalen der maag en ingewanden worden door dezelve genezen. Ook zijn dezelve bijzonder goed tegen de

(†) Dit is de uitkomst van het scheikundig onderzoek door twee leden der Vereeniging, onafhankelijk van elkaar verricht: de heeren J. VAN RIEL, mil. apoth. te Bergen op Zoom en F. M. RASKER, apotheker te Deventer.

gal, scherpte in het bloed en uitslag der huid, bevorderen de spijsvertering, en zijn zeer zacht Laxeerend. Men gebruikt dezelve des avonds van 3, 5, tot 7 Pillen; geen ontlasting veroorzakende gebruikt men des morgens dezelfde hoeveelheid. Oude en Zwakke Menschen beginnen met het laagste getal. Dezelve worden verkocht tegen 32¹/₂ cent het Doosje.

Deze Pillen worden niet voor echt erkend dan die waarom een biljet is, geteekend door

J. J. SCHREUDER.

NB. Bovenstaande handteekening bevindt zich ook op het *Zegellak*, waarmede elk Doosje verzegeld is. *Men gelieve daar wel attent op te zijn; en wachte zich voor het gebruik van namaakfels, welke men tracht in omloop te brengen.*

Bovendien vindt men er nog opgeplakt een etiket met het opschrift: *Slijm- en Maagpillen, bereid naar het voorschrift van J. SCHREUDER, in leven geneesheer te Krommenie.*

En wie is nu de fabrikant dezer wonderbare pillen? Wij zeiden reeds in ons vorig nummer, dat sommige fabrikanten hunne namen bijzonder geheim houden als schaamden zij zich voor hun handel; — in dit geval bestaat er zeker wel reden, omdat het een persoon is die ten plicht heeft in 't bijzonder mede te waken voor de volksgezondheid en geroepen is de Regeering voor te lichten aangaande de maatregelen, die noodig mochten zijn ter harer verbetering; nl. C. W. BRUINVIS, sedert lang reeds lid van den Geneeskundigen Raad van *Nd.-Holland* en met 1 Januari jl. weder als zoodanig herbenoemd; tevens lid van den Gemeenteraad te Alkmaar en oud-apotheker aldaar.

De eerste vervaardiger te Alkmaar was de oud-apotheker H. Schreuder, nog heden aldaar woonachtig. Deze was tevens voornaam depôthouder van de Urbanusp. van J. J. Schreuder te Haarlem. Met zijn apotheek heeft hij later zijn fabriek aan zijn schoonzoon C. W. Bruinvis overgedaan en hoewel het bezit van de apotheek (nog altijd firma H. Schreuder) reeds weder in andere handen is overgegaan is daarin thans alleen een depôt der pillen; de fabricatie heeft in een ander gedeelte der stad plaats door het lid van den Geneeskundigen Raad C. W. Bruinvis zelf, die er angstvallig voor waakt dat niemand zijn werkplaats binnen treedt of hem bij de bereiding kan bespieden.

Met behulp van een knecht worden de doosjes in blikken bussen verpakt en over 't geheele land verzonden. Niettegenstaande de concurrentie van vele anderen werpt de zaak groote winsten af.

Natuurlijk dat de heer Bruinvis in 't openbaar zich altijd voor doet als iemand die dergelijke practijken, als hij zelf in 't geheim uitoefent, sterk veroordeelt. Hij is ook redacteur van de (oude) *Alkmaarsche courant* en onlangs bij het optreden van wat wij elders »een grappig kwakzalver» noemen, die misschien nauwelijks zooveel centen verdient als Bruinvis guldens, durfde hij in zijn blad schrijven over »de onuitputtelijke slimheid om het publiek te misleiden.» Hij heeft daarvan verstand, dit is zeker.

't Ontbrak er nog maar aan, dat de Gen. Raad van *N.-Holland*, die onlangs een belangrijk rapport aangaande den handel in geheim-middelen aan den Minister van Binnenl. Zaken heeft gezonden, (dat in dit zelfde no. van ons blad besproken wordt), bij toeval den heer Bruinvis had uitgekozen tot medelid van de commissie, indertijd belast met het uitbrengen van het bedoelde rapport.

Hoe de mooie attesten in de wereld komen.

Toen een onzer enkele jaren geleden het plan ten uitvoer bracht om eens de deugdelijkheid te onderzoeken van de reeksen attesten, waarmede de kwakzalvers hunne waren aanprijzen, koos hij daarvoor, uit de opgaven van de bekende firma *F. A. Richter en Co.*, de getuigschriften afgegeven of onderteekend door personen van wie hij meende te mogen veronderstellen, dat het geen depôthouders waren, zooals onderwijzers, beambten, predikanten enz. Uit sommige antwoorden van deze personen bleek toen reeds, dat zij wel degelijk depôthouders waren en later begrepen wij hoe dit door Richter in de hand werd gewerkt, die b.v. aan onderwijzers een extra rabat op den prijs zijner artikelen verleende. Toch was er nog eene andere oorzaak werkzaam en 't loont de moeite haar in 't licht te stellen, omdat het anders b.v. bijna niet te begrijpen is

hoe b.v. een A. Winter onder zijne verzameling van 21 attesten ten gunste zijner rheumatische kettingen de handteekeningen van elf burgemeesters (Gemeinde-Vorstand of Ortsvorsteher) kan bijeenbrengen; terwijl elk dezer burgemeesters binnen enkele maanden (ongeveer een half jaar) 5 tot 253 stuks dezer onfeilbare metalen instrumenten noodig had en deze elf te zamen meer dan vijf honderd stuks.

In Duitschland is sedert 1 Januari 1873 de uitoefening van de geneeskunst vrij, behoudens ieders verantwoordelijkheid voor de wet, waar het kan bewezen worden, dat hij schade heeft toegebracht aan 't leven of de gezondheid van een ander.

De liefhebberij om te medicasteren is overal groot en vooral op kleine plaatsen, waar zich slechts zeer enkele meer ontwikkelde personen bevinden, worden deze door de primitieve bevolking bovendien nog vaak als 't ware gedwongen om de bewijzen hunner meerdere kennis ook te leveren door hulp en raad te verleenen bij ongelukken en ziekten, die haar treffen. Op zulke plaatsen en zoo zijn er honderden in Duitschland, waar geen geneesheer gevestigd is, is het dan niet zelden de onderwijzer, de predikant of de burgemeester, die zich door het geldelijk voordeel laat verlokken, de rol van dokter voor goed op zich te nemen. Een ding staat hun hierbij echter in den weg: deze bij de gratie van eigen pedanterie gepromoveerde doktoren mogen geen medicijnen gereed maken en afleveren en de apothekers mogen geen recepten gereed maken dan van bevoegde artsen. Bij deze moeilijkheid helpt de geheimmiddel-fabrikant uit den nood en levert alles wat men verlangt, daar deze speculant er wel voor zorgt in zijn prospectus een reeks ziekteverschijnselen op te noemen, waarvan allicht enkelen bij de patienten van den dokter-burgemeester of den chirurgijn-onderwijzer kunnen opgespoord worden.

Men wane niet, dat wij fantaseeren; honderden personen houden zich op deze wijze in Duitschland met de uitoefening der geneeskunst op (in Saksen alleen 432, in Beijeren 1814, en tegenover deze laatste slechts 1593 bevoegde geneesheeren) en niet zoo heel zelden treft men onder hun getal nog aan, schaapherders, oude vrouwen, boerinnen enz. van wier behandelingsmethoden wij merkwaardige staaltjes zouden kunnen aanvoeren. Is het wonder dat deze personen bereidwillig allerlei getuigschriften afgeven en enkelen zelfs ter goeder trouw kunnen meenen genezingen te hebben waargenomen? En juist uit de allerkleinste plaatsjes in Duitschland, waar de beschreven toestanden het meest aanwezig zijn komen de attesten. Van de meer dan honderd plaatsen, die genoemd worden in Richter's gratis uittreksel en waaruit hij zich attesten heeft laten toezenden, zijn slechts zeer enkele te vinden in het nieuw geografisch woordenboek van Kramer; van de 21 plaatsen, waar de burgemeesters, onderwijzers en predikanten wonden, die verklaarden dat de bovengenoemde jichtkettingen zoo bij uitstek voldeden, was in dit vrij uitvoerig werk slechts een enkel te vinden en wel Finkenwerder, een Elba-eiland te zamen met Altenwerder 2600 inwoners bevattende. Toen had de burgemeester in zes maanden tijd voor dit handjevol onderhoorigen 253 kettingen besteld en gebruikt, die allen uitstekend hadden gewerkt.

Wordt hier door dezen overvloed van goede getuigen, niet juist iets anders bewezen dan in de bedoeling ligt van den ketting-fabrikant?

Mag de geneesheer zijn patienten geheimmiddelen voorschrijven?

Deze vraag schijnt eene dwaasheid en toch is zij niet overbodig. De ervaring heeft op vele plaatsen geleerd, dat enkele geneeskundigen zich niet ontzien hunne zieken krantenmiddelen aan te raden en ze zelfs aan den apotheker ter levering voor te schrijven. Gemakzucht, neiging om aan de zwakheden hunner patienten te gemoet te komen, vrees om een klant te verliezen, achteloosheid, onkunde of een mengsel van een of meer dezer eigenschappen brengen er sommige geneesheeren toe om zich van geheimmiddelen te gaan bedienen. 't Is zelfs niet onmogelijk, dat ook tegenover hen de gedurige herhaling van de verzekering der kwakzalvers, dat

dit of dat praeparaat het beste en nieuwste geneesmiddel tegen deze of gene ziekte is, niet geheel zonder invloed is en de zwakke karakters onder hen medesleept zoo goed als onder het leeken-publiek.

Ieder geneesheer echter, die zich laat verleiden om zulke middelen aan te raden of voor te schrijven handelt zonder eenig voorbehoud onverantwoordelijk jegens zijne lijders; zelfs in het geval dat hij ze niet bij een winkelier laat halen maar ze per recept bij den apotheker laat ontbieden; en wel om de alles afdoende reden dat hij geen waarborg hoegenaamd bezit, dat zijn patient de stoffen krijgt, die hij voor hem noodig acht.

Als hij zoogenaamd zuiveringszout wil geven en de winkelier geeft Engelsch zout of gewoon keukenzout heeft hij ook achterna geen verhaal op hem; — 't zelfde is het geval met Quina Laroche al blijkt het later dat er geen dure Kinabast, maar de een of andere goedkope bittere zelfstandigheid tot de vervaardiging is gebruikt. Maar juist daarom moet de geneesheer zulke door eigenaardige namen aangegeven middelen uit een apotheek laten halen; beweert men. In dat geval heeft hij de zekerheid evenmin; de apotheker kan dan slechts leveren, wat hem door den fabrikant is thuis gezonden; hij kan nooit borg staan, dat de stoffen, waaruit deze zegt dat zijn praeparaat bestaat, er in voorkomen en blijkt het later dat deze ook werkelijk ontbreken of met andere niet opgegevene zijn vermengd, dan is niet alleen de lijder de dupe, maar is verhaal op den apotheker niet mogelijk.

EEN GRAPPIG KWAKZALVER.

Enigen tijd geleden ontvingen we een brief van een zekeren JOHAN VAN ELDEREN uit Breda, die ons door zijn advertentie's reeds bekend was als een verkooper van „maag- en bloedzuiverende kruiden.” Hij noemde zich „kruidkundige en volksprediker” en bood ons zijn hulp aan in den strijd. Hij zou overal in ons land volksvoordrachten houden en meende daardoor meer tegen de kwakzalverij te kunnen doen „dan UEd. met al uwe boekjes en geschriften.” Die hulp was eenigzins verdacht en we konden haar niet aannemen, zelfs toen Johan van Elderen ons meldde dat hij zijne particuliere maagkruiden-negotie er aan zou willen geven.

Terwijl daarmee onze correspondentie geëindigd was, heeft de betrokken persoon in Holland zijn geluk beproefd. Te Alkmaar kondigde hij aan een volksvoordracht te zullen houden op 6 Feb. jl., „zonder voorschrift uit het geheugen, ten onderwerp hebbende: Wederopstanding of herleven uit den dood, en tot doel: Iedereen op eene duidelijke en eenvoudige wijze leeren wat de mensch kan en moet doen om gezond, lang en gelukkig te leven; entree f 0.25.

Als een echte marktschreeuwer, zoo schrijft men ons, trad hij op, met vreeselijk groote kaplaarzen en dito dito jas, en begon de geschiedenis der geneeskunde te verhalen; alles rijp en groen werd door elkaar gehaald en nu en dan met veel klem een latijnsche benaming door de zaal gegooid, hoewel 't met die vreemde woorden niet best vlotte.

Eindelijk na de pauze kwam de spreker met zijn eigenlijk doel voor den dag, nl. het aanbevelen van zijn kruiden, goed voor allerlei vreeselijke of onschuldige kwalen en gebreken; en mocht iemand ze daarvoor niet noodig hebben dan waren ze nog uitstekend, boven alles, voor . . . een lekker bittertje.

't Schijnt, zoo zegt de Nieuwe Courant voor Alkmaar enz., dat de heeren verkoopers van geheime

geneesmiddelen nog geen genoegzamen baat vinden bij de vele advertentiën die zij plaatsen in dag- en weekbladen, maar er dergelijke venters op na houden om hunne waren aan den man te brengen. Het geheele verhaal toch kwam er op neder, dat de spreker trachtte eenige geneesmiddelen, gefabriceerd in de fabriek van den heer Von Gimborn te Emmerik a/d Rijn (de algemeen bekende fabrikant van geheime geneesmiddelen) te verkoopen.

Terecht noemt een onzer medewerkers het een nieuwe exploitatie op 't gebied der kwakzalverij, onder het motto: „Eerst 25 cts. entree en dan kan men koopen!”

Wanneer wij eenige regelen aan dezen persoon wijden, zoo zeggen wij het genoemde blad na, dan is het alleen om het publiek daartegen te waarschuwen.

Een voorbeeld ter navolging.

Niet lang geleden (Oct. 1880) werden in Wurtemberg een gewezen apothekersbediende, thans drogist, en zijn compagnon, een gewezen fabrieksarbeider, ieder veroordeeld tot een gevangenisstraf van anderhalf jaar en verlies van burgerlijke rechten gedurende drie jaren benevens elk voor de helft in de kosten van 't proces en wel wegens bedrog.

Dit bedrog bestond daarin, dat zij in verschillende nieuwsbladen door advertentie's hadden medegedeeld, dat een hunner in 't bezit was van eene natuurgeneeswijze en van natuurgeneesmiddelen, heilzaam tegen iedere ziekte en dat deze geneeswijze en deze middelen door autoriteiten in het vak waren onderzocht en werden aangeprezen als de beste, die er tegenwoordig bestonden; terwijl zij bovendien beloofden bij niet genezing aan de patienten het betaalde geld te zullen teruggeven.

De rechtbank nam aan, dat de beide beschuldigen het opzet hadden door deze aankondigingen zich wederrechtelijk geldelijk voordeel te verschaffen en ook in werkelijkheid anderen schade hadden toegebracht, doordat zij met hunne valsche voorspiegelingen verschillende (33) personen hadden in dwaling gebracht en daardoor opgewekt om hulp en genezing bij hen te gaan zoeken, waarbij zij voor alle mogelijke ongesteldheden, tegen ongehoorde prijzen allerlei onbeduidende medicamenten geheel zonder eenige waarde, hadden verstrekt.

Bij de bepaling der straf werd als verzwarende omstandigheid aangemerkt, dat de bedrogspleging als bedrijf geschiedde, gevaar opleverde voor 't publiek, en dat de som der behaalde voordeelen allen te zamen genomen vrij aanzienlijk was.

Naar aanleiding van het bovenstaande vinden wij in de Deutsche bladen de volgende:

Waarschuwing voor geheimmiddel-annoncen.

„In onderscheidene bladen van 't binnen- en buitenland vindt men bijna dagelijks allerlei blufferige aanprijzingen van geneesmethoden en geneesmiddelen, die duidelijk slechts ten doel hebben lichtgeloovigen op te lichten.

Terwijl wij het publiek waarschuwen voor dergelijke aankondigingen maken wij gelijktijdig de stellers daarvan opmerkzaam, dat zulke aanbevelingen, onder omstandigheden, gebracht moeten worden onder art. 263 van 't strafwetboek en dat nog onlangs in 't Koninkrijk Wurtemberg twee individuen wegens overtreding van bedoeld artikel ieder tot drie jaren gevangenisstraf veroordeeld zijn.

Sigmaringen, 24 November 1880.

DE KONINKL. REGERING.

Het aangehaalde artikel uit 't Duitsch strafwetboek luidt:

Wer in der Absicht, sich oder einem Dritten einen rechtswidrigen Vermögensvortheil zu verschaffen, das Vermögen eines Anderen dadurch beschädigt, dass er durch Vorspiegelung falscher oder durch Entstellung oder Unterdrückung wahrer That-sachen einen Irrthum erregt oder unterhält, wird wegen Betruges mit Gefängniß bestraft, neben welchem auf Geldstrafe bis zu Eintausend Thalern, sowie auf Verlust der bürgerlichen Ehrenrechte erkannt werden kann.

Sind mildernde Umstände vorhanden, so kann ausschliesslich auf die Geldstrafe erkannt werden. Der Versuch ist strafbar.

CORRESPONDENTIE.

Het aantal leden der Vereeniging is thans toegenomen tot 246. In verband met dit aantal en het gebleken feit dat lang niet alle leden exemplaren ter verspreiding vragen, kan het aantal voor elk lid thans wel op hoogstens 20 gesteld worden. Wij verzoeken echter nogmaals de aanvraag spoedig en aan den uitgever van het blad te richten.

Voor zoover de leden hun contributie van f 3.— nog niet hebben toegezonden, zullen zij ons genoegen doen die in deze maand per postwissel te zenden, eveneens aan het adres van den uitgever (H. VAN BELKUM KZn. te Leeuwarden). In de volgende maand zullen we dan zoo vrij zijn van de overigen de contributie per postquintantie te innen en aan allen een bewijs van ontvangst doen toekomen.

Het zelfde geldt voor de abonné's, die niet door den boekhandel maar direct zich hebben geabonneerd.

Lezers die een of meer exemplaren van No. 1 ongebruikt hebben liggen, zullen ons met de toezending genoegen doen. daar er voor nieuwe leden en abonné's geen meer in voorraad zijn.

Boekaankondiging.

Het hart door B. van Meurs, lid v. d. Maatschappij d. Nederlandsche letterkunde; met tien afbeeldingen. Utrecht, Wed. J. R. van Rossum, 84 blz. prijs f 0.60.

Het beste middel ter bestrijding der kwakzalverij is het populariseren van kennis aangaande het menschelijk lichaam en zijne verrichtingen.

„Van alles wil de mensch „dieper” keunis hebben, zegt de schrijver van 't boven aangeduide werkje, maar van zijn lichaam stelt hij zich tevreden met een „oppervlakkige”, die niet verder gaat dan tot de huid. Zich zelve nu en dan in den spiegel te zien is genoeg; de rest wordt overgelaten aan dokters en geleerden, immers „die zijn er voor om het te weten!”

Zelden zagen wij van de hand van een leek een voor het groote publiek beter geschreven werkje, over een der gewichtigste organen van 't menschelijk lichaam dan deze verhandeling en waarbij de samengestelde bouw en de verrichtingen van dit orgaan eenvoudiger en toch volkomen duidelijk werden in 't licht gesteld.

De keurige stijl en de soms boertige inkleeding, welke aan de klasieke voordrachten van A. Fokke Simonsz doen denken, maken de lezing even aangenaam als de voordracht ongetwijfeld geweest is voor de hoorders, voor wie de spreker op verschillende plaatsen is opgetreden.

Wij bevelen het net gedrukte boekje aan allen aan, die er zich niet aan ergeren dat de schrijver een R. K. geestelijke is en dit ook geenzins tracht te verbergen; — van hem zelf hopen wij, dat hij lust moge gevoelen om het publiek dat hij gewoon is onder zijne hoorders en lezers te tellen den grooten dienst te bewijzen van meer dergelijke onderwerpen aan hunne aandacht op te dringen, zooals b. v. de maag en de spijsvertering, de lucht en de longen, de hersenen en de zintuigen enz. Het nut daardoor teweeg gebracht zal toch zeker een groot gedeelte van de moeite loonen, aan het werk te koste gelegd.

Advertentiën.

Bij W. C. VAN HEUSDEN te 's Bosch, verscheen:

ERISMANN, **gezondheidsleer** f 2.40.

Dr. T. C. WINKLER, **moeder en kind** . . . f 1.50.

Dr. T. C. WINKLER, **dokter en patient** . . . f 1.75.

Voor de kennis van ons leven en ons lichaam, zijn geen werkjes meer geschikt en duidelijker dan deze.

Voeding en Verpleging

van pasgeborenen en zuigelingen, naar het Hoogduitsch van Dr. J. LEHRNBECHER, met een voorwoord van B. G. v. D. HEGGE ZIJNEN, Genees- en Heelkundige te 's Hage.

Verschijnt heden bij G. THEOD. BOM, Kalverstraat 17, Amsterdam.

Wordt, tegen franco ontvangst van het bedrag in postzegels, franco verzonden, en is in de meeste Boekwinkels voorhanden. Prijs 50 Cent.

KEMINK EN ZOON te Utrecht, hebben uitgegeven:

F. ARLT, de zorg voor de **oogen** en de keuze van brillen voor een ieder bevattelijk voorgesteld. Uit het Hoogduitsch, met een naschrift van **Prof. H. Snellen**. In geheel linnen band (2.50) tijd. verm. prijs f 1.50

C. J. v. D. BURCHT VAN LICHTENBERGH, de **gezondheidsleer** en hare toepassing op het dagelijksch leven (0.90) tijd. verm. prijs . . . f 0.50.

Bij den UITGEVER van dit Maandblad alsmede bij alle Boekhandelaren, is verkrijgbaar:

DE HEDENDAAGSCHE KWAKZALVER.

Een waarschuwing voor allen, die hun gezondheid en hun beurs op prijs stellen,

DOOR
Dr. VITUS BRUINSMA
leeraar a. d. middelb. school v. meisjes en het gymnasium te Leeuwarden.
EN

Dr. G. W. BRUINSMA, praktiserend geneesheer te Steenbergen.
Prijs f 1.00.

Het „Oordeel der pers” over dit werkje wordt op franco aanvraag gratis en franco toegezonden.

Nog enkele exemplaren verkrijgbaar van het eerste werkje van dezelfde schrijvers:

De kwakzalverij met geneesmiddelen en de middelen om haar te bestrijden. Prijs f 1.25.

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteurs.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteurs:

Dr. VITUS BRUINSMA,

leeraar aan de middelb. school v. meisjes en het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,

practiseerend geneesheer te Steenbergen.

Uitgever:

H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel en plaatsing 4/3 maal.

Moderne amuletten.

Scheikundig onderzoek van het lid der Ver. den Heer F. M. Rasker, apotheker en directeur van het ziekenhuis te Deventer.

De steenen, ringen, plaatjes enz. die men om den hals droeg of z. g. amuletten, speelden in vroeger tijden een voorname rol bij de genezing en het voorkomen van ziekten. De geheimzinnige teekens op de steenen gegraveerd, waaruit zij waren samen gesteld, moesten de booze machten bezweren, die het er op toelagden de gezondheid en den voorspoed der menschen te belagen. Eene andere soort, bestaande uit verschillende metalen, op bijzondere wijze tezamen gesmolten, achtte men in staat de krachten der natuur en den invloed der sterren te bedwingen, indien het leven of de gezondheid daardoor werden bedreigd.

Het geloof aan de wonderdadige werking dezer amuletten was algemeen en in overeenstemming met de voorstellingen die het volk zich maakte van de natuur en hare werking. Sinds de ware kennis dier natuur zich meer heeft uitgebreid, en het geloof aan eene bovennatuurlijke werking van gegraveerde steentjes of metalen niet meer bestaat, zou men wanen, dat ook het hechten aan de wonderkracht van dergelijke amuletten zou verdwenen zijn.

Niets daarvan. Men ziet in onze dagen dat zelfs menschen die lachen met alles wat bovennatuurlijk heet, aan het dragen van 't een of ander bandje of lintje of voorwerpje een verbazende geneeskracht toeschrijven om ziekte te voorkomen of te genezen.

Voor al kan men dit dikwijls opmerken bij moeders in de zorg voor haar kinderen, tegen den gevaarlijken tijd van het „tandenkrijgen.” De kinderen zijn dan prikkelbaar en meer dan gewoonlijk vatbaar voor ziekte. Kleine misslagen in de voeding kunnen oorzaken worden van ernstige stoornissen; voor koude en hitte beide zijn zij bijzonder gevoelig; de slaap is vaak onrustig en de kinderen zijn koortsig en lusteloos. Geen wonder dat de moeders dus angstig dit tijdperk te gemoet zien. Om het gevaar te bezweren, hangt dan de een de kleine mollepootjes om den hals, een andere een snoer boontjes of kralen, die misschien nog hun oorsprong ontleenen aan de oude amuletten, waarvan hierboven sprake is, maar een derde lacht daar mee, vindt dat slechts bijgeloof en gebruikt een *electro-motorisch tandhalsbandje*.

Dit laatste is de geleerde naam van een moderne amulet waarmee Nederland onlangs begiftigd werd. Een zekere Robert Holtz kondigt aan dat hij is: *Eenig fabrikant der electromotorische tandhalsbandjes voor tandenkrijgende kinderen*. De man heeft een „Nederlandsche chemische fabriek” van die dingen; zijn fabrieksmerk is „wettig gedeponeed” en zijn kostbaar fabriekaat is „gewaarborgd tegen namaak door de Arrondissementsrechtbank te Arnhem.” Dat is iets anders dan de geheimzinnige steentjes uit vroegere tijden; daar konden misschien valsche steentjes onder zijn, maar dank zij onze Nederlandsche wet kan nu ieder de onvervalschte echte amulet van onzen Robert Holtz zijn kinderen

om den hals hangen. En de uitslag? Hoort hoe de gebruiksaanwijzing luidt:

„Nadat zich bij het kind de eerste kenteekenen van tanden krijgen voordoen, bindt men het eenvoudig een dusdanig tand-halsbandje om den hals, en laat het dag en nacht dragen, hierdoor wordt niet alleen op het zich ontwikkelende deel, n. l. de tanden, doch tevens ook op de bloedvaten en zenuwen gunstig gewerkt; de tand breekt zonder pijn door het tandvleesch, en het kind blijft verschoond van alle bovengenoemde ongemakken.”

Als dit waar is, dan is het geen wonder dat de fabrikant van zijn electro-motorische tandhalsbandjes zegt:

„dat dezelve dan ook in korten tijd eene groote vermaardheid en de vereerendste lofuitgung van voornamen lieden hebben mogen wegdragen.”

Maar weg met alle scherts. Erger u met ons aan het schandelijk bedrog dat hier weer op nieuw gepleegd wordt. Opnieuw, want het bedrog met volkomen op dezelfde wijs ingerichte bandjes, werd reeds jaren geleden van Duitschland uit hier gepleegd.

Voor 80 centen krijgt de bezorgde moeder een bandje zwart fluweel, met een paar zijden lintjes om het vast te strikken, en daarin vindt men, als men het lostornt, een viertal strookjes katoen met zwavel bedekt, zoo als ieder die wil het voor 10 cent kan maken. Dat voddige ding moet dag en nacht om den hals van de kleine blijven, en het eenige wat het zal kunnen veroorzaken is onaangename jeuking, ophooping van vuil en daardoor misschien erger dingen.

Maar het ergste wat de fabrikant met zijn speculeeren op het bijgeloof doet, is dat hij dat bijgeloof aankweekt; want menige moeder, die zich zoo'n bandje aanschafft, zal als inderdaad het kind er goed „door” komt, en dit moet met de meesten het geval zijn, dien uitslag aan het bandje toeschrijven, en de lof er van in elken kring van vriendinnen verkondigen.

Een moeder die werkelijk iets goeds wil doen om haar kindertjes in de periode van het tanden krijgen van nut te zijn, koope een van de vele boeken over de verzorging en opvoeding van jonge kinderen en behartige de wenken die daarin gegeven worden.

Er zijn in overvloed in onze Nederlandsche taal te vinden, geschreven of bewerkt door mannen van studie en ervaring.

Wij noemen slechts enkelen, in de laatste jaren uitgekomen en bij iederen boekverkooper voor geringen prijs te verkrijgen.

DR. G. A. N. ALLEBÉ, de ontwikkeling van het kind naar lichaam en geest, handleiding voor moeders.

DR. F. A. VON AMMON, de eerste moederplichten en de eerste kinderverpleging. Handleiding voor jonge vrouwen en moeders, vrij bewerkt door DR. S. SR. CORONEL.

DR. BROCHARD, de kunst om kinderen op te voeden.

DR. T. C. WINKLER, moeder en kind, een boekje voor gehuwde vrouwen.

DR. H. ALBRECHT, hoe voedt men zuigelingen op naar 't Duitsch door A. FOKKEMA.

DR. J. LEHRNBECHER, de voeding en verpleging van pasgeborenen en zuigelingen.

De moeder die een dezer boekjes met aandacht leest, en de daarin gegeven wenken opvolgt, doet haar kind meer nut, ook in de periode van het „tandenkrijgen”, dan ooit met electromotorische of andere tandhalsbandjes zou te verkrijgen zijn.

Aan de leden van de geneeskundige Raden in de verschillende Provinciën.

Het rapport van den Gen. Raad van Nd. Holland, dat wij in ons vorig nummer hebben medegedeeld, geeft o. a. op, als middel om den handel in geheimmiddelen te bestrijden, om „aan te dringen op strenge en vooral gelijkmatige handhaving der „geneeskundige wetten.” Zeker en in de eerste plaats is dit de weg, die moet betreden worden, vooral omdat hij het meest voor de hand ligt. Eerst wanneer het blijkt dat bij nauwlettende samenwerking van alle autoriteiten op wie de plicht rust om de wetten te handhaven, deze niets of niet genoeg vermogen, kunnen nieuwe wetten of veranderingen in de bestaande ter sprake komen.

Niet alle bepalingen in de geneeskundige wetten zijn even duidelijk, niet alle autoriteiten zijn eenstemmig, wat betreft hare opvatting en uitlegging.

't Natuurlijk gevolg daarvan moet zijn, dat er aarzeling ontstaat, waar het er op aankomt zulke twijfelachtige bepalingen in toepassing te brengen.

Waar de wet echter duidelijk spreekt, waar hare voorschriften voor geen tweederlei uitlegging vatbaar zijn, waar letter en geest der wet, billijkheid en recht volkomen met elkander in overeenstemming zijn, daar moet het ieders verbazing in hooge mate opwekken, te zien dat toch van eene „strenge en gelijkmatige toepassing” doorgaans geen sprake is.

Wij moeten onze beschuldiging bewijzen, willen wij de beschuldiging van laster ontloopen.

Art. 6 der Wet van 1 Juni 1865 (Stbl. 61) zegt:

„Elk geneesmiddel wordt bewaard in een daartoe geschikt voorwerp, hetwelk den officieel en meest gebruikelijken officinalen naam van het middel duidelijk leesbaar tot opschrift heeft.”

„Bij geneesmiddelen, in de pharmacopoea niet vermeld, wijst het opschrift aan, naar welk voorschrift zij bereid zijn.”

De duidelijke zin van dit artikel is, dat op iedere flesch, doos, pot, lade of bus, waarin de apotheker eenig geneesmiddel bewaart, minstens één naam moet staan en wel die onder welken het geneesmiddel vermeld wordt in het apothekers-wetboek of de Pharmacopoea. Bij die geneesmiddelen, welke in dit boek niet genoemd worden, moet de apotheker bij den naam nog het voorschrift opgeven, naar hetwelk zij zijn bereid. Dat deze laatste opgaaf niet noodig is voor de andere geneesmiddelen, spreekt van zelf omdat de bereidingswijze in de bedoelde pharmacopoea voorkomt.

Reeds menigmaal is sedert de invoering dezer wet

vervolging ingesteld tegen een apotheker of apotheekhoudend geneeskundige, bij wien de commissie uit den Gen. Raad, die jaarlijks de apotheek komt visiteren, geen of geen voldoende opschrift vond op de eene of andere winkelflesch.

Maar nog nimmer, voor zoover wij ons herinneren, werd dit artikel toegepast tegenover de apothekers, die geheimmiddelen of zoogenaamde specialiteiten verkoopen, niettegenstaande de voorwerpen, waarin deze worden bewaard, het voorschrift naar hetwelk zij bereid zijn, niet bevatten.

Men wane niet, dat voor hen eene uitzondering bestaat; niet alleen dat de zin van het aangehaalde wetsartikel geen twijfel overlaat, blijkt dit ten overvloede uit de geschiedenis van zijn ontstaan. In het oorspronkelijke wetsontwerp toch was als 2de alinea aan dat artikel toegevoegd:

»Geheime geneesmiddelen, waarvan de verkoop volgens art. 8 (door de Kamer verworpen) is toegestaan, zijn hiervan uitgezonderd.»

Bij de beraadslaging werd juist deze zinsnede geschrapt en daardoor het geheele artikel onvoorzwaarlijk van toepassing verklaard voor alle geneesmiddelen, onder welken naam ook voorkomende en tot welke soort behorende.

Vruchteloos zoeken wij naar de reden welke meer dan een dozijn jaren de talrijke visiteerende commissien kan weerhouden hebben om bij de apothekers, die tevens depôthouders van geheimmiddelen zijn, wegens 't niet nakomen van de bepalingen van dit artikel proces-verbaal op te maken.

Zij kunnen niet aangeven dat deze depôthouders hun niet bekend zijn, behalve enkelen, als v. d. Goorbergh te Breda, Snabilié te 's Gravenhage, van Santen Kolff te Rotterdam, Uloth & Co. te Amsterdam en nog een half dozijn anderen, wier namen in verband tot dezen geheimmiddel-handel van algemeene bekendheid zijn, worden die van kleinere depôthouders, tevens apothekers, van tijd tot tijd opgegeven in bijna alle nieuwsbladen.

Onder 246 depôthouders van de Urbanus-pillen der Wed. Keunen en Zn., wier namen maandelijks in de kranten worden opgenomen, vindt men, behalve een tiental drogisten bijna veertig apothekers en om bij dit voorbeeld alleen te blijven, deze allen hebben een min of meer groote hoeveelheid voorhanden van goed toegelakte en verzegelde doosjes, welke geen van allen een opschrift dragen, en waarop nog veel minder het voorschrift vermeld wordt naar hetwelk de pillen, daarin vervat, zijn vervaardigd.

Onder de strafbepalingen der aangehaalde wet, zegt art. 31: Elke overtreding van de voorschriften dezer wet wordt gestraft met eene boete van f10 tot f200.

In geval van herhaling derzelfde overtreding binnen twee jaren na de eerste veroordeeling kan de boete tot f500 gebracht en daarenboven eene gevangenisstraf opgelegd worden voor den tijd van drie dagen tot één jaar.

Als men nu nagaat, dat bij behoorlijk inachtneming der wet en bij nauwkeurig onderzoek ook van de „bergplaatsen" der apothekers, waartoe de visiterende commissien verplicht zijn, bij zeer vele depôthouders eenige honderden proces-verbaal zouden moeten worden opgemaakt, waarop even zoo veel veroordeelingen tot geldboete van minstens 10 gld. zouden moeten volgen, dan is het zeker dat de lust, om te trachten geheimmiddelen aan den man te brengen, de meeste apothekers spoedig zou vergaan.

Nog eens: waaraan is deze lankmoedigheid te danken van hen, die geroepen worden de wet toe te passen?

't Is waar, als men de namen van de depôthoudende apothekers naleest dan blijkt dat soms een lid van den geneesk. Raad hier vervolging zou moeten doen instellen tegen een broeder of zwager, ginds tegen een vriend of oud-collega, doch ook bij de toepassing van andere wetsartikelen geschiedt dit en afgezien van de vrijheid van ieder om zijn mandaat neer te leggen, als de vervulling hem te moeielijk valt, zij 't hem in zoo'n geval *Lex dura sed scripta*.

Nog een mogelijkheid bestaat, n.l. dat de leden der visiterende commissien dit gedeelte der wet die zij moeten handhaven, over 't algemeen zoo

onredelijk, zoo onbilijk en in strijd met hun gevoel achten, dat zij moedwillig de oogen sluiten, om eenige overtreding niet te zien. Doch bij 't zich voordoen van deze reden hadden zij niet in gebreke mogen blijven om in hunne vergaderingen en rapporten, er telkens en telkens weer op te wijzen om zoodoende aan te dringen op eene wetsverandering, die aan zulk een onhoudbaren toestand een einde zou kunnen maken. Een wet toch die niet wordt nageleefd en waarvan de overtreding oogluikend wordt toegelaten, werkt in de hoogste mate schadelijk op andere wetten en bederft de publieke moraliteit.

Ongetwijfeld komt dit nummer onder de oogen van de meeste leden der gen. Raden; mochten er zijn, die zich met onze wetsuitlegging niet kunnen vereenigen, zoo zal 't ons aangenaam zijn, indien een hunner zich de moeite wil getroosten de reden van zijne tegenovergestelde opvatting mede te deelen. Aan diegenen onder hen, welke zijn toegetreden tot het lidmaatschap onzer Vereeniging en daardoor vrijwillig de verplichting hebben op zich genomen haar doel te helpen bevorderen, bevelen wij het middel, dat hun door het aangehaalde artikel aan de hand wordt gedaan ter bestrijding der kwakzalverij, ten sterksten aan en wij verwachten dat zij 't niet ongebruikt zullen laten, wanneer zij geroepen worden, binnen kort de gewone jaarlijksche visitaties te verrichten. De namen van de apothekers binnen hun ressort, bij wie zij met zekerheid depôt-artikelen zullen vinden, zijn gemakkelijk te ontdekken.

Berichten.

Met dit nummer wordt aan de leden de Naamlijst toegezonden, waaruit blijkt dat de vereeniging thans tot 278 leden is aangegroeid.

Zooals vooral uit dit no. blijkt, beijveren zich verscheidene leden om niet alleen door hun contributie, doch ook door het doen van scheikundige onderzoekingen en het in het inzenden van bouwstoffen, onzen arbeid te steunen, een hulp, die wij hopen dat ook in 't vervolg steeds meer en meer zal ondervonden worden.

Wij zouden lust hebben, als de ruimte het toeliet, een artikel te vertalen en op te nemen dat uitsluitend geschreven is om de kwakzalverij — of den verkoop van *spécialités pharmaceutiques* zooals het daar heet — te verdedigen. Dergelijke artikelen leest men niet dikwijls; hetgeen wij op het oog hebben en ons door een der leden wordt toegezonden, komt voor in de *Moniteur de la pharmacie Belge*. Daarin wordt geen andere reden ter verdediging der kwakzalverij aangevoerd dan dat er zoo veel geld mee verdiend wordt. De ongenoemde schrijver schat de omzet in die middelen voor België op minstens twee miljoen francs en meent zelfs dat er een enkele depôthouder is, die wel voor het vierde deel van die som verkoopt. Verder wordt gewezen op de groote sommen die bovendien dan door de nieuwsbladen er aan verdiend worden; de inkomsten die de spoorwegen uit het vervoer trekken; tot zelfs de sommen die de Staat ontvangt wegens de belasting die voor de suiker en den alkohol moet betaald worden welke voor het bereiden van de mengsels worden gebruikt. Dat alles meent de schrijver, weegt zwaar genoeg om het beperken van den verkoop dier middelen tot een groote fout te maken. Zoo zou men alles kunnen verdedigen. Den aard van het tijdschrift waarin het stuk voorkomt kan men eenigzins opmaken uit het feit dat de Maastrichtsche apotheker die voor Nederland de redactie voert, (J. Demelinne) o. a. is depôthouder van Moeder Seigel!

Ter terechtzitting te Rotterdam werd eenige dagen geleden vonnis gewezen in een zeer eigenaardig geval van oplichting. Een zekere P. C. N. had, wetende dat de zonen des huizes eenig geld in de spaarbank hadden, onder 't masker van groote vroomheid, bij zeker gezin daar ter stede het vertrouwen weten op te wekken, en voornoemde jongelieden achtereenvolgens de som van f300 afhandig gemaakt, voor zinnebeeldige reiskosten en consulten met een professor te Utrecht, dien hij voorgaf herhaaldelijk over den ziekte-toestand dier jongelui te raadplegen. De man werd tot 1 jaar celstraf en f25 boete veroordeeld.

Een geschikt middel voor de kwakzalvers om reclame voor hun zaak te maken, biedt de wet van 25 Mei 1880 in zake de fabrieks- en handelsmerken. Al denkt niemand er aan hun prullewaar na te maken dan deponeeren ze toch dikwijls met veel zorg hun fabrieksmerk ter griffio van de rechtbank. Wij herinneren er

aan dat een dergelijk „wettig deponeeren" van een merk niets te maken heeft met de waar die onder dat merk geleverd wordt, en dat men het grootste „onwettige" bedrog onder een „wettig" handelsmerk kan plegen.

Het geval, waarbij onze aandacht op deze zaak gevestigd wordt, betreft het merk van een stof die in den handel zal komen onder den naam *purgeer-thee*, alsof er al niet purgeermiddelen genoeg aan den man gebracht worden. Deze thee heet vervaardigd te worden door een zekeren Sicre, en een zaakgelastigde was naar Amsterdam over gekomen om het merk aldaar te deponeeren.

In *De Nederlandsche Spectator* van 12 Maart bespreekt Flanor (Mr. C. Vosmaer) op zeer waardeerende wijze onze vereeniging en ons maandblad. Het gedeelte zijner geestige beschouwing dat op de *Nieuwsbladen* betrekking heeft, willen we hier voor onze lezers overnemen.

»Het treft ons dagelijks — zoo luidt het in den *Spectator* — dat geachte bladen hunne kolommen leenen om er de snorkende, en soms waarlijk met geest en talent geschreven, aankondigingen van kwakzalversmiddelen op aan te plakken. De redacteurs of uitgevers oordeelen aldus; als de aankondigingen de zedelijkheid niet kwetsen, kunnen wij ze niet weigeren. »Waarom? Is de gezondheid minder, is zij eigenlijk iets anders dan zedelijkheid? Reinheid en gezondheid van ziel en lichaam hangen, sinds het einde der heerschappij van het dualisme, voor ons als één samen. »Waarom dit onderscheid in de toepassing? Men kan antwoorden: de courants is niet bij machte te beslissen of een aangeprezen middel heilzaam is of bedriegelijk, zij beoordeelt evenmin de ethische of aesthetische waarde van een aangekondigd boek of toneelstuk, zij plaatst de advertenties van boeken of toneeluitvoeringen enz. De gevallen staan niet gelijk. »Wanneer er een boek geadverteerd werd voor f2,50 en het bevatte of enkel wit papier of misdruk, of eene tooneelvoorstelling, waar de lieden die hunne plaatsen betaalden een pak slaag kregen, — dan zouden de redacties en uitgevers toch zulk bedrog niet bevorderen. »Dit verschilt alleen in de duidelijkheid en onmiddelijke waarneembaarheid van het bedrog.

»Ik geloof inderdaad dat de dagbladen veel te lichtvaardig zijn in het opnemen van al die aankondigingen van geneesmiddelen. Zij beijveren zich over staatkunde, de geschiedenis van den dag, het dagelijks gebeurde, de verschijnselen op het gebied van letterkunde, kunst, wetenschap, aan hunne lezers waarheid te geven. Wat zij in waarheid aan de éene zijde opbouwen, breken zij in de advertenties der geheimmiddelen af. Zij geven beursberichten en effectenlijsten, opdat men geene schade zou lijden in de beurs, en helpen de kwakzalvers hunne lezers oplichten voor vele gulden. Het kan hun thans niet meer onbekend zijn dat de meesten van die geprezen middelen op bedrog of overdrijving berusten, en daarom zijn zij niet langer verantwoord als zij zoodanige middelen, die onderzocht en als bedriegelijk bekend zijn, door de publiciteit helpen bevorderen.»

Een enkele opmerking voegen we hier aan toe omtrent het bovenstaande juiste gezegde: „De gevallen staan niet gelijk." Nog al te veel meent men dat de kwakzalverij welke wij bestrijden is een soort van geneeskunde, en de bladen verdedigen zich dan door de bewering dat zij niet kunnen onderzoeken welke uitoefening van geneeskunde kwakzalverij is en welke niet. Maar inderdaad heeft het bedrog, dat wij kwakzalverij noemen, niets anders met geneeskunde te maken, dan dat het daarvan het masker heeft aangenomen.

Kwakzalverij is bedrog onder het mom van geneeskunde en staat dus — om bij een boven aangehaald voorbeeld te blijven — tot geneeskunde zooals een als boek geschilderde plank staat tot een werkelijk boek. Men kan zoo'n plank van een boek onderscheiden ook al is men overigens niet in staat of niet bevoegd om de boeken naar hun ethische of aesthetische waarde te beoordeelen. Van daar ook dat vele „leeken", zooals wij tot ons genoegen meer en meer mogen ondervinden, ofschoon ze geheel buiten staat zouden zijn de waarde van eene of andere geneesmethode te beoordeelen, zeer goed het bedrog der kwakzalverij inzien en met ons helpen bestrijden.

De schrandere Richard Brandt van Schaffhausen, wiens Zwitsersche pillen we in het vorig nummer bespraken, is nog steeds druk in de weer zijn purgeermiddel aan den man te brengen. Hij heeft een „monster" van zijne pillen aan vele geneesheeren in ons land gezonden, met een circulaire om zijne waar aan te bevelen, een maatregel die hem echter wel niet veel zal baten. Hij geeft ook de samenstelling zijner pillen op; het recept is volgens hem: *Extr. selini palustris* 3, — *achilleae moschatae* 2, — *aloes* 2, — *absinthii* 2, — *tri-*

folii 2, — gentianae 2, — pulv. rad. gentian. fiant pilul. No. 100, voor 't meerendeel dagelijks in de apotheek gebruikelijke stoffen.

Aangenomen dat deze samenstelling de ware is, komt er geen rhabarber in voor, zooals wij op gezag van den Heer D. v. d. Weerd, apotheker te Kampen, in het vorige nummer mededeelden, maar wel, zooals wij daar bij vermeldde, aloe. De zaak verandert er zeer weinig om; rhabarber is een veel onschuldiger purgeermiddel dan aloë en de leugens die in de reclames verteld worden gelden noch voor het een, noch voor het andere, en evenmin voor het mengsel waaruit thans volgens den kwakzalver zelf de pillen heeten te zijn vervaardigd.

Er is thans een reiziger voor den depothouder van Santen Kolf aan 't rondtrekken om aan de apothekers de Zwitsersche pillen aan te bieden. De man kon een beter en aangenamer baantje hebben; zijn ontvangst is bij de meeste apothekers zeer verre van vriendelijk. Nog vóór één apotheker ze verkocht, heette het reeds in de advertenties: (die zoogenaamde *geneeskundige brieven*) verkrijgbaar bij alle goede Apothekers". Het zal blijken, dat slechts een zeer enkele zich door een depôt wil verdederen.

Deze week was Leeuwarden aan de beurt om huis aan huis overstroemd te worden met het bekende brochure'tje met het prentje en het opschrift "onderzoekt alle dingen en behoudt het goede". Na vergeefsche pogingen bij de apothekers heeft een galanterie-koopman zich met het depot belast.

Inspuiting van het Roode Kruis.

Scheikundig onderzoek van het lid der Vereeniging, den heer G. B. Schmidt apotheker te Leeuwarden.

De beste namen worden door de kwakzalvers het eerst aangegrepen om er de lichtgeloovige menigte mee te overbluffen.

Boerhave, Hufeland, von Humboldt moeten alle oogenblikken dienst doen. Op dezelfde wijze misbruikt men namen en titels van genootschappen en vereenigingen. Het bovenstaande is daarvan weder een ergerlijk voorbeeld; evenmin als de zoogenaamde zalf van 't roode kruis, heeft deze inspuiting hoegenaamd iets te maken met de Vereeniging die onder den naam van 't Roode Kruis algemeen bekend is en in alle landen sympathie verwekt. Noch rechtstreeks noch zijdelings is het bestuur of eenig comité medeplichtig aan de exploitatie van dit middel. 't Is niets meer dan een schaamteloze poging van een apotheker te Parijs, geholpen door eenige depôthouders, om geld te slaan uit den goeden naam dier Vereeniging.

Het middel bestaat uit een oplossing van *sulfas zincicus* (zwavelzuur zinkoxyd, hondenklemei) en *acetus plumbicus* (azijnzuur loodoxyd, loodsuiker), in een lichtbruin gekleurde vloeistof, en wel 0,6 percent van het eerste en 0,5 percent van het laatste. Van deze stoffen, aan ieder geneesheer niet alleen, maar ook aan vele leeken bekend, heet het thans in het prospectus, en de advertentiën dat ze in enkele dagen alle jonge en verouderde vloeingen genezen. De vervaardiger zegt dat hij twintig jaar noodig heeft gehad om dit middel te leeren kennen; dit geeft zeker geen hoogen dunk van de manier, waarop hij gestudeerd heeft, want ieder geneesheer kent de werking dezer stoffen reeds bij 't begin zijner lessen. Trouwens, de man noemt zich apotheker en zijne bewering, dat hij *études toutes spéciales* maakte over de vloeingen, zal wel van hetzelfde valsche gehalte zijn, als zijn gezegde dat het middel, „zeer stoppend en balsemachtig” is.

De stoffen, waaruit het middel is samengesteld, behooren tot die soort van vergiften, welke door den apotheker in een gesloten kast moeten worden bewaard of in flesschen met een bijzonder merkteeken voorzien; zij mogen in de hoeveelheden waarin zij in 't middel voorkomen, ook door niemand dan door apothekers worden verkocht.

Het prospectus dat Bouvier er bij voegt, geeft weer een bewijs, hoe volkomen en brutaal de kwakzalvers vertrouwen op de domheid van het publiek om te lezen; in de eerste regel staat letterlijk dat *zekere* genezing wordt verkregen „en secrète sans régime” (zonder leefregel), en in de laatste zin op dezelfde kleine bladzijde: *Leefregel*: — alle prikkels vermijden; — wijn, koffij, bier, likeuren en specerijen laten staan.

Dit laatste voorschrift is de zeer gebruikelijke list van geheimmiddel-zwendelaars; het is zoo goed

als onmogelijk, zich aan dezen levensregel geheel te houden; brengt het middel nu het zeker beloofde resultaat niet, dan is het falen van den uitslag daaraan te wijten.

De prijs is zooals gewoonlijk in niet de minste verhouding tot de waarde van 't middel; f2,50 voor een flesch met 170 gram vocht, waarvan de handelswaarde eenige centen is en dat onder waarborg van deugdelijkheid door ieder apotheker voor enkele stuivers kan worden afgeleverd.

Twee vragen veroorlooven wij ons naar aanleiding van het bovenstaande. Hebben wij hier, waar het zoo duidelijk mogelijk is, dat het merk en de naam eener Vereeniging worden gebruikt om te trachten een artikel vier of vijf maal boven de waarde te verkoopen, nog niet te doen, volgens onze ambtenaren van justitie, met de „gebruikmaking van valsche namen of valsche kwaliteiten”, die een handeling stempelen tot bedrog en strafbaar stellen volgens art. 405 onzer strafwet?

Is het niet mogelijk, dat het *Hoofd-bestuur van 't Roode Kruis* maatregelen neme om het merk en den goeden naam der Vereeniging te doen beschermen door de wet, even als b. v. een industrieel dit kan doen met den naam zijner firma en zijn fabrieksmerk?

Oplichtingen, als de hier gesignaleerde, zouden op die manier vermeden kunnen worden.

De kostbare hulp van een Engelschman.

Scheikundig onderzoek van het lid der Ver., den Heer P. Kruysse apotheker te Amsterdam.

Zooals men de waarheid zoekt in boeken, oude en nieuwe, binnen- en buitenlandsche, zoekt menige arme zieke zijne genezing in elk drukwerk dat hij onder de oogen krijgt. Is het een boekje in een vreemde taal, waarin hij een aanwijzing over zijne ziekte meent te vinden, dan wordt dat dikwijls als eene belangrijke ontdekking beschouwd, en met een bijzonder vertrouwen vereerd.

Een Engelsch werkje, van zekeren S. B. Niblett, was onlangs een lijder aan epilepsie te Amsterdam in handen gekomen. Het heette een *rational method of treating all diseases of lungs, liver and heart* te bevatten, en alsof dit nog niet genoeg was, ook van *epilepsie*. De kwakzalverij is kosmopolitisch, want het geheele boekje is juist zoo als we dat ook van Duitsche en van inlandsche heeren brievendokters gewoon zijn. Praatjes over allerlei kwalen, en verzekering van volkomen genezing als men zich slechts per brief tot den schrijver wendt; gestaafd door de getuigschriften van zoogenaamd genezen lijders.

De persoon van wien ons mededeeling wordt gedaan, had vol vertrouwen de buitenlandsche drank en pillen in ontvangst genomen. 't Kwam van ver en was zeer duur, het zou dus wel iets zeer bijzonders wezen. De drank werd gebruikt, volgens voorschrift, hoogstens drie maal daags een lepel vol. Gelukkig maakte de patient zijn gewonen medicus er mede bekend, hoe hij in 't buitenland aan 't dokteren was, want na eenigen tijd moest hij er mede ophouden omdat zich verschijnselen van *strychnine-vergiftiging* voordeden, die het verder gebruik ten sterkste verboden.

En geen wonder, want het onderzoek leerde dat het vocht was, een aftreksel met water en alcohol van *kraanoogen* (Sem. strychn.); een belangrijke hoeveelheid van de beide vergiftige bestanddeelen van die zaden *strychnine* en *brucine*, was met zekerheid aan te toonen.

Bij de flesschen met vloeistof was ook een fleschje met 120 pillen. Zeer merkwaardig waren die wel, maar men behoeft niet naar Engeland te schrijven om ze zoo te krijgen.

Zij kenmerken zich door buitengewone hardheid en onoplosbaarheid, zoo zelfs dat zij hoogst waarschijnlijk even als kersenpitten — bij toeval ingeslikt — ten slotte op zekere plaats terecht zullen komen. Eenige dier pillen, hadden, na meer dan 24 uren in koud, later in warm water en daarna onder bijvoeging van een weinig verdund zwavelzuur geweekt te zijn, niets van hun vorm en hardheid verloren. In een mortier fijn gestampt, werden zij spoedig in het zure vocht bijna opgelost, uitgezonderd een wit poeder, dat bezonk en

eene op de oppervlakte van het vocht drijvende vlokkeige bruine zelfstandigheid. Het nauwkeurig onderzoek leerde gemakkelijk de samenstelling der pillen kennen. De buitenste laag is Magnesia Silicaat en het eigenlijke bestanddeel der pillen niet anders dan zinkoxyde of zinkwit, door een of ander bindmiddel in dien vorm gebracht.

Dit fleschje met pillen had f2,70 gekost en voor de 16 flesschen met vloeistof was p. st. 3.3 s. betaald, dat is f37,80. Iets anders dan deze verlichting in de beurs, heeft de Engelsche kwakzalver in dit geval aan den lijder niet berokkend. Het had erger kunnen afloopen; zelden toch durven de kwakzalvers hun spel drijven met zulke zware vergiften.

Een bekende stof onder een nieuwen naam.

Scheikundig onderzoek van het lid der Ver den Heer H. J. Suerhoff, apotheker te Gorichem.

Een dame hechtte zeer veel aan een middeltje dat den fraaien naam *Dermagène* droeg en te Leiden in de „fabriek” van *Sunders & Co.* gefabriceerd werd. Dat was voor winterhanden veel beter dan glycerine en dergelijke bekende huismiddeltjes. Een dozijn fleschjes, van 40 cent per stuk (32 gram inhoud), werd er van besteld, om er steeds van in voorraad te hebben, want het was zoo overal niet te krijgen. „De verrassende uitkomsten welke de aanwending der *Dermagène* bereids heeft opgeleverd, hebben haar de eerste plaats verworven onder alle praeparaten welke tot dusverre ter genezing of voorkoming van ruwe huid, springende handen, vorstbuilen, kloven enz. zijn aanprezen” zoo heet het in de gebruiksaanwijzing.

Dat was dus nu eens iets merkwaardigs. Doch wat leerde het onderzoek? Dat het niets was als glycerine met water en een beetje rozegeur. En dan, zooals men buiten de apotheek altijd voor dergelijke dingen neemt, *onzuivere* glycerine. Wie zich die verrassende en hoog geroemde *Dermagène* wil verschaffen en nog wel verbeteren, neme zuivere glycerine en vermeng ze met half zooveel rozewater. De dame gebruikt nu dit en het blijkt dat de werking van den fraaien naam en den duren prijs toch niet groot is geweest, want zij bevindt er zich opperbest bij.

Toch komt het ook wel voor, dat de werking schijnt op te houden zoodra men weet met welke zeer bekende stof men te doen heeft.

Want voor velen is het alsof geheimzinnigheid nog altijd een bijzondere geneeskracht bezit, zooals het volgende voorbeeld voor de duizendste maal kan bewijzen.

Een geneesheer gaf iemand, voor een lichte aandoening in den mond, den raad zijn mond te spoelen met water met zout. Hij zag den persoon niet weer terug, maar deze liet hem na enkele dagen weten, dat hij er geen baat bij vond. De dokter, die zich dat niet kon begrijpen, stuurde hem toen een recept voor een mondspoeling, bestaande uit een oplossing in water van *chloratum natricum* (de latijnsche naam voor zout), met „een kleurtje en een geurtje” zonder eenige beteekenis. Kort daarna kreeg hij bericht, dat dit middel uitstekend had geholpen!

Een nieuwe valstrik.

De kwakzalvers zijn onuitputtelijk in listen om de menigte te vangen, en worden slechts overtroffen door de onnoozelheid, waarmede het publiek zich laat beetnemen; — jammer dat er nog altijd menschen gevonden worden om deze speculanten voor enkele guldens de strikken te leveren die zij noodig hebben en zonder welke zij niet zouden kunnen slagen.

Dank zij de veelvuldige advertenties, kent ieder tegenwoordig bij naam de z. g. *Zickenheimer druivenborst-honig*, dat geen honig is en met druiven niets te maken heett.

Een onzer medewerkers zendt ons een afschrift uit de *Züricher Blätter f. Gesundheitspf.* van 1875, waarin de scheikundige *Oscar Dietzsch* toen reeds mededeelde dat hij te vergeefs had getracht eenig werkzaam bestanddeel in dit hooggeprezen middel te ontdekken; het bevatte niets als suiker en water.

Prof. Hopp, leeraar aan de Polytechnische school vond eveneens niets als water en suiker.

Geheel zonder de een iets van den ander te weten, hadden zij beiden hun onderzoek verricht en beiden het publiek medegedeeld dat deze druivenborst-honig niets anders was als suikerstroop en dat dus een glas water met zeer veel suiker precies dezelfde heilzame werkingskracht bezit als de kostbare Zickenheimer honig. Een half dozijn jaren zijn verlopen sedert deze mededeeling geschiedde; door onderscheidene bladen werd ze overgenomen en nog dikwijls is zij bevestigd en versterkt door de onderzoekingen van anderen en . . . nog immer laat het publiek zich foppen en stuurt den slimmen Duitscher zakken vol geld.

Wel hebben wij hier te doen met eene duidelijke illustratie bij de stelling: *Prenez rien du tout, ennoncez le hardiment et vous en vendrez autant que vous voulez!*

Doch zooals wij zeiden, de kwakzalver heeft om zijn doel te bereiken handlangers noodig, en tot ons leedwezen schijnt hij ze voor enkele guldens nog altijd te kunnen vinden.

't Is een zekerheid, dat de verkoop van kwakzalversartikelen in rechte reden staat tot de veelvuldigheid der advertentiën, waarin zij worden aanbevolen. Maar van groot belang is het tevens de wijze van adverteren van tijd tot tijd te veranderen om zoo doende op nieuw de aandacht van den lezer te trekken. Men ziet dit aan Guyot, aan Richter, van wie men tegenwoordig geheel andere reclames onder de oogen krijgt dan een jaar geleden. Ook Zickenheimer bracht onlangs een nieuwe manier om de aandacht op zijn fabriek te vestigen, uit Duitschland, waar zij reeds vroeger werd toegepast, in ons land over. Daarvoor liet hij in onderscheiden bladen onder op de laatste bladzijde de volgende advertentie plaatsen:

Extra blad!

Bij onze courant van heden is een Extra Blad gevoegd, hetwelk nieuwe Attesten bevat over de zeer goede eigenschappen van den RIJNLANDSCHEN DRUIVEN-BORST-HONIG van W. H. Zickenheimer te Mainz, bij hoesten, heeschheid, verslijming, keel-, borst- en longkwalen, zoo ook bij kinkhoest der kinderen, waarop wij onze geachte lezers opmerkzaam maken.

Dit extrablade, hetwelk de abonnés bij deze gelegenheid te gelijk met en ingevouwen in het nummer der courant ontvingen, is een blauw vel papier, waarop de z. g. fabriek te Mainz en eenige stempels zijn afgebeeld. Natuurlijk worden er allerlei mooie dingen omtrent de wonderbare geneeskraft der honig in medegedeeld en de namen der depôthouders opgegeven in 't binnen- en buitenland, terwijl bovendien elf attesten uit plaatsen in Nederland en twee uit 't buitenland afkomstig werden afgedrukt. Uit deze laatste blijkt het hoe de opgaaf als bevatte het Extra blad *nieuwe attesten reeds gelogen is*; — men kan dit toch bezwaarlijk zeggen, als er vroeger nooit andere getuigschriften uit ons land werden bekend gemaakt en zij allen afkomstig zijn uit de jaren 1875 en 1876.

Doch erger is het als men leest, dat deze gewone suikerstroop of water met suiker, „door de voornaamste geneeskundigen en gezondheidcommissiën is goedgekeurd,” dat het „bijzonder genezend” is tegen hoest van allerlei aard, zelfs verouderde hals- en borstkwalen, keelziekte en longtering in

de beide eerste perioden”, dat zij verder „nooit zonder het gunstigste resultaat wordt aangewend” en de genezing van verzwerings der longen bevestigd en zelfs in de wanhopigste gevallen van stikhoest en verzwakking, als de krachten bijna geheel verdwenen waren, voor goed geholpen heeft.”

Al deze gevaarlijke leugens, alleen ten doel hebbende de suikerstroop voor ongehoorden prijs het publiek aan te smeren, worden niet alleen verspreid door directe bemiddeling van de uitgevers der bladen, maar de redacties zelf schijnen ze goed te keuren. Want men lette er wel op; de boven afgedrukte advertentie wordt steeds geplaatst op de laatste bladzijde der krant, onderaan in den hoek, om er den schijn aan te geven als behelste zij eene mededeeling van de redactie uitgaande; terwijl deze schijn nog wordt vermeerderd door den inhoud, waarin gesproken wordt van onze courant en onze geachte lezers.

Wanneer zulke bezwarende teekens zonder bepaalde tegenspraak blijven, hebben wij dan niet het recht de redacties zelf van medeplichtigheid te beschuldigen?

Boekaankondiging.

Prof. Carl Reclam. Levensregelen, Ernst en Luim uit de gezondheidsleer. Voor Nederland bewerkt door Dr. S. Sr. Coronel. Tweede herziene druk, 1880. Nijmegen. Blomhert en Timmerman, 276 blz., prijs f 2.25.

Wanneer de gezondheidsleer bij 't algemeen nog weinig vorderingen maakt, is het niet de schuld van schrijvers en uitgevers, die zich tegenwoordig genoeg beijveren, het volk te voorzien van geschikte lectuur. Daartoe behoort zeer zeker het werkje, waarvan de titel hierboven is afgeschreven.

De gevestigde namen van den oorspronkelijken schrijver zoowel als van den Nederlandschen bewerker waarborgen de degelijkheid van den arbeid; dat de laatste zich niet tevreden stelde met het leveren eener vertaling alleen, kan men op iedere bladzijde ervaren en wordt ten overvloede bewezen door het feit, dat hij het oorspronkelijke werk met zes geheel nieuwe hoofdstukken heeft aangevuld.

De titel is juist gekozen; want in werkelijkheid wisselt ernst en luim zich af bij de behandeling der talloze onderwerpen, die ter sprake worden gebracht. Reeds uit de opschriften der hoofdstukken blijkt het als: I. Vrijwillige slavernij; II. Een vroolijk klaverblad; III. Goed bloed schenkt kracht; IV. Een lesje in het eten; V. De kunst om de maag te bederven; VI. Hoe wij moeten wonen; VII. Een hoogst prozaïsch onderwerp; VIII. Het leven en sterven in de steden; IX. De eischen van ons toilet; X. Een kijkje in den spiegel; XI. Hoe men zich een martelaar maakt; XII. Arbeid en gezondheid; XIII. Een slaperig onderwerp; XIV. De houding als oorzaak van ziekte; XV. In de kinderkamer; XVI. Op school; XVII. Naar buiten; XVIII. Een aanslag op onze gezondheid en onze beurs.

Het boekje kan veel nut brengen aan lezers, die niet schromen na te denken bij hunne lectuur en die het gelezene in hun geheugen trachten te bewaren en voor zich zelf te verwerken.

Men moet dan ook niet tevreden zijn met het boekje in zijn leesgezelschap even door te lezen, maar het zich in eigendom aanschaffen om het van tijd tot tijd opnieuw ter hand te kunnen nemen en na te zien. De geringe prijs dezer volksuitgave is geen beletsel.

In welke krasse bewoordingen de schrijver zijn verontwaardiging lucht geeft tegen te toenemende kwakzalverij en tegen de hulp, die de pers haar verleent, leert de volgende aanleiding: „Eindelijk wordt het grootste contingent (van slachtoffers der kwakzalverij) gevormd door de verstandelijk onmondigen en zij, die er behagen in scheppen hun eigen geneesheer te zijn. Het is treurig, maar toch al te waar, dat de groote hoop, de meerderheid van hen zelfs, die de lagere scholen hebben bezocht, niet begrijpen wat ze lezen en al wat in de krant staat” voor goede munt aannemen. Het gezag van die krant benevelt het beetteoordeel, dat nog bij hen wordt aangetroffen en dat zich onder andere omstandigheden niet onbetuigd laat. Onverantwoordelijk is het daarom, dat de openbare pers, die zich zoo gaarne uitgeeft als de leidsvrouw van de groote menigte, zich verlaagt tot de vernederende rol van heelster in de ergste soort van oplichterij. Zij moge zich al verontschuldigen met de uitspraak, dat het zoo moeilijk is in deze bedrog van waarheid te onderscheiden en dat bij een schifting werkelijk blijken zal, dat het grootste deel der annonces op bedrog gegrond is, maar tusschen dezen maatregel en de handelingen die vaak door haar thans worden gepleegd in overleg met de bedriegers, is het verschil te groot, om de pers niet van medeplichtigheid te beschuldigen, dat zij het niet ontwikkelde publiek in den waan brengt, alsof zij haar goedkeuring aan het gepubliceerde hecht en dit den stempel der waarheid draagt.

Geen zelfbedrog.

't Blijft altijd een zeer karakteristiek verschijnsel dat de depôthouders, uit wier handen de meeste en de mooiste attesten komen van genezingen, die zij hebben waargenomen of waarvan zij gehoord hebben, zelf zoo weinig vertrouwen stellen in de pillen en potjes uit hun winkel.

Een voorbeeld hadden wij dezer dagen gelegenheid waar te nemen.

Een winkelier werd midden in den nacht plotseeling zonder bekende oorzaak aangetast door een hevigen kramphoest met stikkingsnood. Het duurde eenigen tijd voor de dokter aanwezig was en voor de noodige geneesmiddelen waren gereed gemaakt.

Den volgenden dag bekroop den geneesheer de lust om rond te zien in den winkel van zijn patient en hij vond minstens een half dozijn middelen, die als bijzonder nuttig tegen kramphoest, benaauwdheid enz. werden aanbevolen. En waarom heb je je man niet op een van die onfeilbare middelen getraceerd, toen hij 't zoo benaauwd had en ik niet gauw genoeg kon komen, vroeg de dokter aan de vrouw des huizes. 'k Dank je wel, dokter, was 't antwoord; 'k zou bang wezen mijn man te vergeven; bovendien, 'k weet zeker dat hij dat vuile goed toch niet zou willen innemen.

MEMORIE-BALSEM.

Niet onder dezen naam maar met het opschrift *Haarbalsem of Wortel extract* vinden we de volgende advertentie, niet in een krant van een paar honderd jaar geleden, doch in een blaadje van 19 Januari 1881, in de hoofdstad van ons rijk gedrukt:

„Deze nieuw uitgevondene Balsem heeft de eigenschap, daar, waar men nieuw haar wenscht te hebben, ditspoedig te doen groeien, het uitvallen te beletten, en tevens het hoofd te versterken, alzo, dat zij die kort van memorie zijn, na een zeer korten tijd, weder een flink en gezond denkvermogen verkrijgen, neemt ook spoedig alle soorten van roos, schilver, klierstoffen, zenuwen en verdere onaangenaamheden geheel weg. Verkrijgbaar tegen f 1.50 per flacon enz.

Advertentiën.

Bij W. C. VAN HEUSDEN te 's Bosch, verscheen:

ERISMANN, **gezondheidsleer** f 2.40.

Dr. T. C. WINKLER, **moeder en kind** f 1.50.

Dr. T. C. WINKLER, **dokter en patient** . . . f 1.75.

Voor de kennis van ons leven en ons lichaam, zijn geen werkjes meer geschikt en duidelijker dan deze.

KEMINK EN ZOON te Utrecht, hebben uitgegeven:

F. ARLT, de zorg voor de **oogen** en de keuze van brillen voor een ieder bevattelijk voorgesteld. Uit het Hoogduitsch, met een naschrift van **Prof. H. Snellen**. In geheel linnen band (2.50) tijd. verm. prijs f 1.50

C. J. v. D. BURCHT VAN LICHTENBERGH, de **gezondheidsleer** en hare toepassing op het dagelijksch leven (0.90) tijd. verm. prijs . . . f 0.50.

Voeding en Verpleging

van pasgeborenen en zuigelingen, naar het Hoogduitsch van Dr. J. LEHRNBECHER, met een voorwoord van B. G. v. D. HEGGE ZIJNEN, Genees- en Heelkundige te 's Hage.

Verschijnt heden bij G. THEOD. BOM, Kalverstraat 17, Amsterdam.

Wordt, tegen franco ontvangst van het bedrag in postzegels, franco verzonden, en is in de meeste Boekwinkels voorhanden. Prijs 50 Cent.

Bij den UITGEVER van dit Maandblad alsmede bij alle Boekhandelaren, is verkrijgbaar:

DE HEDENDAAGSCHE KWAKZALVER.

Een waarschuwing voor allen, die hun gezondheid en hun beurs op prijs stellen,

door Dr. VITUS BRUINSMA leeraar a. d. middelb. school v. meisjes en het gymnasium te Leeuwarden.

EN

Dr. G. W. BRUINSMA, praktiserend geneesheer te Steenbergen. Prijs f 1.00.

Het „Oordeel der pers” over dit werkje wordt op franco aanvraag gratis en franco toegezonden.

Nog enkele exemplaren verkrijgbaar van het eerste werkje van dezelfde schrijvers:

De kwakzalverij met geneesmiddelen en de middelen om haar te bestrijden. Prijs f 1.25.

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteurs.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteurs:

Dr. VITUS BRUINSMA,

leeraar aan de middelb. school v. meisjes en het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,

practiseerend geneesheer te Steenbergen.

Uitgever:

H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel en plaatsing 4/3 maal.

Mogen en moeten de apothekers geheimmiddelen verkoopen?

Zooals wij in een vorig nummer zagen beantwoordt de Gen. Raad van Z. Holland het eerste gedeelte dezer vraag met ja en treedt daarmede in het voetspoor van den Gen. Raad van Gelderland en Utrecht, die in een zijner rapporten, betreffende het toezicht op den verkoop van geheime geneesmiddelen zegt: wij trekken niet te velde tegen de zoogenaamde geheime geneesmiddelen met het doel ze te weerden, maar de apotheker blijve de eenige leverancier van geneesmiddelen, dus ook van deze.

De laatste Raad gaat verder en geeft ingewikkeld een bevestigd antwoord ook op het tweede deel der gestelde vraag; in hetzelfde rapport toch wordt gezegd: „zij (de geheime geneesmiddelen) zijn „toch ook geneesmiddelen en het is niet geheel „ten onrechte dat het publiek er op gesteld is; „aan dat verlangen van het publiek mag men zich „niet onttrekken;” maar zegt hij later „wij strijden tegen winkeliers die geneesmiddelen verkoopen.” Volgens dit oordeel dus mogen ter wille van het publiek de zoogenaamde geheime geneesmiddelen niet geweerd worden, doch moet de verkoop belet worden aan winkeliers. Dan zouden dus de apothekers ze ter wille van datzelfde publiek in voorraad moeten hebben.

Juist omdat wij niet instemmen met de beide antwoorden, hebben wij gemeend deze vraag te moeten behandelen; misschien is het zelfs noodig om daardoor tegenover enkele leden der vereeniging zelve ons standpunt nader toe te lichten.

De groote trom is altijd een geliefkoosd wapen voor elk, wien 't er meer om te doen is het publiek te overbluffen dan het door kracht van argumenten te overtuigen. Het leidt dan ook geen twijfel of te eeniger tijd zal zij worden voor den dag gehaald door de kwakzalvers om de menigte te vertellen, dat onze vereeniging eigenlijk alleen eigenbelang beoogt, daarbij wijzende op het vrij groot aantal apothekers dat zij onder hare leden telt.

Om het wapen bij voorbaat onschadelijk te maken is het noodig te verklaren, dat het van den beginne af in de bedoeling heeft gelegen van de oprichters der vereeniging om de zoogenaamde geheimmiddelen ook uit de apotheken te verbannen. Welke reden toch kan er bestaan om de apothekers te vergunnen wat aan anderen verboden wordt? Om te voldoen aan 't publiek, dat ze verlangt! Maar 't publiek verlangt soms meer, dat van staatswege toch ten strengste wordt geweerd; hazardspelen, dierengevechten, speelbanken, bokspartijen enz. Maar: niet geheel ten onrechte is het publiek er op gesteld, zegt het rapport der Utrechtsche commissie. Dergelijke uitdrukkingen treft men dikwijls aan waar 't er op aankomt den handel in zoogenaamde geheimmiddelen te verdedigen. Inzonderheid ook bij de beraadslagingen over de Gen. Wetten van 1865 kwam hetzelfde thema met zeer weinig variaties telkens terug; doch zonder uitzondering kwam het uit den mond van leeken op 't gebied

der genees- en natuurkundige wetenschappen. Onwillekeurig is men geneigd te denken aan een al te welwillend toegeven aan den aandrang van dezen als men hetzelfde hoort verkondigen door deskundigen. Laten we eens nagaan wat er van die bewering waar kan zijn.

Wij zien eene courant in, die voor ons ligt: (Zondagsblad van 't Nieuws v. d. D. 19 Dec. 1880) en copieeren in volgorde zonder er één over te slaan: *Teercapsules Thevenot, Teercapsules van Guyot, Zalf van het Roodde Kruis, Papier en Cigaren van Gicquel, Kuppmanzalf, Echte Benedictijner likeur, Keating's borstpastillen, Pastilles de Dethan, Seigel's geneeskrachtige Siroop, Allen's wereldberoemde Haarhersteller, Eau chromatique, Sirop d'hypophosphate de chaux de Grimault, Royal Windsor weer-galoose Haarhersteller.*

Wij nemen een andere (Dagbl. v. Z. Holland 14 Maart 1881) en schrijven op dezelfde wijze uit de advertentiekolommen over: *Coaltar saponiné le Beuf, Powell's balsam van anijsaad, Vin ferrugineux Aroud, Tandwater en poeder van Docteur Pierre, IJzer-phosphaat van Leras, Revalenta Arabica, Injection Brou, Capsules van Grimault van Matico, Belliniwijn, Arabische Gomballen, Tamar-Indien Grillon.*

Zoo voortgaande met een half dozijn andere bladen zou men de lijst van geheimmiddelen weldra compleet hebben en deze overziende, vragen wij elken geneesheer, wien het ernst is met de geneeskundige praktijk en de volksgezondheid en die bekend is met de samenstelling dier stoffen en de wijze waarop zij worden aanbevolen of hij bij ernstig nadenken de uitspraak zou durven volhouden, dat het publiek niet ten onrechte op deze producten gesteld is. Ten opzichte van een ondergeschikt punt, nl. den vorm of de wijze van aflevering, het nette stevige fleschje of den capsulevorm, moge hij in zijn antwoord aarzelen, wat de middelen zelf betreft zal hij erkennen dat het publiek er waarlijk geen nut van heeft. En is dit niet het geval dan spreekt het van zelf dat ook geen apotheker ze in voorraad zal behoeven te houden.

Maar mag hij ze in allen gevallen verkoopen? De wet verbiedt het niet; „mits hij wete naar welk voorschrift zij bereid zijn,” zegt de meergemelde commissie en wij voor ons voegen er aan toe op de gronden, in een vorig nummer van dit blad ontwikkeld, mits hij dit niet alleen wete, maar mits dit voorschrift bovendien door hem worde opgegeven op het opschrift van ieder doos, pot of flesch, waarin het middel door hem wordt bewaard.

Op die wijze zouden er, indien de wet werd nageleefd op 't oogmerk slechts zeer enkele geheimmiddelen (waarvoor deze naam dan eigenlijk zou moeten vervallen en veranderd worden in specialiteiten of zoo iets) in de apotheken mogen overblijven. Doch misschien zouden de kwakzalvers een manier kunnen vinden om dit beletsel der wet te ontduiken of b. v. op de wijze van White met zijn Seigel's stroop het voorschrift zoo kunnen inrichten, dat het onmogelijk te controleren zou zijn. Maar zelfs indien zij, brutaalweg vertrouwende op de

domheid, den eenvoud en den kooplust van 't publiek, het ware voorschrift op de etiquette lieten afdrukken, achten wij het een grove onbillijkheid en in strijd met de vrijheid van handel om aan apothekers toe te staan wat men aan winkeliers verbiedt.

De staat heeft aan eene bepaalde klasse van burgers (de apothekers) een *monopolie* verleend voor den verkoop van sommige artikelen en het verrichten van bepaalde werkzaamheden ten dienste van het publiek. Voor het beginsel doet het er niet toe of zulk een voorrecht niet meer wordt weggeschenken voor geld of gunsten maar alleen kan verkregen worden door bepaalde studies en eene reeks van examens; evenmin verandert het wezen der zaak, al geschiedt het niet meer om de eene of andere industrie te doen bloeien of bijzondere personen te bevoordeelen, maar ter bevordering der volksgezondheid; 't is en blijft een *monopolie* en in den tegenwoordigen tijd is zoo iets van wege den staat verleend, slechts te verdedigen als het noodig is voor 't algemeen belang.

Dit nu is het geval; de staat meent dat er ten bate van 't publiek op den kleinhandel in medicijnen en het bereiden van artseneemiddelen een bijzonder toezicht vereischt wordt, en dat daarom eene afzonderlijke klasse van personen met dien handel en die bereiding moet worden belast, welke personen ten allen tijde verantwoordelijk zijn en door bepaalde uitzonderingswetten onderworpen kunnen worden aan zekere regels en voorschriften, noodzakelijk vooral om ongelukken te voorkomen.

De voornaamste eischen, die hierbij ter sprake komen, zijn 1o. dat de staat door die personen de zekerheid wenscht te erlangen dat alle artikelen, waarin door hen handel gedreven wordt, vrij zijn niet alleen van schadelijke bestanddeelen, maar van alles wat niet tot de samenstelling daarvan behoort en 2o. dat die personen die volkomen zuivere bestanddeelen op behoorlijke wijze ook in zeer geringe hoeveelheid afwegen, met elkaar vermengen en in een geschikt vorm voor het gebruik brengen. Kan nu de apotheker deze zekerheid aanbieden, als hij geheimmiddelen, zelfs die waarvan hem de samenstelling bekend is, verkoopt? Nimmer! — Deze artikelen worden hem door den fabrikant toegezonden in gesloten meest verzegelde pakjes, potjes of fleschjes; en de fabrikanten wijzen er in hunne circulaire en advertenties juist op, dat het publiek er op moet toezien dit cachet en deze sluiting ongeschonden te ontvangen.

De apotheker nu, laat hij één of tien monsters hebben onderzocht, welken waarborg kan hij aanbieden, dat het elfde fleschje het honderdste en het duizendste dat hij verkoopt, dezelfde stoffen bevat en dat de zalf of de pillen daarin niet bedorven zijn of verhard of in samenstelling niet overeenkomen met het aangegeven voorschrift?

De apotheker kan nimmer meer geven dan het vermoeden, dat het afgeleverde artikel de stoffen bevat, die de koper er in verlangt; ieder winkelier kan precies hetzelfde, als hij een monster zijner waar laat onderzoeken of vertrouwen hecht

aan het woord en de verzekering van zijn leverancier. Als dus de apotheker blindelings de potjes, doosjes en fleschjes die hij van de geheimmiddel-fabrikanten ontvangt, aflevert, doet hij *niets anders, niets beters, niets meer* dan elke gewone winkelier in staat is te doen. Maar dan ook eischt het algemeen belang niet dat hem uitsluitend dien verkoop wordt opgedragen en is het onbillijk hem monopolie daarvoor te verleenen.

Het verkoopen van geneesmiddelen zooals men een stuk hout of een paard verkoopt, zou ieder winkelier kunnen. Maar het verkoopen onder waarborg van zuiverheid en deugdelyke en nauwkeurige bereiding, daarvoor heeft de staat den stand van apotheker bestemd, en slechts onder voorwaarde dat deze die waarborg zou leveren, heeft het monopolie van den apotheker recht van bestaan. Zoo deze dus geneesmiddelen verkoopt zonder dat hij voor de deugdelykheid enz. daarvan eenigen waarborg kan geven, handelt hij in strijd met de bedoeling van den wetgever en maakt hij misbruik van het recht dat hem door den staat is verleend.

Wat één Jaar voor nieuws heeft opgeleverd.

In ons eerste werkje tegen de kwakzalverij hebben we 308 middeltjes opgegeven die tot April 1878 in onze Nederlandsche bladen werden geadverteerd.

In het tweede boekje hebben we 125 nieuwen genoemd die er in de sedert verlopen 2 jaar waren bijgekomen. Met April j.l. was er sinds die opgaaf weder een jaar verlopen en wij geven hier een lijstje van de nieuwe middeltjes die dit ééne jaar heeft opgeleverd voor zoover de advertentie's er van ons onder de oogen zijn gekomen. — De verdeling in groepen is de zelfde als die bij de vorige opgaven; enkelen ontbreken.

A. Moeder Seigel's stroop en pillen — Burks geneeskr. wijn — Pullna — Quina Laroche Jodé — Water van Vals — Beefwine — Fluid Beef — Zwitschersche pillen — Löflunds Extracten — Rustverwekkende pillen.

B. Inspuiting roode kruis — Dragées Dupont — Kirchhoffers middel — Anti-blennorrhagique — Miraculo-praeparaten — Empecheur

C. Tubes-Levasseur — Toucateringmiddel — Likkeur van de Zutter.

E. Engelsch rhumatiekpapier — Lazaritz's Pine Wool — Middel tegen Tic Douloureux — Siemens-electro-therapeut.

F. Eau Malleron — Eau de la Couronne — de Nyroc's hair restorer — Pommade van Gouverneur — Extractum Comanimans — Rottmanner's haarmiddel Akne — Medicinaal haarversterkend water — Wortelextract.

H. Tandpoeder van Coutos — Poudre dentifrice aromatique et curative — Tandwater en poeder van Pierre — Goldmann's keizerlijke mondspoeling — Clarissima — Holtz' tandhalsbandjes.

I. Kirchner's epilepsiemiddel — Niblett's middel — Grone's dronkenschapmiddel. — Anti Obesitas — Gehoor-balsem van Hufeland — Wagener's oogwater — Middel tegen Suikerziekte — Geldersche balsem — Dermagène — Arabische balsem van Sourson — Breukzalf van Sturzenegger — v. d. Vaart's Exterogenmiddel — Aambeijen pillen.

Dit zijn er 50 te zamen. De aangroei is dus iets minder groot geweest dan de twee vorige jaren, die elk ruim 60 nieuwen leverden. Maar de ouden worden ook nog met jeugdigen ijver geadverteerd.

Behoudens de enkelen die misschien vervallen zijn, boogt dus thans Nederland op 483 middeltjes tegen allerlei ziekten en kwalen, waarvan de aanbevelingen het publiek dagelijks onder de oogen komen. Daaronder zijn er 58 tegen borstkwalen, 41 tegen kiespijn, 38 tegen maagkwalen, 28 tegen rheumatiek enz. Voor elke ziekte of elk gebrek is er dus een rijke keus. Zou de moeilijkheid om te beslissen welk van die „onfeilbare” middeltjes zij zullen aanwenden eindelijk de menschen er niet voor goed van doen afzien?

Sirop van Dr. Zed.

Scheikundig onderzoek van het lid der Vereeniging den Heer F. M. Rasker, apotheker en directeur van het ziekenhuis te Deventer.

Sinds tal van jaren is een kleine vierkante adver-

tentie waarvan een groote letter Z in het oog valt, een standvastig aanhangsel van vele onzer nieuwsbladen. De naam van iemand die zich Dr. noemt wordt door deze letter aangeduid, zekeren Franschman Zed die een stroop in den handel brengt als *Sirop au codeïne-tolu du Dr. Zed.* Zeker heeft menigeen zich laten verlokken voor eenige guldens van die stroop te slikken, want zij wordt o. a. aanbevolen voor die veelvuldig voorkomende slepende kwalen die met den algemeenen naam borstaandoeningen in de advertentie worden genoemd. Wie een beetje hoest of wat verkouden is wil graag nu en dan een lepeltje nemen van een aangenaam smakende zoete siroop. De verkoudheid wijkt in den regel na eenige dagen en men meent dat het de siroop is die dat wonder heeft verricht. Daarom gaat men bij een volgende gelegenheid met vertrouwen weer aan 't slikken of zorgt dat de kinderen, als ze wat kou gevat hebben, er van krijgen; men ontloopt dan, meent men, het verwijt van zijn kwaal te „verwaarloozen” en acht zich verantwoord door de zorg die men er aan besteed. Ongelukkig dengene bij wien de geneesheer daarna moet constateeren dat hij juist door te steunen op een niets beduidende stroop zijn kwaal heeft verwaarloosd.

Dit geldt voor de siropen, bonbons enz. in 't algemeen; meestal bevatten ze niets dan suiker. De bovengenoemde siroop was tot nu toe niet onderzocht. Een der leden onzer Vereeniging heeft thans een onderzoek voor ons ingesteld. Men krijgt voor 2 fr. 50 c. (f 1,25) een flesch van 200 gram inhoud, gevuld met een zeer licht geele strooperige vloeistof. Daarbij natuurlijk een aanbeveling en gebruiksaanwijzing.

Deze laatste was in vier talen en eenigszins tot onze geruststelling niet in het Hollandsch, zoodat niettegenstaande het veelvuldige adverteeren het schijnt dat de kosten toch niet de moeite kunnen loonen om ook een Nederlandsche gebruiksaanwijzing te laten drukken.

Trouwens zulke dure stroopen in mooie fleschjes komen in den regel slechts in handen van vrij bemiddelde personen, vinden dikwijls geregeld gebruik in rijke en deftige gezinnen en dan hindert het niet alleen in geenenzins, maar is het zelfs een bijdrage tot de deftigheid, dat de gebruiksaanwijzing slechts in het Fransch, Engelsch, Duitsch en Spaansch te lezen is.

In de aanbeveling wordt gezegd dat de Siroop *Codeïne en Tolu Balsem* bevat. Het onderzoek leerde dat hier waarheid werd gesproken. De samenstelling was suiker met water en daarin opgelost per 100 gram 20 à 30 m. gr. codeïne en 10 à 20 m. gr. tolu balsem. Dit laatste kan in deze hoeveelheid voor niets anders dienen dan om een aangename reuk aan het vocht te geven. De codeïne echter is een werkzamer stof, die door de geneesheeren dikwijls wordt voorgeschreven, maar met veel zorg in niet te groote hoeveelheden, want zij behoort tot de vergiftige alcaloiden, die de apotheker zorgvuldig in zijn vergiftkas moet bewaren. De hoeveelheid in de geheele flesch siroop is echter zoo gering, dat slechts indien men een kind onvoorzichtig een heele of halve flesch liet opsnoepen er nootlottige gevolgen zouden ontstaan.

Direct zeer schadelijk is de Siroop Zed dus niet, maar de indirecte schadelijke werking van alle stroopen bezit ze door de wijze van aanbeveling zeer zeker. Want behalve de algemeene uitdrukkingen verkoudheid en hoest, vindt men in de advertentie's ook genoemd: *tering, keelpijn, longontsteking, croup en kinkhoest.* Daardoor verlost de fabrikant het publiek, ook bij deze ernstige ziekten van kinderen of volwassenen, hulp bij iets te zoeken dat hij zelf zeker weet dat geen heil kan aanbren-gen.

Zonderlinge wetsuitlegging.

Op onze vraag in het vorige nummer, waarom de Geneesk. Raden art. 6 der wet regelende de uitoefening der artseneijbereidkunde, ongebruikt lieten als middel om den verkoop van geheimmiddelen te beletten, ontvingen wij in het *Pharm. Weekblad* een antwoord van den redacteur, tevens van den beginne af lid der visiterende commissie.

Het komt in hoofdzaak daarop neder dat de com-

missies als het ware bij overeenstemming hebben goedgevonden om de wet *niet* toe te passen, zooals zij geschreven is, maar daaraan eene uitlegging te geven, waardoor de verkoop van kwakzalverijen door apothekers mogelijk en gemakkelijk wordt gemaakt.

Het spreekt van zelf dat wij ons betoog tegenover deze wetsinterpretatie in zijn volle kracht blijven handhaven. Wij koesteren zelfs de verwachting, dat de voorstanders van de vroeger gevolgde wijze van zien aan onze zijde zullen plaats nemen, als zij meer leeren inzien welken verkeerden toestand zij hebben helpen bestendigen.

Uit een ingezonden stuk in dit nummer zullen zij trouwens kunnen zien, dat hunne opvatting in strijd is met het advies van een vroegeren Minister van Binn. Zaken.

Bovendien: in het bedoelde antwoord wordt gezegd, dat het voorschrift waarnaar de bereiding plaats heeft, niet behoeft opgegeven te worden op het opschrift, zooals de wet letterlijk wil, wanneer de apotheker het slechts kent en aan de leden der visiterende commissien opgeeft.

Wij geven aan hen, welke deze zienswijze deelen, den raad bij de depôthoudende apothekers in dit geval eens in ernst te vragen naar het voorschrift der middelen die zij verkoopen, — tot nog toe geschiedde dit in den regel niet; — het zal hun dan allicht blijken, dat zij deze voorschriften gewoonlijk niet hebben en dus ook dan nog vallen de strafbepalingen der wet.

Rustverwekkende pillen.

Scheikundig onderzoek van het lid der Vereeniging den Heer P. Kruysee, apotheker te Amsterdam.

Er zijn tal van middeltjes in den handel van gemeenschappelijken oorsprong, die geadverteerd worden met de bijvoeging „van een Hollandsch geneesheer”. We zagen klierdrippels, zuurpoeder, reconfortatief pillen en andere fraaiigheden van den „Hollandschen geneesheer”, zonder dat we wisten wie dezen merkwaardigen man was. Het is ons nu opgehelder dat het is zekere E. Donkersloot te Nieuwer Amstel (Overtoom) dezelfde aan wien we ons reeds vroeger om zijn middel tegen *zwak geheugen, stompzinigheid en zwakte der geestvermogens, zijn schrikdrippels* en zijn middel tegen *longtering zelfs in hopeloze gevallen* hadden geërgerd.

Deze E. Donkersloot, met de bevoegdheid als plattelandsheermeester, fabriceert een reeks van middeltjes die hij dan door den algemeenen depôthouder Cleban te Amsterdam aan den man brengt.

Het jongst onderzochte product, de bovengenoemde rustverwekkende pillen, bleek als hoofdbestanddeel te bevatten *broomkamfer* (camphor mono bromide).

Men krijgt voor 75 cent een fleschje met 21 stuks en volgens de bijgevoegde gebruiksaanwijzing moeten alle lijders bij wie de nachtrust gestoord is, of geheel ontbreekt, hetzij door sterke inspanning van lichaam of geest, hetzij door pijnlijke ziekten en kwalen of door gemoedsaandoeningen of zwakte, *steeds* hun toevlucht tot dat „heilzaam geneesmiddel” nemen.

Dit is de gewone methode der kwakzalvers. Zij beoordeelen de ziekte naar den naam. Is er in dit geval „slapeloosheid”, door welke oorzaak ook ontstaan, altijd dit middel roept deze „Hollandsche geneesheer” uit. Wij waarschuwen het publiek om niet, buiten hun eigen geneesheer om, zich aan dit of eenig ander slaapmiddel over te geven. Er is reeds al te veel ellende door dergelijke verdoovende stoffen geschied. Vooral voor kinderen zij men hoogst voorzichtig.

Eerlijkheid in de pers.

(Het Weekblad *Eigen Hulp*.)

Wij hebben een bijzondere aanleiding om dit onderwerp thans alweer ter sprake te brengen. Men kent de vereeniging *Eigen Hulp*. Van wege deze vereeniging verschijnt een weekblad. Reeds vroeger hebben we ons leedwezen betuigd dat dit blad, ofschoon niet een algemeen nieuwsblad maar met een zeer beperkt doel, en van wege een vereeniging uitgegeven, geheel op de wijs van de meeste nieuwsbladen kwakzalvers advertentie's opneemt. Ook advertentie's van buitenlandsche lote-

rijen plaatst het zonder bezwaar. We achtten het verkeerd dat een *vereeniging* aan het bevorderen van dergelijk bedrog de hand leent, en indien men het al aan de gewone nieuwsbladen mocht vergeven, kan men het daarom nog niet aan een orgaan van Eigen Hulp. De redactie kan echter in alle geval aanvoeren dat zij zich voor de *advertentie's* niet in het minst aansprakelijk houdt.

In no. 15 (9 April) van het blad Eigen Hulp vonden we evenwel op de 1e bladzij, in de 1e kolom, daar waar de redactie zelf haar meeningen ter neer schrijft, een aanbeveling, wel niet van een kwakzalversmiddeltje maar van een handelsartikel (een hectograaf). Die aanbeveling was klaarblijkelijk niet van de redactie afkomstig, maar vormde een betaalde reclame, zooals men ze in sommige andere bladen ook vindt. De inzenders betalen voor zoo iets gaarne meer dan voor een advertentie omdat het dan schijnt alsof de redactie de waar aanbeveelt en omdat de aanbeveling dan ook komt onder de oogen van hen die de advertentiekolommen met niet veel aandacht doorloopen.

Hoe afkeurenswaardig zoo'n handelwijze in ons oog voor elk blad is, voor een blad als Eigen Hulp scheen ons als dubbel af te keuren. De leden van die *vereeniging* moesten toch waarlijk wel kunnen onderscheiden wat door de redactie van hun blad en wat door den een of anderen koopman van zijn artikelen werd gezegd. Wij meenden echter de redactie misschien ter goeder trouw had gehandeld en dat waarschijnlijk zonder haar voorkennis door den uitgever de aanbeveling was geplaatst. In dezen geest schreef een onzer (lid van Eigen Hulp) een briefje, met verzoek dat in het blad op te nemen, daarbij het vertrouwen uitsprekende dat een dergelijke handelwijze niet weer zou voorkomen. We wenschten de zaak liefst in het blad zelf te bespreken en dachten er toen niet aan ze hier ter sprake te brengen.

Doch het verzoek om plaatsing van ons artikeltje werd zonder voorbehoud *geweigerd*, en onbewimpeld werd te kennen gegeven dat er van geen verzuim of zoo iets sprake was, maar dat de redactie alleen in het geldelijk belang van den uitgever aan deze toestemming had gegeven zulke betaalde reclames ook in de 1e kolom, op de 1e bladzijde een plaats te geven.

Deze rondborstige verklaring leerde ons hoe erg het gesteld is met het begrip *eerlijkheid* in de pers. Het blijkt duidelijk dat de redactie hoogst verbaasd is, dat men zoo'n in haar oog onschuldige manier om den uitgever meer geld te bezorgen, voor *oneerlijk* kan houden. Het is alsof het van zelf spreekt dat in het heele blad, waar men dit slechts verlangt, voor iedereen die betaalt een plaatsje te koop is.

Wij wenschen de redactie hier te zeggen dat ons begrip van eerlijkheid een ander is en dat we ten minste een deel van de pers hierbij op onze hand hebben. Bijna al onze groote dagbladen en vele kleinere zouden geweigerd hebben *op die manier* een betaalde reclame te plaatsen. Wij vertrouwen dat ook de meeste leden van Eigen Hulp het hierin met ons eens zijn. Gaat de redactie voort op deze wijze te handelen, dan heeft ze het zich zelf te wijten wanneer men niet het minste vertrouwen meer in haar woorden stelt en bij elke aanbeveling van het een of ander plan of wat ook elkaar afvraagt: hoeveel daarvoor wel betaald zou zijn?

Later is er nog iets voorgevallen met het zelfde blad Eigen Hulp, dat zeker minder erg was maar meer in het oog viel en daardoor van verschillende zijden afkeuring ondervond. Er was toen een reclame van een buitenlandschen loterij-debitant, duidelijk herkenbaar als van dien debitant zelf afkomstig, als afzonderlijk bijvoegsel verzonden. De ingezonden stukken die daarover inkwamen mochten geplaatst worden en de redactie verontschuldigde zich dat zij het niet geweten had, dat het niet weer zou gebeuren enz. Dit geeft nog eenige hoop dat haar begrip van eerlijkheid in 't vervolg helderder zal worden.

Wij kunnen niet nalaten hier op een ander blad te wijzen dat eveneens door een *vereeniging* wordt uitgegeven maar een sterk contrast vormt met dat van *Eigen Hulp*. Wij bedoelen het *Volksblad* van

de *Vereeniging voor Volksonderwijs*. Niet alleen dat hierbij geen sprake is van betaalde reclames onder de gewone artikelen, maar de redactie zorgt er voor dat ook zelfs onder de advertentie's niet het klaarblijkelijk bedrog gepleegd wordt met kwakzalversmiddeltjes, dat elders bij bladen die voor een groot deel van hun advertentie's moeten leven, zoo veelvuldig is. En dit *Volksblad* zou voor het wel opnemen van die advertentie's de zelfde redenen van financieelen aard kunnen aanvoeren waarmee *Eigen Hulp* haar handelingen tracht te verdedigen.

Een geneesheer-schoolopziener als kwakzalver.

In no. 2 van ons blad werd door den heer J. van Riel de samenstelling medegedeeld van een der talrijke soorten van zoogenaamde Urbanus-pillen, namelijk die in den handel gebracht onder den naam der firma L. VAN TURENHOUT te Princeland. Achter dezen naam verschuilt zich tegenwoordig de heer J. VAN TURENHOUT, plattelands-heel en vroedmeester te Dinteloord (Nd. Brabant.)

Hoe droevig het ook moge zijn dat een geneesheer, die beter weet, zich met een dergelijken handel inlaat, de zaak verergert nog, nu juist deze persoon onlangs door de regeering tot eene zeer gewichtige betrekking werd uitgekozen nl. die van schoolopziener voor 't arrondissement Bergen op Zoom.

De geneeskundige inspecteur in Nd. Brabant kent dezen heer J. VAN TURENHOUT, slechts als plattelands-heel- en vroedmeester. Toch zag men in de Staats-Courant de benoeming van Dr. J. v. TURENHOUT. Hieruit blijkt dat de regeering, die den geneeskundigen Ambtenaren door de wet heeft verboden notitie te nemen van buitenlandsche diploma's, een dergelijk stuk, dat zooals in 't onderhavige geval zelfs in 't land, waar het werd uitgereikt, hoegenaamd geene waarde heeft en geen recht geeft aldaar tot uitoefening van eenige geneesk. praktijk, als 't ware zijdelings erkent door den betrokken persoon in haar officieel orgaan dien titel te verleen.

Zonder deze zaak der buitenlandsche bullen, waarmede ook in ons land kwakzalverij gedreven wordt, thans te behandelen, willen wij er slechts op wijzen, dat in vele gevallen het voeren van een buitenlandschen titel strafbaar is volgens art. 3 der wet, regelende de uitoefening der geneeskunst.

Het is een treurig teeken des tijds een man, overigens in de maatschappij geacht, zooals juist uit de bovengenoemde aanstelling blijkt, dag aan dag het volk te zien misleiden door allerlei drogredenen, in de meest onbeholpen stijl ter neergeschreven; alleen en uitsluitend met het doel om daardoor zijn artikelen te verkoopen ver boven den fabrieksprijs.

Juist omdat dit zulk een treurig verschijnsel vormt, vergaat ons den lach, die ons anders den mond zou plooiën bij 't lezen van de volgende gebruiksaanwijzing, die om ieder doosje pillen gewikkeld is, en dus bij duizende exemplaren wordt verspreid door den geneesheer-schoolopziener. Wij verzoeken den lezer zich den tijd te gunnen dit geheele stuk, dat wij letterlijk met fouten en al overdrukken, door te lezen, om zich van de daarin verkondigde dwaasheden te overtuigen.

ITALIAANSCH PILLEN

BEKEND ONDER DEN NAAM VAN

URBANUS PILLEN.

Deze Pillen zijn door 32 ervaren Medicijnmeesters goedgekeurd, en zijn zeer geacht onder lieden van aanzien, ter oorzaak van haren singuliere nuttigheid en goede heilzame werking. De gedurige ondervinding van lieden van allerlei soort van conditie, doen dezelve geacht worden als een universeel middel, en als een groot preservatief. Sedert vele jaren dat ik deze Pillen heb uitgegeven, zijn er een oneindig getal menschen, die altijd deze Pillen bij de hand hebben, die daartoe aangemoedigd zijn door de goede ondervinding van hunne goede werking onder allerlei soort van menschen zonder onderscheid, hetzij mannen, vrouwen of kinderen, jong of oud. De Paus Urbanus VIII, achte dezelfde als een specifieke en algemeene remedie.

Gebruik en krachten dezer pillen.

I. Een of twee Pillen een uur voor den maaltijd genomen, stellen de maag in staat om wel te eten.

II. Een of twee Pillen na den maaltijd genomen, bevorderen de concoctie of verteering der prijs en beletten de dampen van de maag die naar het hoofd klimmen.

III. Om alle scherpe vochten te verzoeten, en die uit het lichaam te jagen, tot zuivering en verduining des bloeds, zal men 's avonds naar bed gaande, somtijds 1, 2, of meer

dezer Pillen met wat bier, wijn, water of ander vocht innemen.

IV. Om daarmede eene algemeene zuivering des bloeds, en van alle kwade sappen des lichaams in het werk te stellen, zijn er twee bekwame tijdperken in het jaar te weten de Lente en de Herfst, en die voornemens zijn dat te regt en met goed succes te doen, moeten dit verwonderingswaardige Medicament gebruiken op de volgende wijs: den eersten dag 's avonds na den eten neemt men een pil, den 2den avond 2 Pillen, den 3den avond 3 Pillen, den 4den avond 4 Pillen, den 5den avond 5 Pillen, den 6den avond 4 Pillen, den 7den avond 3 Pillen, den 8sten avond 2 Pillen, den 9den avond 1 Pil. Dit nu zoo gedaan zijnde, zal men bevinden dat nooit eenige Meidrank het lichaam aldus verfrist en gezuiverd heeft, en men zal bevrijd zijn van alle lichaamszwakte en van alle koorts.

V. Somtijds in de week of ieder maand 1 of 2 dezer Pillen, een uur voor of na den eten gebruikt, of op zulke tijden als men goed zal vinden, is een groot preservatief, en zal het lichaam zuiver houden van alle slijm en bederf.

VI. Dierzelf gebruik verwekken den geest, vervrolijken het hoofd, versterken op eene wonderbare manier de maag, lijden niet dat de slijm en kwade dampen die oorzaak zijn van hoofdpijn, die zich in de maag op elkander hoopen, en om die reden moeten dezelve van tijd tot tijd na den maaltijd ingenomen worden van degene die de spijs niet wel verduwen kunnen en eene zwakke maag hebben.

VII. Zij zijn zeer goed voor de oogen, beletten derzelve verduistering en doordien zij de maag in staat stellen, zoo bewaren zij de tanden gaaf en gezond, benemen den stinkenden reuk en leelijken smaak des monds, benevens de onzure oprisping, die veeltijds braking veroorzaakt.

VIII. Dezelve zijn goed tegen de scheurbeuk, en behoeden de mensch voor ferecijn ten minste voor deszelfs ondragelijke pijn.

IX. Zij verdrijven de droefgeestigheid en beletten de hypochonderij, drijven de zwarte gal en geven den adem een goeden geur.

X. Dezelve geneest den hoest en dulden niet dat de longpijpen door eenige slijm vervullen.

XI. Dezelve versterken de hersenen, wederstaan alle verwarring des geestes, en behoeden ons van alle zwijmeling en vallende ziekte.

XII. Zij verdrijven alle koude en verslijmde vochten, beletten de pijn der lenden, zijn goed voor graveel en verborgene kwalen, zij zijn zeer nuttig in opgestopte stonden en moerkwalen, maar dan moet den patient zich onthouden van melkerij en azijn.

XIII. Ten tijde van besmettelijke ziekte, zijn dezelve een groot preservatief, alle morgen nuchter een pil ingenomen, zooals de ondervinding mij proef gegeven heeft, daarom zeer goed voor reizende lieden en die ter zee varen.

XIV. Zij zijn van een goed gebruik in de lienterie en in de Diarrhea of Buikloop, nemende van dag tot dag een of twee pillen, zoo versterken die de maag.

XV. Zij zijn bijzonder goed in de roode loop, nemende 's avonds 1 of 2 pillen of meerder, volgens de krachten des patients. Maar dan moet men den volgende avond een rustdrankje of eene once of meer tot twee oncen toe dan syroop van witte slaapbollen innemen en dit om den anderen avond continueren, de Pillen dan de syroop of rustdrankje en dit eenige dagen lang, na rato van de ziekte of krachten des Patients.

XVI. Wanneer de maag door het drinken van te veel wijn, bier of eenige andere drank ontsteld of verzwakt is, zoo neemt men des morgens nuchter hiervan 1, 2 of meer Pillen, waardoor de maag weder hersteld wordt, en belet zware hoofdpijn. In het kort zij purgeren wonderlijk zonder eenige snijding of ongemak, en zonder dat men gehouden is zijne dagelijkse affaire te verzuimen, en alle die dezelve van tijd tot tijd gebruiken, zoo als de ondervinding leeren zal, zullen bevrijd en bewaard blijven van alle soort van ziekten, ten waar zij gekomen zijn tot hunnen laatsten beschoren tijd om dit tijdelijk leven adieu te zeggen.

Men ziet het, de onderwijzers in het betrokken arrondissement behoeven zich niet ongerust te maken dat hun nieuwe schoolopziener scherp zal toezien op 't volgen der nieuwe spelling; en mochten zijne collega's zijn werk al niet voor de scholen willen aanbevelen, als proeve van taal en stijl of als handleiding voor de gezondheidsleer, het zal toch altijd dienen kunnen als voorbeeld van cacographie. Om de eigenlijke afkomst van dit fraaie stuk volkomen geheim te houden draagt het de handteekening van een med. doctor, die reeds lang overleden is en met den verkoop der pillen nooit iets heeft te maken gehad, terwijl thans alleen J. VAN TURENHOUT de man is die de affaire exploiteert.

De pillen zelf zijn, zooals de heer van Riel mededeelde, gewone purgeermiddelen, bestaande uit aloë en rhabarber; zij zijn slordig gemaakt, zoodat men terstond kan zien, dat geen apotheker er de hand in heeft en de prijs van 37 1/2 cts. voor 25 stuks in een spanen doosje is veel te hoog.

De naam is overgenomen naar dien van andere fabrikanten en even onwaar als de bewering in een bij ieder doosje gevoegde waarschuwing, dat de bereiding een familiegeheim is sedert onheugelijke jaren van het eene lid op het andere overgegaan en bewaard.

Trouwens Paus Urbanus VIII moge een groot kerkvorst geweest zijn, als autoriteit in 't beoordeelen van eene specifieke en algemeene remedie zal wel niemand hem behoeven te erkennen. Dergelijke namen zijn in den regel uitgevonden om in Katholieke streken de goedgelovigen zand in de oogen te strooien; om dezelfde reden wordt de

Revalenta Arabica verkocht met de aanbeveling, dat Paus Pius IX daarvan een geregeld gebruik maakte en derzelve deugdzaamheid hoogelijk heeft geroemd.

Na de plaatsing van het stuk over deze pillen in no. 2 ontvingen wij van den heer J. VAN TURENHOUT een schrijven, waarin hij o. a. verzocht als lid onzer vereeniging ingeschreven te worden.

Wij vertrouwen met volle instemming van al onze medeleden gehandeld te hebben door deze inschrijving te weigeren.

Voorzichtig!

Eene dame, officiersweduwe, had op een visite gehoord, dat zuiveringszout voor de ongesteldheid, die zij gevoelde, zoo bij uitstek heilzaam was. Thuis komende herinnerde zij zich dezen raad en meteen, dat zij ergens in een kast nog wat van dat zout had. Gelukkig was 't maar heel weinig en smaakte het te scherp, zoodat zij er slechts weinig van gebruikte. Dit belette niet dat zij ernstig ziek werd en ter naauwernood aan eene dodelijke vergiftiging ontkwam.

Door den naam in de war gebracht, had zij in plaats van zuiveringzout, zuringzout genomen, een zeer zwaar vergif, waardoor reeds menigeen door 't bij vergissing in te nemen, gestorven is.

't Kindje, de eersteling, een flinke jongen, slechts enkele weken oud, was wat lastig. 't Kwamzeide de baker, omdat de ontlasting niet genoeg was; zij zou het daarom een lepeltje rhabarberstroop geven. 't Kleine fleschje stond in de kast; het kindje nam het in, werd rustig en viel spoedig in slaap om nooit weer te ontwaken.

In dezelfde kast waar 't fleschje met stroop bewaard werd, stond ook een fleschje laudanum (opium tinctuur) voor de kiespijn van mevrouw; de baker had het verkeerde genomen.

Is het zonder reden, als wij uit deze voorbeelden, waarvan wij de personen van naderbij kennen, het recht putten, herhaaldelijk 't publiek toe te roepen: wees toch niet zoo roekeloos met 't gebruik van medicijnen!

Ingezonden stukken.

Deventer den 5 Mei 1881.

Mijn heer!

In het laatste maandblad van de vereeniging tegen de kwakzalverij komt een stuk voor: „aan de leden van de Geneeskundige Raden.”

Wat de toepassing van al. 2 art. 6 der wet van 1 Juni 1865 (Stbl. 61) betreft, is deze voldoende verklaard door het antwoord van den Heer Opwjrda in in het Pharm. Weekblad van 17 April 11.

Over de geschiedenis van zijn ontstaan wensch ik een en ander mede te deelen.

De minister Thorbecke die den moed had de geneeskundige wetten ter tafel te brengen, wenschte in den toekomstigen Apotheker een man te zien, toegerust met de noodige kennis, om de vraagbaak te zijn voor verschillende maatschappelijke aangelegenheden b. v. voor den rechter als aanwijzer van vergiften, voor Gemeentebesturen als keurmeester van levensmiddelen, voor den geneesheer als zijn dienaar, een man op wien het publiek vertrouwen kon. Daarom meende hij den handel in geheimmiddelen buiten de apotheek te moeten houden.

Sommige zijner raadslieden drongen er echter op aan dat zij wél in de apotheek voorkwamen. Voorzichtigheidshalve stelde hij daarom een onderzoek van die middelen voor in het door de Kamer verworpen art. 8.

De Kamer achtte daarbij het publiek mondig om zelf zijne geneesmiddelen te kiezen en met art. 8 moest ook vervallen al. 3 van art. 6.

Advertentiën.

Bij W. C. VAN HEUSDEN te 's Bosch, verscheen:

ERISMANN, **gezondheidsleer** f 2.40.

Dr. T. C. WINKLER, **moeder en kind** f 1.50.

Dr. T. C. WINKLER, **dokter en patient** f 1.75.

Voor de kennis van ons leven en ons lichaam, zijn geen werkjes meer geschikt en duidelijker dan deze.

KEMINKEN ZONN te Utrecht, hebben uitgegeven:

F. ARLT, de zorg voor de **oogen** en de keuze van brillen voor een ieder bevattelijk voorgesteld. Uit het Hoogduitsch, met een naschrift van **Prof. H. Snellen**. In geheel linnen band (2.50) tijd. verm. prijs f 1.50

C. J. v. D. BURCHT VAN LICHTENBERGH, de **gezondheidsleer** en hare toepassing op het dagelijksch leven (0.90) tijd. verm. prijs f 0.50.

Voeding en Verpleging

van pasgeborenen en zuigelingen, naar het Hoogduitsch van Dr. J. LEHRNECHER, met een voorwoord van B. G. v. D. HEGGE ZIJNEN, Genees- en Heelkundige te 's Hage.

Verschoijnt heden bij G. THEOD. BOM, Kalverstraat 17, Amsterdam.

Wordt, tegen franco ontvangst van het bedrag in postzegels, franco verzonden, en is in de meeste Boekwinkels voorhanden. Prijs 50 Cent.

Bij den **UITGEVER** van dit Maandblad alsmede bij alle Boekhandelaren, is verkrijgbaar:

DE HEDENDAAGSCHE KWAKZALVER.

Een waarschuwing voor allen, die hun gezondheid en hun beurs op prijs stellen,

DOOR **Dr. VITUS BRUINSMA** leeraar a. d. middelb. school v. meisjes en het gymnasium te Leeuwarden.

EN

Leeuwarden — Coöperatieve Handelsdrukkerij.

Vergun mij nu de opmerking dat het bestaande art. niet onvoorwaardelijk van toepassing verklaard is voor alle geneesmiddelen, onder welken naam ook voorkomende en tot welke soort behoorende

Dit is alleen geschied door Dr. Verweij in den Haag. In Maart 1866 toch, ontving ik van mijnen Inspecteur eene circulaire waarin onder anderen voorkwam:

„Het 2de lid van art. 6 der wet gebiedt, dat bij geneesmiddelen in de Pharmacopoea niet vermeld, het opschrift aanwijze naar welk voorschrift zij bereid zijn. Hieruit volgt, dat ook bij zoogenaamde geheime middelen het voorschrift moet zijn aangewezen, naar hetwelk zij zijn bereid.” En wat volgt dan?

„Ofschoon de bepaling hun duidelijk voorkwam, hebben de Inspecteurs, met het oog op de geschiedenis van dit artikel, gemeend aan den Minister van Binnenlandsche Zaken de vraag te moeten onderwerpen, of aldus de beteekenis is dier bepaling.”

„De Minister (toen Geertsema) antwoordde dat het duidelijk is, dat dit artikel den apotheker belet geheime geneesmiddelen te verkoopen, en achtte het van belang, dat men daarin een middel hebbe om den verkoop althans door apothekers tegen te gaan.”

Toen eerst is men begonnen de apothekers te beletten den verkoop van geheime geneesmiddelen en heeft dit aanleiding gegeven tot een proces waarbij in het hoogste ressort de opvatting van den Minister werd bevestigd, tegenover het beweren der Depôthouders.

Hiermede heb ik de eer te zijn Uw Dw. Dienaar
A. S. VAN DE MOER,
Lid van den Gen. Raad voor O. en D.

Boekaankondiging.

J. Schoondermark Jr., tandarts te Leiden. Het behoud van onze tanden. 's Bosch bij W. C. v. Heusden 1881, 32 bldz. prijs 20 cts. (Gewijzigde overdruk uit „de Gezondheid.”)

De tandheelkunde bood ten allen tijde den kwakzalvers een ruim veld aan ter exploitatie.

Een van de aanleidende oorzaken, dat de tandmeesters zelf hunne geneesmiddelen mochten leveren, werd opgeheven door de nieuwe wet van 1876.

Toch bleef er nog een „heirleger van wondermiddelen der kwakzalverij” over. „Al deze zoogenaamde „tandtincturen en mond- of tandwaters, zegt de „schrijver van het hier aangekondigde werkje, zijn uit „een hygienisch oogpunt voor de tanden geheel „overtollig; zij bestaan meest uit spiritus, waarin „verschillende aromatische en samentrekkende stoffen zijn opgelost en afgetrokken. Mijrrhe-tinctuur, spiritus van lepelblad, zelf wat gewone rum „of Fransche brandewijn in een glas water, hebben „alle ongeveer hetzelfde effect. Men store zich „dus ook in dit opzicht niet aan het marktgeschreeuw „in dagbladen.”

Het boekje geeft voor de enkele centen die het kost, eene duidelijke uitlegging van den groei, de samenstelling en de ontwikkeling der tanden.

Daarbij vermeldt het de hoofdoorzaken, waardoor slechte tanden geboren worden en zeer beharigenswaardige wenken om hun ontstaan te voorkomen.

Eene enkele regel, die de schrijver cursiveert, en een bij uitstek gemakkelijk en goedkoop middel aangeeft willen wij overnemen.

„Reinheid en altijd maar weer reinheid! Dat is de „basis voor elke goede verpleging der tanden; dat „is de groote panacée voor het behoud der tanden.”

„GEEN ZELFBEDROG.”

Als een bijdrage tot het onderwerp, in ons vorig nummer onder bovenstaanden titel opgenomen, wordt ons door een lid der vereeniging uit een provinciale hoofdstad, waar een voornaam depôthouder van geheime geneesmiddelen is gevestigd, het volgende medegedeeld.

Vóór ettelijke jaren trad ik den winkel van bedoelden depôthouder, die van alles verkoopt, binnen, toen juist een doctor uit de woonkamer naar buiten trad. Wel, riep ik

uit: nu nog mooier. Gij preekt de lai alle mogelijke geneesmiddelen tegen alle mogelijke kwalen aan, en gebruikt voor u en uwe familie zelf een gewonen doctor en apotheker! Zet dat, als je blijft in de kranten als P. S. onder uwe advertentie's en reclames! Wat, antwoordde de industriele man? „Dat kunt gij begrijpen! Ik doe als de docters; die schrijven wel de middelen voor aan anderen maar gebruiken ze zelf niet. Ik verkoop pillen en potjes, precies als garen en band of ijzerwaren en mode-artikelen: 't is een voordeelige negotie en daarmee uit. De koopers moeten weten, wat er in is en ik ben niet geroepen, hen wijs te maken.”

Zegt het voort.

EEN GOED LEZER.

Als wij van den beginne af niet het voornemen hadden opgevat om ons niet te laten afschrikken, zou het volgende staaltje van domheid wel in staat zijn den moed te doen verliezen.

Een onzer leden (apotheker) werd op een morgen vroeg uit zijn bed gehaald door een boer, die hem een fleschje stroop van moeder Seigel vroeg.

Verstoord over dit vroegtijdig wakken om zulk een artikel wilde de apotheker zijn klant de deur voor zijn neus dicht gooien, zeggende dat hij zoo iets niet verkocht. Hij bedacht zich echter en verzocht den boer een oogenblik te wachten; daarop haalde de apotheker het laatste exemplaar van no. 2 van dit maandblad, waarin zooals de lezers weten, een artikel over de Seigel's stroop voorkomt. De andere exemplaren had hij in verschillende koffiehuizen doen neerleggen.

De apotheker gaf het den boer met verzoek het eerste artikel met aandacht te lezen; deze zag het even in en zeide toen:

„Det hek gusteren avend al in 't koffiehuus elezen, 't is juist durum d'ek hier kum un zon fleske te haolen.”

Wij zijn niet blind voor dergelijke feiten, maar de lezers zullen 't met ons eens zijn dat we ons er niet door mogen laten ontmoedigen.

TANDHALSBANDJES.

Een onzer leden, een oud-apotheker, wijst er ons op hoe vroeger en misschien ook thans nog wel, allerlei kralensnoeren de kinderen om den hals gehangen werden in de meening daardoor het tanden krijgen te bevorderen. Het eenvoudigste en goedkoopste was eenige pioen-zaden (Sem. paeoniae) in een zijden koordje te rijgen; zulk een halssnoer werd voor 10 cent verkocht. Maar veel meer werking werd toegeschreven aan een recept dat er zeer geleerd aldus uitzag: R. Pulv. Bolus Armen, Gumm. Lacca. â p. VIII, Gumm. Styraux aut Benzoës p. I, dat is men moest nemen 8 deelen bolus, een soort van pijpaarde, evenveel schellak en 1 deel welriekende hars; die moesten worden samengesmolten en tot langwerpige kralen gevormd en 3 stuks daarvan aan een groen koordje bevestigd en om den hals gedragen. Zoo'n snoer kostte f 1.00.

In de apotheken hier te lande worden thans zulke dingen die voor niets helpen dan voor de bevordering van bijgeloof, niet meer vervaardigd, maar de kwakzalvers exploiteeren ze tegenwoordig en geven er, zooals we in het vorig nummer zagen, den fraaien naam aan van electro-motorische tandhalsbandjes.

DOCTERS-FABRIEKEN.

De bekende ontdekking van Dr. Buchanan die in Amerika een uitgebreiden handel dreef in doctersdiploma's, heeft het gelukkige gevolg dat verscheidene inrichtingen aldaar, die zich universiteiten noemden, gesloten worden. Het waren slechts fabrieken, waarin zonder andere moeite voor de candidaten dan dat ze goed in hun beurs moesten tasten, doctoren werden gefabriceerd. De gevangen genomen Dr. Buchanan heeft de namen van 25 andere personen genoemd die den handel dreven en verklaard dat in Amerika wel 20,000 en in Europa wel tweemaal zooveel van die nietswaardige diploma's zijn „afgeleverd.”

Een Duitsch blad vraagt spottend of men niet een ondersteuningsfonds voor die ongelukkige van hun waardigheid ontheven doctoren zal aanleggen. Wij achten 't niet zeer noodig; het publiek heeft hen sinds lang voldoende ondersteund. Als goede kwakzalvers zijn zij rijk geworden.

VERVALSCHING OP TWEËERLEI GEBIED.

Een commissie te Washington die te beslissen had over ingezonden antwoorden op een prijsvraag over vervalsching van levensmiddelen, heeft ten opzichte der vervalsching van geneesmiddelen, de zoogenaamde patentmedicijnen of geheimmiddelen, als haar gevoelen uitgesproken: dat het gevaar voor het leven en de gezondheid door die middelen te weeg gebracht in de Vereenigde Staten veel groter was dan dat door de vervalsching van voedingsmiddelen. De commissie wees er dan ook op dat dit bij een mogelijke wettige regeling moest in aanmerking genomen worden.

Wij zijn van hetzelfde gevoelen ten opzichte van Nederland. Het schandelijk bedrog met zoogenaamde geneesmiddelen is veel erger en veel gevaarlijker ook in Nederland dan de vervalsching van voedingsmiddelen die daar plaats heeft. Daarom blijven we onze kracht concentreren op de bestrijding van het eerste, hoezeer men ons dikwijls uitnodigt ook de bestrijding van vervalsching van levensmiddelen binnen onzen werkkring te nemen.

Dr. G. W. BRUINSMA, praktiserend geneesheer te Steenberg. Prijs f 1.00.

Het „Oordeel der pers” over dit werkje wordt op franco aanvraag gratis en franco toegezonden.

Nog enkele exemplaren verkrijgbaar van het eerste werkje van dezelfde schrijvers:

De kwakzalverij met geneesmiddelen en de middelen om haar te bestrijden. Prijs f 1.25.

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteurs.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteurs:

Dr. VITUS BRUINSMA,

leeraar aan de middelb. school v. meisjes en het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,

practiseerend geneesheer te Steenbergen.

Uitgever:

H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel en plaatsing 4/3 maal.

Het Kwakzalvershol te Frankfort a. M.

I.

De kwakzalverij met geneesmiddelen wordt, zooals alle zaken in onzen tijd, hoe langer hoe meer op groote schaal gedreven. De enkele personen, die met een klein kapitaaltje werken, die zelf hun mengseltjes maken, en slechts nu en dan eens een kleine advertentie plaatsen, worden meer en meer verdrongen door vereenigingen van personen, die het bedrog niet als handwerk, maar als een goed georganiseerde industrie beoefenen. Zij werken dan met een groot kapitaal, besteden jaarlijks duizenden aan advertentie-kosten, houden er een uitgebreid hulppersoneel, en „bewerken” het publiek van verschillende nationaliteiten. Het zijn internationale inrichtingen tot het plegen van bedrog, zooals men ze op een ander gebied, in onze beschaafde maatschappij, onmogelijk meer in stand zou kunnen houden.

Wie meent dat we overdrijven, volge de onthullingen waarmee we thans een aanvang maken. De firma die we bedoelen is voor de lezers van onze werkjes geen vreemdeling. Het is ELNAIN & Co., DAUBE & Co. of MOESSINGER, te Frankfort a. M. drie namen die, zooals wij zullen zien, dezelfde firma aanduiden. We hebben daarvan vroeger al het een en ander vermeld, doch sedert van particuliere zijde, zulke interessante en uitvoerige berichten ontvangen over de wijze waarop die firma haar zaak drijft, dat we een volledig tafereel van haar „doemwaardig bestaan” kunnen ophangen.

De firma DAUBE & Co. heeft een algemeen bekend advertentie-bureau te Frankfort. Aan zulk een bureau zenden handelaars, fabrikanten enz. de advertentie die zij in verschillende bladen wenschen opgenomen te zien. Het bureau maakt dan contracten met de uitgevers der bladen en ziet de voordeelgste condities te bedingen. Vooral als een zeer dikwijls herhaalde plaatsing is toegezegd, wordt door de meeste bladen een zeer belangrijk rabat op de aan het hoofd van elk blad vermelde prijs der advertentie's verleend. Die advertentie-bureau's kennen uit den aard der zaak spoedig de bladen die voor het een of ander het meest geschikt zijn, weten welke het meest verspreid worden en dus de meeste publiciteit geven enz. Bovendien behoef men aan zoo'n bureau van zijn advertentie slechts één afschrift toe te zenden; het bureau laat die dan drukken en zoo noodig vertalen, en desverlangd aan honderden binnen- en buitenlandsche bladen toezenden. De inzender van de advertentie, dat is de koopman of fabrikant, is dan van alle correspondentie ontslagen en 't valt te begrijpen, dat hij gaarne de hulp van zoo'n bureau inroept.

Wij zeggen dit alles om te doen zien dat in zoo'n advertentie-bureau op zich zelf niets kwaads steekt; dat het integendeel een zeer geschikte bemiddelaar is tusschen dengene die publiceeren wil en hen die publiciteit verschaffen.

Maar 't schijnt moeilijk voor een bureau om zich tot die zuiver administratieve werkring, waaraan

trouwens een behoorlijke verdienste verbonden is, te blijven bepalen. De genoemde firma DAUBE & Co. bemerkte natuurlijk dat degene die het meest adverteerden en de grootste sommen daaraan durfden besteden de kwakzalvers waren; die vormden hun beste klanten. De firma kon daardoor beter dan iemand weten welke kolossale geldsommen door de kwakzalvers moesten worden verdiend, wanneer zij zoo'n belangrijk deel daarvan aan advertentie-kosten konden betalen. Het was dus al te uitlokkend voor een ondernemend man om niet zelf op die wijze geld te gaan verdienen. Zoo gezegd, zoo gedaan.

De Heer G. L. DAUBE (die de geheele firma Daube & Co. uitmaakt) begreep echter terecht dat hij moeielijk onder zijn eigen naam zich ook als verkooper van geheimmiddelen kon voordoen; het vertrouwen in zijn bureau zou er onder lijden, als hij optrad als concurrent van zijn beste klanten, de kwakzalvers. Daarom werd bedacht de naam ELNAIN & Co., en onder dezen naam zou de kwakzalverij worden uitgeoefend, terwijl die van DAUBE & Co. „ongeschonden” bewaard bleef voor het advertentie-bureau. Van beide is dezelfde G. L. DAUBE de man die de zaken drijft.

De nieuwe firma begon dadelijk een groote kracht te ontwikkelen. Eerst bepaalde zij zich tot het verkoopen van talloze kwakzalvers middeltjes. Zij noemde zich: *Elnain & Co. Import und Export von Deutsche, Französischen und Englischen pharmaceutische Specialiteiten* en gaf een prijscourant uit van een 300-tal middelen, het een al bedriegelijker en gevaarlijker dan het andere. In die prijs-courant vindt men bijna alles wat in onze kranten op dit gebied geadverteerd wordt en waartegen wij zoo herhaaldelijk waarschuwd.

De verbinding van twee firma's in den zelfden persoon leverde eenige eigenaardige en niet te verwerpen voordeelen. Vooreerst kon de eene firma de andere recommandeeren, gunstige berichten omtrent de soliditeit geven enz. Maar in 't bijzonder was zoo'n verbinding van advertentie-bureau en kwakzalverij een uitstekende zaak, want de firma ELNAIN & Co., die de middeltjes verkocht, schreef dan aan de Fransche en Engelsche Fabrikanten daarvan, dat ze meer moesten adverteeren om zeker te zijn van een groot debiet, en hiervan profiteerde DAUBE & Co., die met de advertenties werden begunstigd. De firma DAUBE & Co. daarentegen onderhandelde met de nieuwsbladen en gaf dezen geen advertentie's tenzij zij veel rabat toestonden voor de middeltjes, de advertentie's op in 't oog loopende wijze plaatsten, ze nu en dan onder de gewone berichten opnamen enz.; en dat kwam ELNAIN & Co. ten goede. Alles kwam terecht in den zak van G. L. DAUBE, die er wel bij voer.

Het is onbegrijpelijk welk een omvang de zaak op die manier verkreeg. Bij elk der beide firma's was een uitgebreid personeel werkzaam en de stapel drukwerk in verschillende talen van de firma's afkomstig, die voor ons ligt, bewijst dat er inderdaad iets te doen was. Allerlei kunstgrepen werden

aangewend om de buitenlandsche fabrikanten tot het adverteeren op kolossale schaal over te halen, en de kranten zooveel mogelijk in het voordeel der kwakzalvers te gebruiken. Als een enkel feit noemen we dat FORCHON te Parijs, de ondernemer van de Teercapsules van Guyot, een som van 200.000 francs voor het adverteeren van zijn waar beschikbaar stelde, nadat natuurlijk aan ELNAIN & Co de verkoop er van voor Duitschland was opgedragen. Daarbij werden de nieuwsbladen verzocht nu en dan eens een mededeeling over het voortreffelijke van het gebruik van teer gratis op te nemen, in hun niet voor advertentie's bestemde kolommen, met bedreiging dat ze anders die advertentie's zouden missen.

Verder werden onder de vele verkoopers in het klein van die capsules, duizende exemplaren verspreid van biljetten die er (vertaald) aldus uitzagen:

De teercapsules van Guyot heb ik tegen mijn met het besic gevolg aangewend en kan ik ze dus zeer aanbevelen.

Plaats en dagteekening. Naam

In een circulaire werd dan den depôthouders op het hart gedrukt, dat door een zoo groot mogelijk aantal van die papiertjes onderteekend terug te zenden *dem Geschäft im beiderseitigen Interesse ein wesentlicher Dienst geleistet wird!* Met de handigheid, aan elk kwakzalver eigen, was het zeker niet moeielijk een aantal zulke belangrijke en vertrouwbare attesten te leveren!

Op dergelijke wijze werd er door de gecombineerde firma's voor andere artikelen gewerkt, waarvan aan haar de verkoop was opgedragen.

Er was echter nog één stap te doen, om de zaak volkomen in orde te hebben. De firma verkocht nog slechts de middelen en een belangrijk deel der winst ging dus in den zak der fabrikanten. ELNAIN & Co. of DAUBE & Co. moest dus ook fabrikant worden, en de wijze waarop zij hierin te werk ging deelen we een volgende keer mede.

Bij het thans gezegde voegen we nog een belangrijke mededeeling. Het tweede groote buitenlandsche advertentie-bureau is dat van de firma ELSBACH & JONES te Parijs. Ook dit bureau werkt mee in de kwakzalverij. Elsbach b.v. is de man die in den verkoop van de Kina Laroche is geïnteresseerd en die daarvoor op allerlei wijs werkt. Maar bovendien heeft deze Parijsche firma een compagnieschap aangegaan met DAUBE & Co. te Frankfort onder den naam *Compagnie générale de publicité étrangère*, zoodat zij thans elkaar de hand reiken om gezamenlijk het publiek te bedriegen door hun „kwakzalverij op groote schaal.”

Men merkt misschien op dat wij hier slechts handelen over buitenlandsche firma's, waarvan ons land niet veel te duchten heeft. Men neme eens eenige van onze nieuwsbladen ter hand en zie op de laatste bladzij hoe de overgrote meerderheid der geadverteerde middeltjes buitenlandsche zijn, en wende daarna zijne oogen naar de eerste bladzij en zie hoe aan het hoofd genoemd wordt als de agent voor de advertentie's uit het buiten-

land: DAUBE & Co. te Frankfort, ELSBACH & JONES te Parijs of de vereeniging van beide, de genoemde *Compagnie générale!*

Berichten.

Tot ons genoegen kunnen we melden dat het aantal leden nog klimmende is en thans van 279 tot 308 is gestegen. Lezers die exemplaren van nummers 1, 2 en 3 van het blad ongebruikt hebben liggen, zullen ons genoegen doen met de toezending, daar we reeds verscheidene nieuwe leden deze nummers niet hebben kunnen leveren.

Als vervolg op onze mededeelingen in no. 2 en 3, kunnen we onder de algemeene politieke bladen een 8ste noemen dat geen kwakzalvers advertentie plaatst namelijk, het weekblad *Recht voor allen* ('s Gravenhage).

De beruchte fabrikant van moeder Seigels stroop en pillen (zie no. 2 van ons blad) schijnt geld aan zijn zaak ten koste te kunnen leggen. In het laatst van het vorige jaar werden duizende exemplaren huis aan huis in verschillende steden van ons land verspreid van een boekje, vol van de gevaarlijkste leugens in den vorm van een almanak voor 1880. Thans wordt op dergelijke wijs rondgedeeld dezelfde reclame maar in den vorm van een nieuw almanak van 1881, met al de fraaie plaatjes en leelijke leugens van de vorige. 't Zal ons benieuwen hoeveel jaren de goedgelovige Nederlanders den man in staat zullen stellen op deze wijze voort te gaan.

Door den heer P. KRUYSSÉ te Amsterdam is den 11den Mei j.l., in zijn kwaliteit van pl. lid v. d. Geneeskundigen Raad, proces-verbaal opgemaakt tegen Berend Enema Hartzema wegens het bereiden en afleveren van geneesmiddelen zonder daartoe de bevoegdheid te bezitten, en wegens het voeren van een titel waartoe hij niet het recht had.

Genoemde Hartzema was sinds eenigen tijd opgetreden met een rhumatiemiddel, dat hij veelvuldig adverteerde en waarbij hij zich in den beginne hulp-apotheker noemde, doch later, alsof hij in dien tusschen-tijd gepromoveerd was, *apotheker*, zonder dat hij ooit a- zoodanig examen had gedaan. Na de behandeling der zaak zullen we de industrie van dezen heer uitvoeriger bespreken.

Het scheikundig onderzoek is door de rechtbank opgedragen aan de Heeren Professoren J. W. Gunning en J. H. van 't Hoff.

Où diable, la charlatanerie va-t-elle se nicher, ontsnapte ons onwillekeurig, toen we eenige weken geleden in de dagbladen lezen:

Door het Comité van 't Roode Kruis te Rotterdam werden naar het Comité te Kaapstad verzonden: 50 halve flesschen limonade, 100 blikjes melk, 50 id. koffij, 50 bussen chocolade, 50 id. consommé, 50 mesjes, 100 *doosjes pastilles dethan*, 50 bussen suiker, 10 kistjes eau de cologne, 1 anker Bordeaux wijn, 50 halve flesschen portwijn, 50 id. cognac, 50 blikjes karnemelk, 200 pijpjes, 50 spellen game of fifteen, 200 à 300 halve kilo's tabak en 21 kisten met salicylzure watten en verbandstoffen.

Wij willen gaarne aannemen, dat het geld door vrijwillige bijdragen der leden van 't Roode Kruis bijeengebracht, niet weggegooid wordt aan dergelijke kwakzalverijen als *pastilles Dethan* en dat wij alleen te doen hebben met de manoeuvre van een handig depôt-houder, die de doosjes ten geschenke gaf. Maar een comité behoeft toch niet *alles* naar 't oorlogsveld te sturen, wat zij present heeft gekregen; — 't zal toch iets nuttigs, iets bruikbaar in allen gevalle moeten zijn.

Als versnapering kunnen de pastilles geen dienst doen, de zieken hebben veel meer aan citroenballetjes en dergelijke bonbonnerieën en als geneesmiddel zal zeker geen enkel dokter der ambulance er naar grijpen. Wanneer hij, wat zeer goed kan gebeuren, voor de ziekenbehandeling *chloras kalicus*, het bestanddeel wat dit speciaal-middel heet te bevatten, noodig heeft, zal geen hunner zich verantwoord achten door zijn lijders af te schepen met eenige pastilles de Dethan.

Het comité te Rotterdam en andere comités kunnen dit alles niet weten; maar wij deelen het mede tot waarschuwing, omdat juist het toezenden van hun fabrikaat aan allerlei inrichtingen en personen, in de hoop dat deze op de eene of andere wijze er notitie van nemen en er melding van zullen maken, een gewoon middel der kwakzalvers en hunne depôthouders is om réclame te maken voor hunne artikels.

Een Koortspoeder zonder waarde.

»Het beste middel ter genezing van lijders aan »intermitterende Moeraskoortsen en andere ziekte- »verschijnselen met koortsen gepaard gaande, is het »plantaardige poeder, geanalyseerd door den medi- »cinae Docter Theobald Werner, Eigenaar van het »Polytechnische instituut en beëdigd scheikundige »te Breslau. Wetenschappelijke attesten afgegeven »door den heer Hess, Med. doctor, en door den heer Johannes Muller, Med. doctor, K. K. medi- »cinaalraad, beide gevestigd te Berlijn, kunnen wor- »den overgelegd, zoomede een groot aantal gunstige »verklaringen, afkomstig van bijzondere personen »uit alle oorden der wereld. Prijs van het koortspoeder, met gebruiksaanwijzing, één Mark, verkrijgbaar voor Nederland, bij Cleban te Amsterdam.»

Deze advertentie werd onlangs in onze Nederlandsche bladen opgemerkt. Voor het groote publiek was dat zeker iets om naar te grijpen. Genezing van *moeraskoortsen* en *alle ziekteverschijnselen met koortsen gepaard gaande*, en dat voor 1 Mark of 60 cent, en waardoor men die dure chinine kon missen, dat was een zaak van belang.

En bedrog zou hier nu toch wel niet in schuilen, want drie zeer geleerde heeren, doctors en scheikundigen, worden met hun vollen naam er bij genoemd!

Zóó moet het publiek redeneeren. Voor iemand echter die kennis heeft genomen van 't geen over de schandelijk kwakzalverij met geneesmiddelen is geschreven, was juist door deze advertentie het bedrog reeds bewezen. Want die drie in de advertentie genoemde „autoriteiten”, zijn dezelfde zwendelaars die van alle kwakzalversmiddelen zonder onderzoek de meest gunstige getuigschriften afgeven, mits zij goed betaald worden. Het zijn dezelfde die van poeders en zalven met een doodlelijk hoeveelheid rattekruid vermengd, de „onschadelijkheid” door een attest hebben uitgesproken (uitvoeriger medegedeeld in no. 1 van ons blad).

Het publiek heeft echter aan onze uitspraak: »het zal wel bedrog zijn, want Werner, Hess en Muller bemoeien zich er mee” niet genoeg. Het wil in elk bijzonder geval aangetoond hebben dat er bedrog is; want, zoo redeneert men, het zou toch eens kunnen zijn dat hier een enkele maal iets merkwaardigs was ontdekt, waar de geneesheeren niets van wisten enz. Men kan hierop antwoorden dat het dan zeker een zonderlinge handelwijze is, voor iets werkelijk goeds de hulp van de drie grootste bedriegers op het gebied der kwakzalverij in te roepen; maar men laat zich daarmede niet tevreden stellen. Men verlangt bewijzen.

Welnu, er werd van dat poeder gekocht. Men kreeg voor 60 centen een geel papiertje in den vorm van een briefcouvert gevouwen, waarin een zeer geringe hoeveelheid (nog niet één gram) van een eveneens licht geel gekleurd poeder. Men zou geneigd zijn te denken dat wegens die geringe kwantiteit het er nog al met juistheid op aan kwam, hoeveel men er van gebruikte. Maar de fabrikant toont dat hij dit zelf niet noodig acht, want het eene papiertje bevatte 1 gram en een ander maar $\frac{3}{4}$ gram. De zaak bleek verder kosmopolitisch te zijn, want bij dit in Amsterdam gekocht poeder was een gebruiksaanwijzing in het Engelsch (direction for using the ague-powder), maar de fabrikant (zekere Chs. Rud. Kah) woonde in Baden-Baden.

Was het een koortsveldrijvend middel, dan moest het voorwaar een zeer krachtig werkend zijn, want door die geringe hoeveelheid in 4 deelen te verdeelen en elken dag, zoo'n beetje te nemen, zou men de koorts zeker verdrijven!

Wat was nu dit merkwaardige poeder? Uit de fijne vezeltjes, die er reeds op 't oog in te herkennen waren, kon men opmaken dat het, zooals de advertentie zegt, een plantaardig poeder was. Maar van welke plant? Er zijn zoo vele duizende planten en als een kwakzalver daarvan een enkele zoekt en tot poeder brengt is het geen gemakkelijke taak vast te stellen welke plant dat geweest is. Door de samenwerking van het chemisch en microscopisch onderzoek van meerdere leden onzer

Vereeniging is dit vraagstuk echter opgelost. (1)

Het zoogenaamde »koortspoeder” is de gedroogde en fijn gemaakte wortel van in ons land en elders algemeen in het wild groeiende planten. Het is de wortel in de geneeskunde reeds lang bekend onder den naam *Radix Lapathi acuti* of schurftwortel, afkomstig van verschillende soorten van zuring (*Rumex*), die wel eenige gelijkenis heeft met de bekende Rhabarber. In de geneeskunde wordt deze wortel echter sinds lang niet of hoogst zelden gebruikt, omdat men er bijna geen nuttige werking van heeft waargenomen. In alle geval wordt zij nooit gebruikt tegen koorts, omdat zij niet de minste koortsveldrijvende eigenschap bezit.

Ziedaar dit nieuwe bedrog in het licht gesteld; een bedrog zoo erg, dat wanneer het op eenig ander gebied voorkwam, en zich niet met het momder geneeskunde had getooid, elkeen zou verwachten dat de strafrechter een strenge straf over den bedrijver zou uitspreken.

Want wat is het geval? Een volkomen waardeloos poeder, dat elkeen zonder kosten zich kan verschaffen, en waarvoor even goed houtzaagsel kon genomen zijn, wordt, tengevolge van bedriegelijke beweringen, verkocht als een geneesmiddel nog veel beter dan de dure chinine; ja, als men het gewicht en den prijs in aanmerking neemt, alsof het haast zoo kostbaar was als goud!

Moet zoo iets altijd door in Nederland geoorloofd blijven?

Electro-galvanisch collier van Dr. Wiatha.

Onderzoek van het Lid der Vereeniging, den Heer D. v. d. Weerd, apotheker te Kampen.

Halve kennis veroorzaakt dikwijls meer schade dan onkunde. Ook op 't gebied van geneesmiddelen en gezondheidsleer valt dat in 't oog.

Men heeft wel eens gehoord, dat de mensch *ijzer* in 't bloed heeft; — aanstonds is men geneigd het oor te leenen aan de talloze markt-schreeuwers in de kranten, die hun ijzerpraeparaat aan den man willen brengen en daarom vertellen, dat bijna alle ziekten door gemis aan ijzer in 't bloed ontstaan en door hun middel onfeilbaar worden genezen.

Een andermaal leest men, dat beplanting met den Eucalyptus-boom in staat is de ontwikkeling van smetstoffen uit een moerassigen bodem tegen te houden; en dadelijk gelooft men de verzekering van een depôthouder, die zegt dat eene reeks van ziekten worden genezen en voorkomen door 't gebruik van aftreksel of olie van den Eucalyptus.

Het was bekend geworden dat de geneeskundigen somtijds voor enkele gebreken een electrischen of galvanischen stroom aanwenden en tevens dat daarvoor dikwijls een inrichting (galvanische batterij) werd gebruikt, waarin o. a. ook zink en koper voorkwam. Dadelijk begon GOLDBERGER kettingen van zink en koper tegen allerlei kwalen aan te bevelen en zijn naam heeft daardoor een reputatie verkregen, die kan wedijveren zelfs met die van *Holloway*. Een vijf-en-twintig jaar geleden waren zijne beruchte kettingen bij duizenden ook in ons land verspreid. Het tegenwoordige geslacht kent ze nog slechts bij naam, doch ongelukkig hebben ze als giftplanten gewerkt en talrijke andere zwendelaars aangestoken, het voorbeeld van Goldberger te volgen.

Het nieuwste product dat op dit gebied in ons land verkocht wordt is „*Le collier galvano-electrique de Dr. Wiatha*”, dat in een elegant bewerkt doosje als iets zeer fijns wordt aan den man gebracht. Het bleek bij onderzoek te bestaan uit een reepje zink (8 centimeter lang, 6 millimeter breed) waarop een even lang en half zoo breed strookje koper, beide ter dikte van stevig postpapier, omkleedt door een lapje blauw flanel, waaraan een paar witte zijden lintjes, om 't om den hals vast te strikken.

Voor dit artikel, dat men zeker voor een dubbeltje kan laten maken, moet de geloovige bij den depôthouder een gulden betalen. Maar de gene-

(1) Na een aanvankelijk onderzoek van de Heeren P. KRUYSSÉ en Dr. D. J. COSTER te Amsterdam werd de zaak tot zekerheid gebracht door de Heeren M. L. Q. v. LEDDEN HULSEBOSCH te Amsterdam en G. B. SCHMIDT te Leeuwarden, allen leden onzer Vereeniging. Door laatstgenoemde zullen de bijzonderheden van het onderzoek in het *Pharm. Weekbl.* worden medegedeeld.

zingskracht is dan ook wonderdadjig; in de brochure die de koper er bij krijgt leest men: — „Het is een zeker en eenvoudig praeservatief voor kroep, kinkhoest, keelziekte en verkoudheid. Het maakt het krijgen der tanden gemakkelijk, het verwijdert de maden en behoedt voor stuipen, die het meest door kinderziekten veroorzaakt worden.”

't Is haast onbegrijpelijk dat zulk een onzin nog geloofd wordt in onzen tijd en schandelijk, dat zulk eene poging tot oplichterij, steunende op de onkunde van 't publiek, kan voortduren.

Ongeukkig daarbij de moeder, die bij de ernstige ziekten, hierboven opgeteld, de genezing van haar kind durft verwachten van de kracht van zoo'n halsbandje.

Wets-ontduiking en nog iets.

De geneeskundige wetten zijn in 't leven geroepen niet om de belangen van geneesheeren of apothekers voor te staan, maar om het publiek te beschermen tegen onkunde en om te waken voor de volksgezondheid in 't algemeen. Door de bevoorrechtiging die daarom aan enkele personen en bedrijven moest worden verleend, ontstond bij de wetgevende macht de verplichting datzelfde publiek te beschermen tegen oneerlijke handelingen van den kant dezer bevoorrechten.

Daarom werd bepaald in art. 11 der Wet, regelende de uitoefening der geneeskunst:

Het is aan de geneeskundigen verboden met een apotheker rechtstreeks of zijdelings eene overeenkomst aan te gaan over het leveren van geneesmiddelen aan hunne zieken;

en in art. 15 der Wet, regelende de uitoefening der artsensjberheidkunst:

Het is den apotheker verboden, met een geneeskundige, rechtstreeks of zijdelings eenige overeenkomst betreffende het leveren van geneesmiddelen aan te gaan.

Deze artikelen hebben met de volksgezondheid niets te maken en zijn alleen aangenomen om te beletten dat geneeskundigen en apothekers zouden samenspannen om ten hunne bate misbruik te maken van de positie van den patient, als hulpbehoevende.

De ervaring heeft alweer geleerd, dat ook zulke schijnbare duidelijke artikelen, als de boven aangehaalden, door kwaadwilligen gemakkelijk kunnen ontduikt worden.

Het is bekend dat de beruchte Dr. van Lohe te Amsterdam, met wien wij de lezers van ons eerste werkje over kwakzalverij bekend hebben gemaakt, zijne recepten schreef in uitdrukkingen, die (door onderlinge afspraak) alleen verstaanbaar waren voor den apotheker Schilt aldaar en dat hij weigerde nadere inlichtingen te geven aan andere apothekers, aan wie de patienten hunne recepten ter bereiding aanboden, zoodat die in de onmogelijkheid werden gebracht om ze gereed te maken.

't Is van Lohe, niettegenstaande zijne aanbiedingen in de kranten, niet gelukt zijne zeer winstgevende maar weinig eervolle praktijk over te doen. Zijne methode heeft echter navolging gevonden en de Amsterdamsche apothekers krijgen van tijd tot tijd recepten in handen, die eigenlijk bij hen verdwaald geraken, omdat zij door den schrijver, zekeren Dr. H. Bruins Lieh, worden afgegeven met mondelinge verwijzing naar en toevoeging van 't adreskaartje van denzelfden apotheker Schilt, voor wien zij alleen zonder nadere toelichting verstaanbaar zijn.

Het bewijs, dat hier een overeenkomst tusschen die beiden gesloten is kan niet geleverd worden en dus evenmin eene wetsovertreding worden gconstateerd. — De medegedeelde feiten doen echter zien, dat bij mogelijke wetsverandering de redactie der bedoelde artikelen moet gewijzigd worden. De heer P. KRUISSE, van wie wij over deze zaak mededeeling kregen, heeft in de jongste verg. van den Geneesk. Raad voor N. Holl., deze reeds doen besluiten, dat een dergelijke wetsverandering noodig is.

't Schijnen trouwens zonderlinge geneeskunsttoefenaren te zijn, die zich met dergelijke wetsontduikingen ophouden. In ons geval hebben wij te doen met een piskijker van de echte soort. De zeergeleerde heer Dr. H. Bruins Lieh geeft geneeskundige adviezen zonder de patienten zelfs te zien,

als men hem maar een fleschje urine brengt en daarbij twee gulden offert.

Een der leden onzer Vereeniging verzocht ons, bij gelegenheid ons oordeel te mogen vernemen omtrent de piskijkerij in den tegenwoordigen tijd. Het antwoord dat wij hier willen inlasschen kan kort zijn:

In vroegere tijden was bij veel wat wij thans kwakzalverij noemen tot op zekere hoogte de goede trouw mogelijk bij de personen die er zich mede bezig hielden. Evenals de sterrenwichelaars zelf meestal geloofden in den invloed der hemellichamen op de lotgevallen en de lichamelijke gesteldheid der menschen, meenden de uroscopen in het bezinksel, in de wolken, in de kleur van de urine genoeg kenteekenen te kunnen vinden om de ongesteldheid te onderkennen, waaraan de betrokken persoon lijdende was.

Deze uitwendige waarnemingen van het afscheidingsproduct der nieren beteekenen echter weinig, en op zelf, zonder aanvulling door andere onderzoekingen, niemandal.

Toch is juist bij den tegenwoordigen stand der wetenschappen het onderzoek der afscheidingen van 't menschelijk organisme, en inzonderheid dat der urine, van onberekenbaar nut en voor den ernstigen practicus onmisbaar, om den aard en het verloop van sommige ziekten te onderkennen. Daarbij moeten echter alle hulpmiddelen van het chemisch en physisch onderzoek ten dienste staan en nauwkeurig en herhaaldelijk worden aangewend; terwijl onderzoek van den persoon zelf hierbij nimmer mag achterwege blijven.

Zooals de piskijkerij echter tegenwoordig hier en daar ook in ons land wordt gedreven is het zonder onderscheid een brutale exploitatie van de lichtgeloovigheid van 't publiek, waarbij alle spoor van goede trouw, die men in vroegere tijden nog mocht veronderstellen, afwezig is.

Geen geneesheer toch of hij weet dat het fleschje met urine dat de man, de broeder, de buurman hem brengt, hem bij uitwendige beschouwing niet veel meer kan leeren, dan dat de persoon in kwestie op zekeren tijd aan eene natuurlijke behoefte heeft voldaan. Hoewel men ook in ons land soms kleine karavans van goedgeloovige stumpers naar bepaalde plaatsen aantreft, wordt deze industrie op de onbeschaamste wijze gedreven te Vilvoorde in België. — De piskijker woont te Brussel in een prachtig hotel, dat hij evenals zijne schitterende equipage van de duiten heeft gekocht der onnoozelen die zich laten beetnemen. Slecht een enkele dag in de week bezoekt hij Vilvoorde om er zitting te houden. Vooral uit ons land komen zijne getrouwe bezoekers. Hij heeft twee voorraadskasten met flesschen z.g. geneesmiddelen; — de eene onder 't bereik van zijn rechter, de andere onder dat van zijn linkerhand. Afwisselend grijpt hij voor de personen, die hem om raad vragen, nadat hij het fleschje urine, dat ieder heeft meegebracht tegen 't licht heeft gehouden, een flesch met de eene en met de andere hand; zoodat het bij de bepaling van het geneesmiddel bij slot van rekening er van afhangt of men een even of oneven volgnummer bij het spreekuur ontvangen heeft.

De Apothekers onderling.

„De ondergeteekenden, hier ter plaatse gevestigde apothekers, gevoelen zich gedrongen ter algemeene kennis te brengen, dat zij in hunne apotheken geene geheimmiddelen in voorraad houden „noch verstreken, daar zij het met hunne eer en „hun geweten niet kunnen overeenbrengen dergelijke nietswaardige producten, die alleen speculeren op de beurs van het onwetend publiek, te „dispenseren.”

Deze kennisgeving werd niet lang geleden in de dagbladen geplaatst door de gesamentlijke apothekers te Fulda.

Geheel stemmen wij in met de redactie van de Geneesk. Courant, waaraan wij het bericht ontleenen en die het „een stap op den rechten weg” noemt.

Ook te Dresden en te Frankfurt a. M. hebben zich de apothekers vereenigd om geheimmiddelen of specialiteiten af te leveren en onlangs is

op de Apothekers-vereeniging te Herford door de apothekers te Bielefeld het voorstel gedaan om „het voorbeeld der apothekers van Elberfeld en van vele andere steden” te volgen en in de dagbladen bekend te maken, dat de apothekers in 't district Herford den verkoop van alle geheimmiddelen in 't vervolg zullen weigeren. De Vereeniging heeft dit voorstel aangenomen en sprak den wensch uit, dat ook de andere afdelingen van den Duitschen apothekersbond hetzelfde besluit zouden nemen.

Reeds lang geleden wezen wij op de mogelijkheid ter bestrijding van kwakzalverij door dergelijke middelen en haalden daarbij aan een voorbeeld uit Henegouwen, waar een apothekers-vereeniging in hare statuten had bepaald, dat niemand daarvan lid zou kunnen zijn, die zich afgaf met 't verkoopen van geheimmiddelen.

De maatschappelijke positie der apothekers in Nederland is over 't algemeen van dien aard, dat zij zonder finantieel te gronde te gaan, dergelijke besluiten zouden nemen als hunne collega's in 't buitenland. Wij erkennen dat een groot deel der Nederlandsche apothekers gaarne tot zoo iets zou medewerken en twifelen niet of deze ware vertegenwoordigers van hun stand zullen langzamerhand een macht vormen, wier besluiten gewicht zullen hebben.

Echter schijnt het begrip dat de apothekers zich door dergelijken handel in kwakzalverijen compromitteren nog niet diep of niet algemeen genoeg te zijn doorgedrongen, om reeds spoedig dergelijke besluiten als in het buitenland zijn genomen, te mogen verwachten.

Een nieuw bewijs daarvan vonden wij, toen wij kort geleden eene oproeping zagen tot deelneming in de derde jaarlijksche bijeenkomst van Nederlandsche apothekers te 's Hertogenbosch.

De regelingscommissie bestaat, behalve uit een eereid, uit vijf personen. Een dezer, de President, plaats geregeld de volgende advertentie, om daarmee een eigen soort van Schreuders pillen aan den man te brengen; daar bij voegende dezelfde „belachelijke” gebruiksaanwijzing, die we in het vorig nummer hebben afgedrukt; alleen met eene andere onderteekening:

URBANUS PILLEN.

De echte, welke bereid zijn volgens het authentieke voorschrift van Paus Urbanus VIII, zijn verkrijgbaar bij den heer N. van den Dries, Apotheker, Hoogensteenweg te 's-Bosch, in doosjes à 37½ cent. Derzelver heilzame werking is door eene ondervinding van vele eeuwen genoegzaam bewezen.

Een ander lid der commissie J. C. A. F. van Os Keuls vinden wij o. a. als depothouder der beruchte Moeder-Seigel-stroop; waarover het eereid derzelfde commissie vol verontwaardiging zegt in zijn Pharm. Weekblad: dat hij tot zijn spijt moest zien, hoe Nederlandsche apothekers willen optreden als depothouders van zulk een kwakzalverij, terwijl zij in de Deutsche pharmacie totaal fiasco maakte.

Uit de vier punten van 't programma: reunie, bespreking, rijtoer, diner, schijnt wel is waar te blijken dat deze bijeenkomst hoofdzakelijk is ingericht om de collegialiteit onderling te bevorderen en gezellig verkeer aan te moedigen; doch in den regel worden ook bij de „bespreking” punten aangeroerd, waarbij uitdrukkingen als: verheffing van den stand, waardeering van de betrekking van apotheker enz. niet vermeden kunnen worden.

Waarschijnlijk zullen de beide genoemde bestuursleden in dat geval doen als de Augurs te Rome, wanneer twee hunner elkaar ontmoetten; zij keerden het gelaat af om niet te laten zien hoe zij zich niet van lachen konden onthouden.

Een engel uit het zuiden.

De geheimmiddel-fabrikanten zoeken hunne klanten soms ver op en 't is te bejammeren dat vaak zooveel scherpzinnigheid aan zulke slechte zaken wordt te koste gelegd. Als een voorbeeld moge het volgende dienen.

In 't laatst van 't vorige jaar werd aan vele burgemeesters in Nederland een pakketje drukwerk gezonden, direct uit Napels. Het bevatte een brief in de Italiaansche taal van zekeren *divotissimo ed*

obligatissimo GAROFALO MICHELE voor *illustrissimo* *signore, sindaco del Municipio*. De Italiaan verzocht daarin den heer burgemeester, „wien het welzijn der menscheid zoo bijzonder ter harte gaat en inzonderheid „dat zijner onderhoorigen, om de bijgevoegde stukken te laten rondgaan bij de verschillende clubs „casino's, vereenigingen en societeiten en vooral ook „ze ter inzage te geven aan den een of anderen „apotheker wien Z.E. Achtbare in zijne hooge wijsheid daarvoor het meest geschikt mocht achten.”

En waarvoor moest nu al die moeite gedaan worden; alleen om een nieuwestroop aan te bevelen en daarvoor te trachten een depôtouder te vinden. De bijgevoegde stukken toch bestonden uit eenige attesten, en onder het wijsche opschrift van: *Heil voor 't mensdom*, eene aanbeveling van de *Engelstroop*, om goed te wateren. Ze is beter, wordt er gezegd, dan elk ander geneesmiddel en noodig voor alle beambten, mannen die veel studeren, onderwijzers, muzikanten enz.

„Elke flesch kost slechts f 2.50 en is voldoende voor ééne behandeling”; dat is te zeggen voor één rijksdaalder wordt door deze stroop „iedere verstoping van de waterwegen en der blaas, weggenomen en geneest men blaaskatarrh en nierkoliek, het graveel en den steen.” Er is zeker niet meer noodig om het product den naam van engelachtig te geven.

Gelukkig schijnen de pluimstrijkerijen van den Italiaan geen onzer burgervaders, van wie verondersteld werd dat zij Italiaansch verstonden, genoeg betooverd te hebben om hem een geschikten apotheker aan te wijzen, althans tot nog toe hebben we nergens iets gehoord of gelezen van een depôt van dit nieuw fabrikaat uit den vreemde.

Door het bovenstaande voorbeeld worden wij gewezen op de schaduwzijde eener zaak, die men zou veronderstellen, dat er geene bezat, nl. het goedkoopste port; als men niet dergelijke circulaire voor enkele centen door de geheele wereld zou kunnen verspreiden, zou ook de geheimmiddelhandel niet dit internationaal karakter kunnen verkrijgen.

Jammer dat er niets te doen is om de toezending van zulke stukken te beletten. Want in vele gevallen is die toezending eigenlijk een beleediging en men zou het ontvangene den afzender voor de voeten willen werpen.

Twee nieuwe bedriegers ontmaskerd.

't Zou waarlijk een verademing zijn, als we onder de kwakzalvers, die onze couranten, gebruiken om te trachten de menschen op te lichten eens een enkele maal sporen van goede trouw mochten ontdekken. Steeds echter leert het onderzoek niets dan bedrog.

Van jongen datum zijn de volgende voorbeelden.

Zekere Nissen te Brussel, kondigde bij herhaling aan o. a. in de Boerenkrant, wekelijks te Breda uitkomende, dat hij geneest verlamming, vallende ziekte, hoofdpijn, asthma, doofheid, rhumatisme enz.; in 't kort al die ongelukkige kwalen en gebreken, waarvoor helaas! dikwijls zoo weinig baat is en waarvan de geneeskunde het steeds als een triomf beschouwt als 't haar gelukt slechts een enkel geval te kunnen verbeteren of tot genezing te brengen.

Iemand, die voorgaf, dat hij van zijn geboorte af, aan de rechterzijde verlamd was, vroeg per brief aan 't opgegeven adres of men hem helpen kon; terwijl hij te kennen gaf, dat hij omdat hij geen kosten of moeite behoefde te ontzien, reeds hulp had gezocht bij alle medische autoriteiten in 't binnen en buitenland, doch altijd zonder eenigen gunstigen uitslag. Tevens verklaarde hij, dat hij zoo noodig, gemakkelijk zelf kon overkomen om zijn kwaal te laten onderzoeken.

Het antwoord luidde, zooals wij het reeds zoo dikwijls in dergelijke gevallen ontvingen: overkomen is niet noodig; met andere woorden, de dokter vond het niet noodig te onderzoeken met welken graad van verlamming hij te doen had, zelfs niet welk soort van lijder hij zijne geneesmiddelen wilde doen gebruiken of het een zwak schepsel, een overigens goed gebouwd persoon of wie ook onder behandeling nam. Het medicament, zoo schreef hij, bestaat uit eenige poeders, die ik zal toezenden

na ontvangst van een postwissel enz. En zoo iets wordt in de advertentie aangeduid als een „speciale” behandeling.

Brutaler nog is een Duitscher, wiens advertentie wij in de Nederlandsche bladen voor 't eerst in Januari j.l. zagen:

Speciaalarts Dr. Kirchhoffer te Strussburg i Elsas heelt nachtelijke vloeijingen.

Wij lieten hem schrijven, alweer door iemand, die zeide desnoods gaarne naar hem toe te willen komen om zich onder zijn directe behandeling te plaatsen: ik lijd aan nachtelijke vloeijingen, kunt gij mij helpen zoo heb ik er veel geld voor over; per omgaande ontving deze ten antwoord:

WEd. Heer! Zenden sie 20 fl. hollaend. Note frauko, dan erhalten Sie een recept und Medizin. Genezen ist sicher.

De zoogenaamde specialarts weet dus niet of hij te doen heeft met een man of eene vrouw, met bloed- of slijmvloeijingen of nachtelijke vloeijingen van anderen aard; — de gelegenheid wordt hem aangeboden om er zich door overkomst van den patient van te overtuigen, hij let er niet eens op en toch verkondigt hij brutaal weg: genezen is zeker.

Ich binn der holländ-Sprache nicht maechtig, zegt hij nog in zijn briefje; 't is jammer anders hadden wij veel lust hem te doen weten, dat wij in die taal iemand die doet zooals hij „een schurk” noemen.

Ingezonden Stukken.

Te laat om in ons vorig nummer nog te kunnen worden opgenomen ontvingen we het onderstaande, dat we ons thans haasten een plaats te verleen.

Wij maken de lezers bij deze gelegenheid er opmerkzaam op dat het blad, om de verzending der aangevraagde exemplaren ter verspreiding tijdig te kunnen doen plaats hebben, reeds den 10den van elke maand wordt afgedrukt en dat spoed vereischende stukken aan den redacteur te Leeuwarden dienen gezonden te worden.

(Red.)

AMSTERDAM, 9 Mei 1881.

Aan de Redactie van het Maandblad van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Aan het slot van uw overzicht van het rapport aan den Geneeskundigen Raad van Noord-Holland betreffende de geheimmiddelen in no. 3 van uw blad wordt door u gezegd, dat gij u wel kunt vereenigen met sommige overwegingen, maar niet met de conclusies, en nu wordt in het volgend nummer op nieuw dat rapport besproken en een middel aan de hand gedaan om den verkoop van geheimmiddelen tegen te gaan, en wel door daarop toepasselijk te verklaren de bepaling der wet dat bij geneesmiddelen in de pharmacopoea niet vermeld het opschrift moet aanwijzen naar welk voorschrift zij bereid zijn.

Mag ik u beledigd doen opmerken dat dit alles in het rapport te vinden is, terwijl het nu den schijn heeft alsof dit punt in het rapport over het hoofd is gezien, te meer daar door u de leden der geneeskundige raden, die zich met *uwe* wetsuitlegging niet konden vereenigen, werden uitgenoodigd daarvan de redenen op te geven.

Het is daarom dat ik u beledigd verzoek te willen aanvullen hetgeen door u in no. 3 van uw blad ten aanzien van de apothekers uit genoemd rapport is overgenomen. Daarin toch wordt uitdrukkelijk geconstateerd dat de apotheker zich niet tot den verkoop van geheimmiddelen mag leenen. Immers, — zoo wordt dan vervolgd, — art. 6 al. 2 der wet van 1865 zegt dat bij geneesmiddelen in de pharmacopoea niet vermeld, het opschrift moet aanwijzen naar welk voorschrift zij bereid zijn. Door dit artikel wordt het de apothekers verboden geheime middelen, dat zijn die, waarvan zij de bereiding niet kennen, te verkoopen; en kunnen zij opgeven het voorschrift, waarnaar zij bereid zijn, dan zijn het natuurlijk niet meer geheime middelen. Herhaaldelijk zijn dan ook apothekers veroordeeld die dergelijke geneesmiddelen in voorraad hadden zonder dat uit het opschrift was op te maken . . .

» Toch zal ontduiking mogelijk zijn, omdat het scheidkundig onderzoek niet altijd zal kunnen constateeren uit welke deelen het middel is samengesteld en derhalve niet bewezen zal kunnen worden dat het voorschrift, bij het opschrift vermeld, niet dat is waarnaar het middel is bereid. In die, maar ook uitsluitend in die gevallen, zou de apotheker vrij loopen. Men kan echter verwachten van wetenschappelijke mannen enz. en verder zoo als door u ad. c in no. 3 van uw blad is vermeld.

U dankzeggende voor de mij verleende plaatsruimte,

Uw dv. dn.

C. M. J. Willeumier.

Uit een nader schrijven van den geachten inzender, rapporteur der commissie uit den Gen. Raad van Noord-Holland en Rechtsgeleerd Lid, blijkt ten overvloede dat deze het besproken art. 6 een geschikt middel acht om den verkoop van geheimmiddelen door apothekers te weren; al is hij het niet eens met de redactie van 't maandblad, die meent dat het opschrift (etiquette) van iedere doos, flesch of pot het voorschrift (recept) waarnaar het geneesmiddel vervaardigd is, zoo het niet in de pharmacopoea voorkomt, moet bevatten. Hij acht aan de wet voldaan, indien de apotheker slechts in staat is het voorschrift aan te wijzen, waarnaar het middel vervaardigd werd. Dat ook bij die opvatting een aansporing tot betere handhaving der wetten aan sommige leden van Gen. Raden niet overbodig is, zeiden we reeds en blijkt op nieuw uit de voorlaatste vergadering van den Gen. Raad van Zeeland. De visiterende commissie had bij twee apothekers te Middelburg, (Ripping en Hackenberg) dépot-middelen gevonden, waarvan zij het recept niet hadden, en toch had de commissie geen proces-verbaal opgemaakt. De voorzitter van den Raad gaf daarover dan ook zijne bevreemding te kennen en verzocht in 't vervolg in soortgelijke gevallen de wet strenger te handhaven. Na een hernieuwd onderzoek is daarna, zooals in de jongste vergadering van den Raad werd medegedeeld, tegen de bedoelde twee apothekers proces-verbaal opgemaakt.

(Red.)

Aan de Redactie van het Maandblad.

Met een enkel woord wensch ik er op wijzen dat het minder juist is als de heer VAN DE MOER in het vorig nummer zegt dat de apotheker behoort te zijn: voor den geneesheer als zijn *dienaar*. Ik weet niet of Thorbecke deze uitdrukking heeft gebezigd, doch in alle geval drukt hij de verhouding tusschen geneesheer en apotheker niet juist uit. Beide werken samen om het beoogde succes, de genezing van den zieke, te verkrijgen en beter zou het dus zijn den apotheker den *medewerker* van den geneesheer te noemen.

Ofschoon overtuigd dat de heer VAN DER MOER bij het gebruik van het bedoelde woord niet ernstig aan een achterstelling van den apotheker bij den geneesheer heeft gedacht, indien beide nauwgezet hun plicht doen, komt het mij toch voor dat in uw voor het groote publiek bestemd blad deze kleine opheldering wel een plaatsje mag vinden.

N. N.

Correspondentie.

In het vorig nummer hebben we het afgekeurd dat het weekblad *Eigen Hulp* in de 1e kolom van haar 1e bladzijde, waar men anders slechts de meening van de redactie ter neergeschreven vindt, betaalde reclames plaatste. Wij deden dit in ons maandblad, omdat de redactie van E. H. geweigerd had een eenvoudig gesteld stukje daarover in haar weekblad op te nemen.

Thans beweert de Red. van E. H. dat wij de zaak verkeerd hebben voorgesteld, en brengt zij bij hare lezers onze goede trouw in verdenking. Zij eischt dat wij het door haar geweigerde schrijven met haar antwoord woordelijk zullen afdrucken. Al is de eisch zonderling, wij willen gaarne zooveel mogelijk er aan voldoen, om ook de ongelukkigste te overtuigen. Van ons eigen schrijven aan de red. van E. H. hadden we geen copie gehouden en op onze aanvraag aan die red. om ons dat te zenden, ontvingen we geen antwoord. Het briefje dat we echter als antwoord op ons verzoek om plaatsing ontvingen luidt woordelijk aldus:

DEN HAAG 12 Apr. '81.

WelEdel Zeergl. Heer.

Het doet mij leed aan uw in zoo heusche bewoordingen vervat schrijven geen gevolg te kunnen geven. De redactie van E. H. heeft er geen bezwaar in gevonden op verzoek, uit een ander blad een reclame op te nemen voor de Autogr. druinrichting, die door haar niet onder de kwakzalversmiddeltjes wordt gerangschikt. Zij erkent gaarne dat *alleen* het geldelijk belang der uitgevers, oorzaak is dat de redactie toestaat dergelijke reclames, die met het doel van E. H. niets gemeen hebben, op te nemen. Doch voor hen die weten dat de uitgave van het orgaan van E. H. en aan de kas van het Hoofdbestuur en aan de uitgevers groote geldelijke offers oplegt, kan dit geen verwondering baren. Er heeft hier dus niets anders plaats gehad dan wat UwEd. Zeergl. als lesje in de journalistiek aan de redactie ten beste gelieft te geven: opneming eener reclame tegen directe of indirecte betaling. Het eerstvolgende no. zal U intusschen bewijzen dat de Redactie zelfs ten opzichte van deze reclames, het hoor en wederhoor gaarne wil toepassen.

Reeds de omstandigheid dat door U zoo juist de waarde der bedoelde reclame is geschat, bewijst overigens dat een duidelijker aanwijzing van het karakter dezer mededeelingen tamelijk overbodig is.

U dank zeggende voor de aandacht aan het orgaan van E. H. geschonken en ons voor uw gewaardeerde wenken op journalistiek gebied zeer aanbevolen houdende, hebben wij de eer met de meeste hoogachting te zijn,

Namens de Redactie E. H.

UwEd. Zeergl. Dw. Dn.

(Onderteekening onleesbaar.)

Een ieder kan nu nagaan of wij in ons vorig nummer de zaak al of niet verkeerd hebben voorgesteld. Wij begrijpen waarlijk niet hoe de red. van E. H. er op gesteld kon zijn haar handelwijze thans voor de tweede maal in ons blad vermeld te zien.

Red. Maandbl.

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteurs.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteurs:

Dr. VITUS BRUINSMA,

leeraar aan de middelb. school v. meisjes en het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,

practiseerend geneesheer te Steenberg.

Uitgever:

H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel en plaatsing 4/3 maal.

Het kwakzalvershol te Frankfort a. M.

II.

In het vorige nummer hebben wij gezien hoe de firma DAUBE & Co. te Frankfort, het bekende advertentie-bureau aldaar, eigenlijk een der grootste Europeesche kwakzalvers firma's is. Want de eenige representant van die firma, G. L. DAUBE, is onder den naam van ELNAIN & Co., verkooper van een 300-tal der meest algemeen geadverteerde middel-tjes. Wij zagen tevens hoe die twee zaken van één persoon elkaar op aardige wijs in de hand werken en het goedgelovige publiek daardoor van twee zijden wordt bedrogen.

Tot voor enkele jaren werden echter door de firma slechts middel-tjes, die van andere fabrikanten afkomstig waren, in den handel gebracht. Al geschiedde dit ook op groote schaal, er was een manier om nog meer geld te verdienen. Men moest zelf als fabrikant en eerste leverancier optreden. Hoe als de firma gewoon was moest ook dit echter op grooten voet ingericht worden en daarvoor was iemand noodig die zich als een geneesheer voordeed, die met de patiënten correspondeerde; want de firma, door wier handen zooveel advertenties gingen, had reeds lang bemerkt dat de zoogenaamde brieven-dokters, die druk adverteeren, en het publiek beduiden dat zij van uit hun kamer de genezing aan de lijders in 't binnen- en buitenland toezenden, veel geld bijeen krijgen.

Het geluk diende; de man die als geneesheer voor duizenden zou optreden bood zich als van zelf aan. Zekere MOESSINGER, een stiefbroeder van G. L. DAUBE, was op jeugdigen leeftijd naar Amerika getogen, maar in 't vinden van een kostwinning niet best geslaagd. Als een jongmensch van 20 jaar, zonder kennis en bekwaamheid voor een vak of betrekking, kwam hij terug en de familie was eenigszins met hem verlegen. Maar broeder DAUBE wist raad: MOESSINGER had een naam en kon die naam eigenhandig onder brieven schrijven; in den dienst der kwakzalverij en als werktuig van den handigen DAUBE, was dat genoeg om nieuwe geldsommen uit de beurs van het gewillige publiek naar Frankfort te doen verhuizen.

Zie hier hoe de zaak zou worden aangelegd. Men zou jicht en rhumatiek gaan genezen en de jonge MOESSINGER zou de dokter zijn aan wie men den aard van zijne kwaal moest melden en die dan geneesmiddelen zou uitzoeken en aan de ongelukkige lijders toezenden. De zaak zou terstond, behalve in Duitsland, ook in Oostenrijk, Frankrijk, Engeland, België en Nederland worden op touw gezet, en uit elk land werden een of meer bedienden aangenomen, die de brieven van hun landslieden moesten lezen en beantwoorden. Zie hier de advertentie die het eerst in October 1877 in onze Nieuwsbladen verscheen. Zij is waard aandachtig te worden gelezen, want zij kan gelden als een model, hoe men met het meeste succes de zieken kan overhalen:

Jicht en Rhumatiek,

hare verlammingen en andere in- en uitwendige, jaren lang voor onherstelbaar gehoudene krankheden. Lijders in iederen graad, die het sinds lang niet

meer in den zin is gekomen, het een of ander voor hun lijden te gebruiken, om de kostelijke gezondheid weder te verkrijgen, is nog eene hoop overgebleven zich van hunne, sedert jaren gevoelde ellende te bevrijden, al mocht dat lijden in- of uitwendig zijn, al mogen slechts een of meerdere lichaamsdeelen zijn aangedast.

De uitvinder van het Moessinger'sche middel heeft het ongelooflijke moeite gekost, voor het hem gelukt is, door zijne nieuwe geneesmethodes: uitwassen (knobbels) uit hunnen verhardten toestand weder ledig te maken en tot verdeeling te brengen waardoor alleen het gebruik der gewrichten weder tot den vroegeren toestand kan gebracht worden en de omloop van het bloed hersteld wordt, verder alle lijdende deelen die vroeger gekromd waren, of tengevolge der smarten niet bewogen konden worden, alsook de lijdende deelen die reeds gevoelloos waren geworden weder te doen herleven en nieuwe krachten te geven.

De hardnekkigste, en langdurigste jicht in 't hoofd wordt in eene minuut verlicht en is binnen drie dagen geheel genezen. Men moet dit middel niet verwarren met deze of gene toevallige bedriegelijke kwakzalverij, waarvoor reeds menig-een de oogen geopend heeft. Het beste bewijs dat mijn middel in de hopelooste gevallen nog helpt, is, dat ieder de uitwerkselen er van reeds den volgenden dag bespeurt, onverschillig of het bij eene zwakker, of sterkere natuur aangewend is. Dit middel kan zoowel door bejaarden als door kinderen worden aangewend. Het wordt degenen, die zich aan deze kuur onderwerpt, niet het minst in zijne dagelijksche bezigheden gestoord, wanneer het slechts door verkoudheid, vallen, vochtige woning, bedorven maag, door overspanning der zenuwen enz. ontstaan is. Ik behoeft niet te weten, of de gewone middelen, als: zweten, levertraan, petroleum, baden, warm houden, of andere kwakzalverijen zijn aangewend, alleen verzoek ik mij zoo kort mogelijk de kwaal en den graad van hevigheid te willen beschrijven.

Men schrijft in 't hollandsch. Verzoeken duidelijke opgave van adres.

L. G. Moesinger in Frankfurt a. M.

Deze advertentie, geïllustreerd door de ongelukkige afbeelding van een op krukken loopenden man, verscheen in zeer vele Nederlandsche nieuwsbladen en in tal van buitenlandsche. Spoedig kwamen honderden brieven van zieken in. Aanvankelijk werden die allen door de daarvoor bestemde bedienden in 't Duitsch vertaald en aan „dokter” MOESSINGER voorgelegd. Op die wijze bleef voor het personeel de schijn bewaard alsof die man inderdaad eenige kennis van geneeskunde bezat. Maar weldra maakte de vloed van brieven het vertalen bijna onmogelijk, en bovendien verveelde MOESSINGER het lezen van al dat geschrijf; hij las zelfs de Duitschen niet meer. Telkens als de post was gearriveerd werden de brieven naar de verschillende talen uitgezocht en door de bedienden gelezen. Het eenige wat MOESSINGER dan behoefde te weten was: vragen ze terstond om medicijnen of moeten we eerst inlichtingen zenden? In het eerste geval werd tegen rem-bours voor f 8 medicijnen afgezonden en een brief van den volgenden inhoud:

Frankfurt a. M., den

Ik ontving uwe geëerde van der en zond u heden door mijnen expediteur te Arnhem de noodige medicijnen.

U gelieve met dezelveen stipt volgens de gebruiksaanwijzing te handelen, en dan vooral geen zwaar gekruide of zure spijzen, ook geen bier, witte wijn of sterke dranken te gebruiken, daarentegen mag bij het middagmaal en avondeten een weinig goede roode wijn gedronken worden.

Nadat u de medicijnen volgens voorschrift hebt aangewend, is het een vereischte, dat u mij van den toestand uwer ziekte bericht geeft, opdat ik u zoo noodig met verderen raad enz. te hulp kan komen.

Om een goeden uitslag door eene bestendige kuur te verkrijgen, is het eene hoofdzak, dat de medicijnen juist volgens voorschrift, regelmatig en zonder overslag worden aangewend.

Hoogachtend

Natuurlijk waren er honderden zulke brieven te verzenden en men zou ze dus gedrukt in voorraad hebben kunnen houden. Maar een goed kwakzalver weet wel dat hij den zieke in den waan moet brengen, alsof hij met bijzondere zorg een juist voor hem uitgekozen behandeling ondergaat. Daarom werden de brieven niet gedrukt maar hadden de bedienden, elk voor zijn taal, voortdurend werk met van die brieven in voorraad te schrijven, waarin dan later de dagteekening werd ingevuld en die dan ook de zwaarwichtige handteekening van MOESSINGER ontvingen. Wij hebben eenige dergelijke blanco formulieren voor ons liggen en daarvan werd de bovenstaande gekopieerd.

Hetzelfde geldt van den volgenden brief. Een zoodanige werd gezonden wanneer de zieken vooraf inlichtingen over hun ziekte en den prijs der geneesmiddelen vroegen. Dat geschiedde in den regel door lange epistels, waarin de arme lijders breedvoerig den aard en de hevigheid hunner kwaal uiteen zetten. Zij dachten dat hun geschrijf onder de oogen van een bekwaam doctor zou komen! Slechts een klerk las den brief en nam daarna uit zijn lessenaar een vooraf gereed geschreven papier, vulde den datum in en liet MOESSINGER teekenen:

Frankfurt a. M., den

Ik ontving uwe geëerde van den en heb daaruit uwe ziekte duidelijk erkend.

Gaarne zal ik u met mijne raadgevingen en voorschriften voor uw speciaal geval behulpzaam zijn, alsook mijne geneesmiddelen u toezenden, en ik geloof bepaald, dat u door mijne kuurmethode geheel zult genezen.

Ontelbare zieken die reeds te vergeefs baden gebruikten, verschillende geneesheeren raadpleegden en alle denkbare kuren hadden meegemaakt, waardoor zij niet meer op beterschap hoopten, hebben door mijne kuurmethode hunne geheele gezondheid teruggekregen, wat door vele getuigenissen wordt bewezen. Eene reeks van dezelveen voeg ik ter uwer bediening bij.

Door mijne veeljarige praktijk, waarin ik reeds duizende patiënten met het beste gevolg behandelde, ben ik in staat, de ziekte dadelijk te erkennen en eene goed uitwerkende behandeling te laten volgen.

Nadat u mijne voorschriften hebt opgevolgd en mijne geneesmiddelen hebt aangewend, is het een vereischte, mij den uitslag te berichten, opdat ik u zoo noodig met verderen raad enz. te hulp kan komen, want het is mij niet alleen daarom te doen, dat u mijne geneesmiddelen eens beproeft, om u verzachting te verschaffen, maar ik wil ook dat u door dezelveen wanneer slechts eenigszins mogelijk, voor goed zult genezen en daardoor gelegenheid vindt, mij bij uwe bekenden aanbevelen.

U zult zien dat ik u buiten alle verwachting snel genezen zal.

De prijs der voor deze kuur onvoorwaardelijk noodige hoeveelheid mijner medicijnen is f 8.— en ik laat het in uwe keus mij dit bedrag per postwissel in te zenden of mij te volmachtigen dat ik over hetzelfde bij de zending mag beschikken, dan ontvangt u het noodige per keerende post. Uwe berichten waarin het omstaand nummer is opgegeven, zie ik gaarne tegemoet en teeken

Hoogachtend

De geheele affaire was dus een administratieve zaak, waar geen geneeskundige bij in 't spel was. Een eenvoudige industrie om dagelijks honderden guldens te verdienen. Dat die guldens van arme lijders kwamen, die misschien met hun huisgezin honger leden om het geld bijeen te krijgen, daarvan maakte DAUBE noch zijn stiefbroeder MOESSINGER zich een gewetenszaak. Evenmin daarvan dat zij dagelijks honderden met hoop op genezing vleiden, en in den waan brachten dat zij met een geneesheer cor-

respondeerden. Geen van beide mannen las de brieven zelfs. Toen de zaak zeer toenam was het voor den aartskwakzalver zelfs te veel werk om zijn naam onder de brieven te schrijven en liet hij een stempel vervaardigen, zoodat toen de bedienden de geheele beantwoording konden bezorgen zonder dat zij „mijnheer den doctor” lastig behoefden te vallen. — Hoe droevig de inhoud van de dagelijks bij honderden inkomende brieven ook was, hoe hoopvol de een, hoe wanhopig de andere lijder zich in zijne letteren uitdrukte, voor het tweetal DAUBE-MOESSINGER hadden de brieven slechts waarde omdat ze adressen bevatten van personen, die f 8 wilden toezenden, en dit soms eenige malen wilden herhalen. Waarom zouden ze zulk een gemakkelijke manier van geld verdienen laten varen? Zakkenrollen of inbreken is veel gevaarlijker en bovendien minder fatsoenlijk.

Wij hebben nog niet over de fleschjes en potjes gesproken, de zoogenaamde geneesmiddelen, die naar de hoopvolle zieken werden afgezonden. Natuurlijk waren het voor alle gevallen dezelfde, ofschoon elk meende in 't bijzonder voor hem gereed gemaakte medicijnen te ontvangen. Een ieder kreeg een fleschje met een aftreksel van rabarber en gentiaan om in te nemen; een pleister voornamelijk uit pik en teer bestaande, en een smeersel uit een goedkoop soort vette olie (sesamolie), en vliegende geest met wat thym- en rosmarijolie bereid. Wilde men zoo iets in de apotheek laten gereed maken, dan zou men, als iedere geringe hoeveelheid afzonderlijk volgens recept werd bereid, voor die drie dingen te zamen zeker niet meer dan f 1.50 betalen, maar 't fabrieksproduct van de gecombineerde firma DAUBE-ELNAIN-MOESSINGER kostte f 8.00!

't Spreekt van zelf dat al de andere gewone kwakzalverskunstgrepen werden aangewend om de affaire uit te breiden.

Zoo werden een 5-tal wetenschappelijke verklaringen, zoo 't heette »van de eerste autoriteiten der wetenschap” afgedrukt, die alle 5 afkomstig waren van de bekende handlangers der kwakzalvers WERNER, HESS en MÜLLER.

Onder de brieven die van de zieken inkwamen, nadat ze de eerste bezending hadden gebruikt, waren verder altijd enkele waarin van eenige beterschap werd gesproken. Die werden, met veel of weinig verdraaiing, als getuigschriften van genezen lijders gedrukt. Drie maanden nadat de zaak in ons land was op touw gezet, werden reeds 17 getuigschriften uit verschillende plaatsen van Nederland door MOESSINGER gepubliceerd. De waarde van enkele dier stukken is aan 't licht gekomen, zelfs zonder dat we een opzettelijk onderzoek er naar instelden. Een metselaar uit Amsterdam, die geen baat bij het smeersel had gevonden, en waarvan toch een door hem onderteekende verklaring in de couranten verscheen, dat hij veel beter er door was geworden, schreef ons dat hij nooit een dergelijke verklaring had afgegeven. Van den heer J. PRINS JR., rijks-ontvanger te Purmerend, werd eveneens een attest van genezing gedrukt, maar namens hem deelde Dr. MERZ te Oosthuizen mede, dat het gebruik van een drievoudige hoeveelheid (f 24) zonder eenig gunstig gevolg was gebleven. De heer DE KOFF, arts te Utrecht, vermeldde bij die gelegenheid nog dat de heer WIERINGA aldaar, door 't smeren met MOESSINGER's mengsel, bijna zijn been had verloren.

Dit zijn drie bijzonderheden die toevallig bekend werden. Sommige personen moet men door 't mededeelen van dergelijke feiten overtuigen. De meeste lezers zullen echter na 't bovenstaande verhaal, hoe het op het kwakzalverskantoor van DAUBE-ELNAIN-MOESSINGER toegaat, zulke bijzonderheden niet eens behoeven te kennen, maar inzien dat de zaak in beginsel, in aard en uitvoering volkomen bedrog is.

Kan zulk een „Compagnie générale tot 't bedriegen van zieken” ongestraft daar in Frankfort bestaan blijven? 't Schijnt zoo. Wel zijn er wetsbepalingen in Duitschland die de zaak bemoeielijken, maar wetten die de onderneming zelf onmogelijk maken, schijnt men ook daar niet te kennen. Er is b. v. een bepaling dat geen anderen dan apothekers geneesmiddelen mogen afleveren of verzenden. Welnu, DAUBE en MOESSINGER wisten altijd wel een apotheker te vinden die, tegen behoorlijke betaling, de ver-

zendlijsten teekende, zoodat de firma slechts als expeditie van dien apotheker optrad. De beruchte apotheker RICHARD BRANDT, die tegenwoordig zijn Zwitsersche pillen op zoo groote schaal exploiteert, fungeerde o. a. op die wijs als handlanger.

Wat is er tegen zulk een onderneming als wij thans beschreven hebben, en die wij vroeger noemden een „internationale inrichting tot het plegen van bedrog” te doen? Behalve voorlichten van het publiek, waarmee wij ons bezig houden, maar wat zeer langzaam, langzaam en onvoldoende helpt, is er maar één middel, dat men in ons land en elders zal moeten toepassen: bedrog als bedrog straffen ook als het zich kleedt met het masker der geneeskunde. Aan elken bedrieger staat voortdurend de weg open om jaarlijks vele duizende guldens op oneerlijke wijze te verkrijgen, als hij slechts aan zijn bedrijf den naam geeft van ziekengenezing. Waarom moet die naam een bedrijf straffeloos maken dat erger is dan diefstal?

Berichten.

Het aantal leden is sinds het vorige nummer weder toegenomen met 25 en bedraagt dus thans 333.

Van verschillende leden ontvangen wij van tijd tot tijd brieven of drukwerk, waardoor het een of ander onder onze aandacht wordt gebracht. — Hoe aangenaam deze toezendingen ook zijn, is het niet mogelijk geregeld van de goede ontvangst bericht te geven aan de afzenders. De redactie hoopt echter, dat deze en andere leden zich daardoor niet zullen laten terug houden op dezelfde manier voort te gaan en alles wat binnen hun kring vermeldingswaardig voorvalt aan haar kenbaar te maken. Bij inzage van het Maandblad zal het hun blijken, dat al is het niet onder een afzonderlijk hoofd, van tijd tot tijd van zulke mededeelingen dankbaar gebruik wordt gemaakt.

Anonieme brieven, zocals wij onlangs ook een enkele ontvingen, hebben voor ons weinig waarde, omdat zij geen aanknopingspunt bieden voor een zelfstandig onderzoek, en inlichtingen op die wijze verkregen kunnen wij natuurlijk niet vertrouwen.

De zaak aan wier bestrijding dit blad gewijd is begint meer en meer ook elders bestrijding te vinden. Vele weekbladen voldoen nu eea dan aan ons verzoek om een gedeelte van den inhoud over te nemen en een enkele maal plaatst zelfs een dagblad een kleinigheid uit onze kolommen ter waarschuwing. Dat alles kunnen we onmogelijk mededeelen en is ons ook slechts ten deele bekend, ofschoon wij het zeer op prijs stellen. Omdat het buiten de gewone couranten-lectuur gaat wijzen we echter even op het *Volksblad* van de *Vereeniging voor Volksonderwijs* dat in zijn nummer van 3 Juli een warme opwekking tot ondersteuning van onze pogingen plaatste; op den *Nederl. Spectator* die voortgaat de aandacht op de zaak te vestigen (en wiens vraag over de curieuse inrichting te Baden Baden we een volgende keer hopen te beantwoorden) en eindelijk op de jongste aflevering van de *Vragen des tijds* waarin Dr. G. H. LEIGNES BAKHOVEN in een flink artikel het onderwerp behandelt.

Ook op andere wijze openbaren zich gunstige verschijnselen; wij rekenen daartoe de bekendmakingen, die we van tijd tot tijd zien van personen, die zich verplicht achten mede te deelen, dat zij met den verkoop van 't een of ander geheimmiddel niets te maken willen hebben.

In 't Pharm. Weekbl. van 26 Juni j.l. treffen wij weder twee zulke verklaringen aan. De eene is een mededeeling van een apotheker te Nijmegen, dat „volstrekt buiten zijn weten, gebruik is gemaakt van zijn naam in eene reclame, betreffende de Zwitsersche pillen”; en de andere is een advertentie, ook van een apotheker aldaar, die ter kennis brengt, dat hij *opgehouden* heeft *depôthouder* te zijn van *Mother Seigel's stroop en pillen*. Ook van anderen weten wij, dat zij zich van hunne depôts trachten te ontdoen of door de omstandigheden gedrongen er nog misschien eenigen tijd mee zullen voortgaan, doch nog slechts geringe aansporing behoeven om de hatelijke artikelen aan kant te doen.

Moge deze handelwijze bij enkelen voortspruiten uit de nu eerst bij hen ontstane overtuiging, dat de handel in kwakzalverijen in strijd is met de waardigheid van hun stand, bij de meesten is 't wellicht niet alleen een gevoel van schaamte om bij collega's de achtung te verliezen, maar ook de vrees om tegenover 't publiek hun apotheek in miscrediet te zien brengen, omdat het meer en meer duidelijk wordt, dat de depôthouders, in tegenstelling met 't geen door de kwakzalvers wordt beweerd, juist niet behooren tot „de voornaamste apothekers” in ons land.

't Moet het ernstig streven zijn van allen, die het doel onzer Vereeniging willen helpen bereiken om datzelfde gevoel van schaamte uit te breiden en de overtuiging ingang te doen vinden, dat de handel in geheimmiddelen niet gelijk is aan gewonen handel, maar dat even als de apotheker ook ieder winkelier zich verdacht maakt in de oogen van 't publiek, als hij zich leent tot het bevorderen van bedrog, in den vorm van kwakzalverij.

Wij hebben in ons vorig nummer onze verbazing en afkeuring uitgesproken over het feit dat de oproeping voor een eerlang te 's Hertogenbosch te houden bijeenkomst van Nederlandsche apothekers uitging van een commissie waarvan de president en een der leden geheimmiddelen verkochten. Onze opmerking wordt door het eerelid dier commissie, de redacteur van het *Pharmaceutisch Weekblad*, beantwoord met de vraag: »Kan een dergelijke vriendschappelijke bijeenkomst niet juist een middel zijn om de afgedwaalden door overtuiging van den ingeslagen weg terug te brengen?”

Wij antwoorden: een bijeenkomst van apothekers met mannen aan het hoofd, die wars zijn van alle deelneming aan kwakzalverij, kan zeker veel nut doen in de aangewezen richting; maar gaat de zaak uit van een commissie, waarvan niet alle leden zich onthouden van kwakzalverij, en zelfs de president niet, dan is daarvan meer kwaad dan goed te verwachten. Zou het nuttig werken tegen het misbruik van sterken drank, als men een vergadering hield met tappers aan het hoofd?

Te Leenwarden is op verzoek van den Adjunct-inspecteur van het Geneesk. Staatstoezicht door den Commissaris van politie proces-verbaal opgemaakt tegen den winkelier J. S. ROLFF Jz., wegens den verkoop van de zoogenaamde *Zwitsersche pillen* van RICH. BRANDT. — Wij herinneren dat die pillen *aloe* bevatten, waarvan de verkoop in het klein door anderen dan apothekers niet geoorloofd is.

Het Antimiasmatiek van Koene.

Scheikundig onderzoek van het lid der Vereeniging, den Heer J. van Riel, militair apotheker 2e kl. te Bergen-op-Zoom.

Te Brussel, in het huis Pepinstraat No. 15, ziet men een reeks kleine fleschjes voor de glazen staan en daartusschen eenige groote karaffen met opschriften in 't Fransch, te kennen gevende dat zij bevatten water uit de waterleidingen uit verschillende gedeelten van Brussel, gezuiverd door enkele druppels van 't Antimiasmatiek van Doctor Koene.

't Is eigenlijk vreemd, dat er niet meer menschen elkaar voor de deur verdringen; daarbinnen toch woont de groote toovenaar, die uit ijzer goud weet te maken door middel van zijn „antimiasmatisch, verzuiverend, spijsverterend en versterkend water, dat de tabrijke ongesteldheden voorbehoedt en geneest, die beginnen met eene vermindering van eelust (appétit), en alle ziekten die voortspruiten uit eene onvolmaakte spijsvertering, welke zoo zeer nadeelig is voor mannen en nog meer voor vrouwen, meisjes en kinderen, door welk water hij in Augustus 1867 in Albano heeft doen verdwijnen de Cholera, de Typhus, en andere aldaar toenmaals regerende ziekten.”

In een kleine brochure, die bij ieder fleschje gevoegd wordt, worden de deugden van dit wonderwater nader uiteengezet. Waarheden op de wijze van *Monsieur de la Palisse*, zooals: „sommige ongesteldheden vermeederen langzamerhand of zij verergeren zoo spoedig, dat zij dikwijls doodelijk worden”, of „de spijsvertering is moeilijk wanneer de spijsverterende krachten langzaam werken, en zij is onvolkomen wanneer die krachten ver-slappen”, worden dooreen gehaspeld met de meest onbewezen en zotte stellingen als b.v. „wij hebben gezegd dat de miasmen de voornaamste oorzaak zijn van eene onvolmaakte spijsvertering, en tot bewijs strekt dat men honger krijgt in streken, waar de lucht minder onzuiver is: op zee en op „luchtig veld.”

Op zulk een manier weet de schrijver zijn boekje, dat hij *Volksonderwijs* noemt, een schijn van geleerdheid te geven, die vele leeken aantrekt als er, zooals hier, van tijd tot tijd zinsneden in voorkomen, die zij kunnen vatten en waardoor zij zich ten slotte gaan verbeelden dat zij 't geheele be-toog hebben gevolgd. — Alles eindigt natuurlijk met de bewering, dat het bedoelde water al de

opgenoemde oorzaken van ziekten en kwalen wegneemt, of als ze reeds aanwezig zijn bij een doelmatig gebruik toch nog kan herstellen; vallende ziekte, tering, zelfs doodelijke intermitterende koortsen niet uitgezonderd.

En wat is nu dit hooggeroemde vocht, waarvan gezegd wordt „dat het tot hiertoe niet was „gelukt, wat men ook deed, eene ijzerverbinding „ingankelijk tot het bloed te maken en dat die „uitvinding nu gedaan is”. Het is niets, letterlijk niets anders dan eene oplossing van een der oudste geneeskrachtige praeparaten, daar het reeds in de 17de eeuw in gebruik was, bestaande uit eene scheikundige verbinding van *chloor* met *ijzer*, de *chlreti ferrici solutio*, of *liquor stypticus*; 't is echter maar half zoo sterk als dat der Nederl. Pharmacopoea en zoo slordig bereid, dat geen enkele visiterende commissie het bij een apotheker zou goedkeuren.

Het is een middel, dat volgens de wet bij geen apotheker of apotheek-houdend geneesheer in Nederland mag ontbreken en zeker ook in het buitenland in alle apotheken voorhanden is; — omdat het veelvuldig wordt aangewend, vooral bij bloedingen, in- en uitwendig. Het is echter sinds lang *bevezen*, dat deze ijzerverbinding, wat betreft het vermogen om gemakkelijk in 't bloed te worden opgenomen, achter moet staan bij andere ijzerpraeparaten, die in gebruik zijn.

Maar waarom durft onze kwakzalver deze stof dan als iets zeer bijzonders aanprijzen? Alleen omdat zij de eigenschap bezit om in zeer geringe hoeveelheid zelfs bij onzuiver water gevoegd, de organische deeltjes, die er zich in bevinden, daaruit naar den bodem te doen zinken, en op die manier, water, dat bepaald ongezond en als drinkwater onbruikbaar is, van haar voornaamste schadelijke bestanddeelen te ontdoen. — In tijden van cholera, bij 't heerschen van typhus in onze naaste omgeving en in 't algemeen, wanneer men niet bij machte is zich op andere wijze van goed zuiver drinkwater te verzekeren, is 't raadzaam *enkele druppels* van dit vocht, hetwelk men zooals wij zeiden, waarlijk niet uit Brussel behoeft te laten komen, bij 't water te voegen dat men voor drinkwater bestemt; het daarmede goed om te roeren, te laten bezinken en daarna af te gieten. — Echter moet men de noodige voorzichtigheid bij 't aanwenden in acht nemen; — 't is namelijk op zich zelf en *onverdund* een vergift dat niet zonder hoogst ernstige gevolgen inwendig kan worden gebruikt.

Deze eigenaardigheid der stof, om de miasma's in water onschadelijk te maken, heeft Koene aangegrepen om de koopers te lokken; — hij maakt ze wijs, dat alle ziekten ontstaan uit zulke miasma's, die zich in de maag en het bloed vormen en ophoopen en dat deze kiemen door 't gebruik van zijn water worden vernietigd; hij verzuimt echter ook de geringste schaduw van bewijs voor deze stelling aan te voeren.

Trouwens mijnheer Koene heeft de gewone drieste brutaliteit van alle echte kwakzalvers. Wij zeiden reeds, dat hij beweert iets nieuws uitgevonden te hebben en zijn middel is reeds een paar eeuwen oud; — hij schelt op iedere bladzijde van zijn boekje op doctoren en hunne medicijnen, en toch schrijft hij zich zelf voluit »doctor», wat hij echter niet is, ten minste niet in de medicijnen, en raadt een van hunne meest gewone geneesmiddelen aan; — hij noemt zich »gedecoreerd», wat hij evenmin is; want hij bezit alleen een Cholera-medaille, waar men in de jaren 1866/67 in verschillende landen van Europa niet zoo moeielijk kon aankomen; de zijne is uit Italië van het Gouvernement van den Paus en verkregen, omdat hij 't een kistvol van zijn fleschjes had toegezonden.

De kleine fleschjes, met acht gram inhoud, zal de apotheker denkkelijk verkoopen voor een dubbeltje 't stuk; hij neemt er een halve gulden voor, terwijl zijne depôthouders in Nederland er 80 cts. voor vragen; — zeiden we te veel als we den man een toovenaar noemden die uit ijzer goud weet te slaan? — 't Zou nog te veel eer zijn dezen kwakzalver uit Brussel plaats in te ruimen in ons blad, al is 't ook waar, dat hij Nederlander van geboorte is; wij weten echter, hoe hij vooral in de zuidelijke streken van ons land menigeen met zijn fleschjes bedot en ook elders, zooals te

Zwolle en te Leeuwarden zijn bedrog ziet slagen. Koene plaatst niet zonder reden het portret van den vorigen paus boven den titel van zijn gebruiksaanwijzing; hij weet wel dat met zulk een vlag bij eenvoudig geloovigen veel valsche waar kan worden binnengesmokkeld.

Met welk een lage schijnheiligheid hij daarbij te werk gaat blijkt ook uit den inhoud van zijn geschrift, waarin hij bijna van geen andere personen spreekt als van kardinalen, bisschoppen en religieusen, die zijn middel hebben geroemd en aanbevolen, terwijl hij zelf is *parfait athée*, zooals iemand uit Brussel ons schrijft, die hem sinds jaren en van nabij in al zijn doen en laten gekend heeft.

Iemand bij wien wij 't middel van Koene vonden, meende dat 't toch wel goed moest zijn, want dat doctor X, en hierbij noemde hij een naam, die in de geneeskunde een zeer goeden klank had, precies hetzelfde bij zekere gelegenheid had voorgeschreven. De man had goed opgemerkt, maar zijn conclusie was valsche. In andere gevallen zou hij nooit tot het besluit komen, dat wanneer iets goed was in enkele omstandigheden, het in alle andere gevallen eveneens dienst kon doen.

Hetzelfde geldt voor al dergelijke middelen, die door kwakzalvers worden geëxploiteerd tegen allerlei kwalen, niettegenstaande zij ook in de geneeskunde geregeld in gebruik zijn, doch slechts in enkele gevallen worden voorgeschreven.

Reconfortatief of gezondheids en zeer versterkende pillen.

Verkrijgbaar bij M. CLEBAN, drogist te Amsterdam.

In sommige dagbladen, wier redacteurs met geheele miskenning van hunne roeping de hand blijven leenen aan het plegen van allerlei bedrog op het gebied der geneeskunst, treft men sedert geruimen tijd, nu en dan een advertentie aan van Cleban, dat bij hem bovengenoemde pillen van een Holl. geneesheer zijn te bekomen. Uit het feit dat deze aankondigingen reeds gedurende 2 à 3 jaren hebben plaats gehad, kan men afleiden dat het aan koopers van die pillen niet heeft ontbroken, en wanneer men de samenstelling er van heeft leeren kennen zich tevens overtuigen dat diegenen, die er eenig nut van hebben verwacht, jammerlijk zijn teleur gesteld.

De Holl. geneesheer zal wel dezelfde zijn, wiens naam is genoemd in een der vorige bladen, namelijk de Platt. Heelmeester E. Donkersloot van den Overtoom.

Men kan drie soorten van die pillen bekomen, no. 1 met *Kinabereiding*, no. 2 met *Staalbereiding*, no. 3 *zonder Kina* of *Staal*. Zeer eigenaardig noemt de Heer Cleban de laatstgenoemde pillen, *pillen met niemendal!*

Om verwarring te voorkomen — hetgeen evenwel zulke ernstige gevolgen niet zou hebben als bijvoorbeeld een verwisseling van vitriool-olie met wonderolie — zijn de fleschjes met pillen in drie verschillend gekleurde papieren gewikkeld, no. 1 in een groen, no. 2 in een licht geel en no. 3, de pillen met niemendal, in een donker geel papier. De eigenschappen van de pillen en de kwalen die ze onfeilbaar zullen bestrijden, leert men kennen uit het gedrukt bericht dat met dezelfde woorden bij elk fleschje voorkomt en aldus luidt:

Reconfortatief
of

gezondheids- en zeer versterkende pillen.
Kracht herstellend, tevens gezondheidsmiddel voor zwakke en ziekelijke lijdens, en lijdens aan ziekten en gevolgen uit den jeugdigen leeftijd.

Van een Holl. Geneesheer.

No. 1 met Kinabereiding. No. 2 met Staalbereiding.
No. 3 zonder Kina of staal.

Men lette op het Cachet met 3 Roosjes.

Deze Pillen bezitten de navolgende geneeskrachtige eigenschappen:

Zij herstellen krachten en gezondheid bij ziekelijke en verzwakte lichamen en zenuwgestellen en alle ziekten daaruit voortkomende, hetzij hare oorzaak is: geleiden ziekte, bloedverlies, uitspattingen, buitensporigheden, geheime gewoonten of andere verzwakkende invloeden. Zij versterken en verhelderen de geestvermogens en geven eene opgeruimde gemoedsgesteldheid, eene rustige verkwikkende slaap, bevorderen de eetlust en spijsvertering en de gezondheid in haren geheelen omvang. Bij voortdurend dagelijks gebruik, en het nakomen der gezondheidsregime zal men zich voortdurend gezond en sterk bevinden en een aantal ziekten en ongesteldheden voorkomen en genezen.

Lijders, aan gevolgen uit den jeugdigen leeftijd, hervormt het weer volkomen voor hunne maatschappelijke betrekking en voor den huwelijken staat, terwijl het door elken lijdens en door de zwakste maag goed verdragen wordt.

Een meer volledige beschrijving over dit éénig veel beproefd en heilzaam geneesmiddel, dat bij iedere ziekte en ongesteldheid tot hulp kan verstrekken, vindt men in een daartoe expresselijk geschreven uittreksel uit mijne Brochure Raad en Hulp.

De Geneesheer.

Gebruik:

4 maal daags 4 Pillen.

Een half uur vóór 't gebruik van spijs.

De prijs der pillen is f 1.10, en daarvoor ontvangt men in een met bladtin bedekt en verzegeld fleschje 94 pillen, die elk ter nauwernood 60 milligram of één grein wegen; men weet dus vooraf dat de hoeveelheid staal en kina die men gebruikt niet buitengewoon groot is.

Uit het door mij ingestelde onderzoek van deze pillen, waarvan bekend is welke hoofdbestanddeelen daarin gevonden moeten worden, is het volgende bebleken.

De pillen no. 1 met *Kinabereiding* bevatten een uiterst kleine hoeveelheid kinine-sulphaat (d. i. de gewone kinine uit de apotheken), niet meer dan noodig is om aan de pillen een bitteren smaak te geven en zeker hoogstens 150 milligr. in de 94 pillen. Wanneer men derhalve, zoo als wordt voorgeschreven, dagelijks 16 pillen gebruikt, dan heeft men per dag de niets beteekenende hoeveelheid van 24 milligr. suphas chinini ingenomen en zeker zonder last te hebben van oorsuizing of andere werking der kinine. Alleen dit weinigje kinine geeft het recht aan den Holl. geneesheer zijn fabriekaat pillen met kinabereiding te noemen. Verder bevatten de pillen een aromatisch bestanddeel, waarover nader bij no. 3, een weinigje melksuiker, gom en een paar druppels glycerine als bindmiddel.

No. 2, met *Staalbereiding*. Deze pillen bevatten inderdaad ijzer, vermoedelijk in den vorm van melkzuur-ijzeroxyde. Waarschijnlijk om constipatie te voorkomen bij de zwakke en ziekelijke lijdens is de Hollandsche geneesheer zeer voorzichtig geweest om niet te veel te geven en daarom vindt men in de 94 pillen slechts ongeveer 2 gram van genoemde ijzerebereiding; overigens is de samenstelling gelijk aan no. 1.

En eindelijk de pillen no. 3, *zonder Kina* of *Staal*. Niemand kan met meer oprechtheid de waarheid zeggen dan Cleban, wanneer hij dit fabriekaat de pillen met niemendal noemt. Die pillen zijn volkomen gelijk in samenstelling aan de vorige, behalve het gemis van het spoor suphas chinini en het weinigje ijzer, en bevatten niets dan een aromatisch plantaardig poeder, een weinig melksuiker en gom met een paar druppels glycerine tot pillen gemaakt. De reuk der pillen is eenigszins kamferachtig, ietwat zweemend naar valeriaan, de smaak sterk specerijachtig, eerst zoet en daarna bitter. Hoogstwaarschijnlijk bevatten deze pillen poeder van slangenwortel, (*Serpentaria virginia*). Pillen met dit poeder bereid kwamen met de pillen no. 3 volkomen overeen. Vooral het residu van het spiritueus aftreksel na verdamping was van de pillen van den Holl. geneesheer niet te onderscheiden van die, welke uit het poeder van slangenwortel en de ander genoemde ingredienten waren vervaardigd.

Ofschoon de pillen een onbeduidend kleine hoeveelheid der stoffen bevatten, die in het bericht worden genoemd, kan men deze reconfortatief pillen toch niet anders beschouwen dan als een speculatie op de lichtgeloovigheid en onkunde van hen, die hun vertrouwen schenken aan een drogist, die met een toegeschroefde conscientie alles verkoopt, waarmee hij denkt geld te kunnen verdienen, en een geneesheer (?) die voortdurend zijn stand schandvlekt. De pillen bevatten niets schadelijks, en toch kunnen ze, behalve een geldelijk nadeel, onzijdig meer dan dat, schade toebrengen aan de gezondheid van de lijdens, die de zoogenaamde geneesheer in het bijzonder bedoelt, namelijk jonge lieden die uit valsche schaamte of vrees een werkelijk bestaanden of ook dikwijls slechts ingebeelden ziekte-toestand verzwijgen voor hunne ouders of opvoeders.

Zullen de redacteurs van de dagbladen, waaronder er zijn die telkens, zeker uit gewoonte, hunne lezers bij voorkeur des Zondags onthalen op een preek, nooit beseffen, dat zij door het plaatsen van onzedelijke advertenties, *de publieke moraliteit*

beledigen, de volksgezondheid benadeelen en het voortwoekeren begunstigen van den vreeselijken kanker der maatschappij — de prostitutie?

Amsterdam. P. KRUYSE, Apotheker.

Kleine mededeelingen.

WONDERBARE KETTINGEN.

Een zekere A. Kraehmer te Dresden, was vroeger specialiteit in dronkenschapsmiddelen, en adverteerde veelvuldig in onze nederlandsche bladen. Hij zond dan voor f 7.50 een poedertje (bestaande uit poeder van *gentiaan- en kalmuswortel, zwavel en ijzervijzel*) en wie bij en na 't gebruik van dit uitstekend middel ophield drank te gebruiken. . . was van de dronkenschap genezen.

Misschien omdat hij onze drankwet zag aankomen, misschien om andere redenen, is Kraehmer nu iets anders begonnen, al is het ook zeer oud. Hij verkoopt thans een nieuwe editie van de Goldberger kettingen, die al naar de hevigheid der ziekte die er door genezen moet worden, f 3 tot f 20 kosten. Het heeten electro-galvanische kettingen en ofschoon in onzen tijd nog al wat op 't gebied der electriciteit wordt uitgevonden, overtreft deze uitvinding toch alles wat daarvan gezien is, want één zoon' ketting levert, volgens den heer Kraehmer, een electrischen stroom als die van 5 tot 20 elementen. Met een tiental daarvan zou men dus het schitterendste electisch licht kunnen voortbrengen!

Dat 200ⁿ ketting alle ziekten en kwalen geneest (er worden 47 in de gebruiksaanwijzing genoemd) kan eigenlijk niemand meer verwonderen, doch men maakt ons opmerkzaam op een andere eigenschap, die zelfs den fabrikant onbekend schijnt. De ketting geeft ook „stijl” want onder de ook hier niet ontbrekende „attesten van genezen lijdens” zijn er twee in geheel dezelfde bewoordingen en toch van ver van elkaar verwijderde plaatsen uit Duitschland. Dit is zoo wonderbaar, dat het slechts als een uitwerking van de ketting kan worden beschouwd.

BEDROG MET BEDROG.

Wij lazen onlangs het volgende berichtje in een nieuwsblad: „Iemand, die zich uitgeeft voor reiziger van de firma „Koning te Haarlem, gaat bij winkeliers rond om hen over te halen, depôthouder van de echte Haarlemmer-olie der genoemde firma te worden. Heeft men ooren daarnaar, dan neemt men al vast voor één daalder à contant, maar voor hetgeen men verder in depôt ontvangen zal behoef geen geld vooruit gestort te worden. Eenige dagen later blijkt, dat de firma de Koning niets van een reiziger weet, en men dus voor f 1.50 met waardeloos goed is opgeligt.” Met waardeloos goed is opgeligt! 't is inderdaad aardig. Alsof die zoogenaamde echte Haarlemmer-olie een waardevol goed is! 't is altijd door raapolie met terpentijnolie waarin zwavel is opgelost, en steeds voor een veel te hoogen prijs verkocht. Misschien is het geheele bericht wel een reclame van den fabrikant.

BIJ VISCH EN VLEESCH.

Wie vertrouwen stelt in hetgeen geadverteerd wordt, kan hoe langer hoe gemakkelijker zijn gezondheid verzekeren. Dezer dagen trof ons een advertentie van *Echte Zaanammer Mosterd* waarvan gezegd werd: *ten gebruikte zoowel bij visch en vleesch, alsook ter wezenlijke bevordering van duurzame gezondheid!* — Kan het gemakkelijker?

Herhaalde Waarschuwingen.

Theophile's haarkleursel *Eau chromatique*. Een ammoniakale oplossing van salpeterzuur zilver (helsche steen) die door gedeeltelijke ontleding reeds zwart is gekleurd, zooals uit het scheikundig onderzoek is gebleken.

Het is dus het aloude, reeds door zooveel haarkunstenaars verkochte kleurmiddel, dat als het gebruikt wordt vóór het geheel ontleed is, werkelijk het haar, even als de huid en het linnengoed, meer of minder zwart zal maken. Van het terug krijgen van de natuurlijke kleur of het kleuren in iedere tint die men verlangt is geen sprake. Meer dan zonderling blijkt Theophile's bewering in de gebruiksaanwijzing: *Al de haarverven in Nederland verkrijgbaar heb ik (ik!!), scheikundig onderzocht en bevonden dat ze allen schadelijk zijn voor de haarbus, want ze zijn allen zonder onderscheid zaamgesteld uit metaalzouten* als men bemerkt dat ook zijn middel slechts de oplossing van een . . . metaal-zout is.

Omdat er een verbinding van zilver in voorkomt, meene men niet dat het nu juist verbazend duur moet wezen. De oplossing in het gratis verkrijgbaar proef-fleschje dat wij onderzochten is 8 deelen salpeterzuur zilver op 1000 deelen water, zoodat aan den fabrikant een geheele wijnflesch vol niet meer dan 60 cent zou kosten, terwijl hij een veel kleiner fleschje voor f 2.— verkoopt.

Allen's haarsteller. Met het opschrift „volmaaktheid” en versierd met de afbeelding van een dame met lange golvende lokken, wordt sedert bijna twee jaren dit middel buitengewoon druk in onze bladen geadverteerd. De geheele naam luidt: *Mad. S. A. Allen's Wereldberoemde Haarhersteller* en de dame zegt er onbeschroomd van: „het faalt nooit in het wedergeven van de jeugdige kleur aan grijze haren, waaraan het nieuw leven, groei en glinsterende schoonheid mededeelt.”

Jammer dat aan die fraaie belofte zoo slecht moet voldaan worden. De haarsteller kan niets doen dan het haar een beetje zwart maken en, bij veelvuldig gebruik, het lichaam vergiftigen.

Volgens WITTSTEIN bestaat het middel uit 5,6 gram zwavel, 8 gram loodsuiker, 100 gram glycerine, 200 gram water en een weinig welriekende olie. Men betaalt hiervoor f 3,60 terwijl, indien een dergelijk mengsel volgens recept door een apotheker werd bereid, het niet duurder dan f 1.— zou komen.

Doch men wachte zich er voor! Loodsuiker maakt soms het haar een weinig zwart, maar het is een zwaar vergif, dat ook als het niet ingenomen wordt doch de huid er veelvuldig mee wordt besmeerd, ongelukkige vergiftigingen kan veroorzaken en dit reeds dikwijls heeft gedaan.

De lange haren van de dame bij de advertentie schijnen een bijzondere aantrekkelijkheid te bezitten; althans zij hebben reeds twee navolgers gekregen die met een langharige dame adverteeren, de *Royal Windsor haarhersteller* en *William Lason's Hair-Elixer*.

Menyl, tegen roode neuzen van A. NIESKE te Dresden. Dit middel, dat reeds vroeger in Duitschland „naam” maakte, is later ook tot ons doorgedrongen, en wordt tegenwoordig veelvuldig geadverteerd.

Volgens de analyse van Dr. C. GEISLER bestaat het witte poeder uit *zinkwit, talkpoeder* en een weinig *phenol* en de vloeistof die er bij verkocht wordt uit een oplossing in alcohol van *Benzoëzuur, Salicylzuur* en *Thymol*. De prijs hiervan is f 3,50 terwijl het, zoo noodig, in de apotheek zeker voor minder dan f 1.— zou gereed gemaakt worden.

Niemand zal echter zoo dwaas zijn dit laatste te laten doen; en baat zal hij er ook niet bij vinden, behalve als de „patient” zijn neus met het smeersel bedekt laat; dan is door het zinkwit heen de roodheid zeker niet te bespeuren, doch dan zou hij zijn reukorgaan noch beter door een schilder kunnen laten witeven. Overigens schijnt de vernuftige uitvinder een roodneus te beschouwen als iets waar een luchtje aan is” want bijna alle bestanddeelen zijn . . . desinfectie-middelen.

In de Nederlandsche advertentie heet het dat de neuzen er snel en duurzaam blank door worden en dat het officieel onderzocht en als onschadelijk aanbevolen is. Die onschadelijkheid doelt echter klaarblijkelijk niet op de beurs van den „lijder.” Trouwens men moet ook in ander opzicht voorzichtig er mede zijn, want bij vergissing inwendig genomen in plaats van het op het „lijdende deel” uitwendig aangebracht, is het zeer gevaarlijk.

Tamar Indien van Grillon, wordt geadverteerd als een verkoelende en laxeerende vrucht (!) tegen verstoppingen, aanbeien, scheele hoofdpijn enz.” Volgens 't onderzoek van SCHÄDLER bestaat het uit een mengsel van poeder van *Senneblader* en *Tamerinde* dat tot afgeronde stukjes van 5 tot 6 gram in gewicht gekueed is die daarna met een laag suiker, waarbij wat cacao is gevoegd, omgeven zijn. Het doosje met 10 stuks wordt verkocht voor f 1,25.

De genoemde bestanddeelen werken laxeerend; zijn in iedere apotheek voorhanden en zooveel als in een doosje van f 1,25 bevat is, koopt men daar gemakkelijker voor 15 à 20 cent. Werden ze ook in de apotheek in een omhulsel van suiker gesloten, dan zouden ze duurder worden, doch nog niet zoo duur als het fransche preparaat; de 10 stuks ongeveer voor 90 cent.

Gezondheidskorrels van Dr. Franck heeten in de advertentie's „de eetlust opwekkend, de maag versterkend, laxeerend, bloedzuiverend, tegen gebrek aan eetlust, verstoppingen, zenuwaandoeningen, duizeligheid, congesties enz. enz.” Ze leveren het bewijs van het taai leven van sommige geheimmiddelen en hoe het eens gezaaide onkruid altijd weer opnieuw naar boven schiet. Er zal toch bijna een halve eeuw verlopen zijn sedert

deze pillen het eerst uitgetrommeld en weder vergeten werden. Tevens vormen ze een treurig voorbeeld hoe de zelfde gevaarlijke stoffen, onder allerlei vormen verkocht worden. Aan HAGER en WITTSTEIN toch is gebleken dat deze verzilverde pillen bestaan uit 4 deelen Aloe en 1 deel Guttagom, beide sterk werkende purgeermiddelen, waarvoor in erge mate geldt hetgeen we vroeger van Holloway-, Urbanus-, slijm- en maagpillen en pillen van Cauvin hebben gezegd.

Is een dergelijk purgeermiddel noodig dan schrijft de dokter het voor en des noods zijn ook in de apotheek zoogenaamde Ruffipillen te verkrijgen, die de zelfde werking hebben.

Men make van zulke pillen echter slechts in zeldzame gevallen gebruik en wachte zich er voor ze als een onschuldig huismiddeltje te beschouwen, op straffe van zijn ingewanden duurzaam te bederven. Er is dan ook geen grooter leugen denkbaar dan, zooals het in de advertentie dezer gezondheidskorrels heet, dat zij maagversterkend zouden werken.

CORRESPONDENTIE.

Daar de redactie van het weekblad *Eigen Hulp* voort gegaan is met onze goede trouw bij hare lezers in verdenking te brengen en geweigerd heeft hare beschuldiging terug te nemen, zooals zij vroeger weigerde een door ons ingezonden stuk te plaatsen, hebben wij ons genoodzaakt gezien, het volgende als advertentie in dat weekblad te doen opnemen:

Aan de lezers van het Weekblad *Eigen Hulp*.

Nadat wij reeds vroeger hadden bespeurd dat ook dit blad de bedriegelijke advertenties van kwakzalversmiddeltjes en buitenlandsche loterijen plaatste, is ons later gebleken dat dit zelfde blad ook onder de gewone berichten en zelfs op de 1e bladzijde in de 1e kolom, betaalde reclames plaatst. Wij achten dit bedroevend in een orgaan als dit, dat geen geldspeculatie moet zijn, maar door en voor de leden eener vereeniging wordt uitgegeven.

Op 10 April zonden we hierover een briefje aan de redactie met verzoek tot plaatsing. Ofschoon dit stuk ondertekend en in beleefden vorm gesteld was, werd de opneming geweigerd. Wij hebben daarop de zaak in No. 5 van het *Maandblad van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij* uitgezet.

Op den 28 Mei verscheen daarna in het weekblad E. H. de beschuldiging, zonder enig bewijs, dat wij de feiten hadden verdraaid en een brief hadden geciteerd zooals die nooit door de redactie van E. H. geschreven was. Daarbij werd geëischt dat wij dien brief en het schrijven, waarop hij tot antwoord diende, in hun geheel onder de oogen der lezers van ons *Maandblad* zouden brengen.

Hoe zonderling die eisch ook was, wij wenschten daaraan te voldoen, om niemand een voorwendsel te laten aan onze goede trouw te twijfelen. Van ons eigen briefje hadden we echter geen kopie gehouden en wij vroegen daarom aan de red. van E. H. ons die kopie te zenden. Wij ontvingen hierop geen antwoord.

Daarom moesten we volstaan met in No. 6 van het *Maandblad* alleen het schrijven van de red. van E. H. op te nemen. Te gelijkertijd deelt die redactie in haar blad van 11 Juni mede, dat wij gevraagd hadden om kopie van haar schrijven en verbindt aan deze onjuiste mededeeling eenige zeer krenkende en onware beschouwingen.

Wij verzochten toen de red. van E. H. die valsche beschuldiging terug te nemen, doch zij heeft daaraan in haar volgend nummer niet voldaan.

Wij stellen er prijs op dat wij, die de taak op ons genomen hebben om bedrog en kwade trouw, zonder aanzien des persoons, te brandmerken, niet zelf voor bedriegers gehouden worden, waartoe de beweringen van de redactie van E. H. aanleiding konden geven.

Namens de redactie van het *Maandblad van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij* enz.

De redactie van het weekblad *Eigen Hulp* merkt hierbij een en ander op, dat voor onze lezers, die de zaak in ons No. 5 en 6 gevolgd hebben, geen nadere aanwijzing tot weerlegging behoeft. Slechts herinneren we dat we nooit een citaat uit een brief van die redactie hadden gegeven, maar eerst in No. 5 den korten inhoud en later op haar verzoek in No. 6 den brief in zijn geheel woordelijk hebben medegedeeld.

Misschien hebben de lezers gelijk die opmerken dat we eigenlijk te veel aandacht aan dat weekblad wijden. Wij wijzen echter op de laatste zinsnede van de boven medegedeelde advertentie. Zal ons streven iets baten dan moeten, wat men ook op ons moge hebben aan te merken, onze eerlijkheid en goede trouw buiten verdenking blijven.

De Vergiftiging door Tabak,

naar het Hoogduitsch van

Dr. DORNBLÜTH

DOOR

Ph. L. KOOPERBERG,

Arts te Oosterhout.

Prijs 60 Cent.

Uitgave van P. B. NIEUWENHUIS,

te Breda.

Bij den UITGEVER van dit Maandblad alsmede bij alle Boekhandelaren, is verkrijgbaar:

DE HEDENDAAGSCHE KWAKZALVER.

Een waarschuwing voor allen, die hun gezondheid en hun beurs op prijs stellen,

DOOR

Dr. VITUS BRUINSMA

leeraar a. d. middelb. school v. meisjes en het gymnasium te Leeuwarden.

EN

Dr. G. W. BRUINSMA, praktiserend geneesheer te Steenbergen.

Prijs f 1.00.

Het „Oordeel der pers” over dit werkje wordt op franco aanvraag gratis en franco toegezonden.

Nog enkele exemplaren verkrijgbaar van het eerste werkje van dezelfde schrijvers:

De kwakzalverij met geneesmiddelen en de middelen om haar te bestrijden. Prijs f 1.25.

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.—. Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteurs.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteurs:

Dr. VITUS BRUINSMA,

leeraar aan de middelb. school v. meisjes en het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,

practiseerend geneesheer te Steenbergen.

Uitgever:

H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel plaatsing 4/3 maal.

Berichten.

Nederland is in de laatste weken overstroomd met circulaire's, naar het schijnt aan alle geneeskundigen en apothekers gezonden, van een nieuw product op de kwakzalversmarkt, dat *Fellows syroop van hypophosphites* genoemd wordt, een naam die we zeker eerlang ook in elk nieuwsblad onder de advertenties zullen zien. Om vertrouwen te wekken wordt de samenstelling opgegeven en als men deze opgave mag gelooven, bevat de stroop aangegeven hoeveelheden Hypophosphiet van ijzer, chinine, strychnine, kalk, mangaan en potasch. Een flesch van 400 gram inhoud kost aan den fabrikant zeker niet meer dan 60 à 70 cent en hij rekent er voor f 3.70, waarvan ongetwijfeld aan den man die de zaak in ons land wil exploiteeren, A. W. Groote te Amsterdam een belangrijk deel toekomt.

Maar die kolossale winst is niet het ergste. Er wordt hier een zeer zwaar vergift *strychnine* aangeboden, door een gewonen winkelier, want Groote staat noch als apotheker noch als drogist ingeschreven! De hoeveelheid is wel gering (volgens de opgave 100 milligram zuivere strychnine in elke flesch van 400 gram) maar groot genoeg om bij onvoorzichtig of langdurig gebruik schadelijk nadeel toe te brengen, zoodat het een vuige leugen is de syroop te noemen, zooals in de circulaire geschiedt: »onschadelijk bij langdurig gebruik».

Het middel is in onderzoek bij een der leden onzer Vereeniging; op de juiste samenstelling en de al of niet schadelijkheid komen wij daarom in het volgende nummer terug.

Ofschoon Groote een handig medehelper voor den buitenlandschen kwakzalver blijkt, maakt hij door een slechte vertaling de onderneming nog erger dan zij reeds is.

Want tot onze verbazing lezen we in de Hollandsche gebruiksaanwijzing dat de dosis was één tot drie theelepeltjes per dag, voor een volwassene, niet bezeten door de krankzinnige vrees voor strychnine! Dat was ons te erg; de vrees voor strychnine krankzinnig te noemen! Men behoeft slechts een stukje als een hagelkorrel te slikken om voorgoed vergeven te zijn. Toen we de Fransche gebruiksaanwijzing inzagen bemerkten we dat zóó erg de zaak toch niet bedoeld was. Daar werd gesproken van personen »*n'ayant aucune idiosyncratie contre la strychnine*» en ofschoon men in een dictionnaire misschien wel eens naast *idiosyncratie* de woorden krankzinnige vrees kan aantreffen, weet ieder deskundige dat daarmee toch geheel iets anders bedoeld wordt, namelijk een onverklaarbare gevoeligheid of vatbaarheid. — Zoo zou men ten slotte nog door een verkeerde vertaling of door een drukfout der kwakzalvers vergiftigd kunnen worden. Ook van het laatste levert een klein blaadje dat bij de groote circulaire gevoegd is een merkwaardig voorbeeld. Er staat dat elk theelepeltje 1.64 grein strychnine bevat. Dan zou men zeker door het eerste lepeltje vol zich den dood aandoen. De bedoeling is $\frac{1}{64}$ grein of 1 milligram.

De volgende twee berichten vonden we in een paar nieuwsbladen:

Kunstbeschermers. Een der meest verkwistende koopers van kunst en oudheden, wiens naam men telkens als Mr. Thomas in de veilingen achter de kostbaarste stukken ziet, mededinger van den markies van Herfort, de Rothschild's en de musea, is Thomas Holloway, de eigenaar der Holloway's pillen, die zich uit de kwakzalverij een vorstelijk fortuin bijeengegaard heeft. (*De Amsterdammer, Weekbl.*)

De Heer Thomas Holloway, de bekende fabrikant van de Holloway-pillen, zal aan het Engelsche volk een vorstelijk geschenk geven, bestaande in een asyllum voor personen uit de middelklasse, die aan geestverzwakking lijden die voor genezing vatbaar is. Het wordt opgericht in de nabijheid van het station Virginia Water bij Windsor en is reeds bijna voltooid. Het gebouw bevat 480 kamers en kost in 't geheel £ 250.000, bovendien wordt er eene kerk aan toegevoegd die £ 20,000 kost en geeft de stichter voor het werken der inrichting nog eene som van £ 50,000, zoodat dit cadeau hem het bagatel van £ 320,000 of f 3,840,000 kost. Het gesticht zal den naam dragen van *Holloway Sanatorium*, en in de groote zaal zal een standbeeld van den stichter worden opgericht, terwijl de monograms in de plafonds en talrijke andere details aan den naam des gevers zullen herinneren. (*N. v. d. D.*)

Ofschoon de sommen, waarvan in dit laatste bericht sprake is, zeker verbazingwekkend zijn, is het zeer goed mogelijk dat beide berichten volkomen waar zijn. Want Holloway heeft zonder twijfel miljoenen verdiend en gaat nog steeds daarmede voort. Nu hij zijn rijkdom bij miljoenen telt, heeft hij aan geld niet genoeg maar zoekt hij ook een naam, een naam van kunstkenner en weldoener der menschheid. Het zal hem echter met al zijn goud nooit gelukken zelfs den eenvoudigen naam van *eerlijk man* te verwerven. *Aartskwakzalver* is de eenige die voor hem past. Onwillekeurig echter is men geneigd zelf onder dezen laatste naam, vooral bij het lezen van zulke berichten als de bovenvermelden, niets ergers te verstaan dan: een handig man, die op een slimme manier rijk is geworden. Maar het beteekent wel degelijk iets ergers. Holloway is een schandelijke bedrieger, die door zijn ruim 40 jarigen arbeid meer ellende heeft gesticht dan hij ooit met tienmaal zooveel geld, als waarover hij thans beschikt, zou kunnen goed maken. Wij zouden liever een moordeenaar de hand reiken dan hem. Zijn pillen zijn sterke purgeerpillen, met aloë, die hij onbeschroomd tegen alle kwalen aanbeveelt, die hij zegt dat nimmer schadelijk kunnen zijn en zelfs het teerste gestel niet kunnen schaden! Hij heeft door die leugen de welvaart en de gezondheid van duizenden bedorven en menigeen in het graf gebracht. Elk geneesheer kan daarvan droevige voorbeelden uit zijne ervaring aanwijzen.

De jongste advertentie van dezen Holloway bevat een waarschuwing dat »zekere apothekers in de Nederlanden het publiek misleiden door den verkoop van zoogenaamde Holloway's zalf en pillen welke zij zelve fabriceren en welke niet alleen van onwaarde zijn maar ook schadelijk voor de gezondheid». En zulk een waarschuwing vindt geloof en men leidt daaruit af dat de echte waar dus uitstekend is, en samengesteld uit stoffen die de apothekers niet zouden kennen! — Zooals wij zeiden bevatten de pillen voornamelijk aloë, en de zalf was, reuzel en hars! Ook wij waarschuwen dus opnieuw dat deze Engelsche kwakzalver voortgaat het publiek te misleiden!

Met genoegen hebben wij bemerkt dat in de Algemeene Vergadering van de Vereeniging *Eigen Hulp* op 11 Juli j.l. ook de zaak der advertentiën in het Weekblad dier Vereeniging is ter spraak gekomen, en dat ten slotte met 43 tegen 13 stemmen een motie van de afdeling Leiden is aangenomen luidende:

„De vergadering eenige controle van het hoofdbestuur, ook op de advertentiën, wenschelijk achtende en daarbij vertrouwen stellende op het beleid van het Hoofdbestuur, gaat over tot de orde van den dag.”

Wij verwachten dat dus in het vervolg het Week-

blad *Eigen Hulp* geen kwakzalvers advertentiën meer zal opnemen.

In de twee vorige nummers hebben wij uitvoerig gehandeld over het advertentie-bureau DAUBE & Co. te Frankfurt a./M. waarvan de chef is G. L. DAUBE, die onder den naam ELNAIN & Co. ook een uitgebreiden handel in kwakzalversmiddeltjes drijft en in vereeniging met zijn stiefbroeder MOESSINGER als een specialiteit tot het genezen van jicht en rhumatiek optreedt. Wij hadden wel gewenscht, dat sommige bladen, waarvan wij het zeer waardeeren dat zij nu en dan aan ons verzoek voldoen om iets uit ons blad over te nemen, ook van die eigenaardige combinatie van bedrijven eens een kleine mededeeling hadden geplaatst. Intusschen kunnen wij er iets aan toevoegen waarop thans eerst onze aandacht wordt gevestigd.

Die zelfde G. L. Daube te Frankfurt treedt ook als uitgever op en zonderling genoeg bij hem wordt uitgegeven een tijdschrift ter bevordering der gezondbelangen, dat ook in ons land niet onbekend is namelijk: *Gesundheit, Zeitschrift für öffentliche und private Hygiene* en dit tijdschrift staat onder redactie van PROFESSOR DR. MED. CARL RECLAM te Leipzig. — Hoe een man als Prof. RECLAM aan zulk een uitgever voor een degelijk goed tijdschrift is gekomen, is ons onbegrijpelijk; denklijk is hij geheel onbekend er mee dat DAUBE, onder een anderen naam, een der grootste kwakzalvers is. Intusschen had RECLAM toch moeten voorkomen dat in dit weekblad voor gezondheidsleer bedriegelijke advertentiën van middeltjes worden opgenomen, die de gezondheid kunnen schaden; want ook die ontbreken niet. 't Is meer dan erg.

't Valt niet te ontkennen, dat de Geneesk. Raden zich meer gaan bezighouden met den handel in geheimmiddelen en overtreding der geneesk. wetten, waar 't betreft den verkoop van geneesmiddelen door onbevoegden.

In de laatste vergadering van den Gen. Raad van Utrecht en Gelderland, werd, zooals wij uit 't *Pharm. Weekbl.* vernemen weder een belangrijk verslag dienaangaande uitgebracht, waarbij opmerksaam gemaakt werd op den verkoop van Zwitsersche pillen en Moeder Seigel stroop in apotheken en mededeeling gedaan van de veroordeeling van 4 drogisten te Utrecht, die z. g. geheimmiddelen (o. a. Staalwijn van Lipp) beneden zekere hoeveelheid hadden verkocht. Twee hunner kregen ieder f 10 boete, twee wegens herhaling elk f 25.

In dezelfde vergadering werd nog kennis gegeven van de veroordeeling van 10 banketbakkers en winkeliers te Utrecht tot boeten van f 3 wegens verkoop van geneesmiddelen beneden de geoorloofde hoeveelheid en van eene rondreizende koopvrouw tot f 10 boete wegens verkoop van pillen, die aloë bevatten.

Nog werd medegedeeld, dat de rechtbank te Utrecht een apotheker had veroordeeld tot f 10 boete, omdat hij zeker geneesmiddel, (Siroop de chloral) zonder voorschrijf van een geneesheer, had afgeleverd, en hoewel dit zeker vergift bevatte, daarvan geen aanteekening had gehouden in een register, zooals de wet dit voorschrijft; — een ander apotheker werd er op attent gemaakt dat hij zijn geheimmiddel — Rombouts-pillen — niet mocht afleveren, zonder daarvan in zulk een register aanteekening te houden en onder verplichting het woord *vergift* op ieder doosje te plaatsen, dat door hem werd afgeleverd.

Wetsverandering.

Toen wij te kennen gaven het niet in alle opzichten eens te zijn met het in No. 3 besproken rapport der Commissie uit den Geneesk. Raad, bedoelden wij in de eerste plaats hare conclusie, dat *in jure constituendo* geen verandering noodig was, welke slotsom wij niet dan onder zeker voorbehoud kunnen onderschrijven.

Wij willen thans eens aannemen, dat de geneesk. wetten in staat zijn, bij meer strenge en gelijkmatige toepassing, zooals het rapport zegt, den handel in middelen, waarvan hun de samenstelling onbekend is, bij apothekers te beletten en dat dit voldoende is, ook al bereiden zij die middelen niet zelf; — wij willen eveneens voor 't oogenblik toestemmen, dat het artikel der wet, hetwelk bepaald dat verschillende geneesmiddelen niet beneden zekere hoeveelheid mogen verkocht worden door particulieren, in staat is dien verkoop tegen te gaan en dat de Hooge Raad niet voor de tweede maal op een beslissing zal terugkomen dus ook die artikelen vallen onder 't verbod van verkoop, welke de opgenoemde zelfstandigheden bevatten in verbinding met anderen. Wij constateren echter, dat die verkoop thans nog weinig belemmering ondervindt, maar onder 't oog van personen, die behooren te waken voor 't naleven van 's lands wetten, ongestraft plaats heeft bijna in elke stad; dorp of gehucht; bovendien niet heimelijk, maar in 't openbaar, voor ieder bekend en ten overvloede soms aangekondigd in de kranten.

Om niet te veel in algemeene termen te spreken, wijzen wij op Urbanuspillen, Hollowaypillen, Zwitsersche pillen enz., welke depôtartikelen allen stoffen bevatten, die voorkomen op de lijst (door den Minister in 1872 op nieuw vastgesteld), van geneesmiddelen, die noch afzonderlijk noch vermengd met elkander of met andere zelfstandigheden, mogen worden verkocht in geringer hoeveelheid dan op die lijst bij elk dier middelen is vermeld. Zelfs stoffen, die officieel en door de regering onder de *vergiffen* gerangschikt worden en door de apothekers, gemerkt met een afzonderlijk teeken of in een afzonderlijke gesloten kast moeten bewaard worden, vindt men te koop uitgestald bij winkeliers en den verkoop publiek in kranten aangekondigd; wij bedoelen wormkoekjes, wormpatronen en dergelijke, waarover nader in een volgend nummer. Wij herhalen echter, dat dit alles desnoods nu reeds kan belet worden en het *jus constituendum* daarin niet behoeft te voorzien.

Doch wat te doen met de kwakzalversmiddelen, samengesteld uit stoffen, die eigenlijk niet tot geneesmiddelen behooren en daaronder ook niet kunnen gebracht worden? — Met *Revalenta arabica*, die tienmaal boven de waarde wordt verkocht, omdat zij niet als *boonenmeel* aan de markt wordt gebracht, maar als middel tegen „borst- en maagkwalen, koorts, maagkramp, hoest, koliek, stuipen, graveel, maagkanker, tering, rhumatische aandoeningen, griep en nog vele andere ziekten, die zij spoedig en zeker geneest”. Met *Teercapsules van Guyot*, die alleen met *Noorweegsche teer* samengesteld nog geen halve cent per stuk behoeven te kosten en gereede koopers vinden tegen vijfmaal dien prijs, omdat de fabrikant beweert, dat ze onfeilbaar zijn tegen „bronchitis, asthma” en dergelijke aandoeningen.

Met *Druivenborsthoij van Zickenheimer*, die onder haar waren naam als *Suikerstroop* aangekondigd niemand zou verlokken en thans uitgebazuind als „bijzonder genezend tegen hoest van allerlei aard, zelfs verouderde hals en borstkwalen, keelziekte en longtering” ongehoorde winsten afwerpt.

Wat eindelijk nu weer met het *Koortspoeder* in een vorig nummer besproken, dat uit waardeloos plantenpoeder bestaat en tegen den halven prijs van goud wordt aangeboden en verkocht, omdat de verkoper zegt, dat het „het beste middel is ter genezing van lijders aan intermitterende moeraskoortsen.”

Wij zien niet voorbij, dat de Gen. Raad in zijn voorlaatste vergadering het rapport besprekende, heeft besloten zich per adres tot de Regeering te wenden en daarbij aan te dringen „op verhooging en uitbreiding van de lijst der minima, zoodat

geen geheimmiddel de daar opgenoemde hoeveelheid kan bevatten of samengesteld zijn uit geneesmiddelen, welke niet op de lijst der minima voorkomen.” — Maar de Minister kan toch *meel, teer, suiker* en allerlei *plantenpoeder* niet op deze lijst plaatsen, en dan juist vallen al de bovengenoemde kwakzalverijen — en zij behooren tot die van de ergste soort — geheel buiten 't bereik der wet, terwijl de deur wijd open blijft voor buiten en binnenlandsche industriëerders om op dezelfde wijze voort te gaan. Want, zooals wij 't reeds op meer dan een plaats hebben aangetoond, 't is in zeer vele gevallen niet de ware of vermeende geneeskrachtige werking der geheimmiddelen, die hun succes verzekert, maar de handige manier, waarop fabrikanten en depôthouders weten gebruik te maken van advertenties en reclames.

Om aan deze exploitatie van de lichtgeloovigheid en onkunde van 't publiek paal en perk te stellen zijn de bestaande wetten niet genoeg, tenzij — en dit is het voorbehoud, dat wij boven stelden — wij hier te doen hebben met omstandigheden, waarvan het meergemelde rapport zegt: „als er bij de geheimmiddelen bedrog en oplichting plaats vindt, vallen die feiten onder de strafbepalingen van den Code Penal;” — in dat geval zullen wij de eersten zijn om met de commissie in te stemmen; zoo niet, dan achten wij wetsverandering een dringend vereischte en wel in dier voege, dat voldaan kan worden aan de bedoeling der geneeskundige wetten, om nl. den *kleinhandel* van geneesmiddelen aan banden te leggen.

Onzes inziens is een der middelen daarvoor, verandering van art. 30 der Wet, regelende de uitoefening der artsnijbereidkunst, hetwelk luidt:

„Behalve door de apothekers en door de geneeskundigen tot het afleveren van geneesmiddelen bevoegd, mogen de geneesmiddelen, door Onzen Minister van B. Z., aan te wijzen, niet worden verkocht beneden de hoeveelheid, daarbij voor elk dier middelen te bepalen.” en wel door dit artikel te lezen als volgt:

„Behalve door de apothekers enz. mogen geene geneesmiddelen in 't klein worden verkocht.”

welke redactie de eigentlijke zin van 't oorspronkelijke artikel bewaart; en daaraan toe te voegen eene tweede alinea:

„Onder geneesmiddelen worden verstaan ook diestoffen, aan welke, hoewel gewoonlijk daaronder niet gerekend, door de wijze van aankondiging of te koopstelling het karakter van geneesmiddelen wordt gegeven.”

Eene nadere definitie van geneesmiddelen, zooals door sommigen wordt verlangd, is in de wet niet noodig daar de rechtbank bij iedere voorkomende gelegenheid kan beslissen of zij al of niet in het onderhavige geval dien naam zal moeten toepassen, gelijk zij meermalen moet doen, waar de omschrijving van zekere zaak of handeling in de wet ontbreekt en achterwege moest gelaten worden, omdat het onmogelijk is alle eventualiteiten te voorzien en in eene definitie samen te persen.

Om te voorkomen dat de ongeoorloofde winsten van winkeliers en depôthouders dan echter in de zakken van apothekers terecht zouden komen, wat voor 't publiek geen voordeel zou opleveren en zooals in den Gen. Raad van Nd. Holland terecht werd opgemerkt den „Schwindel” slechts zou verplaatsen, zoo zou het noodig zijn de apothekers te onderwerpen aan een bepaald tarief, aan verbod van aankondiging of iets dergelijks, de bespreking waarvan wij echter tot later uitstellen; evenals de reden waarom wij van oordeel zijn, dat in sommige gevallen van verkoop van kwakzalverijen de artikelen uit ons Straf-wetboek betreffende bedrog en oplichterij hunne toepassing kunnen erlangen.

Pillen van Blair.

Scheikundig onderzoek van het lid der Vereeniging den Heer F. M. Rasker, apotheker en directeur van het ziekenhuis te Deventer.

Deze pillen worden aangekondigd als *beroemd Engelsch Geneesmiddel tegen Jicht en Rhumatiek* en in de advertentie wordt gezegd dat de pillen *kunnen beschouwd worden als het zekerste en krachtigste middel dat ooit het publiek is aangeboden en het welk gedurende een groot aantal jaren met het grootste succes zoowel in Europa als in Amerika is toegepast*. In de gebruiks-aanwijzing, die in het Engelsch en in het Duitsch bij de pillen gevoegd is,

wordt verder uitvoeriger de lof verkondigd en beweerd dat Jicht, Rhumatiek, Rhumatische hoofd- of aangezichtspijn, in 2 of 3 dagen, ja dikwijls in 2 of 3 uur volkomen genezen worden.

Dat moet een sterkwerkend middel zijn, zal men denken, dat als het *zekerste* en *krachtigste* wordt aanbevolen voor de genoemde kwalen. En de prijs geeft aan deze meening nog meer waarschijnlijkheid. Want een doosje met slechts 14 pillen kost bij den depôthouder voor Nederland (Uloth te Amsterdam) 70 cent; dat is dus 5 cent per pil, een prijs die bij de apothekers, die zoo duur heeten te zijn, zelfs voor afzonderlijk op recept gereed gemaakte pillen bijna nooit wordt betaald.

De veronderstelling dat het een zeer krachtig werkend middel is wordt echter wel wat aan het wankelen gebracht als men verder leest in de gebruiks-aanwijzing, dat de pillen *zonder de minste voorzichtigheid* door een ieder mogen worden gebruikt en dat ze de zwakste vrouw en zelfs een kind geen kwaad kunnen doen. Want zoo iets, een in geringe hoeveelheid toch *krachtig* werkend middel tegen rhumatiek enz., dat zelfs bij onvoorzichtig gebruik ook aan een zwak lichaam niet het minste nadeel zou doen, zoo iets kende men in de geneeskunde niet. Er was dus alle kans dat of het een of het ander gelogen was.

Het lid onzer Vereeniging dat het scheikundig onderzoek op zich nam, ging dus aan het zoeken naar de een of ander sterk werkende stof uit het mineralen- of het plantenrijk; maar noch eenige krachtig werkende metaal-verbinding, noch eenige zeer werkzame stof uit het plantenrijk (alkaloïde) werd gevonden. Integendeel, de pillen bleken voor de grooste hoeveelheid uit een zeer gewone stof te bestaan, die als geneesmiddel niet in aanmerking komt n.l. *arrowroot* (een soort van zetmeel) en wel die welke in den handel als *Manihot arrowroot* bekend is; verder wat *gom* en eenige *cochenille*, waardoor de pillen licht rood zijn gekleurd; en eindelijk een geringe hoeveelheid gewone *aluin* en wat *wijnsteen-zuur*, terwijl ze door een wit poeder omgeven waren dat de bekende *magnesia* bleek te zijn.

Ziedaar dus een mengseltje dat zeker weinig waarde heeft, noch uit een handels-, noch uit een geneeskundig oogpunt. De geheele som van 70 cent per doosje is eigenlijk winst, die fabrikant en depôthouder samen kunnen deelen, behalve dat de houten doosjes en gebruiksaanwijzingen hen enkele centen kosten en ze groote sommen moeten besteden aan advertentie's. Die advertentie's vormen eigenlijk hetgeen door de gewillige koopers betaald wordt, als zij meenen voor een gewichtig geneesmiddel hun geld neer te leggen. En men denke niet, ach het is slechts 70 cent, want de 14 pillen die men daarvoor krijgt zijn in een paar dagen opgebruikt en jaren achtereen, elk oogenblik als de kwaal hem weer pijnigt, zal de arme rhumatiek lijder naar zijn pillen grijpen.

Dit is niet slechts een veronderstelling doch het blijkt zelfs uit de „attesten van genezen lijders” die bij de pillen worden verkocht. Enkelen daarvan houden in dat de lijders kort na het gebruik genezen zijn; men weet hoezeer de pijnen die het hier betreft, met tusschenpozen zich doen gevoelen en de patienten dus al spoedig, als de pijn na het nemen van eenige pillen verdwijnt, genegen zijn dit aan die pillen toe te schrijven, vooral wanneer, zooals hier, door de meest krasse, zij het ook even leugenachtige bewoordingen, hun vertrouwen is opgewekt. Andere attesten zijn van depôthouders, die door het leveren er van hun zaak bevoordeelen. Maar velen zijn bij deze Pillen van Blair van lijders, die verklaren dat zij jaren lang aan rhumatiek of aangezichtspijn lijdten, dat zij bij elke aanval altijd maar weer de pillen slikken, en . . . dat dan ook telkens weer de aanval verdwijnt! Eén betuigt zelfs dat hij gedurende meer dan 12 jaar de pillen gebruikt, altijd wanneer hij het maar noodig oordeelt en dat hij vindt dat er niets nadeeligs voor zijn constitutie in is!

Zoo laten de menschen zich foppen! Als men ze pillen van meel geeft, met eenige krasse leugens er bij, betalen zij jaren lang hun geld er voor en zijn nog dankbaar bovendien!

Dat hiervoor niet eens vereischt wordt dat die leugens moeilijk als zoodanig te herkennen zijn, be-

andere medicijnen kan leveren dan elk apotheker en toch door beide geneeskundigen wordt aangewezen als den man, die alleen hun recepten kan gereed maken. Daar zij afspraak met hem gemaakt hebben over de beteekenis van bepaalde aanwijzingen op het recept is dit gemakkelijker genoeg. Maar eerlijk?

Het volgende voorval, dat ons uit Amsterdam wordt medegedeeld, leert intusschen dat zelfs eenvoudige menschen zich niet altijd laten bedriegen.

Eene boerin trad de spreekkamer binnen van Dr. v. L. terwijl haar man met het rijtuig voor huis wachtte. Zij was vergezeld van haar achtjarig zontje, dat geruimen tijd lijdende was geweest aan hardnekkige koorts en dien ten gevolge een ziekelijk voorkomen had. „Dat kind is verwaarloosd”, riep de geleerde heer met barsche stem uit, toen hij de jonge vrouw even zag. De vrouw ontstelde en antwoordde dat zij niet gewoon was hare kinderen te verwaarloosen, dat haar zontje gedurende bijna twee jaren onder behandeling was geweest van twee zeer geachte doctoren en zij, omdat de koorts telkens terug keerde, op aandrang van een paar kennissen bij hem om raad kwam!

„Dat zijn kwajongens, die andere dokters” hernam v. L., zie daar een recept, laat het klaar maken bij den apotheker S. en koop dan tegelijk een fleschje klierdrippels en kom over acht dagen bij mij terug.”

Ontstemd en bedroefd keerde de vrouw weer tot haar echtgenoot, die, nadat hij het verhaal van hare ontmoeting had vernomen, zijne vrouw trachtte gerust te stellen en uitriep „Kom vrouw, gekheid, dat is een kwakzalver, die vent moet ge niet vertrouwen en daarom zullen wij maar tot onzen ouden dokter terugkeeren.”

De boer legde de zweep over zijn paard en was eenige minuten later bij zijn vroegeren geneesheer. Of de man de zaak goed inzag?

ALLE BEGIN IS MOEIJELIJK.

Onlangs kwam in het N. v. d. D. een advertentie voor van iemand die hulp aanbood tegen rhuematiek. Door een heer uit Utrecht werd aan het opgegeven adres geschreven en zie hier het antwoord, dat wij, voor zoo ver leesbaar, letterlijk afdrucken.

„Ge agte heer gezien hebbende dat Uw veel aan riemetiek lijd is hier het zeker baatmiddel Voor uw leven gaat heen neemt een Venille Zwagtel daar op grauw Zwaar papier Zmeer een gulde dikte het papier mit groene zeep in lig het op de plaas Van pijn diet blijf er op legen al is het een half Jaar zoo dat de Zeep verteert is Voor die tijd is de pijn al weg in Zoo zal uw je go Zondhijd weer krijge de be Looning laan ik aan Uw oordeel over in ver wag het met een Poswisel ik vertrek weer spoedig uit amsterdam moelijk van deeze week mijn adres is W. J. J. Heijnen ten huizen de heer kohen In de bine Van Wieringer straat Amsterdam.”

Alle begin is moeielijk en we vreezen dat deze man, die door het aanbevelen van het bekende volksmiddel geld tracht te verdienen, zich nog veel zal moeten oefenen voor hij een behoorlijk kwakzalver is en dat hij 't denklijk nooit zal worden.

EEN ZONDERLING APOTHEKER.

Een waardig apotheker kan men in zijn betrekking bijna geen grooter belediging aandoen dan door zijn apothek een winkel en hem een verkooper van geneesmiddelen te noemen. Er zijn echter apothekers, die, omgekeerd, juist de grootste moeite doen om zich geheel in verkoopers van geneesmiddelen te veranderen.

Dit laatste toonde onlangs de apotheker J. H. MESTERS te Oudenbosch, Prov. Nd. Brabant, op duidelijke wijs. Hij liet op tal van plaatsen groote biljetten aanplakken waarin hij een lijst vermeldde van al de fraaie dingen die bij hem te koop waren. *Bitterpop die de maag versterkt en de eetlust bevordert. — Genezing in een half uur tijds van zinkings. — Staalwater tot genezing zelfs van beginnende knobbeltering. — Onfeilbaar geneesmiddel, mede in een half uur tijds, van tand- en hoofdpijn. — Java Kina Elixer aan te raden bij alle bsmettelijke ziekten. — Stroop van Vanier tegen keelziekte, bloedszuivering en longtering. — Haarlemmer-olie. — Teerpillen. — Pillen van Brisaud enz. enz.* Ruim een zestigtal worden er genoemd en dan luidt het slot nog: *en verder meer andere door langdurige ondervinding beproefde geneesmiddelen.*

Er staat ook nog op 't billet vermeld: *recepten worden met de grootste zorg en van de beste kwaliteit geneesmiddelen gereed gemaakt.* Dit zal wel een grap van den olijken man zijn, want welke geneesmiddelen behoeft hij volgens recept gereed te maken, als hij voor alle kwalen onfeilbare middelen kant en klaar heeft liggen?

DIK OF DUN, NAAR VERKIEZING.

Ons landje is niet groot genoeg om alle dwaasheden der kwakzalverij te bevatten; hoewel de speculanten hun best doen het zoo veel mogelijk vol te stoppen; sommigen blijven aan de grenzen hangen.

In een Duitsch blad, dat door een der leden onzer Vereeniging ons werd toegezonden vonden wij niet lang geleden er eene, die der vermelding waard is.

Naast een prentje, voorstellende de bovenhelft eener dame met sterk ontwikkelde buste, was de volgende advertentie gedrukt, die wij onvertaald willen mededeelen.

Graines de beauté du Dr. Penelle Paris, *verleihen schon nach kurzem Gebrauch schwächlichen mageren Personen ein blühendes Aussehen, gestalten Brust und Arm plastisch voll und rund und sind von Autoritäten als der Gesundheit zuträglich vielseitig anerkannt worden. Preis 10 Francs = 8 Mark.*

Als tegenhanger kan de volgende dienen, insgelijks niet van ouden datum:

Eau de Brahmes; pas de medication interne; l'obésité disparaît par l'emploi de la merveilleuse Eau des Brahmes, parfumée aux fleurs du Bengale. Seul dépôt 4, rue de la Michodière, Paris.

Hierbij waren twee jonge dames afgebeeld waarvan de eene met 't onderschrift: „avant” uitmuntte door corpulentie en de andere met „après” er onder door haar slanke taille bekoorde.

Het duitsche blad, *Süddeutsche Presse und Münchener Nachrichten*, bewijst door verschillende artikelen, dat het niet geschreven wordt voor de onontwikkelde klassen der maatschappij alleen en het tijdschrift, *Le Voleur*, waaraan de fransche annonce is ontleend, heeft, ook hier te lande, toegang tot de beschaafde kringen.

De eerste indruk bij 't zien van zulke zotte advertenties is natuurlijk om er over te lachen, doch weldra doet zich de vraag op: wat toch te denken van de ontwikkeling en beschaving van lezers, die de kwakzalvers meenen in zulke lompe strikken te kunnen vangen?

Herhaalde Waarschuwingen.

Alcool de Menthe de Ricqlès is een thans weer druk geadverteerd middelje, dat van zeer veelzijdig nut heet te zijn, want volgens de advertentie is het niet alleen: „onfeilbaar tegen slechte spijsvertering, maagpijnen, zenuwen en hoofdpijn”, maar „werkt het stellig tegen verkoudheid, afkoeling, en keelziekte” en is het, om de zaak te volmaken „uitstekend voor den mond, de tanden en alle zorgen van het toilet”!

Aan de velen die verlangen de samenstelling van zulk een merkwaardig middel te kennen zij gemeld, dat de analyse aan HAGER heeft geleerd dat het bestaat uit 3,5 gram Engelsche pepermuntolie en 80 gram spiritus, stoffen die nog al niet mceielijk te verkrijgen zijn.

Pillen Percy, worden geadverteerd onder het opschrift: *verstopping genezen zonder purgeeren.* In tegenstelling van 't geen in de advertenties van Holloway-pillen en andere purgeermiddelen wordt gezegd, heet het in de pillen-Percy: *In plaats van de verstopping met goed gevolg te bestrijden, neemt zij door het gebruik van purgeermiddelen toe en wordt onoverwinnelijk.* Dus geen purgeer-pillen maar PILLEN-PERCY, die zonder purgeeren de verstopping gewis en radicaal genezen hoe ingekankerd zij ook wezen moge!

De waarheid is, dat de pillen een ander purgeermiddel bevatten dan Holloway- en Urbanus-pillen. Het onderzoek van de Heeren Dr. J. M. HIEBENDAAL en H. J. SUERHOFF te Gorinchem leerde, dat de pillen *Podophylline* bevatten, een stof die wel is waar door de geneesheeren somwijlen wordt voorgeschreven, doch waarvan de werking bij verschillende personen vaak zeer ongelijk is en soms zelfs in kleine giften hevige buikpijn doet ontstaan.

In een nieuwe zonderlinge advertentie wordt woordelijk gezegd: *Verstopping, kwade luim en slijmen, die dry dagelijkse en toegenaaemde oorzaken hebben hunne eenigste en bijzonderste middel, het is de pil Percy, f 1,25 de doos.* Zou dit het Nederlandsch zijn van den Hoofdepôthouder Snabilié te Rotterdam?

Zalf van 't roode kruis. is een der ergste voorbeelden van schamteloos bedrog uit den laatsten tijd. Het is nauwelijks noodig te zeggen, dat de menschlievende Vereeniging *Het roode Kruis* met deze zalf niets heeft te maken en dat zij zelfs met ergernis ziet hoe haar naam door een gewetenloozen bedrieger aan zijn smeersel wordt gegeven.

Volgens opgave in het *Pharmaceutisch Weekblad* 1880 No. 52 bestaat de zalf uit: basisch azijnzuur lood 1 deel, teer 4 deelen, varkensreuzel 40, walschot 5, vaseline 15 deelen. De fabrikant zegt dan ook in zijne aankondiging dat teer een der grondstoffen is, daarbij speculeerende op de meening van velen, die dagelijks door de advertenties wordt ondersteund, dat teer een bijzonder geneeskrachtige stof zou zijn.

De zalf komt dus gedeeltelijk met de Ung. nutritum gedeeltelijk met de Ung. basilicum overeen en bevat geen stoffen, welke niet in de apotheken te vinden zijn.

Een bijzondere werking moet men niet van de zalf verwachten; zij werkt verzachtend voor zweren en pijnlijke ontvellingen. Het best zal men begrijpen waarvoor zij gebruikt zou kunnen worden, als men weet dat zij

de meeste overeenkomst heeft met de bij 't volk genoeg bekende „weeke basilicum”, die in iedere apotheek voor eenige centen te verkrijgen is.

Het meeste nadeel zal deze zalf doen door dat zij, zooals zooveel smeerseltjes, het inroepen van geneeskundige hulp doet uitstellen, tot het te laat is. De advertentie's werken dit op ergerlijke wijze in de hand; daarin wordt brutaal verzekerd dat deze zalf altijd een spoedige genezing tengevolge heeft en terwijl men zich er voor wacht ronduit te zeggen dat dit ook voor kanker geldt, belooft men toch spoedige genezing van kankerachtige aandoeningen en de kwaadaardigste kwetsuren en wonden, alleen door met de zalf te smeeren.

Hoe menigeen zal daardoor zijn kwaal ongeneeslijk gemaakt hebben? Hoeveel onschuldige slachtoffers heeft de fabrikant van deze zalf op zijn geweten?

Teercapsules van Guyot. Nadat de geneeskunde vroeger nog al gebruik van teer en teerwater had gemaakt, heeft zij deze tegenwoordig grootendeels laten varen, daar andere stoffen beter de vereischte werking te weeg brengen, al kunnen de teerbereidingen somtijds eenig nut doen. Indien de geneesheer tegenwoordig nog teer of teeraftreksel wil laten gebruiken, kan hij bij iederen apotheker dit tot teerpillen laten verwerken. De capsules bestaan uit teer met een laagje gelatine omgeven. Bij een geringe verkoudheid, die echter ook zonder geneesmiddelen, indien men een goeden leefregel volgt, gemakkelijk geneest, kan het gebruik van enkele capsules geen kwaad. Veel heil verwachtte men echter niet van teer en niet ieder ga op goed geluk aan 't slikken. Men zij met 't gebruik voorzichtig. Teer is in 't geheel niet een zoo onschadelijke stof als het door Guyot en zijn opvolgers genoemd wordt. Terwijl sommige menschen verscheidene teercapsules zonder scha schijnen te kunnen gebruiken, zijn ons verscheidene gevallen voorgekomen waarin het gebruik, zelfs van een of twee stuks, onpasselijkheid te weeg bracht. In een geval zelfs bleef de hardnekkige braking nog den volgenden dag voortduren. Men zij dus gewaarschuwd, vooral ook omdat de teercapsules door vele zwakke borstlijders worden gebruikt. Bij een geringlijders in 't laatste tijdperk zagen wij een hardnekkige braking van tijd tot tijd telkens terugkeeren. Bij onderzoek bleek, dat het meisje, op aanraden van een der familieleden, steeds volhield buiten weten van haar geneesheer twee of drie teercapsules 's morgens te nemen. 't Gevolg was, dat de maag het zoo hoogst noodige voedsel nog eerder weigerde, dan de aard van het longlijden meebracht.

Een langdurig voortgezet gebruik schaaft zeker altijd zoowel de maag als de beurs. De 60 capsules kosten f 1,25 en zouden, fabriekmatig bereid, nog met behoorlijke winst voor f 0,30 te leveren zijn. Op een voorschrift van den geneesheer bij den apotheker gereed gemaakt zouden 60 teerpillen of teerlikeurpillen hoogstens f 0,60 kosten.

Injection Brou. Bestaat uit 200 gram waterig aftreksel van 0,5 gram opium, 1 gram saffraan en 0,5 gram catechu, waarin 3 gram zinkvitriool en 1,5 gram loodsuiker opgelost zijn. Deze hoeveelheid kost f 2,50 en zou op voorschrift van den geneesheer door den apotheker hoogstens voor f 0,70 worden bereid en afgeleverd.

Door zijn loodgehalte moet dit middel als zeer gevaarlijk beschouwd worden. Niet onmiddellijk maar na voortgezet gebruik, dikwijls eerst als met het gebruik is opgehouden, volgt loodvergiftiging, waarvan de geneesheer dan slechts moeielijk de oorzaak kan opsporen. Met een gewetenlooze hygien heet het in de dagelijksch geplaatste advertentie, hygienisch, onfeilbaar en voorbehoedend.

De Vergiftiging door Tabak,

naar het Hoogduitsch van

Dr. DORNBLÜTH

DOOR

Ph. L. KOOPERBERG,

Arts te Oosterhout.

Prijs 60 Cent.

Uitgave van P. B. NIEUWENHUIS, te Breda.

Bij den UITGEVER van dit Maandblad zijn nog enkele exemplaren verkrijgbaar van:

DE HEDENDAAGSCHE KWAKZALVER.

Een waarschuwing voor allen, die hun gezondheid en hun beurs op prijs stellen,

DOOR

Dr. VITUS BRUINSMA

leeraar a. d. middelb. school v. meisjes en het gymnasium te Leeuwarden.

EN

Dr. G. W. BRUINSMA, praktiserend geneesheer te Steenberg.

Prijs f 1.00.

Het „Oordeel der pers” over dit werkje wordt op franco aanvraag gratis en franco toegezonden; van het eerste werkje van dezelfde schrijvers:

De kwakzalverij met geneesmiddelen en de middelen om haar te bestrijden. Prijs f 1,25, nog eenige exemplaren voorhanden.

andere medicijnen kan leveren dan elk apotheker en toch door beide geneeskundigen wordt aangewezen als den man, die alleen hun recepten kan gereed maken. Daar zij afspraak met hem gemaakt hebben over de beteekenis van bepaalde aanwijzingen op het recept is dit gemakkelijk genoeg. Maar eerlijk?

Het volgende voorval, dat ons uit Amsterdam wordt medegedeeld, leert intusschen dat zelfs eenvoudige menschen zich niet altijd laten bedriegen.

Eene boerin trad de spreekkamer binnen van Dr. v. L. terwijl haar man met het rijtuig voor huis wachtte. Zij was vergezeld van haar achtjarig zoonje, dat geruimen tijd lijdende was geweest aan hardnekkige koorts en dien ten gevolge een ziekelijk voorkomen had. „Dat kind is verwaarloosd” riep de geleerde heer met barsche stem uit, toen hij de jonge vrouw even zag. De vrouw ontstelde en antwoordde dat zij niet gewoon was hare kinderen te verwaarloosen, dat haar zoonje gedurende bijna twee jaren onder behandeling was geweest van twee zeer geachte doctoren en zij, omdat de koorts telkens terug keerde, op aandrang van een paar kennissen bij hem om raad kwam!

„Dat zijn kwājongens, die andere dokters” hernam v. L., zie daar een recept, laat het klaar maken bij den apotheker S. en koop dan tegelijk een fleschje klierdrippels en kom over acht dagen bij mij terug.”

Ontstemd en bedroefd keerde de vrouw weer tot haar echtgenoot, die, nadat hij het verhaal van hare ontmoeting had vernomen, zijne vrouw trachtte gerust te stellen en uitriep „Kom vrouw, gekheid, dat is een kwakzalver, die vent moet ge niet vertrouwen en daarom zullen wij maar tot onzen ouden dokter terugkeeren.”

De boer legde de zweep over zijn paard en was eenige minuten later bij zijn vroegeren geneesheer. Of de man de zaak goed inzag?

ALLE BEGIN IS MOEIJELIJK.

Onlangs kwam in het N. v. d. D. een advertentie voor van iemand die hulp aanbood tegen rhumatiek. Door een heer uit Utrecht werd aan het opgegeven adres geschreven en zie hier het antwoord, dat wij, voor zoo ver leesbaar, letterlijk afdrukken.

„Ge agte heer gezien hebbende dat Uw veel aan riemetiek Lijf is hier het zeker baatmiddel Voor uw leven gaat heen, neemt een Venille Zwagtel daar op grauw Zwaar papier Zmeer een gulde dikte het papier mit groene zeep in lig het op de plaas Van pijn diet blijf er op legen al is het een half Jaar zoo dat de Zeep verteert is Voor die tijd is de pijn al weg in Zoo zal uw je go Zondhijf weer krijgje, de be Looning laan ik aan Uw oordeel over in ver wag het met een Poswissel ik vertrek weer spoedig uit amsterdam moelijk van deeze week mijn adres is W. J. J. Heijnen ten huizen de heer kohen In de bine Van Wieringer straat Amsterdam.”

Alle begin is moeielijk en we vreezen dat deze man, die door het aanbevelen van het bekende volksmiddel geld tracht te verdienen, zich nog veel zal moeten oefenen voor hij een behoorlijk kwakzalver is en dat hij 't denklijk nooit zal worden.

EEN ZONDERLING APOTHEKER.

Een waardig apotheker kan men in zijn betrekking bijna geen grooter beleediging aandoen dan door zijn apothek een winkel en hem een verkooper van geneesmiddelen te noemen. Er zijn echter apothekers, die, omgekeerd, juist de grootste moeite doen om zich geheel in verkoopers van geneesmiddelen te veranderen.

Dit laatste toonde onlangs de apotheker J. H. MESTERS te Oudenbosch, Prov. Nd. Brabant, op duidelijke wijs. Hij liet op tal van plaatsen groote biljetten aanplakken waarin hij een lijst vermeldde van al de fraaie dingen die bij hem te koop waren. *Bitterpop die de maag versterkt en de eetlust bevordert. — Genezing in een half uur tijds van zinkings. — Staalwater tot genezing zelfs van beginnende knobbelting. — Onfeilbaar geneesmiddel, mede in een half uur tijds, van tand- en hoofdpijn. — Java Kina Elixer aan te raden bij alle besmettelijke ziekten. — Stroop van Vanier tegen keelziekte, bloedspuwing en longtering. — Haarlemmer-olie. — Teerpillen. — Pillen van Brisaud enz. enz.* Ruim een zestigtal worden er genoemd en dan luidt het slot nog: *en verder meer andere door langdurige ondervinding beproefde geneesmiddelen.*

Er staat ook nog op 't billet vermeld: *recepten worden met de grootste zorg en van de beste kwaliteit geneesmiddelen gereed gemaakt.* Dit zal wel een grap van den olijken man zijn, want welke geneesmiddelen behoeft hij volgens recept gereed te maken, als hij voor alle kwalen onfeilbare middelen kant en klaar heeft liggen?

DIK OF DUN, NAAR VERKIEZING.

Ons landje is niet groot genoeg om alle dwaasheden der kwakzalverij te bevatten; hoewel de speculanten hun best doen het zoo veel mogelijk vol te stoppen; sommigen blijven aan de grenzen hangen.

In een Duitsch blad, dat door een der leden onzer Vereeniging ons werd toegezonden vonden wij niet lang geleden er eene, die der vermelding waard is.

Naast een prentje, voorstellende de bovenhelft eener dame met sterk ontwikkelde buste, was de volgende advertentie gedrukt, die wij onvertaald willen mededeelen.

Graines de beauté du Dr. Penelle Paris, *verleihen schon nach kurzem Gebrauch schwächlichen mageren Personen ein blühendes Aussehen, gestalten Brust und Arm plastisch voll und rund und sind von Autoritäten als der Gesundheit zuträglich vielseitig anerkannt worden. Preis 10 Francs = 8 Mark.*

Als tegenhanger kan de volgende dienen, insgelijks niet van ouden datum:

Eau de Brahmes; pas de medication interne; l'obésité disparaît par l'emploi de la merveilleuse Eau des Brahmes, parfumée aux fleurs du Bengale. Seul dépôt 4, rue de la Michodière, Paris.

Hierbij waren twee jonge dames afgebeeld waarvan de eene met 't onderschrift: „avant” uitmuntte door corpulentie en de andere met „après” er onder door haar slanke taille bekoorde.

Het duitsche blad, *Süddeutsche Presse und Münchener Nachrichten*, bewijst door verschillende artikelen, dat het niet geschreven wordt door de onontwikkelde klassen der maatschappij alleen en het tijdschrift, *Le Voleur*, waaraan de fransche annonce is ontleend, heeft, ook hier te lande, toegang tot de beschaaftde kringen.

De eerste indruk bij 't zien van zulke zotte advertenties is natuurlijk om er over te lachen, doch weldra doet zich de vraag op: wat toch te denken van de ontwikkeling en beschaving van lezers, die de kwakzalvers meenen in zulke lompe strikken te kunnen vangen?

Herhaalde Waarschuwingen.

Alcool de Menthe de Ricqlès is een thans weer druk geadverteerd middelje, dat van zeer veelzijdig nut heet te zijn, want volgens de advertentie is het niet alleen: „onfeilbaar tegen slechte spijsvertering, maagpijnen, zenuwen en hoofdpijn”, maar „werkt het stellig tegen verkoudheid, afkoeling, en keelziekte” en is het, om de zaak te volmaken „uitstekend voor den mond, de tanden en alle zorgen van het toilet”!

Aan de velen die verlangen de samenstelling van zulk een merkwaardig middel te kennen zij gemeld, dat de analyse aan HAGER heeft geleerd dat het bestaat uit 3,5 gram Engelsche pepermuntolie en 80 gram spiritus, stoffen die nog al niet meeielijk te verkrijgen zijn.

Pillen Percy, worden geadverteerd onder het opschrift: *verstopping genezen zonder purgeeren.* In tegenstelling van 't geen in de advertenties van Hollowaypillen en andere purgeermiddelen wordt gezegd, heet het in de pillen-Percy: *In plaats van de verstopping met goed gevolg te bestrijden, neemt zij door het gebruik van purgeermiddelen toe en wordt onoverwinnelijk.* Dus geen purgeer-pillen maar PILLEN-PERCY, die zonder purgeeren de verstopping gewis en radicaal genezen hoe ingekankerd zy ook wezen moge!

De waarheid is, dat de pillen een ander purgeermiddel bevatten dan Holloway- en Urbanus-pillen. Het onderzoek van de Heeren Dr. J. M. HIEBENDAAL en H. J. SUERHOFF te Gorinchem leerde, dat de pillen *Podophylline* bevatten, een stof die wel is waar door de geneesheeren somwijlen wordt voorgeschreven, doch waarvan de werking bij verschillende personen vaak zeer ongelijk is en soms zelfs in kleine giften hevige buikpijn doet ontstaan.

In een nieuwe zonderlinge advertentie wordt woordelijk gezegd: *Verstopping, kwade luim en slijmen, die dry dagelijkse en toegenaamde oorzaken hebben hunne eenigste en bijzonderste middel, het is de pil Percy, f 1,25 de doos.* Zou dit het Nederlandsch zijn van den Hoofdepôthouder Snabilié te Rotterdam?

Zalf van 't roode kruis. is een der ergste voorbeelden van schaamteloos bedrog uit den laatsten tijd. Het is nauwelijks noodig te zeggen, dat de menschlievende Vereeniging *Het roode Kruis* met deze zalf niets heeft te maken en dat zij zelfs met ergernis ziet hoe haar naam door een gewetenloozen bedrieger aan zijn smeersel wordt gegeven.

Volgens opgave in het *Pharmaceutisch Weekblad* 1880 No. 52 bestaat de zalf uit: basisch azijnzuur lood 1 deel, teer 4 deelen, varkensreuzel 40, walschot 5, vaseline 15 deelen. De fabrikant zegt dan ook in zijne aankondiging dat teer een der grondstoffen is, daarbij speculerende op de meening van velen, die dagelijks door de advertenties wordt ondersteund, dat teer een bijzonder geneeskrachtige stof zou zijn.

De zalf komt dus gedeeltelijk met de Ung. nutritum gedeeltelijk met de Ung. basilicum overeen en bevat geen stoffen, welke niet in de apotheken te vinden zijn.

Een bijzondere werking moet men niet van de zalf verwachten; zij werkt verzachtend voor zweren en pijnlijke ontvellingen. Het best zal men begrijpen waarvoor zij gebruikt zou kunnen worden, als men weet dat zij

de meeste overeenkomst heeft met de bij 't volk genoeg bekende „weeke basilicum”, die in iedere apotheek voor eenige centen te verkrijgen is.

Het meeste nadeel zal deze zalf doen door dat zij, zooals zooveel smeerseltjes, het inroepen van geneeskundige hulp doet uitstellen, tot het te laat is. De advertentie's werken dit op ergerlijke wijze in de hand; daarin wordt brutaal verzekerd dat deze zalf altijd een spoedige genezing tengevolge heeft en terwijl men zich er voor wacht ronduit te zeggen dat dit ook voor kanker geldt, belooft men toch spoedige genezing van kankerachtige aandoeningen en de kwaadaardigste kwetsuren en wonden, alleen door met de zalf te smeeren.

Hoe menigeen zal daardoor zijn kwaal ongeneeslijk gemaakt hebben? Hoeveel onschuldige slachtoffers heeft de fabrikant van deze zalf op zijn geweten?

Teercapsules van Guyot. Nadat de geneeskunde vroeger nog al gebruik van teer en teerwater had gemaakt, heeft zij deze tegenwoordig grootendeels laten varen, daar andere stoffen beter de vereischte werking te weeg brengen, al kunnen de teerbereidingen somtijds eenig nut doen. Indien de geneesheer tegenwoordig nog teer of teeraftreksel wil laten gebruiken, kan hij bij iederen apotheker dit tot teerpillen laten verwerken. De capsules bestaan uit teer met een laagje gelatine omgeven. Bij een geringe verkoudheid, die echter ook zonder geneesmiddelen, indien men een goeden leefregel volgt, gemakkelijk geneest, kan het gebruik van enkele capsules geen kwaad. Veel heil verwachtte men echter niet van teer en niet ieder ga op goed geluk aan 't slikken. Men zij met 't gebruik voorzichtig. Teer is in 't geheel niet een zoo onschadelijke stof als het door Guyot en zijn opvolgers genoemd wordt. Terwijl sommige menschen verscheidene teercapsules zonder scha schijnen te kunnen gebruiken, zijn ons verscheidene gevallen voorgekomen waarin het gebruik, zelfs van een of twee stuks, onpasselijkheid te weeg bracht. In een geval zelfs bleef de hardnekkige braking nog den volgenden dag voortduren. Men zij dus gewaarschuid, vooral ook omdat de teercapsules door vele zwakke borstlijders worden gebruikt. Bij een teringlijderes in 't laatste tijdperk zagen wij een hardnekkige braking van tijd tot tijd telkens terugkeeren. Bij onderzoek bleek, dat het meisje, op aanraden van een der familieleden, steeds volhield buiten weten van haar geneesheer twee of drie teercapsules 's morgens te nemen. 't Gevolg was, dat de maag het zoo hoogst noodige voedsel nog eerder weigerde, dan de aard van het longlijden meebracht.

Een langdurig voortgezet gebruik schaaft zeker altijd zoowel de maag als de beurs. De 60 capsules kosten f1,25 en zouden, fabriekmatig bereid, nog met behoorlijke winst voor f0,30 te leveren zijn. Op een voorschrift van den geneesheer bij den apotheker gereed gemaakt zouden 60 teerpillen of teerlikeurpillen hoogstens f0,60 kosten.

Injection Brou. Bestaat uit 200 gram waterig aftreksel van 0,5 gram opium, 1 gram saffraan en 0,5 gram catechu, waarin 3 gram zinkvitriool en 1,5 gram loodsuiker opgelost zijn. Deze hoeveelheid kost f2,50 en zou op voorschrift van den geneesheer door den apotheker hoogstens voor f0,70 worden bereid en afgeleverd.

Door zijn loodgehalte moet dit middel als zeer gevaarlijk beschouwd worden. Niet onmiddelijk maar na voortgezet gebruik, dikwijls eerst als met het gebruik is opgehouden, volgt loodvergiftiging, waarvan de geneesheer dan slechts moeielijk de oorzaak kan opsporen. Met een gewetenlooze leugen heet het in de dagelijksch geplaatste advertentie, hygienisch, onfeilbaar en voorbehoedend.

De Vergiftiging door Tabak,

naar het Hoogduitsch van

Dr. DORNBLÜTH

DOOR

Ph. L. KOOPERBERG,

Arts te Oosterhout.

Prijs 60 Cent.

Uitgave van P. B. NIEUWENHUIS, te Breda.

Bij den UITGEVER van dit Maandblad zij u nog enkele exemplaren verkrijgbaar van:

DE HEDENDAAGSCHE KWAKZALVER.

Een waarschuwing voor allen, die hun gezondheid en hun beurs op prijs stellen,

DOOR

Dr. VITUS BRUINSMA

leeraar a. d. middelb. school v. meisjes en het gymnasium te Leeuwarden.

EN

Dr. G. W. BRUINSMA, praktiserend geneesheer te Steenbergen.

Prijs f 1.00.

Het „Oordeel der pers” over dit werkje wordt op franco aanvraag gratis en franco toegezonden; van het eerste werkje van dezelfde schrijvers:

De kwakzalverij met geneesmiddelen en de middelen om haar te bestrijden. Prijs f 1,25, nog eenige exemplaren voorhanden.

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaars en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteuren. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan tot 31 Dec. De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteuren:
Dr. VITUS BRUINSMA,
leeraar aan het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,
practiseerend geneesheer te Steenberg.

Uitgever:
H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel plaatsing 4/3 maal.

Berichten.

Het aantal leden is sinds de vorige opgaaf nog met 17 toegenomen en bedraagt thans 350.

De leden die hun contributie nog niet voldaan hebben, zullen ons genoeg doen die per postwissel toe te zenden.

Verscheidene onderwerpen, waartoe de bouwstoffen ons door de leden zijn verschaft, kunnen eerst in een volgend nummer worden behandeld.

Men vestigt uit Arnhem onze aandacht op het in 't oog van den schrijver zeer merkwaardige feit, dat een blad het bericht over Holloway in ons vorig nummer betrekkelijk zijn bedriegelijke »waarschuwing» woordelijk overnam, en toch onder de reclames die zelfde waarschuwing plaatsfe. Al schijnt zoo'n feit merkwaardig, zeldzaam is het toch niet, want bij meer bladen konden we thans hetzelfde opmerken en hebben we vroeger iets dergelijks geconstateerd. Bij een enkel blad dat een geheele kolom met een artikel uit ons maandblad vult, vonden we die »waarschuwing» van Holloway tusschen de officieele opgaaf van de veroordeelingen van het kantongerecht en een niet minder officieele kennisgeving van het gemeentebestuur. Zoo kreeg ook die »waarschuwing» een officieel karakter.

Maar wij verheugen er ons in alle geval over dat er uit ons blad overgenomen wordt. Er zijn tal van bladen die wel de advertenties der kwakzalvers plaatsen en niet de gelegenheid aangrijpen om het publiek over de waarde dier advertenties in te lichten. Dat is erger.

Een enkel zeer verblijvend gevolg had de bovenbedoelde bespreking van Holloway. Door een lid onzer vereeniging te *Winterswijk* werd een daar verschijnend blad er toe gebracht het loffelijk besluit te nemen voortaan geen kwakzalvers advertenties meer te plaatsen. Het aantal bladen (algemeen politieke) dat zich daarvan onthoudt is dus thans tot 8 geklommen, n.l.:

De Zierikzeesche Nieuwsbode.

Het Nieuw Advertentieblad voor Heerenveen.

Het Friesch Volksblad (Leeuwarden).

De Nieuwe Courant (Alkmaar).

Het Noorden (Leeuwarden).

De Hoogeveensche Courant.

Het Weekbl. v. Z. Vlaanderen's Westel. deel (Aardenburg)

De Winterswijksche Courant.

De uitgever van een dezer bladen (het 2e van de genoemden) heeft ons een enkele maal om advies gevraagd in een geval, waarin hij twijfelde of hij een aangeboden advertentie al of niet moest opnemen. Naar aanleiding hiervan verklaren wij ons gaarne bereid om elk blad dat dit verlangt met dergelijke adviezen ten dienste te staan.

Hoe gevaarlijk het soms is het haar te verven, is dezer dagen weer te Berlin gebleken. Een dame die, zooals velen aldaar, goudblond haar prachtig vond, had haar kunstmatig die kleur gegeven. De 18 jarige schoone kreeg, na gedurende eenigen tijd de haarverf aangewend te hebben voor 3 weken een ontstekings, die haar het leven kostte. (N. R. Crt.)

Op een stampvolle stoomboot van Dover naar Calais werd voor eenigen tijd een dame, die plotseling ongesteld geworden was, uit de kajuit naar het dek gebracht, om in de frissche lucht wat te bekomen.

Daar kwam een oudachtig heer naar haar toe en zeide: »zeeziekte? Mijn specialiteit!» Hij haalde daarop

een doosje uit zijn zak en gaf der kreunende dame een pastille. Zoodra zij die had opgegeten, sloeg zij de oogen op, bestelde een biefstuk en een glas porter om zich wat te versterken, en verklaarde dat zij geheel beter was.

Verrast over die heerlijke uitwerking, wilden nu alle passagiers bonbons van den wonderdokter koopen; maar deze had zijn laatste stuk aan de dame gegeven. Bij het landen kon hij de heeren helpen voor 12 fr. per doosje van 10 stuks. Men wachtte dus op den nieuwen voorraad, en aan het einde van den reis verkocht de oude heer ruim 600 doosjes.

Maar geen der koopers hielpen de medicijnen iets; zij bleken bij een scheikundig onderzoek alleen uit wat suiker en soda te bestaan.

De uitwerking, die zij bij de dame op de boot gehad hadden, bleef echter iedereen nog onverklaarbaar, totdat een der reizigers onlangs den dokter en de genezen zeezieke in een der straten van Parijs gearmd zag wandelen. Hij hield den oplichter staande en verweet hem zijn bedrog, maar de schelm zeide: »Mijn hemel, niet alle gestellen zijn hetzelfde! De bonbons hebben mijn vrouw goed gedaan, en mij nog veel meer!» (N. v. d. D.)

Mundus vult decipi Een altijd gereed liggend wapen zou onzen tegenstanders uit de handen geslagen zijn, indien dit gezegde nooit was uitgevonden.

Zonder uitzondering vormt dit spreekwoord het flikkerend slot van alles wat door moedeloozen, kwaadwilligen of eigenbelangzoekenden tegen ons streven wordt in 't midden gebracht.

In veler oog heeft het de kracht van een axioma en kan als zoodanig dienst doen, terwijl het in werkelijkheid niet eens een argument is. Bovendien bevat het spreekwoord in zich zelf eene onwaarheid. — Laat het waar zijn, dat de wereld gemakkelijk kan bedrogen worden, dat zij zich gemakkelijk laat bedriegen, uit niets blijkt de wensch of de wil om bedrogen te worden. Zij vormt het passieve gedeelte, de handeling gaat uit van hen, die misbruik maken van hare zwakheid.

Aller, die niet zelden ter goeder trouw, zich van het genoemde spreekwoord bedienen om de kwakzalverij op een of ander gebied te vergoelijken, en zelfs te verdedigen, schijnen te veel uit het oog te verliezen, dat er dan toch in allen geval bedriegers moeten zijn en dat daartoe gebracht moeten worden de helpers en helpers-helpers, die de een in meer, de andere in mindere mate, maar toch elk voor zijn deel, het beoogde bedrog tegenover de wereld tot stand brengen. — En vooral verliezen zij uit 't oog de tweede term van de spreuk, die oorspronkelijk en als een integreerend deel noodzakelijk daarbij behoort, n.l., het *decipiatur ergo* (dat zij dus bedrogen worde, door ons of door anderen.)

Iedere aanhaling der bewuste spreekwijze is eene opwekking en aansporing tot bedrog, des te gevaarlijker omdat zij als 't ware lachende geschiedt. Zulk eene algemeene uitdrukking werkt verblindend op sommige personen en ongetwijfeld zouden velen, die het als een geliefkoosd gezegde in den mond nemen er zich verachtelijk van afkeeren, als het in eene naakte vertaling altijd duidelijk hun voor oogen stond b.v. aldus: »de wereld d. i. de menschen, vooral de eenvoudige, minder bedeelde menschen zijn zwak en laten zich gemakkelijk bedriegen; laten wij, die deze zwakheden kennen, daarmede ons voordeel doen en geld slaan uit de weinige kennis en ervaring der argelooze lieden.»

Fellows syroop van hypophosphiten.

Scheikundig onderzoek van het lid der Vereeniging, den heer J. VAN RIEL, mil. apotheker 2e kl. te Bergen-op-Zoom.

Deze in het vorig nummer reeds ter sprake gebrachte stroop blijkt ten slotte niet eens op de kwakzalversmarkt nieuw te zijn. Onder verschillende benamingen komen praeparaten van gelijksoortige samenstelling reeds jaren in den handel voor.

Het onderzoek van de Fellows stroop leerde, dat alle in het prospectus opgegeven zelfstandigheden er in voorhanden zijn. Alleen blijkt nog, dat die ongelukkige dictionaire van mijnheer Groote, in de Kalverstraat te Amsterdam, die hem deed spreken van de *krankzinnige vrees voor strychnine* (NB. zoowat het zwaarste vergift, dat in de apotheken voorkomt) hem nu nu weer hypophosphiet van *mangan* heeft doen schrijven, hetgeen *magnesia* moet zijn. Nog bespottelijker is een andere fout. In de stroop komt kalk voor en *kalk* wordt in het Engelsch *lime* genoemd. Nu wordt met groote letters in de Nederlandsche advertentie verteld, dat de stroop zoo bijzonder geneeskrachtig is, o. a. omdat er *lijm* in voorkomt!

Het blijkt uit zulke domme en gemakkelijk te vermijden fouten trouwens opnieuw, hoe weinig de kwakzalvers en hunne depothouders er op rekenen, dat men hunne circulaire met eenige nauwkeurigheid zal lezen; — 't ware toch waarlijk geen moeite om dergelijke stukken, die bestemd zijn om bij duizenden verspreid te worden, van zulke bokken te zuiveren. Den zetttersjongen had men er mee kunnen belasten, al was deze ook niet in staat onzin te veranderen, als: »Hypophosphites van Strychnia en Quinine zijn bekend als de beduidendste en krachtigste van alle versterkende middelen, de eene bewegelijk, de andere plaatselijk; de eerste oefent eene kunstmatige werking uit op de onwillekeurige spierorganen, welke werking de tweede bevestigt en de combinatie der twee doet haar voortduren.»

Zoo iets staat in een zendbrief aan alle »geneeskundigen in Nederland en België», en de verspreider hoopt daardoor hen over te halen, zijn stroop voor te schrijven. Om het hun zoo gemakkelijk mogelijk te maken, voegt hij een klein stukje, van achteren gegomd papier aan zijn brief toe, met verzoek dit te plakken in het visiteboek; op dit papiertje is de samenstelling der stroop (foutief) afgedrukt, hare beweerde werking enz.

Zouden er waarlijk in Nederland nog geneeskundigen zijn, die zich op die wijze in de luren laten leggen en willen medehelpen om een Amerikaanschen zwendelaar met zijne helpers de beurs te spekken ten koste hunner landgenooten?

Of de bestanddeelen dezer stroop dan in geen geval nuttig kunnen zijn? Zeer zeker; voor eenige jaren zijn de hypophosphiet-zouten in de geneeskunde in gebruik genomen. Zooals met bijna alle nieuwe geneesmiddelen, beantwoordde de heilzame

werking bij *nauwkeurige* waarneming echter niet aan den roep, die van hen uitging. Zij blijven echter in den artsenschat bewaard en zijn bekend aan ieder geneesheer, die ze ongetwijfeld aan zijne patienten zal voorschrijven, als hij het gebruik nuttig acht en meent daartoe zonder schade te kunnen overgaan.

't Is dan echter zeker, dat de patient zijn geneesmiddel zal erlangen voor *een vierde* van den prijs, die hij er bij den depôthouder voor moet betalen, terwijl hij bovendien gewaarborgd is in de kwaliteit en kwantiteit niet bedrogen te zullen worden. Dit moet hij thans aannemen op goed geloof van den fabrikant en deze zelf levert de bewijzen, dat hij voor geen leugentje terugschrikt.

Een flesch van zijn stroop, berekend volgens 400 gram inhoud, bevat o. a. aan ijzer 200 milligr., chinine 300 milligr. en strychnine 30 milligr., cijfers die in geen opzicht den hoogen prijs van f 3.70 rechtvaardigen; toch zegt de fabrikant: „indien men deze Artsenij vergelijkt met „andere syropen van hypophosphites, of met geneesmiddelen die Quinine bevatten, zal men bevinden dat deze oneindig goedkooper is”, welnu de zeer geringe hoeveelheid chinine in *deze* stroop kost slechts enkele stuivers; de beweerde goedkoopheid is dus de eerste leugen.

In de volgende zinsnede der circulaire leest men: „hier heeft men dus een geneesmiddel goedkoop, aangenaam, krachtig, onschadelijk.”

De hoeveelheid strychnine, zooals wij zagen, is wel is waar gering, maar aangezien 't een der zwaarste *vergiften* is, kan ieder leek begrijpen, dat het eenigen tijd voortgezet gebruik, en juist daartoe spoort de fabrikant aan, zeer zeker noodlottige gevolgen *moet* hebben; de beweerde onschadelijkheid dus is de tweede leugen; — op de derde leugen wezen wij reeds in den aanhef van dit artikel. Gelijksoortige stroop komt gedurig op de kwakzalversmarkt en toch wordt beweerd, dat: „dit geneesmiddel geheel en al verschilt van alle dergelijken, vroeger in den handel gebracht.”

Koesteren wij de gegronde hoop, dat geen Nederlandsche geneesheeren zullen willen meehelpen tot het exploiteeren van dit product, de apothekers, die het niet beneden zich mochten achten als depôthouders te willen optreden, wijzen wij er op, dat de verkoop van dit middel aan particulieren hun niet geoorloofd is, tenzij aan bij hen bekende personen en op schriftelijke en onderteekende aanvraag, met opgave van het doel waartoe deze stroop, bevattende eene vergiftige zelfstandigheid, dienen moet, terwijl zij moet worden afgeleverd in een verzegeld voorwerp, waarop het woord VERGIF duidelijk staat uitgedrukt. — Het spreekt van zelf, dat de verkoop door niet-apothekers geheel en al door de wet verboden is.

Een boek gratis en toch veel te duur.

Sedert eenige weken vindt men in de dagbladen en zelfs in gewone provincie-blaadjes de volgende advertentie, met bijvoeging van een adres te Berlijn:

Boek over in de jeugd ontstane geheime Ziekten en hare Geneezing, zendt gratis de in het buitenland Geëxamineerde Arts Dr. Rumber, enz.

Deze advertenties zijn zoovele spieringen, uitgeworpen om schelvischen te vangen en men moet wel zeker overtuigd zijn, dat er in Nederland vele onnoozele schelvischen zijn, om aan het lokaas zooveel geld te durven besteden.

Wij hebben het aangeboden boekje laten komen en hopen dat niemand ons zal navolgen; — het is niet anders dan eene manier, die wij reeds zoo dikwijls in toepassing gebracht zagen, om klanten te lokken.

Op de eerste bladzijden heeft men enkele zeer onduidelijke en slechte afbeeldingen van de inwendige geslachtsorganen van den mensch met een korte beschrijving. Daarna worden op de gewone wijze de gevolgen van 't misbruik dier organen in de jeugd medegedeeld; met opzet sterk overdreven en in de vreeselijkste kleuren, om de lijdens zoo mogelijk wanhopend te maken. Dit geschiedt tot in 't belachelijke toe; minstens een *tachtigtal* van

de meest uiteenlopende en tegenstrijdige ziekte-aandoeningen worden als gevolgen genoemd, om deze optelling te eindigen met den uitroep: en behalve deze nog vele andere en zeer ernstige ongesteldheden. De volgende zin begint de schrijver dan zeer naif: Een en dezelfde persoon wordt natuurlijk niet gelijktijdig door al deze ziekten aangetast...

Eenige volgende bladzijden van 't boekje ijveren in de sterkste bewoordingen tegen de boekjes van »allerlei kwakzalvers», die slechts ten doel hebben de ongelukkige lijdens door verkeerde hulp en geldafpersing nog ongelukkiger te maken. Met evenveel geweld wordt daarop te velde getrokken tegen de z.g. geneesmiddelen voor geheime ziekten, welke in de advertenties door de dagbladen worden aangevonden en tegen z.g. natuur-geneeskundigen, chemische fabrieken, boekhandelaars enz. enz., die zich als speciaal-artsen hebben opgeworpen om de menschen geld af te zetten. Ten slotte wordt nog verteld, dat de bewering van onkundige krantenschrijvers en andere personen, als zou ieder goed geneesheer zulke ongesteldheden kunnen behandelen, onwaar is. Men moet, zooals de schrijver van 't boekje, jaren lang hebben gewerkt in 't binnen- en buitenland en de kostbaarste proeven genomen hebben, om er iets van te weten. Daarbij heeft hij zeer onbekende geneesmiddelen uit alle werldeelen meegebracht en is zoodoende in staat bijna met zekerheid altijd geneezing aan te brengen.

Waarlijk, indien wij bij onze kennismaking met de hedendaagsche kwakzalvers niet reeds lang alle verwondering hadden laten varen, zouden we nog een oogenblik verbaasd kunnen staan over zooveel onbeschaamdheid. Met welk soort van dokter men te doen heeft in dit boek blijkt reeds uit den omslag. In de boven afgedrukte aankondiging voor Nederland staat »in het buitenland geëxamineerde Arts», wonende te Berlijn. Men zou wanen dat de man dus in Duitschland was bevoegd verklaard, volstrekt niet; ook hier schrijft hij »geprüft im Auslande», en hij moet zoo schrijven om uit de handen der politie te blijven.

In Duitschland mag niemand den titel van Arts voeren, zonder wettig ^{vol}examen te hebben afgelegd; de beunhazen op 't gebied der geneeskunst hebben nu het middelje uitgevonden, zulk een bijvoegsel aan dien titel vast te knopen, waardoor zij de straf der wet kunnen ontduiken. Voor hen, die zien wil, wordt 't echter duidelijk, dat als zoo iemand overal „in 't buitenland geëxamineerd” is zijn titel en waardigheid blijkbaar uit de maan komen.

Dat deze Duitscher echter meer dan een valschen doctor is en niets dan een *onbeschaamde oplichter*, heeft hij ons zelf zwart op wit bewezen.

Syphilis is eene der vreeselijkste ziekten, waaraan het menschedom onderworpen is. Veelal is zij voor de aangetaste personen het gevolg van wangedrag en met vreeselijke hardnekkigheid zetelt zij in 't menschelijk organisme en richt hare verwoestingen aan in de verschillende deelen van 't lichaam. Is zij bij haar eerste optreden al niet zoo moeielijk te genezen, slechts eene *zeer nauwlettende en langdurige* behandeling is in staat haar kracht te breken, wanneer door verwaarloozing na haar eerste ontstaan de ziekte zich in het bloed heeft genesteld en van daaruit elk lichaamsdeel kan vergiften.

De aard en de kracht der ziekte leveren groot verschil op, naar gelang van de personen, die aangetast zijn, zoodat dien overeenkomstig ook de behandeling moet gewijzigd worden. De geneesmiddelen, die aangewend *moeten* worden, zijn eveneens verschillend en allen van hevige werking op het lichaam, bij voortgaand gebruik kunnen zij zelfs *hoogst gevaarlijk* worden.

Begrijpt nu niet iedereen, dat de geneesheer om zulk een hoogst ernstig lijden door zulke gevaarlijke medicijnen met vrucht te kunnen bestrijden, den patiënt zelf moet zien om den loop der ziekte en der behandeling te kunnen nagaan?

Wij hebben er reeds meermalen op gewezen, dat de kwakzalvers dit niet noodig achten, — daaronder neemt de schrijver van 't boekje een eerste plaats in.

Iemand die beweerde door deze ziekte te zijn aangetast en wel in de hoogste graad, schreef naar den Berlijnschen dokter.

Hij gaf een beschrijving van de verschillende zweren, die hij op sommige lichaamsdeelen had gehad of waaraan hij nog op 't oogenblik lijdende was; — hij vertelde van de knagende pijnen, vooral des nachts, van zijne machteloosheid enz., in 't kort hij beschreef de ziekte met zulk een nauwkeurigheid, dat het onmogelijk was voor een deskundige, die den brief las, ook maar een oogenblik te twijfelen aan den aard van het lijden en het hoogst ernstige van het geval, dat zich aanbood.

Ten slotte voegde de brieveschrijver er nog bij, dat hij reeds vele jaren door de ziekte was aangetast, doch er niets aan gedaan had, omdat hij een vijand was van medicijnen; nu echter kon hij toevallig een zeer voordeelig huwelijk sluiten en zou daarom graag *binnen veertien dagen*, geheel frisch en gezond en *totaal* genezen zijn; de dokter zou hem maar laten weten hoeveel geld hij daarvoor moest hebben.

Zooals wij verwachtten, kwam per omgaande reeds het antwoord. De dokter vertelde, dat daar 't op geen geld aankwam, zooals de schrijver had gezegd, hij in staat was in dat geval het allerbeste aan te wenden, waardoor hij de behandeling zou kunnen bespoedigen. Hij zou zich de grootste inspanning getroosten en twijfelde dan ook niet of de geneezing zou binnen den aangegeven termijn verkregen worden. De lijder werd verzocht eerst een honorarium te zenden van *honderd gulden*. Natuurlijk werd het geld in den zak gehouden.

Er werd echter een brief verzonden, waarin den z. g. dokter gevraagd werd, waaruit het kon blijken, dat zijne brochure niet een van de zwendelboekjes was, die hij zoo hoogelijk afkeurde en waarop het toch zoo precies geleek en dat hij zelf niet behoorde tot het groote leger der kwakzalvers, waartegen hij waarschuwde?

Als antwoord hierop stuurde hij een pakje brieven van lijdens, die te kennen gaven aanvankelijk niet zonder vermeend goed gevolg zijne medicijnen te hebben ingenomen. Dat hij zulke brieven kon toonen was niet vreemd; alleen verwonderde het ons, dat er zoo weinigen waren, anderhalf dozijn en gedagteekend van de jaren 1876 tot 1881 en daaronder nog sommigen van zeer twijfelachtigen oorsprong. Er was echter geen enkele bij van een patiënt, die in de verste verte geleek op dien, waarvoor thans raad werd gevraagd. 't Was ons echter niet te doen om hiervan zekerheid te hebben, maar om te weten hoe lang hij de hoop van geneezing zou blijven voorspiegelen. De tijd toch, binnen welke de patient beweerde geneezing volstrekt te behoeven was nu reeds tot *tien dagen* ingekrompen; en waarlijk de Berlijnsche speculant gaf den moed daarom nog niet verloren.

Hierdoor komt deze kwakzalver overeen met iemand, die verzekert een poeder te bezitten, waardoor een vijver binnen een paar weken met de prachtigste visschen bevolkt kan worden; of een mestspezie, waardoor een kale weide binnen enkele uren met malsch gras, of een dorre boom in den winter met frisch gebladerte zal worden bedekt. Wanneer ieder ook zonder profneming aanneemt, dat zoo iemand een bedrieger is, dan zal hij de zelfde titel moeten geven aan den man, die volhoudt de ziekte, die hem als een der bedenkelijkste vormen van Syphilis werd beschreven, in *tien* dagen te zullen genezen.

't Is duidelijk, dat het slechts te doen is om het geld, dat *vooraf* moet worden toegezonden, zooals herhaaldelijk bij de correspondentie werd verzekerd.

Iets nieuws in aantocht.

(Antirheumatische wijn van Dufloot.)

In het *Dagblad van Zuid-Holland* van 19 Juli j.l., leest men onder het Residentienieuws:

„In het hôtel *Maréchal de Turenne* is aangekomen docteur Tartenson, van de faculteit te Parijs. Vandaar schrijft men ons:

„De heer Tartenson is een specialiteit voor de geneezing van jicht en rhumatismus en heeft zich

„daarmede een grooten naam verworven, omdat hij de uitvinder is van een nieuwe behandeling, waarvan men wonderen verhaalt.

„ZEd. zal slechts eenige dagen te 's Gravenhage vertoeven. Wij raden hen aan, die met jicht of rhumatismus gekweld zijn, van het verblijf van dezen beroemden geneesheer te profiteren, en te trachten een consultatie te bekomen.”

Wij weten niet of evenals in 't buitenland voor dergelijke berichten onder Stadsnieuws of algemeene Nieuwstijdingen extra betaald wordt aan onze krantenuitgevers. Doch in allen gevalle is het vreemd, dat de redactie door plaatsing van zulk eene mededeeling onder hare gewone berichten medewerkt en als 't ware aanspoort tot overtreding eener Rijkswet, nl. die regelende de uitoefening der geneeskunst.

Kan men 't al aannemen van 't een of ander provincieblaadje, van de redactie van een voornaam dagblad mag men, zonder haar te beleedigen, niet veronderstellen, dat het haar onbekend zou wezen, dat uitoefening der geneeskundige practijk in Nederland, zoo maar niet geoorloofd is aan den eersten den besten, die zich onder den naam van docter daarvoor opwerpt.

Natuurlijk heeft de geneeskundige Inspecteur van Z. Holland dan ook onmiddellijk zijne maatregelen genomen om deze overtreding der wetten te voorkomen.

Trouwens de geheele zaak moet slechts dienen om te trachten een nieuwe kwakzalverij aan den man te brengen; de zich noemende Dr. TARTENSON heet de uitvinder te zijn van een nieuw en specifiek middel tegen alle soort van rheumatisme. De apotheker DURLOT te Parijs, die de zaak exploiteert en naar wien de wijn genoemd wordt, heeft reeds aan sommige apothekers in ons land circulaire in de Hollandsche taal met allerlei aanbevelingen toegezonden en op goed geluk het gewaagd, zonder zelfs eenige bestelling af te wachten, eenigen voorraad van zijn fabriekaat aan hun adres af te zenden, in de hoop dat hij gereede depôthouders onder hen zou aantreffen.

Ieder zij gewaarschuwd om de goederen niet in ontvangst te nemen. Het is eenvoudig een praeparat van *vinum scillae*. Het komt voor op de lijst van vergiften door de Regeering vastgesteld.

Gewone winkeliers mogen het dus nooit verkopen en ook de apothekers niet dan met inachtneming van de bepalingen omtrent het bewaren en den verkoop van vergiften vastgesteld.

In zijn brieven aan de depôthouders in spe zegt de Parijsche apotheker, dat hij voornemens is eerstdaags in Nederland op groote schaal te adverteren. Het publiek wete dus reeds bij voorbaat, waarmede het te doen heeft. De *vinum scillae* (wijn van Zee-ajuin) is een zeer bekend geneesmiddel, dat door alle geneesheeren van tijd tot tijd wordt voorgeschreven tegen rheumatische aandoeningen; wel is waar heeft het somwijlen goede diensten bewezen, maar nog vaker laat het in den steek, doch waarschijnlijk is er geen lijder aan eenigszins slepend rheumatisme of zijn gewone dokter heeft het hem eenigen tijd laten gebruiken.

Juist omdat het een vergift is, begrijpt ieder hoe gevaarlijk het is voor den leek om op eigen gezag tot het gebruik over te gaan en dat het bij dezen nieuwsten kwakzalver behalve een aanslag op de beurs wel degelijk een aanslag is op de gezondheid en het leven, is duidelijk als hij aan het hoofd zijner circulaire aan het publiek zegt: De Antirhumatische Wijn bevat geen vergift; men kan er dus met alle gerustheid (de cursievering is van hem) dagelijks gebruik van maken.

Die circulaire is ook overigens vol van de gewone leugens, onjuistheden en slechte vertalingen der kwakzalvers. De wijn heet *het eenig werkelijke doeltreffende middel* en in de gebruiksaanwijzing wordt gezegd, *de wijn wordt zuiver genomen per dosis Bordeauxglas in het midden van elk der twee voornaamste maaltijden* en om de zaak toch vooral duidelijk te maken, alsof het in de hoogste mate van invloed was in gezelschap van welke spijs de wijn de maag bereikt, wordt er nog aan toegevoegd, *d. w. z. onmiddellijk na het gebraden vleesch of, bij gebreke hiervan, na de spijs die dat vleesch*

vervangt, terwijl ten slotte dan nog verzekerd wordt dat het is van het hoogste belang de bedoelde raadgeving puntelijk te volgen.

Oude wetsbepalingen tegen kwakzalverij.

Zoolang het menschdom heeft bestaan en zal bestaan, bestaat er ook leugen en bedrog. Geen wonder dan ook dat we reeds in vroeger eeuwen de kwakzalverij in verschillende gedaanten zien optreden. — Dat men reeds voor meer dan 2 eeuwen het groote nadeel van dergelijke praktijken inzag, blijkt voldoende uit de strafbepalingen zoowel hier als elders in den loop der tijden daartegen in het leven geroepen. Zoo vinden wij in de „keure en Ordonnantie op het apothekersgilde” te Rotterdam van 6 Jan. 1649, o. a. de volgende bepalingen.

„Niemand, geen lid van het gilde zijnde, mag medicamenten verkoopen, behalve drogisten, die echter geen doctorale ordonnantiën mogen gereed maken, op boete van 6 Carolusgulden ten profijte van het gilde, zoo menigmaal hij of zij daarop bevonden zullen worden.”

„Een apotheker mag niet zieken bezoeken of zonder voorschriften van den doctor medicamenten afleveren, tenzij bij den naam in de apotheek gevraagd, op boete van 6 gulden.”

„Hij mog ook geen fontenels, pleisters, pappen enz. toedienen op boete van 6 gulden ten profijte van het chirurgijngilde.”

„Apothekers kunnen chirurgijns tot 6 gulden voor het apothekersgilde bekeuren als zij buiten art. 25 van hun gilde gaan, dat alleen toelaat te gebruiken en patienten te administreeën alle wondedranken, julapiën, purgatiën en decocta contra morb. gall. en andere uitwendige geneesmiddelen.”

Uit de notulenboeken van het gilde blijkt dat meermalen apothekers wegens praktiseeren werden veroordeeld.

Dat, niettegenstaande deze nadrukkelijke bepalingen toch ongeoorloofde handelingen, vooral van de zijde der geneeskundigen plaats hadden, blijkt uit een extract uit de resolutiën van de weth. en burgemeesteren, dd. 26 Oktober, 1706, luidende:

„Rekest van het apothekersgilde, dat geen doctoren in het ambt van apotheker en geen apothekers in het ambt van doctoren mogen treden en andere misslagen geremedieerd worden. Gesteld in handen van burgem. en schepenen om advies.”

Van het advies en antwoord op dit rekest is in het Rotterdamsch archief echter niets te vinden.

Den 31^{en} December 1707 werd een nieuwe keur uitgevaardigd, waarin wij onder meer nieuwe bepalingen de volgende vinden:

„De apotheker mag geen renumeratiën, giften of aandeel in winst geven aan med. doctoren of aan iemand van harentwege, direct of indirect op boete van 25 gulden.”

Art. 8 van genoemde keur luidt aldus:

„Doctoren of de medicijnen uitoefenenden mogen geen geneesmiddelen leveren of gereed maken (ook niet onder pretext van eenige arcana of geheime middelen uitgevonden te hebben, waarvan hij het voorschrift niet gaarne wil openbaren) maar zijn gehouden hunne ordonnantiën bij een publiek apotheker, alhier geädmitteerd te doen gereed maken, op boeten van 15 gulden, 30 gulden voor de tweede maal enz.”

Omstreeks dezen tijd schijnt de handel in geheimmiddelen een hooge vlucht genomen te hebben, zoodat men het noodig vond haar te beteugelen.

De volgende belangrijke, strenge bepaling vinden wij in de extracten uit de resolutiën van de Weth. en Burgemeesteren.

„18 Febr. 1708. Ieder medicinae doctor diene eed heeft afgelegd en zegt eenige geheime remediën of arcana geleerd of uitgevonden te hebben, zal vermogen aan heeren van de Weth. op te geven of dezelve zijn eenige poeders, pillen, tincturen, extracten of iets anders, en voor wat kwalen zij dienen, en op den genoemden door hem gepresterden eed affirmeerende, dat de ingredienten of compositiën van zijn geheime remediën of arcana zijns wetens in Holland bij hem alleen bekend zijn, alzoo geprepareerd en gebruikt worden. En dat hij dezelve ter goeder trouw en inderdaad houdt voor

arcana, zonder eenige ordinaire medicamenten te deguiseeren, om dezelve voor arcana te doen passeeren, zal alsdan zoodanige geheime remediën of arcana geprepareerd mogen brengen op de winkel of winkels van een of meer apothekers, mits van dezelve daarvoor betaald wordende naar reden en daarmee voor zoover van den voornoemden door hem gedanen eed gedispenseert.

„Dat mede de apothekers gehouden zullen zijn ter requisitie van de medicinae doctoren zelfs desnoods onder eede te beloven, dat zij de geheime remediën of arcana haar in voege voorzegt ter hand gesteld, niet zullen geven of doen geven aan iemand, wie het ook zij, als op het voorschrift en ordonnantie van den med. doctor, die hem dezelve terhand gesteld heeft en zelfs die aan geen ander med. docter te zullen laten zien, alles directelijk of indirectelijk.”

Den 23^{en} Februari werd vastgesteld een nieuwen: „Eed bij de apothecarissen af te leggen”, waarin deze bepaling mede was opgenomen.

Bovengenoemd art. 8 scheen in haar volle strengheid reeds dadelijk bij de invoering der keur heeren doctoren niet te behagen. Althans een extract uit de resolutiën meldt:

„21 Febr. 1708. Op rekest van med. doct. is besloten dat onder de probotie van art. 8 van de keure en ordonnantie op het apothekersgilde, niet begrepen zijn de medicamenten, dewelke de med. doctores tot dienst van haren personen en familie haar domestiquen binnenshuis komen te gebruiken en appliceeren.

„Dat mede de medic. doct. hare medicamenten zullen mogen geven aan alle arme en behoeftige personen, doch alleenlijk voor aalmoes en om Godswil, zonder daarvoor iets te mogen profiteeren of genieten directelijk of indirectelijk, alsmede dat dezelve bij nacht en ontijde opgeklopt wordende om een schielijk overval van flauwte, zware pijnen, bloedstoringen of diergelijke andere toevallen en verzocht zijnde iets tot verlichting mede te nemen, 't zelve voor de eerste maal zullen mogen doen. En dat de med. doct. desnoods voor zooverre gedispenseert worden van den gedanen eed.”

Reeds den 24^{en} April 1717 verscheen weer een nieuwe keur, waarin o. a. bepaald werd dat drogisten „niet bereide medicamenten” mochten verkoopen, terwijl daaronder niet te verstaan was „het enkel ondermengen van simpele”, terwijl mede was vastgesteld dat de eed voor burgemeesteren af te leggen, en behelzende de verklaring het beroep goed te zullen uitoefenen en geen contract met doctoren te zullen aangaan, jaarlijks moest worden herhaald.

De kwakzalverij scheen in dien tijd van alle kanten het hoofd op te steken, althans het leveren van medicamenten door doctoren, dat was „ingekropen” werd nadrukkelijk verboden, terwijl de volgende nieuwe bepalingen in deze keur voorkwamen:

„Geene kwakzalvers of diergelijke soort menschen mogen eenige medicamenten, 't zij composita, 't zij simpele, dienende om inwendig gebruikt te worden, verkoopen, ook geen gedrukte briefjes omdragen, omstrooien, of eenig teeken voor hare logementen hangen, zonder speciale permissie van burgemeesteren, op boete van 25 gulden.” Daartoe permissie bekomen hebbende, moesten zij ten behoeve van het gilde betalen wat door burgem. werd bepaald of met het gilde geaccordeerd (Dit gebeurde werkelijk meermalen. Uit oude aantekeningen blijkt dat dit recht soms voor 6 of 10 gulden 's jaars werd verleend). Vreemde kwakzalvers werden gerefeerd naar wat ten hare opzichte bij de ordonnantie op de chirurgie was geordonneerd. Eindelijk was nog bepaald dat niemand met medicamenten (compos. of simpl.) mocht omloopen of aan de huizen te koop presenteeren op boete van 6 gulden en verbeurd verklaring van de waren.

Al moge de opvatting met de onze in de tegenwoordige omstandigheden niet geheel strooken, uit een en ander blijkt ten duidelijkste dat de wil om tegen dergelijke kwade praktijken ernstig te ageeren, bij de heeren van de wet uit dien tijd meer op den voorgrond stond dan bij onze tegenwoordige wetgevers. Wie zou thans het venten van geheimmiddelen, door het rondstrooien van brochures

of het adverteeren in de dagbladen willen beperken? Waarlijk in dit opzicht schijnt de nieuwere tijd geen vooruitgang gebracht te hebben.

In het „reglement van geneeskundig toezicht voor de stad Rotterdam” van 7 Nov. 1820, vindt men nog de volgende artikelen:

„Niemand, tenzij apotheker en toegelaten, mag medicamenten verkoopen, bereiden, doen bereiden, enz. op boete van 25—100 gulden; de tweede keer dubbel, de derde keer gevangenisstraf van 2 weken — 6 maanden en verbeurtenverklaring van de waren.”

„Er mag geen overeenkomst, hoe ook genaamd, worden aangegaan tusschen med. doctoren, heelen en vroedmeesters met apothekers, op boete bij de wet van 1818 bepaald.”

„De zoogenaamde Hallische apothekers, of kasseloopers, schoon elders patent verkregen hebbende, welke, onder voorgeven van fijne oliën te koop aan te bieden, onderscheiden vakken der geneeskunst trachten uit te oefenen, zullen, daarvan schuldig bevonden als *onbevoegden* gestraft worden, en andermaal achterhaald wordende, met eene boete van 100 gulden en daarenboven met gevangenisstraf van 2 weken tot 6 maanden gestraft worden. Dezelfde straffen worden bepaald voor alle horoscopotrekkers, kwakzalvers en piskijkers, niettegenstaande zij burgers dezer stad mochten zijn.”

„De med. doctoren zullen hunne voorschriften duidelijk met inkt aan de huizen hunner lijderen schrijven en afgeven, zonder zich daar verder mede te bemoeien.”

„Een heelmeeester zal, noch openlijk, noch in het geheim, geneesmiddelen voor inwendig gebruik strekkende, mogen verkoopen, op boete van 25 gulden, de tweede maal 50 gulden, de derde maal intrekking van zijn patent voor een, naar de omstandigheden door den rechter te bepalen tijd, van niet korter dan 6 weken en niet langer dan een jaar.

„De heelmeeesters zijn verplicht alle uitwendige middelen, welke eene pharmaceutische bereiding vorderen, aan het huis der lijderen, met inkt duidelijk voor te schrijven, om naar welgevallen *derzelven*, door een apotheker te worden gereed gemaakt op eene boete van 25 gulden.”

Het ware te wenschen dat de beide laatste bepalingen, en vooral die op de heelmeeesters, te Rotterdam nog van kracht waren, zeker zou het sommige personen dan niet zoo gemakkelijk vallen bij voortdurend hun ongeoorloofde handelingen te blijven voortzetten.

In het algemeen is er in die oude bepalingen veel goeds te vinden.

Dat ook eindelijk onze tegenwoordige regeeringsmannen eens wakker werden, en, beseffende dat liberaliteit in dit opzicht ongeoorloofd, ja *slecht* is, door strenge wetsbepalingen en nauwgezette toepassing daarvan, het steeds in omvang toenemende kwaad althans *trachten* te beteugelen!

Rotterdam, 10 Aug. '81 J. DE GROOT.
apotheker.

Kleine Mededeelingen.

EEN MEDEDINGER VAN THEOPHILE.

CHARLES THEOPHILE MAGNERAT, zooals de ware naam van dezen ex-steendrukker luidt, die zich thans „haarkundige” noemt, heeft verscheidene collega's. Als een der zondelingsten is onlangs BEREND ENEMA HARTZEMA te Amsterdam opgetreden, die met nog meer moeite dan THEOPHILE zich den schijn van een wetenschappelijk man geeft, en ook daarin met den kwakzalver van het Frederiksplein meedoet, dat hij slechts een stuk van zijn naam voor het bedriegelijke ambacht gebruikt. Want hij noemt zich in zijn advertentie enz. slechts HARTZEMA, terwijl hij bij andere gelegenheden zich ENEMA laat noemen. 't Is een gelukkig verschijnsel, dat beide daardoor blijk geven, nog eenig schaamtegevoel te bezitten.

Deze Hartzema, een mislukt apothekersbediende, heeft voor zich den titel uitgevonden: *Adj.-Apotheker en Technicus, Fabrikant van Chemische en Pharmaceutische Preparaten* en geeft zijn middel den naam *Lotion Antigymnocéphale*, dat men door *wassching tegen kaalkoppigheid* zou kunnen vertalen. Hij weet in sommige bladen (b. v. in de *Prov. Gron.*) nu en dan een ingezonden artikel te plaatsen, waarin geen sprake is van een middel tegen kaalkoppigheid, maar dat er eenigszins als een wetenschappelijke beschrijving van de kwaal uitziet, terwijl aan het slot gezegd wordt, dat nadere inlichtingen bereidwillig zullen worden gegeven. — Iemand die deze nadere inlichtingen vroeg, kreeg tot antwoord een aanbeveling van de *Lotion Gymnocéphale* en de mededeeling dat één flacon daarvan voor f 3.65 was te verkrijgen.

Wat deze zaak nog aardiger maakt is, dat Hartzema ook

tevreden is als men wacht met betalen „totdat de haargroei weder even overvloedig is als vroeger”. Dat is dus toch een bewijs, dat het werkelijk een deugdelijk middel is, zal menigeen uitroepen! Hooft echter wat alsdan de voorwaarden zijn: men moet dan behalve de verbruikte flacons een ronde som van f 100 betalen; de herstelling door een paar bevoegde deskundigen doen constateren en een paar verklaringen van gegoede en respectabele ingezetenen zijner woonplaats aangaande soliditeit enz. bijvoegen als borgstelling. Als daaraan zooveel drukte verbonden is, denkt de „lijder”, dan betaal ik liever dadelijk een paar flacons . . . en Berend Enema Hartzema heeft zijn slimheid beloofd, terwijl de kaalhoofdige een pruik mag koopen.

SCHOONHEIDSMIDDELEN.

De toilettafel van menige dame biedt een zonderlinge vertooning aan van fraaie fleschjes met mooie etiketten maar met een minder te prijzen inhoud. In de laatste vergadering van den geneeskundigen Raad van Utrecht en Gelderland zijn mededeelingen gedaan over de samenstelling van eenige dier schoonheidsmiddelen of cosmetica en ook in het Pharmaceutisch weekblad is onlangs weder van een paar de samenstelling bekend gemaakt. Zie hier:

1. *Hygiène Fraicheur de la Tête* een aromatische vloeistof met een uiterst geringe hoeveelheid ijzerchloride.

2. *Eau des Fées* een oplossing van onderzwaveligzuur lood en onderzwaveligzuur natrium.

3. *Eau tonique parachute des cheveux* een vette olie met aftreksel van kliswortel.

4. *Poudre de riz* zetmeel met poeder van violenwortel.

5. *Haarwassing* een oplossing van azijnzuur lood met glycerine en poeder van zwavel.

6. *Eau athénienne* brandewijn een weinig geparfumeerd.

7. *Eau brésilienne* een geparfumeerde oplossing in water van azijnzuur lood, onderzwaveligzuur natrium, met wat glycerine.

Ofschoon sommige dezer middelen, hoewel ze niet veel uitwerking hebben, geen ander nadeel doen dan dat een schat van geld er aan verspeld wordt, zijn anderen bij voortdurend gebruik hoogst nadeelig. Dit is met drie van bovenstaanden het geval namelijk no's 2, 5 en 7 die lood bevatten.

Herhaalde Waarschuwingen.

IJzer van Bravais. Wie wil zien welke grove leugens de hedendaagsche kwakzalvers laten drukken, leze de veelvuldige, dikwijls afwisselende, veelal lange en zeer bedriegelijk gestelde advertentie's van dit middel. Zie hier enkele zinsneden uit een der reclames:

»Het koortsachtige leven en het zuken doen, het lange waken, uitspattingen van allerlei aard of overmaat van verdriet alles werkt mede om het ongelukkige menschelijke mechanisme des te spoediger te ontstemmen. Langzaam maar zeker komt het tot een Algemeene Bloedarmoede.

»Gelukkig evenwel dat het middel naast de kwaal ligt.
»Als de Koepokinenting een vereischte is om te vrijwaren voor pokken, is het IJzer Bravais als aangewezen om onmiddellijk de hardnekkigste bloedarmoede te doen verdwijnen.”

In een ander luidt het:

»Men moet dus ijzer innemen, veel en dagelijks om met vrucht een tegenwicht te geven en op krachtige wijze deze algemeene verzwakking te bestrijden; maar er bestaat een groot verschil tusschen ijzer en ijzer, en een slecht ijzerhoudend middel kan evenveel kwaad doen als een goed kan baten. Men aarzele daarom niet, om het IJzer Bravais te nemen, dat eigenlijk gezegd het eenige ijzerhoudende middel is, hetwelk zich geheel vereenigt met het maagzuur en bijgevolg zich het best leent tot de herstelling der roode bolletjes.”

Alles wat hier van dit middel gezegd wordt is eenvoudig klinkklare leugen. *IJzer van Bravais* is het zelfde als het artikel in de apotheken en bij geneeskundigen bekend onder den naam *Gedialiseerd ijzer*. Voor 25 jaar was het een nieuw preparaat en dacht men er een ijzermiddel in gevonden te hebben, beter dan de toen bekende. Doch het bleek niet aan die verwachting te voldoen en de meeste geneeskundigen onthielden zich daarom van 't gebruik, daar hun genoeg andere dergelijk werkend stoffen ten dienste stonden. Sedert hebben de kwakzalvers de stof opgeraapt en de meest uitgestrekte reclame heeft er een soort van vermaardheid aangegeven, die echter niets dan een treurige beruchtheid is.

Advertentiën.

Bij W. C. VAN HEUSDEN te 's Bosch, verscheen:

ERISMANN, **gezondheidsleer** f 2.40.

Dr. T. C. WINKLER, **moeder en kind** f 1.50.

Dr. T. C. WINKLER, **dokter en patient** f 1.75.

Voor de kennis van ons leven en ons lichaam, zijn geen werkjes meer geschikt en duidelijker dan deze.

KEMINK EN ZOON te Utrecht, hebben uitgegeven:

F. ARLT, de zorg voor de **oogen** en de keuze van brillen voor een ieder bevattelijk voorgesteld. Uit het Hoogduitsch, met een naschrift van **Prof. H. Snellen**. In geheel linnen band (2.50) tijd. verm. prijs f 1.50

C. J. v. D. BURCHT VAN LICHTENBERGH, de **gezondheidsleer** en hare toepassing op het dagelijksch leven (0.90) tijd. verm. prijs f 0.50.

Als ijzermiddel is het ijzer van Bravais niet beter dan de meeste andere ijzerpreparaten; waarschijnlijk veel slechter. Wat van de vereeniging met het maagzuur gezegd wordt is geheel onwaar. Integendeel, ofschoon een vloeistof gaat het ijzer uit dit middel uiterst gemakkelijk in vasten toestand over. Een ieder kan dit beproeven; men voege er slechts het een of ander zuur bij, of wat gewoon keukenzout en alles wordt een vaste roode stof, die in het maagsap zeer moeielijk weer oplost.

Overigens verwachte men ook van de andere ijzermiddelen niet wat er van wordt rondgebazuind. Een zeer geringe hoeveelheid van de een of andere ijzerverbinding kan somtijds nut doen. Het gebruik van een groote hoeveelheid kan nooit nuttig zijn en zal dikwijls nadeelig werken.

Boonekamp of maagbitter. Dit is een van de vele mengsels die als bitter of likeur en tevens als een uitstekend geneesmiddel worden aanbevolen, om de gebruikers van een borreltje tot de verontschuldiging in de gelegenheid te stellen dat ze het voor hun gezondheid nemen. Van deze boonekamp heet het in de advertentie's dat zij is „onontbeerlijk in iedere huishouding en uitmuntend tegen *zeeziekte, cholera, koorts, weinig eetlust, maagkwalen, zoowel oogenblikkelijk als verouderde, en alle ziekten die door slechte spijsvertering voortkomen.*”

Als men zich — en dit zal men zeker — in de verwachting op de genezende werking tegen dit alles bedrogen vindt, ligt de oorzaak zeker niet in het te geringe aantal drogerijen dat bij de bereiding gebruikt wordt, tenminste volgens HAGER bestaat dit bitter uit Pomeranzenschillen en -vruchten, Gentiaanwortel, Cascarille-bast, Curcuma, Kaneel, Kruidnagelen en Rhabarber, die met water en spiritus uitgetrokken worden, terwijl er daarna wat suiker en een weinig steranijsolie wordt bijgevoegd.

Tandpoeder van J. G. Popp bestaat volgens HILDWEIN uit 20 deelen poeder van violenwortel, 10 deelen gebrande hertschoorn en 1 deel Florentijnsche lak. Een doosje met 30 gram kost 80 cent en zou in de apotheek gemakkelijk voor de helft van den prijs te krijgen zijn.

Tegenwoordig zijn alle wetenschappelijke tandartsen het er over eens, dat over 't algemeen al die tandmiddeltjes uit de kranten onnoedig of schadelijk zijn. Het best is, zegt de heer SCHOONDERMARK, docent in de tandheelkunde te Leiden, het heele rommelzoodje in de goot te werpen. Nauwkeurige proeven hebben bevestigd, dat het middel van POPP, en de meeste anderen, door aanhoudend daarmede te poetsen het glazuur der tanden afslijpen.

Het beste tandpoeder is waarschijnlijk fijn poeder van houtskool of van gebrande oesterschelpen, dat in iedere apotheek te verkrijgen is; en het beste voorbehoedmiddel: zindelijkheid, het vermijden van te heete of te koude spijzen en dranken en van te harde tandenstokers.

Indiaansche cigarettten van Grimault volgens de aankondiging bestaande uit Cannabis Indica en met den gewonen bluf geadverteerd. Het heet in de advertentie's: »Dit geneesmiddel wordt door de meeste Fransche en buitenlandsche geneesheeren aanbevolen als een uitstekend middel tegen de verschillende aandoeningen der ademhalingsorganen. Het is voldoende den rook der cigaren in te ademen, om de hevigste aanvallen van asthma en hoest te doen bedaren. Ook is de inademing zeer aan te bevelen tegen heesheid, neuralgïen in het aangezicht en beginselen van longteuring.”

Een voor korten tijd ingesteld onderzoek van Dr. BRAUN heeft geleerd dat er slechts zeer weinig Cannabis Indica in de sigaren voorkomt en ze bijna uitsluitend bestaan uit bladeren van *Belladonna*. Beide zeer gevaarlijke stoffen, waarvan onder toezicht van geneeskundigen dikwijls gebruik is gemaakt om asthmatische aanvallen te bestrijden, doch die soms meer nadeel voor de maag dan voordeel voor de aamborstigheid te weeg brengen.

De Vergiftiging door Tabak,

naar het Hoogduitsch van

Dr. DORNBLÜTH

DOOR

Ph. L. KOOPERBERG,

Arts te Oosterhout.

Prijs 60 Cent.

Uitgave van P. B. NIEUWENHUIS, te Breda.

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteurs. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan tot 31 Dec.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteurs:

Dr. VITUS BRUINSMA,
leeraar aan het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,
practiseerend geneesheer te Steenberg.

Uitgever:

H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel plaatsing 4/3 maal.

Berichten.

In de dagbladen vinden we tegenwoordig vele advertenties in den trant van de volgende, die we als voorbeeld overnemen:

De ondergeteekende als gemachtigde van den Heer RICHARD BRANDT, Apotheker te Schaffhausen, maakt bekend ingevolge het voorgeschrevene in Artikel 2 der Wet 25 Mei 1880, Staatsblad no. 85, houdende bepaling op de handels- en fabrieksmerken, dat door hem ter griffie van de Arrondissements-rechtbank te Amsterdam, op Maandag 19 September l.l., is gedeponeerd een Fabrieksmerk, bestaande uit eene Etiket, ter grootte van een Nederlandschen gulden, en bevattende een wit kruis midden op een rooden grond met twee randschriften in gedrukte zwarte letters. Op den buitenrand staat „Zwitsersehe Pillen van den Apotheker Richard Brandt“. Op den binnenrand gedeeltelijk door den onder- en bovenrand van het witte kruis staat „De handteekening is bij de Rechtbank gedeponeerd“, terwijl midden door het witte kruis staat de handteekening van den fabrikant.

Dienende dit Etiket om te worden geplakt op de doosjes of wel flacons bevattende de pillen door den Heer RICHARD BRANDT gefabriceerd en in den handel gebracht onder den naam van Zwitsersehe Pillen.

De wederlegging van boven omschreven Fabrieksmerk ter Griffie voornoemd, is geschied, ten einde zich, ingevolge de bepalingen der wet van 25 Mei 1880, het recht te verzekeren tot uitsluitend gebruik en tevens tot wering van namaak, op straffe als bij gemelde wet bepaald.

Mr. M. HAANTJES,
Advocaat en Procureur.

Hoe officieel niet waar? Eerstdaags kunnen we nu de aanbevelingen van deze pillen vermeerderd zien met het toevoegsel: *Fabrieksmerk wettig gedeponeerd bij de rechtbank te Amsterdam*, misschien met de vermelding er bij door den WelEd. Gestr. Heer Mr. M. Haantjes, advocaat en procureur te Amsterdam. Want om zoo eenige groote woorden en namen bij hunne advertenties te gebruiken, daarvoor doen kwakzalvers zooals deze Richard Brandt de moeite om het merk te deponeren. Wij herinneren het publiek, dat dit niets, letterlijk niets te maken heeft met den aard van de pillen zelf. Men zou het fabrieksmerk van „rattenkruid om menschen te vergiften“ op dezelfde wijs gedeponeerd kunnen krijgen.

Ook dient dit deponeren zoo het heet tot »wering van namaak“ van het merk der pillen. Nu, van namaak weet de fabrikant mee te praten, want zijn pillen zijn zelf namaak van *Holloway-pillen*, van *Urbanus pillen*, van *Stijm en maagpillen* en van de andere purgeerpillen die in den handel zijn; *aloë*, *aloë* en nog eens *aloë* is het hoofdbestanddeel van allen.

Onder de medegedeelde advertentie vinden wij de volgende, die eveneens een officieel tintje heeft:

Naar aanleiding van bovenstaande advertentie, geeft de ondergeteekende, Apotheker alhier, kennis, dat hij tot eenig Agent voor Nederland is aangesteld voor den verkoop der *Zwitsersehe Pillen*.

Rotterdam, 24 September 1881.

F. E. VAN SANTEN KOLFF.

Zoo vindt elk kwakzalver zijn handlangers. Het mankeert er nog maar aan, dat deze heer, helaas een apotheker, verklaart dat hij de eer geniet tot eenig agent te zijn aangesteld. Had de Heer van Santen Kolff de geheele waarheid willen zeggen, dan had zijn bericht aldus moeten luiden: „Naar aanleiding van bovenstaande advertentie, bericht de ondergeteekende dat hij, hoe- wel de op zich zelf eervolle betrekking van apotheker bekleedende, het geldelijk voordeel niet heeft willen missen dat in den verkoop van die pillen is gelegen en dat hij er daarom geen bezwaar in ziet den Zwit-

serschen kwakzalver in zijn bedrijf te helpen, om zoo ook de Nederlanders te doen bijdragen tot het vul- len van zijn beurs en ook hunne ingewanden naar be- hooren aan *aloë* te gewennen en voor goed te beder- ven.“ — Maar als de kwakzalvers zoo waarheidlie- vend in hunne aankondigingen werden, dan waren zij geen kwakzalvers meer.

—
»Niet door het lezen van Advertentiën kan de zieke een juist oordeel daarover vellen, of dit of dat van de veelvuldige in de bladen aangeprezen geneesmiddelen voor zijn toestand goed is, of dat hij soms zijn geld te vergeefs er voor uitgeeft. Geen lijder moet derhalve tegen de moeite opzien, om van Richter's Boekhandel te Rotterdam de brochure »Grauis Uittreksel“ te ont- bieden, want in dit boekje worden de meest beproefde geneeskundig aanbevolen geneesmiddelen uitvoerig en zakelijk besproken, zoodat elke zieke op zijn gemak onderzoeken en 't beste voor zich kiezen kan. De toe- zending der brochure heeft gratis en franco plaats; de besteller heeft dus geen andere kosten te maken dan 3 cents voor zijn briefkaart.“

Deze advertentie, die al sinds lang in vele nieuws- bladen voorkomt, toont zeker zoo duidelijk mogelijk hoe de kwakzalvers niet tegen het grofste bedrog op- zien, als hun doel — geldslaan — er maar door bevorderd wordt. Zou men niet zeggen dat hier een menschlievende poging wordt aangewend om het pub- liek voor te lichten, ongeveer op de wijs waarop wij het door dit maandblad trachten te doen? En toch is het slechts een manier om de aanbevelingen van de middeljes van F. A. Richter in vele handen te bren- gen. Wie een briefkaart aan het opgegeven adres schrijft, krijgt niets anders dan een boekje dat als een groote advertentie is te beschouwen van F. A. Rich- ter's kwakzalversmiddeljes, ook verkocht als Airy's natuurgeneesmiddelen; wie die middeljes zelf wil hebben, moet natuurlijk veel geld betalen. — Er wordt in deze advertentie gesproken van Richters boekhandel te Rotterdam. Wie lust heeft ga dezen „boekhandel“ eens zien; 't is een handel van één boek, van Rich- ter's zwendelboek, en overigens een pakhuis van kisten en fleschjes, die bij honderden aan onze gewillige Nederlanders voor grof geld worden verkocht. — Wil men bedrogen zijn?

—
In vele nieuwsbladen leest men het bericht dat »te Zwolle den 26 Sept. gevankelijk is binnengebracht zekere H. S. S., commies bij 's rijks belastingen, thans wonende te Hilversum, vroeger te Putten, verdacht van een schandelijke oplichting. In het jaar 1880 en het begin van dit jaar had beklagde toch, door te zeggen dat hij met een geneesheer uit Brussel in correspondentie stond, het vertrouwen gewonnen van een paar land- bouwers, bij wie een der huisgenooten ongesteld was. Hij vroeg van hen een fleschje urine om op te zenden naar Brussel en gaf hen later waardeloos poeder en drankjes, die natuurlijk door hem zelf gefabriceerd waren. Het spreekt van zelf, dat hij dit alles niet gratis deed, doch zich goed liet betalen, zoodat hij dan ook van een der landbouwers pl. m. f 400 en van een ander pl. m. f 180 heeft ontvangen. Deze zaak zal voor de correctioneële kamer der rechtbank te Zwolle behandeld worden.“

Dit is dus kwakzalverij met kwakzalverij, bedrog in de tweede macht. Was niet het geloof algemeen dat lijders door een onzichtbaren docter op een afstand kunnen genezen worden, dan zou zulk bedrog niet kunnen voorkomen. De mededeeling dat de poeders

en drankjes »natuurlijk door hem zelf gefabriceerd waren“ is curieus. Alsof de honderde kwakzalvers die in onze kranten adverteeren, niet even goed hun poe- ders en drankjes »zelf fabriceren“ en evenmin als deze commies verstand van geneeskunst hebben. Trouwens de man hal er maar voor uit moeten komen dat hij ze zelf maakte, met veel bluf van een belangrijke ont- dekking moeten spreken die hij gedaan had, en het geld van zijn eerste patienten aan advertenties beste- den. Dan had hij niet »een paar landbouwers“ maar honderde armen en rijken in stad en dorp kunnen bedriegen en had hij kans gehad om rijk te worden en toch uit de handen der politie te blijven. Zoo gaat het in onzen tijd.

—
Sinds eenige weken vindt men in vele couranten een advertentie met het opschrift *Bijna cadeau en bijna weggegeven*, waarin een Britannia-zilver servies van 44 stuks wordt aangeboden voor slechts tien gulden. Deze waren heeten afkomstig van een failliete groote brit- tania-zilverfabriek, die voor 75 percent onder taxatie moet opruimen. De heeren Blau en Kann te Weenen exploiteeren dit zaakje, dat voor een goed lezer wel dade- lijk als bedrog is te herkennen. In de *Arnhemse courant* van 14 Sept. j.l. wordt hierover het volgende gezegd:
»Men zendt ons eene advertentie, waarin een tafel- servies van Britannia-zilver voor f 10 wordt aange- boden.“

»Wij zijn in de gelegenheid geweest zulk een servies »te zien en meenen op dien grond de aankondiging »niet te moeten plaatsen.

»Het *Bijna voor niets*, dat er boven staat, is, naar »ons oordeel, niet zoozeer toepasselijk op het bedrag »der som waarvoor dit servies verkrijgbaar is, dan wel »op het servies zelf.

»Eene redactie kan natuurlijk niet instaan voor al »hetgeen in haar blad wordt aangeboden, maar als zij »uit de ervaring harer naaste omgeving de geringe »waarde eener bepaalde aanbieding kent, mag zij niet »medewerken om het debiet er van te bevorderen.“

Bravo *Arnhemse*! Een redactie kan niet alle bedrog door haar blad voorkomen, maar met wat goeden wil toch zeer veel. Ga zoo voort en beproef ook eens enkele van de advertenties waardoor de menschen niet alleen in hun beurs, zooals door de bedoelde, maar ook in hun gezondheid en levensgeluk benadeeld wor- den, de deur te wijzen. — In onze twee werkjes over kwakzalverij en in de thans verschenen 10 nummers van het maandblad vindt gij voorlichting genoeg om de meest bedriegelijke advertenties te herkennen. Over- rigens staan wij u en alle bladen, die dit verlangen, gaarne ten dienste om de inlichtingen te geven die zij wenschen.

—
In het *Pharmaceutisch Weekblad* van 2 dezer schrijft de redacteur, de heer R. J. ORWIJNDA, apotheker: „De collega's zullen even als ik de circulaire omtrent de hypophosphiteu van James J. Fellows ontvangen heb- ben, waaruit weder zoo duidelijk de bedoeling der exploitatie, geldmakerij ten koste der lichtgelovigheid blijkt. Laat ons hopen dat de meer en meer ontwaakte geest van het Nederl. publiek, ingelicht door eerlijke verklaringen zijner pharmaceuten, aan deze specialité even groot échec voorbereide als met Moeder Seigel's stroop en Brandt's Zwitsersehe pillen het geval is, die, naar wij vernemen, bijna niet meer gevraagd worden.“ — Wij hopen zeer dat de heer O. hier niet te opti- mistisch is.

Breuken, Breukzalf en Breukgenezing.

Eene *breuk* is: uitzakking van een deel der ingewanden, gewoonlijk alleen een gedeelte van den darm, door eene opening in den vleezigen spierwand van den buik, meest in de liesstreek, waarbij zij het vlies, dat de buikholte van binnen bekleedt en de huid, die het buitenbekleedsel uitmaakt, ongeschonden voor zich uitdrijft. Door deze deelen als door een zak omgeven, ligt de uitgezakte darmlis dan als 't ware buiten den buik en vormt een min of meer harden knobbel, een veerkrachtig gezwel in de lies.

Radicale genezing heeft plaats, wanneer de uitgetreden deelen weder in de buikholte zijn teruggedrongen, de opening, waardoor zij naar buiten kwamen, gesloten is en daardoor eene herhaling belet wordt. Behalve op zeer jeugdigen leeftijd, wanneer de sluiting dezer opening, die vóór de geboorte bij alle kinderen bestaat, door de natuur wordt bewerkstelligd, is zulk eene genezing hoogst zeldzaam.

Dit spreekt bijna van zelf, als men nagaat, dat men niet te doen heeft met eene kunstmatige opening, eene wonde of zoo iets, maar met een kanaal, dat oorspronkelijk open is geweest en zich bij verdere ontwikkeling van het menschelijke lichaam niet volkomen of niet stevig genoeg gesloten heeft.

De toegang tot dit kanaal is daarenboven bedekt door de huid, zoodat geen zalf of geen instrument de wanden van dit kanaaltje tot sluiting kan prikkelen, zonder vooraf de daarvoor gelegen gezonde huid van den buik te hebben doordrongen.

De eenig mogelijke genezing is: de breuk kunstmatig voortdurend te beletten om uit te zakken. Dit kan geschieden door 't dragen van een doelmatigen *breukband*; daardoor wordt de opening gesloten, evenals een gat in een plank dicht gemaakt wordt door een ander plankje voor te spijkeren; het eigenlijke gat wordt dan niet weggenomen, maar men kan er niet meer doorheen kruipen. Zoo is het ook met de buikopening; de ingewanden worden door den breukband verhinderd er door uit te treden. De stalen veer, waaruit hij in hoofdzaak bestaat en die als een band om de lendenen wordt gelegd, drukt eene zoogenaamde pop, een veerkrachtig doch stevig kussentje, 't welk aan het eene eind van de veer bevestigd is, tegen den buik aan, juist op de plaats, waar de opening gelegen is, waardoor de darm naar buiten zou kunnen dringen.

Verzuimt men den voorzorg om zulk een band te dragen, dan is het ergste te vreezen. De breuk kan namelijk zoogenaamd *beklemd* raken, d. i., de uitgezakte darm kan verhinderd worden weer in de holte van den buik terug te keeren; zij wordt bekneeld, gedrukt, in hare bewegingen belemmerd, door samentrekking van den ring, waardoor zij naar buiten kwam of op andere wijze. Ten gevolge daarvan komt zij in ontsteking, die spoedig bij niet doelmatige behandeling overgaat in koudvuur en bijna zeker den dood van den lijder na zich sleept.

Eene doelmatige behandeling kan echter meestal redding aanbrengen, en zij bestaat in het terugbrengen van de breuk. Vaak geschiedt dit reeds doordat de lijder op den rug gaat liggen met opgetrokken knieën en het bovenste gedeelte van den romp lager gelegen. Een zachte drukking op het gezwel, juist in de goede richting en langzamerhand versterkt, leidt in vele moeilijke gevallen tot het doel. Bijna nergens kan men zulke verrassende uitkomsten zien van de kunstvaardigheid en behendigheid eener geoefende hand, dan in het opheffen van beklemden breuken.

Laat men echter dezen tijd tot het invoeren van degelijke, wetenschappelijke hulp voorbijgaan, dan blijft om het leven te redden niets meer over dan een hoogst pijnlijke en gevaarvolle breukoperatie.

Wij meenden het bovenstaande, uit ons werkje: *de kwakzalverij met geneesmiddelen*, ter herinnering voor sommige onzer lezers te mogen overschrijven nu we op een ergerlijke advertentie moeten wijzen die gedurende langen tijd in alle groote en kleine blaadjes de aandacht trekt. Die advertentie luidt aldus:

ONDERLIJFS-BREUKLIJDENDEN

wordt de breukzalf van G. Sturzenegger te Herisau, Zwitserland, ten zeerste aanbevolen. Dezelve bevat geenerlei schadelijke stoffen en geneest zelfs zeer oude breuken, alsook vrouwelijke verzakkingen. Verkrijgbaar in potten à f 3.50 met gebruiksaanwijzing zoowel bij G. Sturzenegger zelf, als bij de depôts.

Op zich zelf schadelijke bestanddeelen bevat de zalf niet, zij bestaat volgens HAHN uit 50 deelen gewoon *vet* en 1 deel *laurier-olie* en de werking zal zoowat dezelfde zijn alsof men de plaats, waar de breuk zit, inwreef met reuzel of sla-olie.

Doch daarom ook juist is het *onmogelijk*, dat de zalf ooit enig gunstig resultaat teweeg brengt, en toch betaalt men er drie en een halve gulden voor. 't Is echter niet deze *afzetterij* waarop wij in dit geval het eerst meenen te moeten wijzen; maar op de onverantwoordelijke wijze, waarop door zulke advertentiën met behulp der Nederlandsche pers uit winstbejag een aanslag wordt ondernomen op het leven van tal van onnoozele burgers.

Vertrouwende op de beweringen van een geheel onbekenden buitenlander en op zoogenaamde getuigschriften van eveneens onbekende personen, geeft menig ongelukkige breuklijder zich over aan de behandeling door dezen aangeraden.

Men verlieze niet uit het oog, dat de meeste breuklijders hun gebrek geheim houden en dat zeer velen zelfs aarzelen er hun geneesheer mede in kennis te stellen; zij schijnen zich te schamen zulk eene mededeeling te doen, schoon in de verste verte geen schande aan deze toevallige afwijking van de natuur verbonden is, veel minder zelfs dan aan likdoorns of slechte tanden, waarvan ijdelheid of snoepzucht dikwerf de oorzaken zijn.

De kwakzalver weet dit en hij berekent, dat al zulke personen, als zij zijne advertentie eenige malen onder de oogen krijgen een pot van zijn zalf zullen koopen, als zij 't geld bij mekaar kunnen halen, al moeten ze 't ook gaan bedelen, zooals ons door een voorbeeld bekend is. Hier komt bij, dat bij vele menschen breuken jaren lang bestaan, zonder een enkele maal naar buiten te komen en vaak geheel uit zich zelf, zonder inspanning weer naar binnen treden; — zulke personen, indien zij bij toeval de zalf hebben gebruikt, blijven daarop vertrouwen en zijn lofredenaars tegenover anderen. Dat alles gaat goed tot op zekeren tijd de breuk weer naar buiten komt en niet wil verdwijnen; men sukkel nog een paar dagen voort met de zalf, tot eindelijk de gevreesde beklemming met al de gevolgen daarvan optreedt en de tusschenkomst van den operateur noodzakelijk maakt. — Gevolgen die men in de meeste gevallen had kunnen vermijden door 't bij tijds aanwenden van een doelmatigen breukband, van welk eenigste en beste middel men zich heeft laten terughouden uit bespottelijke schaamte en door geloof te hechten aan leugens van een ellendigen bedrieger. Moge het vorenstaande, waarin wij de zaak zoo duidelijk mogelijk hebben uiteengezet, er toe meehelpen om de oogen te openen. Toch vreezen wij dat als deze Zwitser het terrein zal hebben verlaten, al spoedig weer anderen op de markt zullen verschijnen, gelijk reeds menigeen hem is voorgegaan. Voor allen echter geldt zonder onderscheid: *breukzalf, breukpleisters of welken naam men aan de smeersels moge geven zijn bedrog en brengen menschenlevens in gevaar.*

Zoo moeten dan alle lijders een reis ondernemen naar Antwerpen om zich een breukband te laten aanpassen door WAERSEGGERS? Want onwillekeurig denkt ieder bij 't behandelen van dit onderwerp aan de stereotype advertentie's van dezen, die even standvastig als die van HOLLOWAY in de grootste, zoowel als in de minst beduidende periodieke blaadjes voorkomen. Gekheid! In alle steden van eenige beteekenis vindt men instrument-makers, die even goede, misschien betere breukbanden leveren dan dezen fabrikant en daarenboven geneeskundigen of chirurgijns, die ze volgens juiste opgaaf en maat kunnen laten vervaardigen. Juist WAERSEGGERS is minder te trouwen dan een ander, omdat hij ook in ander

opzicht geen waarzegger is en zich niet den leugen te huldigen. In vele advertentie noemt hij zich Doctor, wat hij niet is en hij geeft de belofte van *radicale genezing*, met zijn banden evenmin tot stand kan als iemand anders.

Om echter denschijn te bewaren verkoop WAERSEGGERS behalve gewone banden voor gewone andere soort, de z.g. *bandage regulateur* in de advertentie's worden genoemd.

Deze worden voor *zeer hooge prijzen* van hand gedaan aan de onkundigen, die op zijne advertentie's afkomen en daarmede alleen belooft hij *volkomen genezing* der breuk.

Deze banden onderscheiden zich weinig van de gewone soort, doch de veer daarvan is zoo sterk drukkend, dat b.v. een paar lijders, bij wie ze door een onzer deskundige leden nauwkeurig werden waargenomen, ze *onmogelijk* konden dragen.

't Spreekt van zelf, dat als een dezer de moeite zich had willen getroosten om te reclameren, WAERSEGGERS er zich gemakkelijk kan uitredden met de bewering, dat hij alleen genezing heeft verzekerd, *wanneer* de bedoelde persoon dien band bleef dragen.

Elk die dus het ongeluk heeft aan een breuk te lijden, schame zich niet te rade te gaan met zijn geneesheer, die in staat is hem voor grootere onheilen te behoeden, maar hij schame zich wel om zich te laten beetnemen door personen, wier eenige verdienste bestaat in de kunst om handig te adverteeren.

Bevoegd of verplicht?

Toen op het eind van het vorige jaar door de redacteurs van dit maandblad het voorstel werd gedaan tot de oprichting der vereeniging tegen de kwakzalverij, nam ik het besluit lid dier vereeniging te worden, en tevens zooveel mij mogelijk was mede te werken tot bereiking van haar doel, de kwakzalverij met geneesmiddelen te beteugelen, en langs dien weg iets bij te dragen tot het bevorderen van — zoo als ik meen — een uitnemend volksbelang. Ofschoon de uitbreiding van den handel in geheime geneesmiddelen en elke kwakzalverij op geneeskundig terrein, in het algemeen door ieder zal worden afgekeurd, is het toch een zeer opmerkelijk verschijnsel, dat over de wijze, waarop men deze zaken kan beschouwen, en niet minder over de middelen, om het erkend kwaad te bestrijden, zulk een verschil van gevoelens bestaat. Tegenover de meening, dat aan iedereen de vrijheid moet gegeven worden om, ingeval van ziekte hulp te zoeken bij de door den staat erkende geneeskunst of bij hen, die tot de uitoefening der geneeskunst onbevoegd zijn, en hunne geneesmiddelen trachten te verkoopen door allerlei kunstgrepen, veel belovende advertentiën enz. staat het gevoelen dergenen, die van oordeel zijn, dat men hier niet alleen recht heeft die beslissing aan de groote menigte te ontzeggen, maar zelfs waken moet, dat zij niet als een gevolg van onkunde en lichtgeloovigheid het slachtoffer worde van bedrog en misleiding.

Daaruit vloeit voort, dat de eersten elken strijd eigenlijk onnoodig achten, omdat zij vertrouwen, dat door verspreiding van meerdere kennis en betere begrippen over gezondheidsleer de menschen wijzer zullen worden, en dat bovendien de strijd tegen kwakzalverij nagenoeg vruchteloos is; terwijl de anderen, ofschoon zij evenzeer hunne verwachtingen stellen op voortgaande ontwikkeling, en daartoe het hunne bijdragen, rond zien naar middelen om het kwaad, zoo al niet uit te roeien, toch zooveel mogelijk binnen zekere perken te brengen.

Indien ik mij niet vergis staan de redacteurs van dit maandblad en allen, die tot dusverre blijken gaven van instemming, op het laatst besproken standpunt.

Nu moge het waar zijn, dat men over deze zaak mag denken zoo als men verkiest, niet minder zal het waar zijn, dat men somtijds de vrijheid mist om te handelen zoo als men denkt. Iedereen weet, dat er wetten bestaan op de uitoefening der geneeskunst in haren geheelen omvang, en dat de handhaving daarvan is toevertrouwd aan de inspecteurs, adjunct-

inspecteurs en geneeskundig raden, die — ze mogen onbillijk denken wat zij willen over kwakzalverij, — in de eerste plaats wel zullen moeten handelen om die wetten, zoolang zij hunne ambten be-
n.

is het zonderling, dat wat de opvatting dier betreft, misverstand kan bestaan tusschen en van de geneeskundige raden, en dat sake kan zijn van het al of niet verplicht die wetten te handhaven, alsof dit eenvoudigheid kan afhangen van de wijze waarop men die wetten beschouwt, waar het b. v. geldt het opsporen van onwettige uitoefening der geneeskunst of onwettige verkoop van geneesmiddelen. Meermalen heb ik dit onderwerp besproken met sommige ambtsvrienden, die ik allermintst verdenk van gemakzucht en die ik, overtuigd van den ernst, waarmede zij hun levenstaak onvermoeid vervullen, zou verdedigen bij de geringste beschuldiging van plichtverzuim.

Telkens heb ik mij dan overtuigd, van het groot verschil onzer zienswijze, over de al of niet bestaande verplichting der geneeskundige raden, om de overtreding der geneeskundige wetten op te sporen, en daarvan proces-verbaal op te maken. Nu ik tengevolge van een ernstig voorval er toe gekomen ben, om mij zelven de vraag te stellen, of bij zulk een groot verschil van opvatting het niet beter ware mijn ontslag als lid van den geneeskundigen raad in te dienen, acht ik het niet ongepast, in dit blad een en ander over dit onderwerp in het midden te brengen.

Ten allen tijde heb ik beweerd, als mijne innigste overtuiging, dat op de geneeskundige raden de verplichting rust de vastgestelde wetten en verordeningen te handhaven, en de overtreders dier wetten te verordeningen, vooral wanneer door hen op de trommelijste wijze misbruik van vertrouwen wordt gemaakt, of zelfs de gezondheid en het leven der ongezetenen worden bedreigd, niet alleen te bestrijden, maar ook zorg te dragen, dat hun misdrijf gestraft worde.

Salus populi suprema lex.

Tot zullen zoo niet alle dan toch de meeste leden vade geneeskundigen raden, wat de hoofdzak bet, het vervolgen der overtredingen, van het-zek gevoelen zijn, maar zich daartoe alleen *bevoegd*, *niet verplicht* noemen. Sommige geven daarvoor als raaijn op 1o. dat die verplichting rust op de ^{gen} ruidige ambtenaren (inspecteurs en adjunct-^{quij} teurs), 2o. dat de wet op dat punt niet dui-^{tec} tlijk is, en eindelijk 3o. dat zij het min of meer is de taak van een politieagent beschouwen, en er tegen op zien, ergens eene overtreding te constateeren, proces-verbaal op te maken, en daarna als aanklagers voor de rechtbank te verschijnen.

Het 1e argument, dat alleen de geneeskundige ambtenaren verplicht zijn, ontleent zijne waarde of onwaarde aan de omstandigheid, dat dezen bezoldiging vnieten, waarbij eenvoudig wordt vergeten, dat zij d vakken, die hun middel van bestaan zouden uit-^{aken} maken, niet mogen uitoefenen, en dat de onbezoldigde leden van den geneeskundigen raad niet geheel gratis hun tijd en moeite schenken, maar daarvoor ook een vergoeding ontvangen. Daarbij verliest men geheel uit het oog, zeer onredelijk, dat het geneeskundig staats-toezicht veel meer omvat dan hetgene, waarvan hier sprake is, en dat het minst genomen onbillijk is, alles, wat onder dat toezicht wordt begrepen, op de schouders te willen leggen van de inspecteurs en adjunct-inspecteurs, en niet te denken aan verdeling van arbeid.

ook niet in noodelooze herhalingen te vervallen, ^{verwund} ik wat het 2de argument betreft, naar het ^{Maa} gndblad van Augustus 1. l. waarin de vraag: ^W moet de overtredingen van de geneeskundige, ^{wett} en opsporen? door de redactie behandeld wordt. ^r veroorloof mij alleen op te merken, dat ik in ^{rt.} 6 van de wet regelende het geneeskundig staats-^{toezicht} het woord *bevoegd* niet zou onderstrepen, ^{indat} ik het er altijd (wellicht geheel verkeerd) ^w gehouden heb, dat krachtens dit artikel aan ⁱⁿ het voorgaande artikel genoemde personen, ^{bewi} skundige ambtenaren, leden en plaatsvervan-^{zijn} leden, een zekere macht wordt gegeven, ^{wijze} ge om zelf proces-verbaal op te maken alleen ⁱⁿ Neder

op den eed bij de aanvaarding van hun betrekking afgelegd, en dat proces-verbaal terstond zonder tusschenkomst der politie op het parket van den officier van justitie te brengen; derhalve waardoor zij bevoegd zijn iets te doen, waartoe anderen de bevoegdheid missen. Maar, ik herhaal, wellicht is mijne opvatting geheel onjuist, en daarom vereenig ik mij ten volle met den wensch des schrijvers van genoemd stuk, dat een onzer rechtsgeleerde lezers zich de moeite zal willen getroosten, de zaak nader en beter uit een te zetten. Wat de verplichtingen der geneeskundige raden aangaat, acht ik het gepast het oordeel van Mr. C. M. J. Willeumier, het rechtsgeleerd lid van den geneeskundigen raad voor Noord-Holland, mede te deelen, voorkomende in de notulen van de vergadering van dien raad gehouden Juni 1880, bij gelegenheid van bespreking der notulen, toen over de wijze van vervolgen der overtredingen van de geneeskundige wetten werd gehandeld. „Voldoet de politie — zegt de heer Willeumier, — aan het verzoek van de geneeskundige raden om in hunne plaats proces-verbaal op te maken, zoo is dit eene beleefdheid, maar de politie kan niet worden *verplicht*, tenzij daartoe gelast door het O. M., iets te doen wat behoort tot den werkkring der leden van den geneeskundigen raad, ja, waartoe deze zijn verplicht ingevolge den door hen afgelegden eed. Aan hen inzonderheid is het opsporen der overtredingen van de geneeskundige wetten toevertrouwd, waarvan de vervolging, even als van alle misdrijven, aan het O. M. toekomt.” Dat de officier van justitie bij de arrondissements rechtbank hier ter stede hetzelfde gevoelen is toegedaan, mag ik gerust hier bij voegen.

En eindelijk het derde bezwaar, dat geheel op- houdt te bestaan, zoodra men tot de overtuiging gekomen is van de verplichting, om de overtredingen der geneeskundige wetten te doen vervolgen.

Voorzeker, niemand zal ontkennen, dat er iets onaangenaams in gelegen is, hier of daar onverwacht binnen te treden, iets te koopen, en dan den ver- koper te verrassen met de mededeeling, dat men de pillen of wat ook niet heeft gekocht, omze ook eens te probeeren, maar omdat volgens een of ander artikel der wet dat geneesmiddel niet op die manier mag verkocht worden, en van die onwet- tige handelwijze proces-verbaal zal worden opge- maakt. Wil men dit nu, niet zonder eenige over- drijving, gelijk stellen met het beroep van een poli- tie-agent, iets moet men echter er niet bij vergeten, namelijk, dat men veelal staat tegen over iemand, die zeer goed weet, dat hij dag aan dag in strijd handelt met de wet, en niet in 't geheim, maar op de onbeschaamdste wijze in het openbaar, door middel der dagbladen, en alle hem ten dienste staande middelen, en die u achter uwen rug uit- lacht, zich vermeiende in de gedachte aan al het geld, dat hij door zijn middeltjes uit de zakken der lichtgeloovigen heeft geklopt, en waarvan hij slechts een kleinigheid zal moeten missen, om de geldboete te betalen, wanneer de rechtbank misschien termen vindt om hem schuldig te verklaren; en die in weerwil daarvan geen oogenblik zal aarzelen, om op denzelfden weg voort te gaan, en driester dan ooit te voren bedrog op bedrog te stapelen.

Stel nu — gij weet dat het gebeurt — dat gij bij uwe jaarlijksche visitatie van de apotheken, als lid van den geneeskundigen raad, de arme- lijke woning binnentreedt van een apotheker of geneeskundige, die nimmer geluk of voorspoed heeft gekend, wiens praktijk nooit voldoende in de kosten van zijn gezin heeft kunnen voorzien, en die daardoor onderging in den strijd des levens. Nog niet toen hij in de kracht van zijn leven was, maar later, toen de levenslust meer en meer ging verflauwen, en de ongelukkige in bedwelming zijner zinnen troost zocht, en poogde, een korte wijle, de werkelijkheid weg te droomen. Zijn apotheek was vroeger goed, werd minder goed — eindelijk slecht. Herhaalde waarschuwingen bleven vruchteloos. Welnu, het kan niet anders, de wet verplicht u proces-verbaal op te maken. Krimpt uw hart niet samen en voelt gij niet iets, alsof uw keel wordt dicht geknepen, en bespeurt gij niet dat uwe hand beeft, wanneer gij de namen opschrijft van de ge-

neesmiddelen, die ondeugdzaam zijn of ontbreken? Nu zijt gij wel *verplicht* en zoudt gij op dat oogen- blik zoo gaarne onbevoegd zijn.

Waarom dan bij den kwakzalver *slechts bevoegd* en hier verplicht?

Amsterdam.

P. KRUYSSÉ, Apotheker.

Plaatsverv. Lid van den Geneesk. Raad van Noord-Holland.

Hartzema's rhumatiekmiddel.

Op den 11en Mei van dit jaar werd te Amster- dam (zooals wij in no. 6 hebben medegedeeld) door het lid onzer vereeniging den heer P. KRUYSSÉ, in zijn hoedanigheid van lid van den Geneesk. Raad van N. Holl., proces-verbaal opgemaakt tegen iemand die toen zijn naam opgaf als *Berend Enema Hartzema*. Daarbij werd hem te laste gelegd: 1o. zijn bedrijf er van te maken geneesmiddelen te be- reiden en af te leveren, zonder daartoe de bevoegd- heid te bezitten en 2o. zich in zijn advertentie's den titel te geven van *apotheker* en deze titel ook op het naambordje, voor het raam zijner woning en op de etiketten van zijn fleschjes te gebruiken, zonder dat hij ooit door de vereischte examens het recht op dien titel had verkregen. Tegen dezen zich noemende Hartzema is daarop den 9 Septem- ber voor de rechtbank te Amsterdam geëischt een boete van f 100 of gevangenisstraf van 7 dagen, wegens onwettige uitoefening der artseneerbereidkunde. Hij zelf was echter niet ter terechtzitting versche- nen. De uitspraak is thans nog niet gevolgd.

Het mengsel dat door den zoogenaamden Hart- zema bereid en verkocht werd, had hij den langen naam gegeven van *Middel tegen de onvolledige stof- wisseling bij lijders aan rheumatisme en jicht* en op etiketten der flesschen luidde het zeer geleerd in het Fransch *Remède contre le changement de substance incomplet des souffrants de rhumatisme et de goutte*, terwijl hij, behalve bij het groote publiek, ook bij de geneeskundigen zijn waar trachtte aan te bevelen en dan den Latijnschen naam *Solutio aquosa sali- cylatis ferrici* gebruikte. De aanbevelingen van het middel schitterden eveneens van een verbazenden geleerdheid. Zij verschenen in 4 talen en de een- voudige lezer moet duizelen van de daarin genoemde *eindproducten van onvolledige stofwisseling, concre- menten van urinezuur, oplossend vermogen van het bloed, gemakkelijk oplosbaar ureum* en meer fraaiig- heden.

Reeds dadelijk in de eerste advertentie's die ver- schenen werd gezegd dat het medicament *door geheel Europa beroemd* was, maar daar het ook altijd van iets dergelijks een aanbeveling vormt als het *nieuw* is, werd ook dit er bij vermeld. Nu evenwel bestond het bezwaar dat men geen „attesten van genezen lijders” kon overleggen. *Hartzema* — zoo als we hem voorloopig blijven noemen — wist ook hiervoor echter raad, en adverteerde brutaalweg dat hij zelf volkomen van verouderde reumatiek er door genezen was. Wat wilt men meer? Het publiek schijnt toch meer te hebben gewild, want later kwam H. met andere getuigschriften en blufte zelfs van *cadeaux, attesten en brieven van ci-devant leden van de kamers der staten generaal en andere dankbare herstelden!*

Door de rechtbank werd het onderzoek van het mengsel opgedragen aan de heeren professoren J. W. GUNNING en J. H. VAN 'T HOFF te Amsterdam en dezen zijn tot het resultaat gekomen dat de hoofd- bestanddeelen zijn *salicylzuur* en een *ijzerverbin- ding* (*). Niet het minste nieuws dus en geen reden

(*). Voor den deskundigen lezer zij aangestipt dat ook wijnsteenzuur en natrium chloride er in aanwezig zijn. De heer KRUYSSÉ bericht ons dat hij een volkomen gelijk vocht krijgt door de *Sol. Chlor. Ferrici* der Pharm. met water verdund, door *Natrium hydroxyde* te praecipiteeren en, zonder verwijdering van het gevormde Chlor Natrium, onder verwarming er wijnsteenzuur bij te voegen tot het praeci- piat is opgelost, en daarna het in een weinig spiritus opge- loste salicylzuur er aan toe te voegen. De hoeveelheden, zoo dat er 1 gram *Salicylzuur* op 300 gram vloeistof komt. Bij de rechterlijke instructie heeft H. de samenstelling vermeld, die hiermede overeenkwam behoudens een spoor salicylolie.

Nog zij den wetenschappelijken lezer aangeraden het in No. 17 v. h. *Pharm. Weekbl.* getaxeerde recept eens met deze opgaaft te vergelijken en de poging te betreuren door „Hartzema” aangewend om dat blad aan zijn industrie dienstbaar te maken. De ol. plectr. frut. is duidelijk ge- fantaseerd om den prijs.

om twee gulden voor een klein fleschje er van te betalen. Salicylzuur en de verbindingen daarvan worden ook door geneeskundigen tegen rhumatiek en dergelijke kwalen aangewend. Zij zijn aan geen hunner onbekend en in elke apotheek voorhanden, doch moeten met voorzichtigheid gebruikt worden. De hoeveelheid die door „Hartzema” voor f 2 geleverd wordt zou in de apotheek ongeveer op f 1 komen en dat niettegenstaande elke kleine hoeveelheid afzonderlijk daar zou worden bereid. Dat onze kwakzalver, die een fabriek er van heeft, dus goede winsten kan maken is duidelijk. De geëischte boete van f 100 zal hem niet zwaar drukken.

Ofschoon, dit moet gezegd, wie H. straft in zijn beurs, straft hem in zijn zwakke zijde. Hij levert een ongelukkig maar waarschuwend voorbeeld hoe men een handvol verworven wetenschappelijke kennis, voor bedrog kan dienstig maken. Want de man, waarvan we spreken, was voorapotheker bestemd en heeft den titel van hulpapotheker een tiental jaren geleden verworven. Maar het schijnt dat hij, ofschoon daardoor in staat op eerlijke wijze zijn kost te verdienen, zijn beetje kennis alleen voor oneerlijke wijzen van geldverdiene wilde aanwenden. De *Kamper Courant* herinnerde er onlangs aan (hij het overnemen van hetgeen we in ons vorig nummer over zijn haarmiddel schreven) dat het deze zelfde persoon was, die in 1876 te Kampen een nieuwe wijze van geldsnoeien in praktijk bracht, een „chemische geldsnoeierij”, door rijksdaalders met salpeterzuur af te trekken, en hoe hij daarvoor, door het Gerechtshof te Arnhem, tot enkele jaren cellulaire gevangenisstraf werd veroordeeld. Later heeft hetzelfde heer te Amsterdam chinine vervalscht, door de origineele verzegelde bussen, waarin dit dure medicament van de fabrieken komt, voorzichtig open te maken, er chinine uit te nemen en het gewicht door het bijvoegen van water te herstellen, waarna hij de bussen weer zorgvuldig sloot. Op deze wijze trachtte hij enkele apothekers voor groote sommen te bedriegen.

Wij vermelden dit alles waarlijk niet omdat we genoeg smaken in het mededeelen van de misdrijven van wie ook, maar om te doen zien welk een persoon het is die zich hier met kwakzalverij afgeeft, hoe het voorwenden van zieken genezen ook hier weer een der vormen is waarin bedriegelijke oogmerken volvoerd worden; tot waarschuwing voor het publiek.

Dit is bij dit lid van het kwakzalversgild te meer noodig omdat hij zijn persoon verbergt achter verschillende namen, waardoor hij ook getracht heeft de rechterlijke macht te Amsterdam te misleiden, die echter bij tijds daarvoor gewaarschuwd is. Zijn ware naam schijnt te zijn *Berend Hartzema Enema*, maar de kwakzalverij drijft hij uitsluitend onder den naam *Hartzema* (dus met een kleine wijziging van de middelste der drie namen) en voor de chinine-vervalsching koos hij den naam *Enema* en onderteekende daarmee een quitantie. Zijn brutaliteit gaat zoo ver, dat toen onlangs de *Kamper Courant* het boven vermelde van hem aan het licht had gebracht, hij aan de redactie van dat blad een stuk ter plaatsing zond, waarin hij vertelde dat niet hij maar een zijner familieleden die scheikundige geldsnoeierij had gepleegd en daarvoor was veroordeeld, en dat het bovendien „bij ongeluk” geschied was, want een flesch met salpeterzuur was gebroken en de inhoud op een zakje met geld gevallen! In dat zelfde stuk vat hij natuurlijk de gelegenheid aan om zijn uitstekend middel tegen kale hoofden aan te bevelen. Zoo plaatste de *Kamper Courant* nog gratis een advertentie voor den kwakzalver!

Waarin Rusland ons vooruit is.

Rusland, het land met zijn deerniswaardige politieke beroeringen, het land dat in bijna elk opzicht op maatschappelijk gebied bij Nederland ten achter staat, is ons vooruit in het nemen van voorzorgsmaatregelen om de burgers niet door allerlei buitenlandse kwakzalvers te laten bedriegen en vergiften.

In Rusland heeft men verlof van de regering noodig om buitenlandse patentmiddelen in den

handel te mogen brengen en dat verlof wordt niet gemakkelijk verleend. Dit bleek ons onlangs uit een publicatie van de *Kaiserlich Russische Medicinal-Rath des Ministeriums des Innern* te Petersburg. Er kwamen namelijk zoo veel aanvragen in, die onvoorwaardelijk moesten geweigerd worden, dat het noodig werd geoordeeld de voorwaarden waaraan bij het vragen van de vergunning moest voldaan worden, in de buitenlandsche bladen bekend te maken. Die voorwaarden zijn de volgende:

1. Een nauwkeurige opgaaft van de samenstelling van het middel mag nooit ontbreken.

2. Slechts op zulke middelen wordt door den Medicinal-Rath acht geslagen, en slechts die worden onderzocht en beproefd, welke reeds onderzocht en voor deugdelijk verklaard zijn door eenige buitenlandse geneeskundige faculteit of een daarmede gelijk staand geleerd genootschap.

3. Het toegezonden middel moet zoodanig zijn, dat het vervoer en langdurig bewaren zijn deugdelijkheid in geen deele kan benadeelen.

4. Het middel mag geen vergiftige stoffen bevatten.

5. Behalve dat voldaan moet worden aan al het vorige, wordt de toestemming tot verkoop slechts verleend, wanneer de bereidingswijze van het ingezonden middel het gebruik van moeielijk aan te schaffen apparaten of instrumenten noodig maakt, of handgrepen en bedrevenheid vereischt, die slechts door lang voortgezette oefening en gewoonte kunnen verkregen worden.

6. Voor de aankondiging of aanbeveling van het middel door de dagbladen moet in alle geval nog het verlof van de censuur gevraagd worden.

7. Alle transport en andere onkosten, welke aan de inzending van het middel verbonden zijn, moeten door den aanvrager gedragen worden.

Wij beweren niet dat het beste wat Nederland te doen heeft, bestaat in het overnemen van deze voorwaarden; maar wel, dat in Rusland door deze bepalingen veel schandelijk bedrog door buitenlandse kwakzalvers geweerd wordt, wat in Nederland onbeschaamd wordt gepleegd.

Zonder eenig onderzoek mogen alle buitenlandse middelen onze grenzen overschrijden en in de nieuwsbladen geadverteerd worden. Hetzij ze niet de minste werking kunnen uitoefenen (zooals tal van *Siropen*), hetzij ze sterk werkende en dus gevaarlijke stoffen bevatten (zooals aloë in *Holloway-pillen*, santonine in wormpatronen enz.), hetzij ze inderdaad vergiftige bestanddeelen bezitten (zooals kwikzilver in de *Biscuits-Olivier*), ze mogen als onschadelijke geneesmiddelen bij ons worden ingevoerd en geadverteerd!

Kleine Mededeelingen.

KRIEGELS LIKDOORN-TINCTUUR.

Ofschoon deze tinctuur, voor uitwendig gebruik, wel niet verwacht kon worden zeer schadelijk te zijn, heeft toch een onzer medewerkers de moeite gedaan het vocht te onderzoeken, dat sinds eenigen tijd zoo herhaaldelijk geadverteerd wordt. Het is niets anders dan sterk *azijnzuur*. Voor een zeer klein fleschje daarvan betaalt men een gulden en het zou met een dubbeltje ruim betaald zijn. Maar men betaalt voor de ontdekking” heet het. Och, dit middel is zeker al 50 jaar oud. En „een penseel krijgt men er bij.” Dat is waar en daarom moet de totaal-prijs misschien wel op elf cent geschat worden.

Wij dachten eerst dat het vocht iets anders namelijk *monochloor-azijnzuur* zou zijn. Dit is een stof, die in den laatsten tijd door geneeskundigen tegen wratten, likdoorns enz. met succes wordt aangewend en bij de meeste apothekers voor eenige stuivers is te krijgen. Ook deze stof zal wel eerlang in handen der kwakzalvers komen en dan niet voor stuivers maar voor gulden verkocht worden.

DE GOEDE, OUDE TIJD.

Dat althans voor de kwakzalvers de „oude tijd” minder aanspraak mocht maken op den naam van goede dan de tegenwoordige, en onze grootvaders doortastende maatregelen goeden dorsten nemen, blijkt uit de volgende 2 artikelen, voorkomende in het *Stedelijk reglement betreffende de beoefening der genees-, heel-, vroed- en arts-nijkundige wetenschappen voor de stad Schiedam en derzelver jurisdictie* van 1815, die waard zouden zijn een plaats in te nemen in onze hedendaagsche wetgeving.

Art. 20. Niemand vermag eenige advertentiën tot het genezen van venerische, zoogenaamde geheime, en andere ziekten, in eenige courant of couranten te plaatsen, te laten drukken, noch dezelve te distribueeren, op de boete als bij Art. 14. (handelende over onbevoegde uitoefening van geneeskunde, enz.)

Art. 65. Apothecars zullen geene Medicament mogen uiventen bij advertentiën, dan met voorkennis van de Pro-

vinciale Geneeskundige Commissie, op eene boete van tigt gulden.
Rotterdam, 3 Oct. 81

J. DE GROO

ROYAL WINDSOR HAIR RESTORER.

Het lid onzer Vereeniging, de heer VAN HAMEL R schrijft in het *N. v. d. D.*:

„Bij scheikundig onderzoek van een haarmiddel, van de etiquette: „*Royal Windsor Hair-Restorer*,” mij de aanwezigheid van oplosbare loodzouten vermet ongeveer 70% water, zwavel, een weinig glycerin en ander geparfumeerd met kaneel-olie. Voor dit br ter waarde van hoogstens enkele centen, wordt berekend. Volgens verschillende deskundigen is het voortd inwrijven van loodoplossingen in de huid zeer sch kan tot chronische loodvergiftiging aanleiding geven, afgescheiden hiervan zoude het middel in handen b. v. v kinderen, allicht noodlottig kunnen worden, daar deze vocht, door den aangename geur der kaneelolie, zeer wa schijnlijk voor een soort lekkernij zouden houden.

„Wil men het waardelooze middel intusschen toch koopen, dan wete men tenminste, dat men een gevaarlijke stof in huis heeft. Wenschelijk en noodig ware het echter, wan neer spoedig een dergelijke, in elk opzicht schadelijke exploitatie van het publiek door de bevoegde autoriteit ver hinderd werd.”

Herhaalde Waarschuwingen.

Biscuits Ollivier. Hoort, hoort den lof van deze beschuitjes: *De eenige die door de Akademie der geneeskunde goedgekeurd en door het gouvernement geautoriseerd zijn na openbare proeven met tien duizend beschuitjes. Waarachtige geneezing van contagiöse ziekten, bederf van het bloed, huiduitslag en alle ziekten bij mannen, vrouwen en kinderen. Bereiding zoo volmaakt mogelijk. Aangename, snelle, ongevaarlijke behandeling, zonder wederinstorting.*

Dat alles en nog meer fraais staat in de advertentieties te lezen.

En wat leert de wetenschap? Het zijn beschuitjes van melk, meel en suiker gebakken waarin een kwikzilververbinding. Een buitenlandse chemicus heeft 1 centigram kwiksublimaat per beschuit er in gevonden. Dr. O. J. RISSELADA, die voor ons een nieuw onderzoek heeft ingesteld, heeft eveneens het kwikzilver er in aangetroffen, maar in de door hem onderzochten was, door hem niet mengebakt zijn met de andere bestanddeelen, die bewijzen in welken vorm het kwikzilver er in gebr was, doch dat het er in is, is buiten twijfel.

Er blijft dus van al den lof uit de advertentien veel over. De kwikverbindingen zijn zeer oud en overbekend aan elk geneesheer en elk apotheker. De geneesheeren schrijven ze ook thans nog dikwijls voor, maar slechts in nauwkeurig, vooraf onderzochte allen en met groote voorzichtigheid, want in het algemeen zijn de kwikverbindingen vergiftig en vooral het kwiksublimaat. Hier echter worden ze als een onschige waar en in een aangename vorm als zoete beschuitjes aangeboden! — In zekeren zin is het daarom e geluk dat ook de fabrikant van deze kwakzalver gebazend veel geld voor zijn waar neemt. Een doos van 24 biscuits kost f 2.60 en als men, naar het nauwkeurige voorschrift van den geneesheer, de bestanddeelen bij den apotheker in den vorm van poeders of pillen liet brengen, zouden 24 daarvan niet meer dan f 0.60 kosten. Het is interessant naast dezen kwakzalver de volgende te stellen.

Rob Boyveau Laffeteur. De advertentie hiervan ontbreekt zelden een week uit onze groote bladen. Daar leest men: *het eenig goedgekeurd middel in Frankrijk, België, Oostenrijk en Rusland. Neemt de eerste rang in onder alle zuiverende middelen, om haar radicale werking en om hare plantaardige samenstelling. Ze geneest volledig „zonder kwikzilver,” de aandoeningen der huid, huiduitslag, verouderde of hardnekkige ziekten enz.*

Dit wondermiddel is een donkerbruine stroop die wel wat op keukenstroop gelijk, en somtijds bevonden is dit ook te zijn. Maar als ze zoogenaamd „echt” is, is het een aftreksel van Sarsaparillewortel, Sennelbladeren, Anijszaad, Kaneel en Vleermuisblad met water en veel suiker. Ook dit zijn allen bekende stoffen, waarvan elk geneesheer het gebruik kent, en die soms nut kunnen doen, maar zeker, zoo min als iets, geen univarseel middel vormen tegen de genoemde kwalen. De stroop is niet zoo gevaarlijk als de kwik-beschuit van Ollivier, ofschoon zij met alle dergelijke het deel gemeen heeft aanleiding te geven tot het uitschelen van het inroepen van degelijke geneeskundige hulp, en daardoor tot verergering van de kwaal. Dat men waarlijk niet uit zuinigheid zich hiermee moet trachten te genezen. in plaats van docter en apotheker te hulp te roepen blijkt uit den prijs: een flesch voor f 7.50. Voor zes gulden minder zou elk apotheker het willen gereed maken.

Leeuwarden. — Coöperatieve Handelsdrukkerij

een
atsing
y door

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteurs. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan tot 31 Dec. De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteurs:

Dr. VITUS BRUINSMA,

leeraar aan het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,

practiseerend geneesheer te Steenbergén.

Uitgever:

H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel en plaatsing 4/3 maal.

Aan de leden en abones, die zich voor den volgende jaargang aanmelden, wordt ook no. 12 van dezen jaargang toegezonden.

Berichten.

Naar aanleiding van het artikel van Dr. DE BRUYN te *Delfshaven* in dit nummer, noodigen wij de andere geneeskundigen onder onze lezers uit, ons mededeeling te doen van dergelijke gevallen, waarin door het gebruik van het een of andere kwakzalversmiddel, ziekte of de dood is veroorzaakt, hetzij door het middel zelf, hetzij door de hierdoor ontstane verwaarloozing van het inroepen van geneeskundige hulp. Wij weten dat zij vele gevallen kunnen vermelden, maar het in den regel niet noodig achten ze op schrift te brengen. *geet voorlichting van het publiek oordeelen we evenwel de mededeeling van dergelijke concrete gevallen nog nuttiger dan algemeene beschouwingen.*

Een nauwkeurig lezer zendt ons een opmerking over de laatste woorden van hetgeen in ons vorig nummer over *Rob. Boyveau Laffeteur* is gezegd. Nadat de samenstelling enz. van dit veelvuldig geadverteerde middel was opgegeven, en de prijs van f 7,50 per flesch was vermeld, werd gezegd: „voor zes gulden minder zou elk apotheker het willen gereed maken.” De bedoelde lezer vraagt of hierdoor niet het misverstand kan ontstan, alsof de bedoeling was, dat elk apotheker dus wel de hand zou willen leenen aan kwakzalverij.

Wij bedoelden met die woorden slechts te kennen te geven, dat indien men een zoodanig afkraksel van *Sennebladeren*, *Sarsaparillewortel* enz. op voorschrift van een geneesheer, bij een apotheker liet bereiden, deze het voor f 1,50 zou willen gereedmaken, daar hij dan behoorlijk voor zijne grondstoffen en zijne moeite zou beloofd zijn; en in het minst niet dat elk apotheker het handwerk van den kwakzalver zou willen overnemen. — De opmerking mag hier een plaats vinden, dat in het algemeen de kwakzalverij niet in de stoffen schuilt, die in de aangekondigde middeltjes bevat zijn, maar in de beweringen en beloften, die daarbij werden gegeven. Wij hebben niets tegen suiker, maar wanneer een stroop, die slechts water en suiker bevat, als een voortreffelijk geneesmiddel tegen hoest, asthma, tering enz. wordt aangeprezen is dit logen en bedrog. De meeste geadverteerde middelen bevatten een of meerdere stoffen, die ook in de apotheek voorhanden zijn en door de geneeskundigen worden gebruikt. Het bedrog licht in al de leugens, die door de kwakzalvers van die stoffen worden verteld.

Dezer dagen waren wij in de gelegenheid op de kermis nog een ouderwetschen kwakzalver te zien. Met opgestroopte mouwen had hij plaats genomen op een tafel, in een hoek van het marktplein. Voor zich had hij een stoel, waarop een kistje met zijn wonder-medicamenten; — aan de leuning was bevestigd, in een vergulden schilderijlijst en achter glas, het bewijs, dat hij in België een brevet had verkregen voor zijn kiespijn-tinctuur en een tweede stuk, op dezelfde wijze geëncadreerd, waarin de Minister van Binn. Zaken in Nederland den man, op eene desbetreffende vraag

had geantwoord, dat zulke brevetten in Nederland niet worden afgegeven en dat de verkoop van geneesmiddelen aan een ieder vrij stond, behoudens het bepaalde bij art. 30 der Wet van 1 Juni 1865.

Jammer voor den man, dat men aan onze Ministeries afgeweken is van de gewoonte om de brieven met een lak te stempelen en zich ter sluiting bedient van een gekleurden afdruck van 't rijkswapen. Vroeger toch zagen wij hoe een ander dergelijke marktschreeuwer dit wapen zorgvuldig had uitgeknipt en, als ware het een zegel, onder zijn brief had geplakt. Deze persoon moest zich nu behelpen met den gekleurden stempel onder zijn brief te plakken, wat natuurlijk lang zoo mooi niet in de oogen schitterde.

't Was een aardig gezicht te zien hoe de man met zijn schellen trompet zijn publiek bijeenriep, hoe hij met een kiezensleutel in de eene hand en een kinderdoodshoofdje in de andere stond te manoeuvreren en met zijn schorre stem de heme en de aarde tot getuigen riep, dat hij rheumatiek e kiespijn genas, niet in een week, niet in een dag, maar in een ommezentje, zoodat zij nooit of te nimmer *ke* terugkeeren, omdat hij de wortels der ziekte had gedood.

En dan dat aandachtige publiek, die oogen starende op de bewegingen der kinnebakken van 't doodshoofdje, die mond van bewondering geopend om zooveel zeggingskracht! — 't Is tegenwoordig een slechte tijd voor den daglooner en toch zagen wij bij dozijnen de kwartjes voor den dag komen voor een heel klein fleschje kiespijn-tinctuur en een doosje *olie en was*, die de rheumatiek genas in een oogwenk en het *spit in den rug*, ook al was het zoo erg, zoo erg dat men een zak met rijksdaalders, die voor de voeten werd geworpen, moest laten liggen omdat men zich niet kon bukken voor al 't goud van de wereld.

En dat in de negentiende eeuw! — hooren wij uitroepen; — dat domme landvolk! zal dan nooit de verlichting. . . Eilieve! wie zijn de ontwikkelde lezers van onze nieuwsbladen die zich door 't geschreeuw op de laatste bladzijde daarvan laten verlokken om hun geld uit te geven voor „zekere en onfeilbare geneezing binnen 3 à 4 dagen, binnen 48 uren van de meest verouderde kwalen?”

In sommige bladen vinden wij de volgende *Waar-schuwing*:

„Eene oneerlijke concurrentie tracht hare min deugdelijke waar aan den man te brengen, door haar te „étiquetteren met een naam, die zoo wat op den mijnen gelijkt. Zoo worden onder den naam *Van Gimborn* (e voor o) of *Van Ginborn* (n voor m) of *Adler-apotheke in Emmerich*, bv. *Maagzout*, *Druivenborststroop*, *Borstpastilles*, *Wormpatronen*, *Muizentarwe* enz. in den handel gebracht, die uiterlijk op mijne artikelen gelijken, maar meerendeels volstrekt zonder waarde zijn.

„Bij onderzoek bleken *Wormpatronen* slechts te bestaan uit meel en suiker met veel te weinig *Santonine*, *Muizentarwe* bijna in 't geheel geen *strychnine* te bevatten, enz

„Andere concurrenten maken mijne verpakking nauwkeuring na en trachten hun waar mijn *Depothouders* op te dringen, waarvoor ik de *Advertentiekosten* betaal.

„Terwijl ik het publiek verzoek nauwkeurig op mijn Firma acht te geven, zal ik de verkoopers der falsificaten gerechtelijk vervolven. *H. von Gimborn, Fabrikant van Chemisch-Technische Praeparaten, te Emmerich.*”

Een overeenkomstige waarschuwing vermeldden wij onlangs van den grooten *Holloway* en troffen wij ook reeds van anderen aan. Ze leveren het bewijs, dat

de heeren kwakzalvers beginnen te gevoelen, dat vele varkens de spoeling dun maken, tenzij — wat ook zeer mogelijk is — de geheele waarschuwing niet den minsten grond heeft, en slechts een middel tot reclame is. Zijn zulke dreigementen van vervolging altijd curieus in den mond van personen, die slechts door gebreken in de wet of door ontduiking harer bepalingen hunne industrie kunnen uitoefenen, brutaler dan *Gimborn* is er zeker niemand. — Zijn geheele fabriek levert bijna niets anders als namaak van zg. geheimmiddelen, door anderen het eerst geëxploiteerd.

Het door hem hierboven genoemde *Maag- of Zuiveringzout*, de *Borststroop* en *pastilles* zijn er het bewijs van; zoodra er iets onder een nieuwen naam met meer of minder succes wordt in den handel gebracht, kan men zeker zijn het spoedig onder de artikelen van *Gimborn* te vinden; daarom is hij ook al lang gewoon *Emser-pastillen*, *Slijm-maagpillen*, *Teer-capsules*, *Salmiak-pastilles* enz. te announceeren.

Het grappigste voorbeeld geeft hij in zijn pillen; om zijn depothouders in staat te stellen te voldoen aan alle aanvragen om purgeer-pillen, onder welken naam ze ook gevraagd worden, noemt hij de zijne op de etiketten der doosjes; *Rhabarber-*, *Slijm-*, *Maag-*, *Urbanus-*, *Hollowaypillen*. En zoo iemand richt een waarschuwing tot het publiek wegens „oneerlijke concurrentie!”

In No. 2 van „*Het Maandblad*” onder redactie van *Dr. H. PIERSON*, wordt een vergelijking medegedeeld, tusschen zekere toestanden in Londen en in België, door den Engelschman *Benjamin Scott* opgemaakt, waarin onder meer het volgende voorkomt:

„Dagelijks kan men in Belgische bladen groote advertentien lezen, betreffende geneesmiddelen, tegen ziekten uit ontucht voortgesproten. Wordt hieraan veel geld besteed, dan moet er ook veel aanvraag en dus veel ontucht zijn. In Londen heeft men 13 „grooten bladen en in geen enkel zal men zulke advertentien vinden; geen fatsoenlijk blad zou ze ook „op nemen.”

Blijkens de vereenigde opgaven in onze beide werkes tegen de kwakzalverij en in nummer 5 van dit blad, worden er bij ons minstens een 30-tal middelen tegen geslachtsziekten geadverteerd. Bijna alle bladen nemen de advertentien er van op. Of hieruit conclusies te trekken zijn, durven wij niet beslissen.

Wij lezen geen Engelsche nieuwsbladen en weten niet in hoeverre het boven aangehaalde gunstig oordeel waarheid bevat, noch in hoeverre de Engelsche bladen zich ook van andere kwakzalvers-advertentien onthouden. De volgende onlangs opgedane ervaring gaf ons echter geen zeer gunstig denkbeeld van de Engelsche pers.

Het te Londen verschijnende wetenschappelijke weekblad *Nature* bevatte in No. 620, onder de berichten, een korte beschrijving van het college voor vrouwen, dat door *HOLLOWAY* wordt gesticht, waarbij de wetenschappen die daar zouden worden onderwezen, werden opgenoemd, en de inrichting en de stichter zeer geprezen. — Het ergerde ons in een wetenschappelijk tijdschrift die vermelding te vinden, zonder een enkel woord van afkeuring over de wijze waarop *Holloway* het geld was machtig geworden, dat hij aan die inrichting besteedde. Hoezeer wel verwachtende daarmede vergeefsche moeite te doen, zonden wij een klein (Engelsch) briefje aan het blad ter plaatsing, waarin wij ons gevoelen uitspraken, dat *Holloway* door

zijn pillen en zelf meer nadeel aan het menschedom had berokkend, dan hij met al zijn geld, hoe dan ook besteed, kon goedmaken.

De nitslag was zooals wij veronderstelden: van ons gevoelen werd met geen enkel woord melding gemaakt, niettegenstaande het blad een rubriek heeft, waarin ook de meeningen van hen, waarmee de redactie het niet eens is, worden opgenomen. — De zaak wordt niet beter door het feit, dat dit wetenschappelijk blad *Nature*, ook elke week een advertentie van Holloway bevat.

De commies bij de rijksbelastingen H. S. S. te Hilversum, van wien in het vorige nummer melding is gemaakt, is door de rechtbank te Zwolle veroordeeld tot 18 maanden cellulaire gevangenisstraf en 2 geldboeten van f 25.—

De man had een paar landbouwers wijs gemaakt dat hij met een geneesheer in Brussel in correspondentie stond en voor zelf gefabriceerde dranken f 400 en f 180 ontvangen.

Anderhalf jaar cellulair! De straf is zoodanig dat een vreemdeling dit vernemende, zou meenen dat in een land waar zulke straffen tegen bedrog op geneeskundig gebied worden uitgesproken, de kwakzalverij wel niet veel ontwikkeling zal bereiken. Hoe hij zich zou bedriegen! — Ook hier geldt het spreekwoord van de kleine en de groote dieven.

Door de Arr. Rechtbank te Leeuwarden is den 8sten October vonnis gewezen tegen: J. S. R., winkelier aldaar, wegens het zonder te zijn apotheker of geneeskundige tot het afleveren van geneesmiddelen bevoegd, te hebben verkocht geneesmiddelen, door den minister v. Binnenl. Zaken aangewezen, bereiden de hoeveelheid daarbij voor elk dier middelen bepaald, tot een geldboete van f 25 of subs. gevangenisstraf van 4 dagen.

Het betrof de zogenaamde *Zwitsersche pillen van Brandt*, waarin door den expert aloë was aangetoond. De depothouders op andere plaatsen welen dus wat hun te wachten staat.

Dr. J. F. VAN HENGEL te Hilversum schrijft in de 2 laatste nummers van een plaatselijk blad (*Nieuws en adv. blad voor Epe, Heerde en omstreken*) een paar lange artikels met het opschrift *Het gaan naar den waterkijker*, waarin de handelingen van de kwakzalvers die men met een vreemd woord uroscofen noemt, naar waarheid worden in 't licht gesteld en naar verdienste veroordeeld. Interessant te lezen is vooral het laatste gedeelte van de stukken, waarin Dr. van Hengel een verhaal geeft van een bezoek, dat hij zelf bij zoo'n wonderdokter aflegde, als een eenvoudig landbouwer vermomd, en hoe hij toen allerlei onzinnige »wijsheid» van den waterkijker te hooren kreeg.

Een opmerking moet ons van het hart. Deze opstellen komen als hoofdartikelen in het blad voor, en meermalen is dit met artikelen door Dr. van Hengel ondertekend het geval. Hij schijnt dus in een niet al te verwijderd verband met de redactie van het Weekblad te staan. Is het dan te veel gevegd als we hopen, dat hij zijn invloed zal aanwenden om de advertentie's van Holloway en zijn cornuiten uit dit blad te weeren?

Pastilles de Dethan.

Er is misschien geen zoogenaamd geheimmiddel, waarvan het gebruik meer *de bon ton* is dan deze pastilles.

Wanneer door te veel rooken, te veel drinken, te veel zingen of te veel dansen in een stoffigen dampkring, de stem heesch is geworden, haast men zich deze pastilles te gaan slikken, totdat na korteren of langeren tijd de stem weer in orde is, of de heeschheid en het daarmee vaak gepaard gaande hoesten en kuchen niet verdwijnen wil, zoodat men zich genoodzaakt ziet een geneesheer te raadplegen. In het eerste geval hebben de pastilles *schijnbaar* een nieuwen triomf behaald, in het tweede geval waren zij de oorzaak, dat misschien een kostbaren tijd om genezing te verkrijgen, is verloren gegaan. In 't kort alles eigenlijk precies alsof men in 't geheel niets gedaan had of eenvoudig van tijd tot tijd de keel met gewoon suikerwater had vochtig gemaakt.

Behalve geld vermorsen — de doos pastilles toch kost anderhalve gulden en 't suikerwater misschien anderhalve cent, — schijnt 't gebruik dus van dit mode-artikel zoo erg niet en kan men 't beschouwen als een modern soort van bonbons, in de plaats getreden voor de pepermuntjes en suiker-

boonen van vroeger; jammer maar dat de Regering niet even als in Engeland een flinke belasting heft op den invoer. Wij zouden 't echter niet noodig achten om deze reden afzonderlijk over deze snoesperijs uit den kwakzalverswinkel te spreken, maar wij doen 't om te waarschuwen dat het gebruik volstrekt zoo onschuldig niet is als de fabrikant en depothouders beweren en algemeen geloofd schijnt te vinden.

Het werkzame bestanddeel der pastilles is *chloras kalicus* (chloorzure potasch, kaliumchloraat) zooals door den fabrikant wordt opgegeven en volgens een onderzoek door twee leden onzer vereeniging ingesteld ook werkelijk het geval is. Volgens Dethan moet ieder pastille 200 milligram dezer stof bevatten en die uit het doosje, dat onderzocht werd, bevatten ook ongeveer die hoeveelheid.

Nu is het in den laatsten tijd meer en meer duidelijk geworden, dat *chloras kalicus* inwendig gebruikt, zeer nadeelige, zelfs doodelijke gevolgen kan hebben en reeds meermalen gehad heeft.

In het voorlaatste nummer van de bekende *Ann. d'Hygiène publique et de méd. légale* wordt dit geneesmiddel uitvoerig besproken, naar aanleiding van de vergiftiging met doodelijken afloop van vier kinderen uit verschillende gezinnen; waarbij nog melding wordt gemaakt van een veertigtal vergiftigingen van personen van verschillende leeftijd, bij welke dertig insgelijks den dood ten gevolge hebben gehad.

Het rapport der deskundigen, waarin deze feiten zijn medegedeeld, komt dan ook tot de slotsom, dat groote giften *chloorzure potasch* in eens den dood kunnen veroorzaken; en dat betrekkelijk niet hooge giften, maar herhaaldelijk genomen en bij korte tusschenpoozen, eveneens buitengewoon gevaarlijk en doodelijk kunnen zijn, zoodat bij het toedienen *inwendig* groote voorzichtigheid dient in acht genomen te worden.

Vergelijkt men met deze uitspraak het prospectus, dat DETHAN bij zijne doozen voegt, dan ziet men hoe slechts onkunde en schandelijke roekeloosheid het in de pen kan hebben gegeven. Aan den eenen kant wordt aanbevolen de pastilles op eigen gezag te gebruiken in de hevigste ongesteldheden, zooals *Croup* en *Diphtheritis*, waarbij het dadelijk en krachtig optreden van een geneesheer met andere middelen een dringende vereischte is; terwijl het gevaarlijk praeparaat aan den anderen kant zonder bezwaar aangeraden wordt bij alle mogelijke ziekelijke aandoeningen van mond, keel, enz. Daarbij moet het steeds inwendig gebruikt worden en steeds in dezelfde hoeveelheid; nl. te beginnen met driemaal daags vier pastilles, dus ongeveer twee en een half gram per dag, opklommende tot vijfmaal vier, dus *vier gram per dag*; welke hoeveelheid men eerst mag verminderen, wanneer beterschap intreedt. In vele gevallen zullen dus goedgeloovige gebruikers wie weet hoe lang volhouden.

't Is dan echter ook zeker, dat zij zich aan ernstig gevaar blootstellen.

Prof. Billroth, niet lang geleden de vergiftiging door *chloras kalicus* insgelijks besprekende, heeft voorgesteld de giften, die men tot nu toe somwijlen gebruikte, aanmerkelijk te verminderen en niet meer te geven dan *twee à drie gram per dag*, omdat hogere giften onder omstandigheden, welke nog niet genoegzaam bekend zijn, aanleiding kunnen geven tot den dood.

En tegenover de uitspraak van zulk een autoriteit durft een kwakzalver zonder naam de menschen aan te raden, zich op zijn gezag te wagen aan vergiftiging, alleen omdat het voor hem een middel is hun geld uit den zak te kloppen.

Toch zal misschien menigeen, die gewoon is de recepten van zijn dokter na te lezen, gezien hebben, dat hem minstens eene even groote hoeveelheid wordt voorgeschreven, 't zal echter in dat geval geweest zijn voor *uitwendig* gebruik, voor mondspoeling of gorgeldrank. Inderdaad behoort de *chloras kalicus* voor dit doeleinde tot de meest gebruikte geneesmiddelen, doch niet daarvoor kunnen of moeten de *pastilles van Dethan* dienst doen; zonder onderscheid wordt het *inwendig* gebruik aangeraden.

Die zijn gezondheid lief heeft, wachte zich er voor.

Gedood door een Wonderdokter.

De lezing van het artikel over de breukzalf, in No. 10 van dit Maandblad, herinnerde mij aan een ernstig geval van dien aard, hetwelk zich eenige jaren geleden in mijn praktijk voordeed. Als waarschuwend voorbeeld is het vermeldingswaard!

Een veertigjarig, krachtig arbeider, sedert twee jaren behebt met een uitwendige liesbreuk, was door een doelmatigen, stevigen band gevrijwaard voor de gevaren aan dit euvel verbonden en in staat evengoed als vroeger zijn zwaar werk te verrichten. De man had een zeer talrijk gezin te verzorgen! Op zekeren dag bij hem ontboden zijnde, vind ik hem met alle verschijnselen van beklemde breuk. Veronderstellende dat wellicht zijn band defect was, vroeg ik hem daarnaar, maar kreeg tot mijn niet geringe verbazing ten antwoord, dat hij dien sedert eenige dagen niet meer droeg, omdat zijn breuk door zalf van den „Wonderdokter” radikaal genezen was.

Er bevond zich toen ter tijd werkelijk in den omtrek mijner woonplaats een rondtrekkende landlooper, die met den wijschen titel van »Wonderdokter” en onder het voorgeven van breuken enz. te kunnen genezen, ook een smeersel aan den arbeider had verkocht, na welks aanwending hij zijn band mocht af laten en zich als genezen kon beschouwen.

Hoewel de treurige gevolgen zich in casu reeds zeer spoedig voordeden, was de patient echter zoo overtuigd van zijne genezing, dat hij, toen herhaalde taxis de breuk niet vermochten te reponeeren en de operatie als redmiddel werd voorgesteld, daarmee lachte en, niettegenstaande hij op het gevaarlijke van zijn toestand dringend werd gewezen, standvastig weigerde zich te laten helpen. Hij verlangde slechts een middelje tegen het braken. — Den volgenden dag reeds bezweek hij aan koudvuur der ingewanden.

De dader, mijns inziens vervolgbaar wegens manslag, was gevlogen. Trouwens er is ook geen moeite gedaan om hem in handen te krijgen! Dank zij onze vlugge politie en justitie zou dat waarschijnlijk toch niet gelukt zijn. Al ware dit echter wel het geval geweest, wat zou het gebaat hebben? Onze wetgeving is niet scherp genoeg, om dergelijke misdaden naar behooren te kunnen straffen.

Bovendien schijnen onze rechters, evenmin als in 't algemeen het zoogenaamde beschaafd, ontwikkeld publiek den omvang en het kwaad der kwakzalverij te kennen of te begrijpen. Wij zien immers dagelijks die soort van menschen, die evenveel kwakzalven en knoeien als de zoogenaamde domme gemeente. Of zou het niet mogelijk zijn, dat de rechter, die zich begeeft naar de rechtszaal om straks vonnis te wijzen in eene dergelijke zaak, zoo juist terugkeert van de slapende juffrouw, of het fleschje nog in den zak heeft, waarmee hij om advies geweest is bij den een of anderen pis-kijker?

Delfshaven.

DR. DE BRUYN.

Purgative Thee van Chambard.

Onderzoek en mededeeling van het lid der Vereeniging den Heer Van Ledden Hulsebosch, apotheker te Amsterdam.

Zekere J. W. BRESSER, apotheker noch drogist, is de opvolger of compagnon geworden van CLEBAN te Amsterdam en was vroeger werkzaam bij GROOTE in de Kalverstraat aldaar, (twee namen op het gebied der kwakzalverij maar al te berucht). Hij heeft gemeend te debuteeren door een nieuw geheimmiddel aan de publieke markt te brengen en dit waardeloos produkt van kwakzalverij bekend te maken bij trommelslag en trompetgeschal, door huis aan huis in Amsterdam, tot aan Nieuw-Amstel toe, papieren te laten rondbrengen, waarop allerlei onzin en bombast gedrukt is. Deze nieuwe soort thee, waarvan VAN DE GOORBERGH te Breda

(een derde naam, onafscheidelijk van de ergerlijkste kwakzalverij) als generaal-depôthouder geboekt staat, zal verschrikkelijke wonderen verrichten »aan jonge meisjes, die op het punt zijn hare vorming te bereiken en bij vrouwen op den zoogenaamd »kritieken leeftijd”, en voorts bij tal van ongesteldheden, zooals een kwakzalver dat gewoonlijk door zijn trompet uit blaast.

De verpakking doet heel wat bizonders verwachten. Een zeskante doos in een net Franschen humbug bedrukt papier, eene Nederlandsche aanbeveling met gebruiksaanwijzing, waarop de namen voorkomen van de Nederlandsche handlangers van den hoofd-Charlatan, een zekere A. SICRE te Parijs.

De doos bevat een kartonnen maatje en fijngehakte bladen en bloemen, zeer veel gelijkende op soepgroenten à la Julienne, en het is juist om het onderzoek te bemoeilijken en de ontmaskering te voorkomen, dat de rommel zoo goed fijngehakt wordt. Met zekerheid konden evenwel de volgende bestanddeelen aangetoond worden: Goudsbloemen, Sennebladen, de bloemen van een onbekende Papiionaceae, Toortsbladen, Rozemarijnblomen, Rozemarijnbladen, bloemknoppen van eene Cassia, vruchtjes van eene Euphorbia, terwijl de zwammen die op eenige stukjes woekerden aan plantendeelen uit de familie der Boragineeën en Malvaceën doen denken.

Hoe de geduchte uitvinder aan zoo'n rommelzoo komt is moeilijk te gissen. Wellicht heeft hij in Algiers gediend en daar dien boel langs den weg opperaapt. Hoe het zij, de Fransche Charlatan spreekt er duidelijk uit en de Nederlandsch apothekers en dragisten die tot hun schande als depôthouders staan opgeteekend, weten nu tot welke onkruid-verkooprij zij zich verlagen.

Zoo veel is zeker, dat men het eigenlijke purgatief, de Sennebladen, tienmaal te duur betaalt en 55 van de 60 centen aan papier en onkruid besteedt. Gewis zou de fabrikant wel wenschen, dat aan zijn gebruiksaanwijzing gevolg werd gegeven, want daarin leest men: »Men moet er gebruik van maken, zoodra men eene ongesteldheid, gebrek aan eetlust, of welke stoornis ook gevoelt. De Thee van Chambard is een drank die dagelijks gebruikt wordt. In plaats van een middel dat men bij uitzondering neemt, wordt zij dagelijks voor de goede spijsvertering gebezigd. Wie zoo handelde zou zijn „goede spijsvertering” zoowel als zijn beurs „dagelijks” bederven.

De 50 gram kruiden die men koopt bevatten hoogstens voor vijf centen Sennebladen, zooals men die in elke apotheek kan verkrijgen, terwijl de verbruiker kans loopt, op zijn „kritieken leeftijd” vergiftigd te worden, door het samenraapsel van onkruiden, waarvan Chambard ongetwijfeld niet eens de namen kent.

Alweder een purgeermiddel.

Scheikundig onderzoek van het lid der Vereeniging, den Heer D. van der Weerd, apotheker te Kampen.

Onder verschillende vormen komen er purgeermiddelen in den handel, het een al sterker aanbevolen tegen allerlei kwalen dan het ander. Die welke thans onderzocht zijn komen onder den naam voor van „Aambeijnpillen van een Holl. geneesheer, cachet met 3 roosjes”. Men verkrijgt voor twee gulden een fleschje met bladtin omkleed en werkelijk met dat fameuse cachet voorzien. In het onderzochte waren 193 pillen. Het volgende fraaie gedrukte stuk was er aan toegevoegd:

Eenig Zekeren Radicaal Geneesmiddel

TEGEN

IN- EN UITWENDIGE AAMBEIJEN, MAAG- EN ONDERBUIKZIEKTEN.

(Volks Genees- en gezondheidsmiddel.)

(Men lette op 't cachet met 3 roosjes.)

Dit middel van een Holl. Geneesheer heeft gedurende eene reeks van jaren bewezen een éenig, zeker en radicaal Geneesmiddel te zijn tegen In- en Uitwendige Aambeijen, onderbuiksverstopping, Maag en Onderbuiksziekten, als: Maagverslijming, overvloed van Gal, verlies van Eetlust, en slechte spijsvertering door onverteerde stoffen in de Maag, bederf der Ingewanden, en Ingewandswormen, verder tegen Lever en Miltziekten, Zwaarmoedigheid, aanleg tot beroerte en andere onderbuiskwalen. Het werkt zacht doch zeker op de stoelgang, werkt nimmer schadelijk; bij tijds aangewend kan men

er menige ziekte mede voorkomen, terwijl het eene gezonde natuurlijke werking van maag en ingewanden veroorzaakt.

Het onderzoek leerde dat het werkzame bestanddeel in deze pillen alleen rhabarber was, door extract van zoethout of zoo iets tot een kweedbare massa gemaakt, met een siertje anijs- of venkelolie geparfumeerd en daarna omgeven met licht rood gekleurd poeder van kreeftsoogen.

Wie dus gesteld is op de uitwerking die deze pillen kunnen hebben, koope voor een paar stuivers poeder van rhabarber in de apotheek, in plaats van voor twee gulden deze pillen. Hij is er dan met een voor bewaard in die rhabarber vertrouwen te stellen bij alle maag-, en onderbuiks-, lever en miltziekten, bij zwaarmoedigheid en aanleg tot beroerte — zooals het schandelijk genoeg in de gebruiksaanwijzing luidt — maar zal zich bij die ongesteldheden tot een geneesheer wenden.

Ook de pillen heeten trouwens te zijn van een geneeskundige, en wel van een Hollandschen geneesheer. Indien dit niet een leugen is van den verkoper (Uloth te Amsterdam), waarvan men, als van alle kwakzalvers, leugens mag verwachten, dan is de „Holl. Geneesheer” een schande voor zijn stand omdat hij zich, tegen beter weten in, met Holloway op één lijn stelt.

Wormpatronen.

Scheikundig onderzoek van het lid der Vereeniging, den Heer J. VAN RIEL, militair apotheker 2e kl. te Bergen op Zoom.

Dit veel verkochte middel tegen de wormen der kinderen heeft dezen zonderlingen naam ontvangen, omdat de kleine papieren kokertjes, waarin het wormpoeder wordt afgeleverd, in vorm en grootte gelijken op de ouderwetsche geweerpatronen.

In zooverre zij niet bestaan uit suiker alleen, wat volgens 't Pharm. Weekblad somwijlen het geval is, mogen zij, behalve door apothekers en dan nog slechts onder inachtneming der bepalingen bij de wet vastgesteld voor den verkoop van vergiften, door niemand worden verkocht. Toch vindt men niet zelden wink liers die ze publiek te koop aanbieden door advertenties of door uitstalling voor de winkelramen. Wel een bewijs, dat de argus-oogen der politie voor alle overtredingen van Rijkswetten niet gelijkmatig zijn geopend.

Het nieuwe onderzoek, door een onzer leden ingesteld, leerde onlangs, dat één zoo'n patroon, behalve suiker, 130 milligram Santonine bevatte; het gebruik moest volgens het opschrift zijn: 's-morgens, 's-middags en 's-avonds, telkens $\frac{1}{3}$ gedeelte.

De commissie, uit voornamen deskundigen bestaande, die indertijd de Regering heeft voorgelicht bij 't tot stand brengen der geneesk. wetten heeft deze Santonine uitdrukkelijk gerangschikt onder de vergiften; elk zal dus wel willen aannemen, dat het gebruik schade kan toebrengen aan de gezondheid; vooral als men weet, dat de meeste ouders bij bijna alle ongesteldheden der kinderen, het eerst denken aan »wormen” en geneigd zijn in dat geval zulk een overal gemakkelijk te verkrijgen middel te proberen. Als deze wormen niet spoedig voor den dag komen, vergroot de bezorgde moeder bovendien al heel licht de gift, onverschillig van welken leeftijd het kind is.

Voor kleine kinderen, en ook bij dezen worden deze wormpatronen zeer dikwijls aangewend, is de hoeveelheid van 130 milligram, of 2 grein per dag, zeer zeker te groot. Tweemaal hebben wij dan ook met zekerheid eene ongesteldheid waargenomen, als gevolg dezer patronen; zij bestond in lichte, stuipachtige trekkingen, wel is waar van voorbijgaanden aard, maar toch zoo, dat de ouders het der moeite waard achtten ons als medicus te laten roepen.

Het zij hier herinnerd, dat wij reeds vroeger enkele gevallen van duidelijke vergiftiging (waarvan één met doodelijken afloop) hebben medegedeeld bij kinderen, die onvoorzichtig wormkoekjes met Santonine hadden gesnoept.

GIMBORN, die deze wormpatronen in den handel brengt, houdt er voor zijne talrijke artikelen een reiziger op na; deze weet heel goed, dat geen enkel winkelier deze kwakzalverijen mag verkoo-

pen, zonder dagelijks bloot te staan aan vervolging

Toen een der depôthouders, wien schrijver dezes er op attent gemaakt had, dit aan den reiziger mededeelde, gaf hij teg antwoord, dat hij daarvan niet onkundig was, „maar wat komt dat er op aan, als ze proces-verbaal opmaken, krijg je één gulden boete en dien willen we met plezier betalen.”

Deze bewering is niet juist, — de geringste boete bedraagt tien gulden — doch zou het tegenover zooveel brutaliteit en zulk eene voorbedachtelijke overtreding der wetten, niet tijd worden de depôthouders te leeren, dat de boete ook f200 kan bedragen en dat in geval van herhaling binnen twee jaren na de eerste veroordeeling de boete tot f500 wordt gebracht en daarenboven eene gevangenisstraf kan worden opgelegd van drie dagen tot één jaar.

Fraai gezelschap.

Niet alleen wat de geheimmiddelen zijn, maar ook wie de zoogenaamde uitvinders of eerste verspreiders zijn, werpt dikwijls een eigenaardig licht op deze industrie.

Wij hebben reeds aangetoond hoe het meestal personen zijn zonder of met zeer gebrekkige wetenschappelijke vorming, die zich met dezen handel afgeven, en bovendien van welk gehalte soms zaken wij in het vorige nummer.

Dat de daar behandelde ENEMA niet alleen staat, bewijzen het vijftal volgende nieuwe voorbeelden; allen betreffende personen, die ook in ons land adverteren.

A. NIESKE, te Dresden die het *Menyl*, middel tegen roode neuzen, in den handel bracht, is een gewezen kapper en redacteur van een postzegel-krant. Volgens schrijven van 't Gemeentebestuur van Dresden aan den Burgemeester van Karlsruhe, gedagteekend van 21 Juni 1880, bevond hij zich toen in arrest wegens bedrog.

C. PINGEL te Goettingen, de z.g. uitvinder van het *Benediktijner-Doppelkrauter-Maagbitter* is eigenlijk van beroep tapper en werd volgens rapport van 't politiebureau daar ter plaatse gestraft: wegens verkoop van bedorven brood, wegens overtreding der verordening betreffende het onderzoek op trichinen, wegens bedreiging en schieten met een revolver enz.

R. RETZLAFF te Dresden, debitant van een middel tegen dronkenschap, was vroeger commissionair te Guben en had geen al te beste reputatie, terwijl hij zich weinig naauwgezet betoonde in de keuze der middelen om zijn doel te bereiken. Hij was eigenaar van een beenderen-molen, die na zijn vertrek onder vrij geheimzinnige omstandigheden is afgebrand. Op 1 Mei 1873 werd hij wegens bedrog, tot een jaar tuchthuisstraf veroordeeld. (Opgaaft van 't politiebureau te Guben, 16 Febr. 1880).

LIEBIG, uitvinder van 't *Kumys-extract*, is een koopman te Berlijn, die niets met den beroemden scheikundige van dien naam te maken heeft. Hij werd, volgens mededeeling van den hoofd-commissaris van politie te Berlijn, tot negen maanden gevangenisstraf veroordeeld wegens bedrog.

A. GRONE vroeger te Ahaus in Westfalen thans te Münster, tracht de lichtgeloovigen af te zetten, door zijn *genezing van doofheid*, de bedriegelijkheid waarvan wij reeds vroeger in 't licht hebben gesteld en door een middel tegen dronkenschap. Volgens schrijven aan ons van den Burgemeester van Ahaus den 23 Oct. j.l., is het een door en door gemeen sujet, die twee jaren tuchthuisstraf heeft ondergaan wegens *misdriven tegen de zedelijkheid*.

Als men zulke mededeelingen leest, staat men verwonderd hoe personen, die op den naam van eerlijk en fatsoenlijk prijs stellen, zich niet schamen om zich rechtstreeks of zijdelings met zulk gezelschap in te laten.

Boekbeoordeeling.

Dr. G. A. N. ALLEBÉ. De ontwikkeling van het kind naar lichaam en geest, handleiding voor moeders. 5e gedeeltelijk omgewerkte uitgaaf. Amsterdam Carelsen en Co. 1881, bldz. 425. prijs f 2.60

Dit populair geschreven werk behoeft bij het zeldzame verschijnsel van eene vijfde uitgaaf in Ne-

derland en bij den lof, dien het zoo talrijke malen van bevoegde beoordeelaars ontving, waarlijk onze bespreking niet meer, om het den lezers aan te bevelen.

Ieder kent het bij naam, zeer velen bezitten het in eigendom, maar helaas! nog veel te weinig doet het dienst als een handboek om bij talrijke gelegenheden te worden nageslagen en den inhoud in toepassing te brengen. Wanneer toch ouders dit boek niet alleen lezen, maar het gelezene in zich opnemen en gewoon waren te verwerken, zou het onmogelijk zijn dat bij de duizende exemplaren, die over ons land verspreid zijn, toch nog zoovele eeuwenoude vooroordeelen over voeding en opvoeding van kinderen hardnekkig stand hielden en als hoogste autoriteiten in kraamkamer of huise-lijken kring een baker optrad of oude tante.

Het is niet mogelijk den rijken inhoud van het boek ook slechts beknopt weer te geven, doch wij herinneren er aan, dat het op meest alle vragen betreffende de voeding, de ontwikkeling of de levensverhoudingen van het kind voldoende antwoord geeft.

Voor ons doel achten wij het wenschelijk over te nemen, wat de schrijver zegt over de kunstmatige voeding der kinderen en over de **Kindervoedsels**, die met zulk een ophef in de nieuwsbladen worden aangeprezen, zoodat het op leeken den indruk maakt, als zouden zij eigenlijk de moedermelk kunnen vervangen.

De melk bevat — zoo lezen wij — alles wat de kinderen in den eersten tijd huns bestaans tot hunne voeding noodig hebben: zij is, door hare bestanddeelen *alleen* voldoende om het jeugdige lichaam niet slechts tegen ondergang te beveiligen, maar ook om het voorspoedig te doen groeien; *melk is derhalve een voedsel bij uitnemendheid, een model-voedsel.* Voor het kind is zij spijs en drank tevens, en bevat voedende en dorstlessende bestanddeelen in de noodige verhouding."

Alleen in gevallen waaria de moeder niet zoogen kan of wegens gezondheidsredenen niet zoogen mag, mag de moeder deze taak overgeven aan eene min en slechts als deze niet te verkrijgen is mag men zijn toevlucht nemen tot voeding met koemelk.

Verschillende voorzorgen zijn daarbij in acht te nemen en omdat men of aan al de eischen niet altijd kan voldoen of omdat achteloosheid en gebrek aan liefde de overhand hebben, nemen vele moeders in plaats daarvan maar al te haastig hun toevlucht tot de zoogenaamde *surrogaten* voor jonge kinderen. Enkele dezer kunstmiddelen, meest allen grootendeels of geheel uit meelsoorten bestaande, zijn in omloop gebracht door eerlijke deskundigen, die met het uitdenken daarvan een nuttig werk hoopten te verrichten; *verreweg de meesten echter worden in den handel gebracht door industrieelen uit winstbejag.* Dit oogmerk wordt dan ook niet zelden bereikt; zoo 't gelukt een kunstmatig kindervoedsel door middel van dagbladen en kunstgrepen in de mode te brengen, wordt de ondernemer een rijk man. Zulk kunstmatig kindervoedsel moet voldoen aan bepaalde eischen van samenstelling en verteerbaarheid: de meest geroemde dezer surrogaten aan deze eischen toetsende is de uitkomst van het onderzoek *bepaald onbevredigend.*

Enkele dezer middelen behandelt de schrijver meer in 't bijzonder, zooals, *Gecondenseerde Zwitsersche koemelk*, die overal waar koemelk ontbreekt van hooge waarde, als *eenig* voedsel voor jonge kinderen geen aanbeveling verdient, vooral omdat zij, ten einde verduurzaamd te kunnen worden, bereid is met eene voor jonge kinderen veel te aanzienlijke hoeveelheid suiker, waardoor zij in verhouding te arm aan eiwit wordt; de schrijver stelt zelfs de kindervoeding met gekookte karnemelk, gemengd met bloem van tarwemeel en onder bijvoeging van suiker, boven deze gecondenseerde melk.

Nestlé's Farine lactée en *Gerber's kindermelk* behoren ontegenzeggelijk tot de beste soorten: ook hen kleeft echter het gewone gebrek der andere meelsoorten aan, namelijk een overmatig suikergehalte en tevens een te groot zetmeelgehalte. Niet voor het einde der derde maand kunnen zulke kunstmatige samenstellingen goede diensten doen.

en vóór dien tijd mogen zij niet gegeven worden „Op bedroevend oppervlakkige wijze” — zoo eindigt de schrijver dit hoofdstuk — „gaat het groote publiek bij de keus van surrogaten voor kindervoeding te werk. Meestal geschiedt zulks naar aankondigingen in de couranten, veelal ook op mondelinge aanbeveling van onhandigen. Verneemt de moeder van een harer bekenden, dat het kind van deze een of ander surrogaat gebruikt heeft, dan wordt, gaat het met haar eigen kind niet naar wensch, vaak zonder verdere navraag, diezelfde voedingswijze gekozen! Mochten toch alle moeders leeren inzien, dat het welslagen (veelal slechts schijnbaar) in één geval volstrekt geen waarborg oplevert voor andere gevallen.”

Er zijn kinderen, die bij slecht gekozen voedingswijze toch in 't leven blijven. Het is ten stelligste bewezen, dat pap niet aan de vereischten van volledige kindervoeding voldoet; toch zijn een groot aantal kinderen niet bezweken bij de eertijds hier te lande (en nog op sommige plaatsen) toegepaste voeding met brood- of beschuitpap.

Zoo kan het ook treffen, dat de uitwerking niet ongunstig schijnt, als men een klein getal nagaat van kinderen, opgebracht bv. met ingedikte Zwitsersche melk, toch zal men deze evenzoo min als kindermeel aanwenden, als men weet dat dit voedsel te arm is aan de onmisbare eiwitstoffen.

In 't algemeen zal behoedzaamheid in de keus van plaatsvervangende voedingsmiddelen, met vermijding van zetmeelstoffen gedurende de eerste levensmaanden, voor moeders, die hare kinderen in 't leven wenschen te behouden, groote wijsheid zijn.

Kleine mededeelingen.

EEN BRUTAAL KWAKZALVER IN 1756.

Den 29 Februari van genoemd jaar, dus 125 jaar geleden, werd door het Collegium Pharmaceuticum te Rotterdam de volgende zaak behandeld.

Men had bespeurd dat zich op den Schied. dijk een nieuwe doctor, J. H. Swinglius, had gevestigd. Dien persoon was daarop aangezegd dat hij zijn diploma moest vertoonen en 15 gulden betalen. Hij verzocht echter om uitstel daar hij eerst wilde zien hoe het met de praktijk zougaan. Het mankeerde hem aan geld. Men vroeg hem toen of hij een diploma had. Hij antwoordde dat hij het tot 3 maal had verloren; dat hij te Straatsburg gepromoveerd was en in den laatsten oorlog als doctor onder een regiment had gediend. Daarop werd hem gevraagd over welke stoffe hij gedisputeerd had. Hij antwoordde: „de Petula Curatione.” Men zei hem dat men dit niet verstond. Daarna in het Latijn aangesproken en gevraagd zijnde wie de Professor was onder wien hij had gestudeerd, wist hij niet te antwoorden van welke faculteit Oordeelende dat men hier eerder met een kwakzalver dan met een doctor te doen had, werd hem gelast zijn „Borretje” in te halen en de praktijk niet uit te oefenen voor hij zijn promotiebrief vertoond en het geld voldaan had.

Rotterdam 4 Oct. 81.

J. DE GROOT.

IN DEN HAREM VAN DEN SULTAN.

Als een voorbeeld van hetgeen men meent dat door het publiek kan geloofd worden, van den aard van het lokaas waaraan men verwacht dat het zal bijten, geven wij hier verkort en vertaald een circulaire die onlangs door zekeren Ad. Stork aan de apothekers in Duitschland werd gezonden: „Door een toeval zijn wij in het bezit gekomen van een „aangenaam smakende stof, die in den harem van den sultan gegeten wordt, om aan zwakke vrouwen en meisjes de „zoo gewenschte rondheid te geven, hare borst en armen fraai „gevuld te maken, en een vermagering dezer lichaamsdeelen „zelfs op gevorderden vrouwelijken leeftijd tegen te gaan. „Verder wordt deze stof gebruikt voor herstellenden, ook voor „borst en longlijders, die daardoor spoedig in krachten „winnen, terwijl hun magerheid voor een aangename vol- „heid plaats maakt, de eetlust weer gewoon en de slaap gezond „wordt. Wij kunnen u de waar in den vorm van beschuit- „jes of banket leveren, zooals u wenscht en u zal zeker da- „delijk inzien dat er veel van dit artikel is te verkoopen. „Voor 5 Mark geven wij u nadere inlichtingen.”

Spoedig zal zeker ook Nederland met zulke circulaire begünstigd worden. Dergelijke ondernemingen zijn in den regel internationaal.

EEN INSTRUMENTMAKER-KWAKZALVER.

Een instrumentmaker te Berlin, een zekere F. Herpich, vervaardigde ook inductie-toestellen voor geneeskundigen, die dezen in sommige gevallen met goed gevolg bij lijders aanwenden. Het „schoenmaker blijf bij uw leest” was echter voor dezen man niet geschreven, want ofschoon hij van geneeskunst zoo weinig verstand had, als de waschvrouw eens dokters, meende hij, door dat hij toch „op geneeskundig gebied” zich bewoog, het even goed en eigenlijk beter te weten dan de genen aan wie hij zijn toestellen leverde.

Hij begint dus zijn *electro-galvanische inductie-apparaten* met veel bluf te adverteeren, en dezelfde werktuigen die vroeger, slechts nut deden in de ervaren handen van een geneeskundige en dan nog slechts in enkele gevallen, geven nu plotseling, volgens de aankondiging, *bewonderenswaardige uitkomsten bij alle ziekten van de spieren en zenuwen, bij „icht, rhuematiek, hoofdpijn, tandpijn, vallende ziekte, verlamming, oogontsteking, klieren, uitslag, doofheid, maagkramp, Engelsche ziekte enz. enz.*

De toestellen genezen al deze ziekten en kwalen volkomen; zijn ze sinds korten tijd opgetreden dan in één kwartier; bij verouderde kwalen duurt het enkele minuten langer.

Maar altijd worden ze genezen, ook als het overgeërfdde ziekten zijn, waarom de fabrikant gemoedelijk de ouders aanraadt „voor hunne lieve kleinen een toestel, van 8 gulden, aan te schaffen.”

Als waarborg voor dat alles moet niets minder dan „de wetenschap” dienen, want het slot van de reclame luidt: *de goede uitkomsten van dit middel zijn zoo overweldigend, dat twijfel daaraan wantrouwen in de wetenschap zou verdragen.*

Wij geven toestemming om voor de „wetenschap” van dezen kwakzalver-instrumentmaker niets dan wantrouwen te koesteren.

Herhaalde Waarschuwingen.

Zickenheimer Druivenborsthoning, heet ieder najaar uit verse druiven onder toevoeging van geneeskrachtige kruiden bereid te worden. Uit het onderzoek van de scheikundigen DIETSCH, KOPP en anderen is gebleken, dat het slechts suikerstroop is, d. i. een oplossing van veel suiker in water. Een ieder kan zich deze zoogenaamde druivenborsthoning bereiden door zooveel suiker als mogelijk is in kokend water op te lossen en dan te laten bekoelen. Ook de in den handel voorkomende witte aardappelstroop doet denzelfden dienst, geeft eenige verlichting bij verkoudheid of gewone hoest. Kinkhoest en keelziekte worden door de zoogenaamde druivenborsthoning, al wordt het ook met groote letters in de advertenties verzekerd, evenmin genezen als door de bij den winkelier gehaalde stroop en men betaalt voor de laatste slechts ongeveer een derde of vierde van 't geen Zickenheimer voor zijn zoogenaamd geneesmiddel eischt.

Siroop de chloral de Follat. Chloral of choral-hydraat is een stof die nog slechts eenige jaren bekend is, doch die in ieder apotheek wordt gevonden en aan de geneseskunde reeds uitstekende diensten heeft bevestigd. Ongelukkig hebben ook reeds de kwakzalvers er zich van meester gemaakt en verkoopen zij het onder den vorm van een Siroop, waarvan het gebruik zeer nadeelige gevolgen hebben kan, want chloral is een zeer sterk werkende stof die slaap, verdooving en bij eenigszins groote hoeveelheid den dood ten gevolge heeft. Door herhaald gebruik van geringe hoeveelheden kan men er aan verslaven zooals aan opium, jenever enz.

Een flacon kost f 1,60 en kan volgens onderzoek van een Amsterdamsche commissie (de apotheker JACOBUS POLAK en Prof. W. STÖBER) bereid worden door 8 gram chloral-hydraat op te lossen in 12 gram water, en daarbij te voegen 150 gram suikerstroop en 1 droppel kruisemuntolie. Deze hoeveelheid wordt in de apotheek op voorschrift van den geneesheer afgeleverd voor f 0.90.

Hoff'sch Malzextract of Mout-aftreksel, ook onder de namen gezondbier en vloeibaar brood aangekondigd, vormt een sterk sprekend voorbeeld van kwakzalverij op groote schaal. Malz of mout is gerst, die met water bevochtigd op een eenigszins warme plaats heeft gelegen en daardoor is ontkiemd. Deze gekiemde gerst is de voornaamste grondstof voor alle biersoorten, die bereid worden door er met water een uittreksel van te vervaardigen en dit in gisting te brengen; men kan dus bier in 't algemeen gegist moutaftreksel noemen, behalve dat er ook nog hop bijgevoegd wordt, en somwijlen enkele andere stoffen. Hoff'sch Malzextract is nu niet anders dan een dergelijk gegist moutaftreksel, waarbij een zeer geringe hoeveelheid van een aftreksel van althaeawortel, corianderzaad, steraanis en pardijszaad is gevoegd, benevens eenige stroop en glycerine en op iedere ton enkele druppels citroenolie. De prijs is 45 per half flesch en behoeft niet hooger te zijn dan die van gewoon bier. De Malz-borstbonbons bestaan uit suiker met Malzextract.

Maagzout van Julius Schaumann, bestaat volgens de opgave van HAHN voor 't grootste deel uit dubbel koolzure soda, (waaruit, zooals men weet, ook het bekende *Zuiveringszout* is samengesteld) met wat Glauberzout en sporen Magnesia. De doos met 125 gram kost 90 cent en zou, op voorschrift van den geneesheer in de apotheek in zulk een geringe hoeveelheid afzonderlijk bereid, ongeveer op 70 cent komen; fabriekmatig bereid, zooals met het geadvertende het geval is, zou het nog veel goedkooper te leveren zijn.

Het wordt in den laatsten tijd druk geadvertende tegen alle mogelijke maagkwalen en bovendien tegen „alle zwaktegevallen bij vrouwen en kinderen, bleekzucht en schele hoofdpijn.”

Als men weet, dat de genoemde aandoeningen allen een geheel verschillenden oorsprong kunnen hebben en in aard en wezen zeer van elkander afwijken, zal men begrijpen dat *hetzelfde* middel ze onmogelijk kan verjagen. Veelvuldig gebruik van dit en dergelijke middelen bederft zeker de maag.

Niettegenstaande het geheel uit zouten bestaat wordt in de advertentie gezegd dat het uit de beproefste kruiden bereid wordt, met de curieuse bijvoeging: „waaronder er zijn, die eerst in den laatsten tijd zijn bekend geworden.”

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1.25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteurs. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan tot 31 Dec.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteurs:
Dr. VITUS BRUINSMA,
leeraar aan het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,
practiseerend geneesheer te Steenbergen.

Uitgever:
H. VAN BELKUM Kz. te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel en plaatsing 4/3 maal.

Met het volgende nummer begint een nieuwen jaargang. Men zie de voorwaarden voor het lidmaatschap en voor het abonnement aan het hoofd van het blad.

Berichten.

Het aantal leden onzer Vereeniging bedraagt thans aan het einde van dit eerste jaar 363. terwijl zich ook reeds voor het nieuwe jaar 10 hebben aangemeld. Van een paar leden ontvingen we het bericht dat ze zich ook voor het tweede jaar verbinden. Dit is onnoodig. Wie niet bedankt rekenen we dat lid blijft; hetzelfde geldt van de abonnés. Wij hopen op een belangrijke aanwinst van leden met het nieuwe vereenigingsjaar.

Dit nummer is in een groot aantal exemplaren gedrukt. De leden die eenigen ter verspreiding wenschen gelieven ze onmiddellijk aan te vragen, want den 14den 's avonds worden de nog aanwezige exemplaren door ons verzonden.

Het Departement Amsterdam van de Ned. Maatschappij ter bevordering der Pharmacie, heeft in zijne laatste vergadering uit zijn midden eene Commissie benoemd, bestaande uit vier leden, waaraan een lid van het Bestuur is toegevoegd, die zich tot taak heeft gesteld de overtredingen der geneeskundige wetten in hare woonplaats op te sporen en de middelen te bepalen, om op de meest afdoende wijze de kwakzalverij op dat gebied te bestrijden. Ter gemeetkoming aan de kosten, die het koopen en onderzoeken van geheime geneesmiddelen zullen vorderen, kan de Commissie aanvankelijk over een geldelijke bijdrage van het Departement beschikken.

Zij, tegen wie wij door ons blad waarschuwen, gaan steeds voort zelf waarschuwingen tot het publiek te richten, als of hun waar op allerlei wijs vervalscht wordt. Zoo is het nu weer GUYOT die zijn welmeenende stem doet hooren. Het luidt in een reclame waarvoor hij wel 50 cent per regel wil betalen:

„Gedurende eenigen tijd komen er in de Hollandsche „dagbladen advertenties voor, die ten doel hebben het „publiek te waarschuwen tegen zekere Teercapsules, „die, vervaardigd met bedorven lijm, zijnde een onzuiver bestanddeel, eene moeilijke spijsvertering veroorzaken en zelfs aanleiding geven tot maagpijnen.”

„Wij weten niet of er dergelijke capsules gemaakt worden, maar wij kunnen verzekeren, dat de Teercapsules van GUYOT, waarvan de flacon voorzien is, van een etiket met de handteekening in drie kleuren, vervaardigd zijn met fijne, gezuiverde Gelatine, dezelfde die bij de kookkunst gebruikt wordt tot het vervaardigen van de door de kenners zoo geliefkoosde „doorschijnende geleien.”

Ofschoon misschien niemand nauwkeuriger op de advertentie's betreffende de kwakzalverij acht geeft dan wij, hebben wij toch van die waarschuwingen tegen teercapsules vervaardigd met bedorven lijm, niets bemerkend. 't Is eenvoudig een leugen, zonder meer. Van bedorven lijm kan men geen capsules maken, en al kon men dit, niemand zou het doen. Want waarachtig de gewone gelatine en de Noorweegsche tear, de beide grondstoffen van GUYOT'S capsules, zijn goedkoop

genoeg om ze onvervalscht te kunnen leveren voor den verbazend hoogen prijs die het publiek er voor wil betalen.

Deze geheele „waarschuwing” moet slechts dienen om GUYOT'S zaak te bevorderen. Want inderdaad wordt er door ons en anderen wel herhaaldelijk gewaarschuwd tegen het gebruik van teercapsules, maar tegen de zoogenaamde onechten evenzeer als tegen de „echten”. Wij herhalen dit hier. Die teercapsules van GUYOT, met die beruchte etiket met handteekening in drie kleuren, zullen juist omdat ze teer bevatten, veelvuldig gebruikt altijd schadelijk werken, en dikwijls zelfs in gering aantal genomen de gezondheid benadeelen. Teer is geen stof om herhaald inwendig te gebruiken. Voor een schip mag een herhaalde bestrijking nuttig zijn, de menschelijke maag is er niet tegen bestand. Men zal er zich niet onmiddellijk den dood mee op den hals halen, maar mag zich toch geluk wenschen als men nog niet zooveel heeft geslikt dat de maag bedorven is.

Juist omdat GUYOT ook wel zal vernomen hebben dat zijne capsules somwijlen „moeielijke spijsvertering” hebben veroorzaakt of aanleiding gaven tot „maagpijnen” wil hij 't nu laten voorkomen alsof een vervalscht artikel daaraan schuld had.

In ons vorig nummer maakten wij melding van een paar artikelen door DR. VAN HENGEL te Hilversum in het *Nieuws en adv. blad v. Heerde, Epe en omstreken* geschreven, waarin een bijzondere vorm van kwakzalverij vermakelijk werd tentoongesteld en veroordeeld. Daar wij meermalen van denzelfden schrijver opstellen in dat blad hadden gezien, die evenals dezen, als hoofdartikels waren geplaatst, waagden wij de opmerking: „het schijnt dus dat DR. v. HENGEL in een niet al te verwijderd verband met de redactie van het „weekblad staat. Is het dan te veel gevegd als we hopen dat hij zijn invloed zal aanwenden om de advertenties van HOLLOWAY en zijn kornuiten uit dit „blad te weeren?”

Doch wij hebben ons deerlijk vergist. De redactie van het genoemde weekblad maakt thans bekend dat DR. v. H. niet in het minste verband staat met zijn blad, en dat de bedoelde opstellen slechts „ingezonden stukken” waren. Zelfs blijkt dat de redacteur alleen omdat zijn blad voor ieder openstaat, er toe is gekomen ook een dokter er in te laten schrijven. Want overigens heeft hij verbazend veel tegen dokters. Onder de doodberichten in zijn krant vindt hij dat een rubriek zou te pas komen met vermelding van „kwakzalverij van den geneesheer” als oorzaak van den dood. Verder zou hij al de gevallen vermeld willen zien van beenen, armen, oogen en andere lichaamsdeelen die door onkunde, onhandigheid of nalatigheid van sommige geneesheeren onbruikbaar gemaakt zijn, en hij spreekt van een dokter, die meer dan een hoed vol oogen bedorven had.

Waarlijk 't is onder deze omstandigheden een bijzondere liberaliteit van den redacteur zoo'n gevaarlijk man, als een geneeskundige dan toch is, in zijn blad te laten schrijven. Als HOLLOWAY wil zal hij echter ook wel plaats voor een hoofdartikel kunnen krijgen. En de advertentie's van dien braven man te weigeren daartoe zou men hij het blad van Heerde, Epe en omstreken „aan een doovemansdeur kloppen”

Men kan er mee lachen, maar is het niet ergerlijk den stand der geneeskundigen zoo door den eerste den beste voor een troep kwakzalvers te hooren uitmaken, en de veronderstelling bijna als een beleediging voor

een weekblad te zien opgevat, dat een geacht geneeskundige mederedacteur er van zou zijn?

Te Vlaardingen heeft Vrijdag 25 Nov. de eerste der volksbijeenkomsten plaats gehad, die door het Departement van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen aldaar georganiseerd worden. Daarin trad Dr. Vooen als spreker op en behandelde de kwakzalverij met geneesmiddelen, die hij in haar tegenwoordigen vorm op duidelijke wijze uit een zette en waarvan hij het verderfelijke aantoonde. Misschien kan deze methode om ook door het gesproken woord het doel van onze Vereeniging te bevorderen, bij anderen navolging vinden.

Wij zijn overtuigd dat men het publiek veel onzin kan doen gelooven, maar of een poging, waarvan we dezer dagen de eerste bliken in onze nieuwsbladen vinden, zal gelukken, durven wij toch eenigszins betwijfelen. Wij vonden namelijk een eerste kleine reclame (van 50 cent de regel), die in sommige kranten op een volgende bladzijde door een grootere advertentie werd gevolgd, van „den volgenden inhoud:

Ijzer encausse, waarvan 3 druppels gelijk staan met de voedingskracht van een pond vleesch.

Wanneer het aan de ondernemers gelukt ook deze leugen ingang te doen vinden, dan moeten we verklaren dat de lichtgeloovigheid van het publiek grenzeloos is.

In de nieuwsbladen komt een berichtje voor, waarin vermeld wordt, dat toen onlangs bij een apotheker te Middelburg gevraagd werd naar de samenstelling van een zeker geheimmiddel, het antwoord luidde: *petroleum en vruchtensap*. Op de vraag naar inlichtingen te Middelburg ontvangen we het daar verschijnend dagblad, waarin een verslag van de jongste zitting van den Geneeskundigen Raad. Het blijkt daaruit dat de visiterende commissie bij drie apothekers geheimmiddelen heeft gevonden, n. l. bij RIPPING, HACKENBERG en STADES en dat de tweede van dezen het bedoelde antwoord heeft gegeven. Overigens blijkt ook uit dat verslag niet welk kwakzalversmiddeltje bedoeld werd; ons is geen van die samenstelling bekend.

In de bedoelde vergadering werd de moeilijke besproken om aan het handreiken aan de kwakzalverij van sommige apothekers een eind te maken. Terecht werd het publiceren van de namen der apothekers, die zich er mede bezighouden, nuttig geacht. Wij hopen dat ook de andere geneesk. raden aldus zullen oordeelen en dat al de visiterende commissies in het vervolg aantekening zullen houden van de apotheken waarin zij geheimmiddelen ter verkoop vinden aangeboden.

Een bijzonder ijverig en nauwgezet lid vestigt onze aandacht op blz. 148 van een der laatste nummers van het *Humoristisch Album*, waar een versje, in den geest van dat tijdschrift, eindigt met een aanbeveling van GUYOT'S teercapsules. Wij zijn echter niet zoo achterdochtig dat we dit voor iets anders dan voor „scherts en luim” houden, evenmin als we in een verhaaltje op blz. 156 van dat *Album*, waarin een buitenlandsche geldloterij genoemd wordt, een reclame voor die soort zwendelarij zien. Misschien is 't echter wenschelijk voor het *Humoristisch* blad in dezen voorzichtig te zijn.

Eerst nu vernemen wij dat bij vonnis van 21 October j.l. door de Rechtbank te Amsterdam BEREND

HARTZEMA ENEMA veroordeeld is tot betaling eener geldboete van f100, subs. 14 dagen gevangenisstraf, wegens het onbevoegd uitoefenen der artsensij-bereidkunde.

Dit is de reeds in ons blad besproken kwakzalver met middelen tegen rhumatiek en kaalhoofdigheid. De herhaalde naamsverwisseling van dezen heer heeft zich ook hier laten gelden. Het proces-verbaal door een lid van den Geneesk. raad opgemaakt bevatte den naam B. E. HARTZEMA en de veroordeeling is thans gevolgd van B. H. ENEMA. Zeker een zonderlinge historie.

Dure Honig.

Scheikundig onderzoek van het lid der Vereeniging den Heer F. M. RASKER, apotheker en directeur van het ziekenhuis te Deventer.

Voor eenigen tijd werd ons uit Den Haag toegezonden een flacon met eene geelachtige stroopdikke vloeistof, die op het etiket den fraaien naam droeg van *Gelée Victoria de L. Lepet*. 't Was iets kostbaars. Een dame, die lijdende was, had de flesch ten geschenke gekregen van een vriendin die er 16 francs voor had betaald. Zekere dr. GAILLET had gebruiksaanwijzingen er bijgevoegd en volgens hem bestond de *Gelée* uit »*extrait de viande et de fruits étrangers.*» De flesch moest in warm water gezet worden en de inhoud dan op een bord gegoten om af te koelen. Het stelde dan tot een fraaie gelei die, volgens de bijgevoegde aanbevelingen, een bovenmatig heilzaam voedings- en geneesmiddel vormde.

Een onzer leden heeft de moeite genomen de stof aan een uitvoerig onderzoek te onderwerpen. Naar allerlei stoffen die er slechts in zouden kunnen zijn werd gezocht; naar alkaloiden, naar metaalverbindingen, naar anorganische en organische zuren, naar eiwitachtige stoffen en naar vele anderen; maar niets van dat alles werd gevonden. Het bleek dat de *Gelée* alleen bestond uit honig met wat gom en eenige *gelatine*. Zie daar de hoog geprezen *Gelée Victoria de Lepet et Dr. Gaillot*; honig, gom en *gelatine*, drie stoffen die de bedoelde dames ongetwijfeld beide zeer goed kennen en waarvoor de een zeker nooit gedacht had 8 gulden per half fleschje te betalen, en die de andere niet voor een merkwaardig geneesmiddel zou hebben gehouden. De kwakzalver had beide wonderen verricht, alleen door het mengsel van de drie stoffen te doen vergezeld gaan van een fraai etiket en eenige bluffende aanbevelingen en gebruiksaanwijzingen.

De laatsten toonen dat de kwakzalvers er op rekenen dat er rijke lichtgelovigen zijn. Want men dient een behoorlijke som beschikbaar hebben om met deze *Gelée Victoria* naar de aanwijzing te kunnen handelen. Men moet één flesch per dag gebruiken en dit minstens 4 à 6 weken volhouden. Men heeft dan f200 à f300 naar binnen. Echter moet men niet meenen dat het dan genoeg is. Zorgvuldig wordt er in een der bijgevoegde reclames op gewezen dat het middel dikwijls een langen tijd noodig heeft om behoorlijk zijn werking uit te oefenen, zoodat men wel 10 maal de genoemde hoeveelheid moet nemen. — Als voorbeeld hoe ook hier weer de kwakzalver zich zelf tegen spreekt, wijzen we er op dat hij op een andere plaats in de gebruiksaanwijzing zegt dat men al in eenige dagen van de goede uitwerking overtuigd wordt. Dit laatste moet dienen om de goedgeelovigen te lokken en het eerste om de gevangen prooi gevangen te houden.

Wie weet hoe menige dame geregeld de *gelée* gebruikt, en... zich daar wel bij bevindt. Want in de samenstelling steekt niets kwaads en honig is een licht verteerbaar voedsel en smaakt goed. Maar wien het niet past dagelijks 8 gulden aan een gril op te offeren, doen wij misschien met de mededeeling van het bovenstaande een dienst. En ook de anderen mogen toch wel weten dat ze niet de *gelée* als een belangrijk geneesmiddel hebben te beschouwen en dat ze zelfs als voedingsmiddel niet voldoende is. Want eiwitstoffen zijn er niet in, slechts een groote hoeveelheid koolhydraten, voornamelijk suiker. Onder de reeks van ziekten waarvoor de stof genezing aanbrengt — volgens den fabrikant — komen ook voor albuminurie en diabetes!

Eindelijk zij gemeld dat deze kwakzalver Lepet-Gaillet het lokmiddel te baat neemt van geen leefregel! Als men zijn honig maar slikt, en in behoorlijke hoeveelheid, is men verder van alle zorg

bevrijd! Die raad hopen we toch waarlijk dat geen enkele van zijn begunstigers opvolgt. Dan zou inderdaad het zoete product der bijen wrange vruchten kunnen voortbrengen.

Chirurgijn Breemer en dergelijken.

Het walgt ons bijna dezen naam alweer te moeten noemen; talrijke brieven van ongelukkige slachtoffers hebben ons echter het bewijs geleverd, dat het nuttig geweest is dezen kwakzalver in al zijne naaktheid ten toon te stellen. Openhartig hebben vele lijdens jegen ons de bekentenis afgelegd, dat door onze onthullingen hun de oogen waren geopend en zij hadden gezien aan welk een nietswaardige zij zich hadden overgeleverd.

't Is daarom dat wij onze aarzeling hebben overwonnen en zullen voortgaan het publiek voor hem en zijn gelijken te waarschuwen.

De advertenties van BREEMER komen van tijd tot tijd zelfs in zeer onbeduidende weekbladen voor en trekken juist daar de meeste aandacht; — wanneer zich een waar of vermeend lijder daardoor laat verlokken om naar hem toe te gaan, krijgt hij in de eerste plaats een gedrukt papier met zogenaamde levensregelen. BREEMER laat van tijd tot tijd eene nieuwe gewijzigde reeks drukken; wij hebben ten minste een viertal voor ons liggen, verschillend van druk en inkleeding maar allen hierin overeenkomende, dat zij op de meest minutieuse wijze de levenswijze heeten te regelen; als een staaltje willen wij aanhalen, wat in zijn laatste editie de schrijver zegt over voedingsmiddelen.

„Goorloofd zijn: goed doorbakken, matig geboerd, niet al te verschen en liefst waterbrood, besluit, niet te oude, te vette, te versche of wormstekige kaas in slechts geringe hoeveelheid, versche groenten als: weinig aardappelen, koolrapen, gele wortelen, schorseneelen, asperges, bloemkool, jonge postelein, krotten, knolselderij, radijs, jonge zuringplant, savoye en roode kool, het geel der andyvie, vruchten, als: gestoofde augurken, komkommer, krupsalade, appelen, peren, (ook gedroogd) enz. enz. Verder: versche of gedroogde peulvruchten (erwten, linzen), meelstrijzen (maar matig gebruikt); graterswaren (boekweit, kook- en parelgerst), rijst, haver, vergort, enz; gerezen gebak (mits niet te vet), goed en rijp ooft (matig gegeten). Voorts: Rundvleesch, kalf- (vooral zwezeriken), lams-, schapen- en geitenvleesch, jonge hazen, ree, hert, patrijs, korhoen, duiven, lijsters, snippen, jonge hennen, hanen, kalkoenen, ganzen en eenden. Wijders: Visschen (beter gekookt dan gebraden) als: snoek, voorn, baars, versche makreel, kabeljouw, schelvisch, wijting, schol, tong, bot, tarbot, ijlbol, haring, boutjes van kikkers, versche en gekookte oesters.”

In de algemeene regelen wordt daarbij gezegd:

»Het gebruik van tabak (rooken, snuiven en kauwen) is verboden.”

»Spijzen in vloeibaren toestand ete men slechts hoogst zeldzaam.”

»Men mag niet in staande houding drinken, maar zitten terwijl men drinkt.”

»Wijn, bier, jenever, rum, cognac en andere geestrijke dranken, kortom al de zoodanigen die alcohol bevatten, zijn streng verboden.”

»Gehakt vleesch is verboden.”

»Opgekookte koffie is schadelijk.”

Al deze wijsheid lezen wij op één enkele bladzijde; de schrijver kent zijn publiek en weet dat hij aan den eenen kant door al zulke nauwlettende voorschriften den schijn vestigt, alsof hij bijzonder knap is, terwijl hij aan den anderen kant zijne patienten, meest zwaartillende en angstvallige personen, dwingt steeds op hun eigen lichaam en hun kwaal te letten, waardoor zij ten slotte wanhopend worden, omdat zij begrijpen al die voorzorgen onmogelijk te kunnen naleven, en toch, het staat er op een andere plaats:

»Vóór alles behoort te worden in het oog gehouden, dat de hier volgende bepalingen tot in de minste bijzonderheden moeten worden nageleefd, zelfs dan, wanneer een of ander in het oog van den lijder onbetekenend moge schijnen.”

Een persoon die ons zijn bezoek bij BREEMER onlangs mededeelde, schreef ons dan ook dat hij letterlijk der wanhoop ten prooi was toen hij t'huis die

leefregelen met aandacht had nagelezen. BREEMER had hem te kennen gegeven dat het hoog tijd was geweest, dat hij bij hem kwam en dat hij op 't punt was om onherstelbaar verloren te zijn, doch dat hij hem zeker zou genezen als hij maar precies zijne raadgevingen volgde — en daarbij de kruiden dronk, die hij hem meegaf, de balsem innam, waarvan hij een klein fleschje had ontvangen en vooral zijn lichaam inwreef met zijn fameuse *Siecah*.

En hoe had BREEMER nu de gevaarlijke ziekte herkend, die NB bij later onderzoek door een bevoegd deskundige niet eens bleek te bestaan? — Alleen op 't gezicht; hij had niet eens de moeite genomen het lichaamsdeel, waaraan de patient veronderstelde lijdende te zijn, in oogenschouw te nemen of te onderzoeken.

Of dit lichaamsdeel was in werkelijkheid door ziekte aangetast en BREEMER stelde den persoon, die zich aan zijne behandeling toevertrouwde dus bloot aan het nadeel, dat ontstaat uit het niet tijdig en niet plaatselijk behandelen van sommige ziekten of de vermeende ongesteldheid bestond niet, maar 't was BREEMER te doen zijn bezoeker in den waan te laten, dat hem wel degelijk iets mankeerde.

In allen gevalle gaf BREEMER dus 't bewijs te behooren tot het ras van kwakzalvers die van hun bevoegdheid als geneeskundige het schandelijkste misbruik maken.

BREEMER laat zich voor zoo'n raadgeving drie gulden betalen en voor de z.g. medicijnen, die hij meegeeft twintig gulden! Deze ongehoorde prijs staat in geen verhouding tot de waarde der artikelen; welke kruiden hij ook medegeeft, ze kunnen nimmer zoo duur zijn; de fleschjes, die men ons toezond, bevatten het ééne vijftien à twintig gram peru balsem (*balsem peruvianum*) en het andere dubbel zooveel Spijker-balsem (*Unguentum terebinthaceum* of *balsem locatelli*), zeker omdat het door bijvoeging van wat *oleum cayaputhi* sterk riekend gemaakt is, herdoopt met den wijschen titel van *Siecah*.

Wij wezen in een der eerste nummers van dit blad er op hoe wenschelijk het ware, dat de wet de levering van geneesmiddelen door geneeskundigen verbiede, omdat zij het middel is voor gewetenlooze kwakzalvers om afzetterij te plegen. Dit voorbeeld bewijst die noodzakelijkheid van wetsverandering opnieuw.

Niemand ga echter, als hij door onze mededeelingen er toe gebracht wordt zich van dezen inlandschen kwakzalver af te wenden, zijn heil zoeken bij zijn collega's in het buitenland. Met BREEMER concurreert de beruchte LA MERT uit Londen, die aanhoudend nog in Nederlandsche bladen adverteert; verder zijn landgenoot CURTIS, en de Duitschers BERNHARDI, RUMLER, MÜLLER met zijn miraculopreparaten en anderen die hun adressen dikwijls slechts door boekverkoopers opgeven. Zij allen hebben boekjes de wereld in gezonden, die meer kwaad veroorzaakt hebben, meer jongelieden van hun levensgeluk beroofd en tot wanhoop gebracht dan wij ook slechts bij benadering durven schatten. De vele brieven die we, sinds onze eerste waarschuwingen op dit gebied verschenen, van talrijke lijdens ontvangen hebben, toonen ons dat de jongelieden ook in ons land een welkome prooi voor al die kwakzalvers vormen. Aan allen die zich in 't vervolg nog zouden willen leenen om in hun handen te vallen deze enkele raad, die steeds ook den hoofdinhoud vormde van ons antwoord per brief aan de bedoelde personen: Gaat naar een vertrouwd geneesheer in uw woonplaats; raadpleegt hem zonder eenige terughoudendheid; bedenkt dat hij, welke ook uw kwaal of de oorzaak daarvan moge zijn, in u slechts een hulpbehoevende ziet die genezen moet worden en aan wien hij zijn krachten zal wijden zoo goed als aan elk ander lijder.

Tegen Zenuwzwakte.

Scheikundig onderzoek van het lid der vereeniging DR. P. F. VAN HAMEL ROOS te Amsterdam.

De kwakzalvers nemen voortdurend het verlangen van het publiek in aanmerking en leveren alles wat maar „gewild” is. Geen wonder dat ook tegen allerlei zenuwziekten de »onfeilbare” middelen,

zoals de heeren ze noemen, niet ontbreken. En de arme zieken probeeren het een na het ander, vast vertrouwend dat zij onder die rijke keus toch eindelijk het juiste wel zullen treffen. Al is het dan als het ware een loterij, zoo redeneeren ze, we kunnen dan toch eindelijk eens winnen. Arme lijders, in het vaste vertrouwen dat er een prijs te winnen valt, niet bedenkende dat er, erger dan nieten, verliezen te behalen zijn, en dat de prijs der gezondheid niet in de loterij der kwakzalvers voorkomt.

Behalve naar de gewone middeltjes in onze bladen geadverteerd, grijpen de zenuwzieken ook gaarne naar buitenlandsche. En voor hen die de vele Duitsche kwakzalvers al zijn rond geweest, is het een ware uitkomst eens een middel rechtstreeks uit Parijs te ontvangen. Een zoodanig is onlangs onderzocht. Het zijn de *Pastilles du Dr. Gelineau* die in een brochuur die den naam draagt *Traitement de quelques affections nerveuses*, worden aanbevolen tegen *hypocondrie, melancholie, epilepsie, neuralgien, hartkloppingen, slapeloosheid* enz. Deze GELINEAU heeft er voor gezorgd dat als de beurt aan hem gekomen is om beproefd te worden, men niet spoedig van hem af is. Want de gebruiksaanwijzing en het aantal te nemen pastilles wordt opgegeven van maand tot maand, tot 2 jaar toe, zoodat men zóólang tenminste behoort vol te houden, wil men niet de zelfbeschuldiging op zich laden van moedwillig zijn genezing onmogelijk te hebben gemaakt.

De patient zal dus volhouden, minstens twee jaar lang dagelijks 5 tot 7 pastilles innemen, en zoo het tot een gebruik van 4000 brengen. Daar de 100 stuks 8 francs kosten heeft hij dan voor 300 francs of f150 gebruikt. De genezing zou hiervoor zeker niet te duur gekocht zijn, maar hoe als men reeds vooraf had kunnen zeggen dat het geen genezing zal aanbrengen?

Want ziet, het onderzoek heeft hier al weer geleerd dat het met dit Parijsche middeltje is zooals met meest alle. De kwakzalver neemt een stof, waarvan hij gehoord heeft dat de geneeskundigen ze wel eens voor deze of gene ziekte gebruiken, en bazuint daarop uit dat hij 't onfeilbaar middel tegen die ziekte gevonden heeft. De stof hier bedoeld is *broomkalium*; elke pastille, die ongeveer 1,25 gram weegt, bevat 78,5 percent van deze stof en verder suiker, zetmeel en wat kleurstof. Broomkalium nu wordt werkelijk voor de bovengenoemde kwalen wel gebezigd, maar het is niet iets bijzonders, dat men uit Parijs behoeft te laten komen, doch aan elken docter en apotheker bekend. Zoo als meest alle geneesmiddelen is ook dit echter van zeer verschillende uitwerking bij verschillende personen. Er bestaan eigenlijk geen geneesmiddelen tegen *ziekten*, maar slechts voor *zieken*. Wie dus zich tot GELINEAU en zijne pastilles wendt krijgt, onder een anderen vorm, wat de geneesheer hem óf ook heeft laten gebruiken, óf zou toegevend hebben als hij hem geraadpleegd had, óf ongeschikt voor hem geoordeeld heeft, want — zooals wij zeiden — onbekend is de stof aan geen enkel geneeskundige.

Wie het daarop wil wagen, bovendien met de kans dat hij zijn ziekte geheel verkeerd beoordeeld heeft — want zelf-beoordeeling der ziekte is vooral bij zenuwkwalen bijna onmogelijk — hij ga zijn gang, maar wij zullen blijven waarschuwen dat hij daarbij slechts verlies in zijn beurs en zijn gezondheid kan belopen.

Een toevlucht voor door de natuur misdeelden.

Onder den fraaien naam *Diätetisch Kosmetischen Anstalt Villa Annaberg te Baden-Baden*, adverteerde zekere JOSEF HENSLE MAUBACH, sinds eenigen tijd ook in de Nederlandsche bladen, een inrichting die moest dienen om allen die zich over hun zwaarlijvigheid bezorgd maken, hetzij uit het oogpunt van gezondheid of van schoonheid, hulp en troost te verschaffen. Het bevorderen der schoonheid was de hoofdzaak, want het wegnemen van het overvloedige vet geschiedde, blijkens den brief die wij op onze aanvraag ontvingen, „met bijzondere in achtneming van de eischen eener behage-

lijke lichaamsbouw". Deze „inrichting" was niet anders dan een kantoortje, waaruit brieven verzonden werden en een vertrek waarin mengsels werden gebrouwen. Want de „genezing" wordt een ieder aan huis toegezonden; voor gewone gevallen tegen toezending van f12,60 (21 Mark) en bij buitengewone zwaarlijvigheid voor f18.— (30 Mark), terwijl een ieder de vrijheid heeft zich voor gewoon of buitengewoon vet te verklaren.

Dit fraaie etablissement, waarvan wij 't bovenstaande reeds vroeger vermeldden, heeft later uitbreiding gekregen. Wie vet zoo gemakkelijk bij den een kan wegnemen, moet het gemakkelijk aan den ander kunnen geven, en vriend MAUBACH begon dus ook zijn „inrichting" tegen magerheid aan te bevelen. Maar wat men met het lichaam in 't algemeen kan doen, moet men ook met enkele lichaamsdeelen kunnen verrichten, en zoo bericht MAUBACH dus ook in zijn prospectus dat hij afzonderlijk borst, armen, kuitenz. vol en rond maakt. Op deze wijze ontstond een soort prijscourant: magerheid in 't algemeen weg nemen 20 Mark, armen en kuitenz. vullen 35 Mark, een algemeene verfraaiing 50 Mark, enz. Het boekje, waarin hij dit uiteenzet, is opgedragen „aan de naar een edel uiterlijk en naar een natuurlijk ware schoonheid strevende vrouwen" en de schrijver is overtuigd door zijn arbeid „aan het vaderland en aan de nakomelingschap een dienst van onberekenbaar heilzame gevolgen te bewijzen."

Men meene niet dat wij schertsen, of dat een grappenmaker die advertenties en aanprijzingen in de wereld heeft gezonden. Men zou dit kunnen denken, omdat er inderdaad wel eens een grap met de zaak genomen is. In de *Fliegende Blätter* toch kwam op 29 Mei een advertentie voor (zoo als toen door de *Nederl. Spectator* aangestipt werd) die vertaald als volgt luidde: *Neuzen verbetering! Leelijke, lange, stompe, dikke, scheeve neuzen verbeterd per brief, tot in behoorlijken vorm, de cosmetische inrichting te Baden-Baden*. Later hebben we deze advertentie niet meer gezien en denklijk stond de aardigheid in verband met de anti-semistische beweging. Maar het boven medegedeelde is eenvoudig waar en de man heeft gemeend geloof genoeg te zullen vinden om honderde gulden aan advertenties en drukwerken uit te geven.

Ongelukkig heeft de regeering hem niet met rust kunnen laten. Men heeft in Augustus j.l. hem aangeklaagd wegens overtreding der verordening op het afleveren en bereiden van geneesmiddelen te Baden en daarbij zijn „inrichting" onderzocht. Het bleek dat hij inderdaad niet te vergeefs op de domheid van het publiek had gerekend. Want men vond de bewijzen dat hij op groote schaal zijn middeltjes tegen leelijkheid naar alle deelen van Europa en zelfs naar Amerika verzond. Die middeltjes werden scheikundig onderzocht en, zooals gewoonlijk, vond men ook hier mengsels van eenige gewone artsensy stoffen, als het ware voor de greep genomen. Poeders uit glauberzout, keukenzout en dubbelkoolzure soda bestaande. Aftreksels met alcohol van gentiaanwortel, pommeransen, guttegom, gemengd met wat salicylzuur en dubbelkoolzure soda. Anderen met aftreksels van Sennebladeren, Frangula, Gentiaan en de nooit ontbrekende Aloë. Zoo iets, misschien ter waarde van f1.— werd voor 18 gulden afgezonden, maar mocht men een tweede bezending nodig hebben dan behoefde men maar 10 gulden te betalen!

De verdediger van den aangeklaagde trachtte wel aan te toonen dat het een onschuldig handwerk van den heer MAUBACH was, te trachten het menschelijk geslacht te verfraaien, en voerde aan dat de mengsels toch niemand den dood zouden aandoen, maar de menschlievende schoonheidsleverancier werd veroordeeld tot 150 Mark boete en in de kosten.

Boekbeoordeeling.

Gezondheidsleer voor iedereen, in negentien brieven door DR. FR. HOEBER. Bekroond antwoord op een prijsvraag, uitgeschreven door de Vereeniging van artsen in Beneden-Oostenrijk. — Uit het Duitsch vertaald door A. AEN. J. QUANJER, Off. v. Gezondheid. Gouda G. B. VAN GOOR ZONEN, 151 blz. prijs f1.25.

Het „dwingt ze, om in te gaan" schijnt door de deskundigen tot motto genomen te zijn tegenover de

leekenwereld waar het betreft hunne pogingen om de kennis van 't menschelijk lichaam en zijne verichtingen meer algemeen te maken.

In lijvige boekdeelen of korte verhandelingen, in ernstigen trant of op meer lossen toon, beijveren binnen- en buitenlands velen zich om de vruchten van ervaring en wetenschap onder 't volk te brengen.

In een nieuwen vorm wordt door 't boven aangegeven werkje thans weder een beknopt overzicht van de gezondheidsleer aangeboden; 't zijn brieven door een geneesheer gericht aan een ontwikkeld echtpaar uit den beschaafden stand.

Wij kunnen het boekje met overtuiging aanbevelen; geen moeielijk te volgen redeneeringen, geen ingewikkelde theoriën bezwaren de lectuur en op gemakkelijke wijze ontvangt de lezer een overzicht over voeding en voedingstoffen, over de eischen eener goede kleeding en woning, over zuiverheid van bodem en lucht, over schadelijkheid van sommige beroepen, van schoollokalen enz.

Volksbibliotheken en leesgezelschappen, die zich bewegen ook buiten den kring der roman-literatuur, moeten zich het werkje aanschaffen, juist omdat het in een nieuwen vorm herhaalt, wat de lezers misschien op andere wijze onder de oogen hebben gehad. De prijs is geen bezwaar, al had de uitgever, ons bedunkens, beter gedaan om zijn boekje slechts voor één gulden in den handel te brengen.

Kleine mededeelingen.

GOLDMANN'S KEIZER TANDWATER.

Geen tandpijn meer! Duizend Mark betalen wij aan den gene, welke bij het gebruik van Goldmann's tandwater ooit weder tandpijn heeft! Zoo lezen wij tegenwoordig in een advertentie in vele Nederlandsche bladen. Zoo er onder onze lezers zijn met bedorven tanden kunnen ze die som van 600 gulden verdienen en vooraf beproeven of zij de vereischen daar voor bezitten. Want dit *Goldmann's Keizer tandwater* is bij onderzoek gebleken te zijn een mengsel van *Guajak-* en *Benzoe tinctuur*, beide stoffen die in elke apotheek voorkomen en met water verdund als mondspoeling dikwijls gebruikt worden, maar niet anders dan tijdelijk eenige verlichting tegen de pijnlijke kwaal kunnen geven.

Waarschijnlijk zal de kwakzalver, als hem om de 1000 Mark gevraagd wordt, antwoorden dat de beteekenis van de woorden *by het gebruik* is: „terwijl hij zijn mond met het water gevuld heeft!" Daarmee is de arme kiespijnlijder niet veel gevorderd.

EEN SLECHT MIDDEL VOOR EEN SLECHT DOEL.

Allerlei handelwijzen grijpen de kwakzalvers aan om hun doel — geld! geld! — te bereiken. Een onzer leden zendt ons een boekje door hem in Duitschland aan een spoorwegstation gekocht, waar vuile lectuur, zooals ook hier niet zelden, bij voorkeur schijnt aangeboden te worden. Het pulschrijft lokt door het plaatje op den omslag, door den titel, en door het eerste hoofdstuk, allen die belust zijn op zoodanaamde pikante onthullingen, en is verder een zwendelboek, zooals er ook bij ons zoovele bestaan, waarin een kwakzalver tegen kwalen, die dikwijls uit ontucht voortkomen, zijn onfeilbare geneeswijze aanbeveelt. Hij verbergt zich onder 't adres van een boekverkooper te Berlijn, die het werkje uitgeeft en als zijn handlanger wil optreden, en moet bij den eersten brief, om met hem in onderhandeling te treden, 5 Mark ontvangen. Hoeveel honderd Mark hij daarna van den ongelukkigigen lijder die zich aan hem overlevert weet af te halen, zegt het boekje niet.

Het ergerlijkste, wat bij deze nog meer dan bij andere zoodanige ondernemingen in 't oog springt, is de poging om door het speculeeren op lage hartstochten de patienten in het net te vangen. Ja erger; eigenlijk is het hier opwekken van hartstochten, om uit de gevolgen die door het toegeven er aan kunnen ontstaan, winst te behalen. Een schandelijk middel voor een schandelijk doel.

TACHTIG JAAR GELEDEN.

Naar aanleiding der mededeeling over den onderwetschen kwakzalver in het vorige nummer is 't opmerkelijk hoe meer dan drie kwart eeuw geleden werd vastgesteld bij *Besluit van 't Uitvoerend Bewind van 7 November 1800*:

„Astrologisten, Horoscooptrekkers, Kasjesloopers, Kwakzalvers, Olieverkoopers, mogen hunne pretense kunst hetzij „op markt- of andere dagen, niet uitoefenen, of eenigerhande medicamenten verkoopen en uitventten, maar moeten dadelijk geweerd worden."

En elders bij hetzelfde Besluit: „Gemeentebesturen moeten alle Kwakzalvers, Kasjesloopers, Olieverkoopers en dergelijke onbevoegde personen, „uit derzelver Jurisdicte weren."

Herhaalde Waarschuwingen.

Theophile's ontwikkelingsbalsem, de beroemde balsem, die aan kaalhoofden een rijken haartooi, aan baardeloozen een vollen baard zal schenken! De heer apotheker G. B. SCHMIDT onderzocht d t voor ons en het wondervocht bleek te zijn water met eau de cologne, waarin wat keukenzout was opgelost, met een kleurseltje bedield, waarschijnlijk aftreksel van Bardanawortel.

Veel bijzonders is het dus niet, behalve in den prijs, want de flesch (met fraai etiket, rood met goud, fraaier dan de ex-steendrukker Magnerat ze vroeger ooit zelf drukte) kost f 2, terwijl een apotheker ze gemakkelijk voor 45 cent zou kunnen maken en als fabrieksprodukt de prijs nog veel lager zou kunnen zijn.

Bij zeer vele dagelijks voorkomende, ernstige ongesteldheden, zooals typhus, roodvonk, belroos en vele anderen, valt het haar uit. Gewoonlijk heeft dit plaats als het eigenlijke ziekteproces reeds is afgeloopen en het tijdperk van herstelling is ingetreden. De patient, die zijn gezondheid met blijdschap voelt terugkeeren, merkt dit verschijnsel met schrik op en in zijn bezorgdheid grijpt hij naar 't een of ander »zeker en onfeilbaar» haarmiddel. In werkelijkheid krijgt hij ook langzamerhand zijn vroegeren haartooi terug; dit is echter een zeer gewoon verschijnsel en in den regel het geval; zelfs bij personen, die reeds op eenigszins gevorderden leeftijd verkeerden. Ondertusschen krijgt Theophile of een zijner collega's een getuigschrift, terwijl de eer alleen aan de natuur toekomt.

En dat ook alleen moeder natuur de eer verdient, ofschoon Theophile de duiten krijgt, als een jongeling man wordende, na het smeeren met het onschuldige mengseltje, niet van baard verstoken blijft, behoeft zeker niet gezegd. De merkwaardige logica van Theophile, in de boekjes die hij verspreidt, luidt woordelijk: *Men zal mijn vinding schamper beoordeelen doch 't is dwaas zulks te doen, want waarom zou de baard niet ontwikkeld kunnen worden, even goed als de boomkweker zijn planten ontwikkelt, dus wij moeten aannemen dat de baard ook te ontwikkelen is!*

Levertraan, een vette olie afkomstig van de levers van kabeljauwen, die vooral op de kusten van Noorwegen veel gevangen worden, vormt sinds langen tijd een geneesmiddel dat in ieder apotheek voorhanden is en tegen matigen prijs verkrijgbaar. Vroeger in onzekerheid omtrent de oorzaak van de in vele gevallen heilzame werking van de levertraan, is men het er in den laatsten tijd over eens geworden dat het een vetsoort is, die gemakkelijker dan eenige andere verteerd

wordt en dat alleen hierdoor het gebruik, vooral bij kinderen, dikwijls zulke goede gevolgen heeft.

Naar den oorsprong en de wijze van bereiding kan de levertraan kleine verschillen in smaak, in kleur en in verteerbaarheid aanbieden. Groote verschillen tusschen de een en de andere levertraan bestaan er niet, zoodat men zich niet moet laten verleiden voor een veel hooger prijs dan ze in de apotheek te verkrijgen is, een levertraan te koopen die met bijzonderen ophef wordt aanbevolen. Meer dan 30 tot 40 cent behoort men voor een halve wijnflesch levertraan niet te betalen. Men lette er op dat de geadvertende traan dikwijls verkocht wordt in fleschjes die $\frac{1}{3}$ minder inhoud hebben.

Verskillende mengsels worden verkocht, die uit levertraan bestaan, waarin de een of andere ijzerverbinding is opgelost, zooals IJzerlevertraan, Jodium-ijzerlevertraan enz. Zoo als voor 't gebruik van geneesmiddelen in 't algemeen, dient men ook voor 't gebruik van deze middelen eerst den geneesheer te raadplegen.

Haarlemmerolie. Dit is een van de weinige oorspronkelijk Nederlandsche geheimmiddelen en dagteekent reeds van het jaar 1698. Het heet voor allerlei zoowel uit- als inwendige kwalen genezing aan te brengen. »Dit medicament» — zoo leest men o.a. in de gebruiksaanwijzing — »is een wonder voor de goedwilligen en de genade des Allerhoogsten heeft zich daarin wonderbaarlijk geopenbaard.» Inderdaad is de bedoelde olie de stof die in de apotheken onder den latijnschen naam *balsamum sulphuris terebinthinatum* voorkomt en bestaat uit raapolie en terpentijnolie waarin zwavel is opgelost. Een zeer klein fleschje met 4 gram kost 20 cent, en zou met 5 cent ruim betaald zijn. De geneeskundigen zijn overtuigd van de weinige goede uitwerking van het praeparat en schrijven het slechts zelden, en dan altijd in geringe hoeveelheid voor. Men wachte zich het in eenigszins groote hoeveelheid te nemen.

Holloway's zalf. Dit smeersel is meer dan eens onderzocht; men heeft er in gevonden olijfolie, was reuzel en hars, soms ook nog een weinig walschot, (spermaceti) en wat terpentijn. Een klein potje (100

gram) kost f1.60. Als fabrieksproduct zou het nog met behoorlijke winst voor één tiende van dezen prijs te leveren zijn. Bijzondere geneeskraft heeft de zalf niet, maar zij kan in sommige gevallen eenige verzachting aanbrengen. Dat HOLLOWAY door den hoogen prijs duizenden in hun beurs bedriegt, is nog minder erg dan dat hij ook duizenden ongelukkig maakt door zijn zalf voor alle wonden en kwalen aan te bevelen, en daardoor maar al te dikwijls den lijder er toe brengt om het inroepen van geneeskundige hulp uit te stellen tot het te laat is.

Dr. Livingston's Mierenbalsem die noch met den Afrika-reiziger LIVINGSTONE noch met de mieren iets te maken heeft. Het heet »een probaat middel tegen reumatiek en jicht» en bestaat volgens HAGER uit 72 gram Ricinusolie (wonderolie), 2 gram Perubalsem en 5 droppels Bargamololie, waarvoor men f 2 betaalt, terwijl dit mengsel in de apotheek bereid niet meer dan 80 cent zou behoeven te kosten.

Inwendig werkt het voornamelijk purgeerend en uitwendig als inwrijving, zooals het wordt aanbevolen, zal men er weinig werking van bespeuren, niet meer dan men door krachtig inwrijven met een andere olie, b. v. olijfolie zou verkrijgen, terwijl men zeker meer baat zou vinden bij de gewone opodeldoc uit de apotheek.

Prof. Delmina's kiespijntinctuur heet »het eenige middel om de zwaarste kiespijn onmiddellijk te doen »ophouden, onverschillig door welke oorzaak ontstaan»; ja sterker nog, ook »oor- en aangezichtspijn worden »door deze tinctuur onmiddellijk verdreven.»

Voor eenigen tijd is bij de behandeling eener rechtzaak deze wonderbare tinctuur door de hoogleraren Dr. J. W. GUNNING en Dr. J. H. VAN 'T HOFF onderzocht. Het bleek te zijn Cajepulie met een weinig kleurstof, een olie dus, die in elke apotheek voorkomt en die door hare prikkelende werking in staat is, gelijk zoo vele andere uitwendige middelen, maar vooral niet meer dan deze, door afleiding kiespijn te doen bedaren. De ongelukkige lijders aan aangezichtspijn zullen de eersten zijn om te erkennen dat het hen volstrekt niet heeft geholpen.

INHOUD VAN DEN EERSTEN JAARGANG.

No. 1. Eenige bedenkingen weerlegd. — Verlof tot aflevering van medicijnen door de geneesheeren bij zoogenaamde geheime ziekten. — Rattenkruit »on-schadelijk» verklaard. — Misbruik van namen.

Boekaankondiging (Dokter en patient door Dr. T. C. Winkler). — *Berichten.* — *Correspondentie.* — *Kleine mededeelingen:* Auxilium orientis.

No. 2. Moeder Seigels stroop en pillen. — Onderzoek van Urbanuspillen — De Kwakzalver La Mert. — Voor Friesland (koarte biskruwinge fen de Quina Laroche). — De nieuwsbladen en de kwakzalverij.

Boekaankondiging (Een en ander over hoest, door Dr. Paul Niemeijer). — *Berichten:* Veroordeeling wegens verkoop van luizen-essence. — Misbruik van namen — e. a. — *Kleine mededeelingen:* Attesten van niet-genezing. — In Zuid-Afrika. *Herhaalde waarschuwingen* (Quina Laroche).

No. 3. Een nieuw schandelijk bedrog (Zwitserse pillen van R. Brandt te Schaffhausen). — Een belangrijk rapport (door een commissie uit den Geneesk. Raad van Noord-Holland, over geheime geneesmiddelen). — Een lid van den Geneesk. Raad als kwakzalver (C. W. Bruinvis te Alkmaar). — Hoe de mooie attesten in de wereld komen. — Mag de geneesheer zijn patienten geheimmiddelen voorschrijven? — Een grappig kwakzalver (Johan van Elderen). — Een voorbeeld ter navolging.

Boekaankondiging (Het hart, door B. van Meurs). — *Berichten:* Uittreksel uit het werk van Dr. Hellema. — De pillen van v. Asperen te Velp. — Nieuwsbladen die geen kwakz.-advertentiën plaatsen. — Een aanklacht van den beruchten Ludwig Hess. — *Correspondentie.*

No. 4. Moderne amuletten (Tandhalsbandjes van Holtz). — Aan de leden van de Geneesk. Raden (uitnoodiging om proces-verbaal op te maken volgens art. 6 der Wet van 1 Juni 1865, Stbl. 61). — Insputting van het Roode Kruis. — De kostbare hulp van een Engelschman (middel tegen epilepsie van Niblett.) — Een bekende stof onder een nieuwen naam (Glycerine als »Dermagène.») — Een nieuwe valstrik (Extra blad).

Boekaankondiging (Levensregelen door Prof. Reclam). — *Berichten:* Verdediging der kwakz. in een Belgisch tijdschrift. — Veroordeeling te Rotterdam. — Het deponeren van handelsmerken. — Uittreksel uit de Ned. Spectator. — De pillen van R. Brandt te Schaffhausen. — *Kleine mededeelingen:* Geen zelfbedrog. — Memorie-balsem.

No. 5. Mogen en moeten de apothekers geheimmiddelen verkoopen? — Wat één jaar voor nieuws heeft opgeleverd. — Sirop van Dr. Zed. — Zonderlinge wetsuitlegging. — Rustverwekkende pillen van een Holl. geneesheer (E. Donkersloot te Nieuwer-Amstel).

— Eerlijkheid in de pers. — Een geneesheer-schoolopziener als kwakzalver (J. van Turenhout te Dinteloord). — Voorzichtig!

Boekaankondiging (Het behoud der tanden door J. Schoondermark Jr.). — *Ingezonden Stukken:* Het ontstaan van art. 6 der Wet van 1 Juni 1865, Stbl. no. 61. — *Kleine mededeelingen:* Geen zelfbedrog. — Een goed lezer. — Tandhalsbandjes. — Doktersfabrieken. — Vervalsching op tweeërlei gebied.

No. 6. Het kwakzalvershol te Frankfort a/M. (Moessinger, Elnain & Co., Daube & Co.) — Een koorts-poeder zonder waarde (van Chr. Rud. Kah). — Electro-galvanisch collier van Dr. Wiatha. — Wetsontduiking en nog iets (uroscopie). — De Apothekers onderling. — Een engel uit het zuiden (Engelenstroop van Garofalo Michele). — Twee nieuwe bedriegers ontmaskerd (Nissen te Brussel en Kirchhoffer te Straatsburg).

Ingezonden stukken: Het rapport der commissie uit den Geneesk. Raad van Noord-Holland. — De verhouding van geneesheer en apotheker. — *Berichten:* Moeder Seigelsstroop. — Proces-verbaal tegen Enema Hartzema. — Pastilles Dethan bij de ambulance in den Transvaal. — *Correspondentie* (Weekbl. E. H.).

No. 7. Het kwakzalvershol te Frankfort (vervolg van no. 6). — Het Antimiasmatiek van Koene. — Reconfortatief of gezondheidspillen.

Berichten: Aanwijzing van artikelen tegen de kwakz. in andere bladen. — Apothekers die weigeren geheimmiddelen te verkoopen. — Een vergadering van apothekers. — Proces-verbaal te Leeuwarden opgemaakt. — *Kleine mededeelingen:* Wonderbare kettingen. — Bedrog met bedrog (Haarlemmerolie). — Bij visch en vleesch (gezondheidsmonsterd). *Herhaalde waarschuwingen:* Theophiles haar-kleursel. — Allen's haarhersteller. — Menyl tegen roode neuzen. — Tamar indien — Gezondheidskorrels van Dr. Franck. — *Correspondentie* (Over het Weekbl. E. H.).

No. 8. Wetsverandering. — Pillen van Blair. — Een zuurpoeder duurder dan goud. — Wie moet overtreding van de geneeskundige wetten opsporen? — Bekroningen.

Berichten: Fellow's syrop van hypophosphiten. — Holloway's rijkdom. — Besluit van de alg. verg. v. E. H. — Daube of Elnain & Co. — Veroordeeling in Utrecht. — *Kleine mededeelingen:* Goed gezien. — Alle begin is moeilijk. — Een zonderling apotheker. — Dik of dun, naar verkiezing. — *Herhaalde waarschuwingen:* Alcool de Menthe. — Pillen Percy. — Zalf van 't Roode Kruis. — Teercapsules van Guyot. — Injection Brou.

No. 9. Fellow's Syrop van hypophosphiten. — Een boek gratis en veel te duur (van Rumler te Berlijn). — Iets nieuws in aantocht (Anti-rheumatische wijn van Duflot). — Oude wetsbepaling tegen de kwakzalverij.

Berichten: (Inconsequentie van Nieuwsbladen. — Bladen die geen kwakz.-advert. opnemen. — Vergiftiging door een haarmiddel. — List van een kwakzalver. — Mandus vult decipi? — *Kleine Mededeelingen:* Een mededinger van Theophile (Enema Hartzema). — Schoonheidsmiddelen. — *Herhaalde waarschuwingen:* IJzer van Bravais — Boonekamp of Maagbitter. — Tandpoeder van Popp. — Indiaansche cigarettten van Grimault.

No. 10. Breuken, breukzalf en breukgenezing. — Bevoegd of verplicht? (De leden der Geneesk. Raden tot het opmaken van proces-verbaal). — Hartzema's rhumatiek middel. — Waarin Rusland ons vooruit is.

Berichten: Het deponeren van fabrieksmerken (Zwitserse pillen) — F. A. Richters kwakzalverij. — Bedrog in de tweede macht. — Een navolgenswaardige handelwijze van de Arnhemse Courant. — De verkoop van Moeder Seigelsstroop. — *Kleine Mededeelingen:* Kriegels likdoorn-tinctuur. — De goede, oude tijd. — Royal Windsor Hair Restorer. — *Herhaalde waarschuwingen:* Biscuits Ollivier. — Rob Boyveau Laffeteur.

No. 11. Pastilles de Dethan. — Gedood door een wonderdokter. — Purgative thee van Chambard. — Al weder een purgeermiddel (Aambeijen-pillen van een Holl. geneesh.) — Wormpatronen. — Fraai gezelschap.

Boekbeoordeeling (De ontwikkeling van het kind door Dr. Allebé (over kindervoedsel). — *Berichten:* Nog eens over Rob Boyveau Laffeteur. — Een ouderwetsche kwakzalver. — Een waarschuwing van kwakzalver Gimborn. — Het adverteeren in Belgische en Engelsche bladen. — Veroordeelingen te Zwolle en te Leeuwarden. — Het gaan naar den waterkijker. — *Kleine Mededeelingen:* Een brutaal kwakzalver in 1756. — In den harem van den Sultan. — Een instrumentmaker-kwakzalver. — *Herhaalde waarschuwingen:* Zickenheimer Druivenborsthoig. — Sirop Chloral de Follet. — Hoff'sch Malz-extract. — Maagzout van Julius Schaumann.

No. 12. Dure honig (Gelée Victoria de Lepet). — Chirurgijn Breemer en dergelijken. — Tegen zenuwzwakte (Pastilles van Gelineau). — Een toevlucht voor door de natuur misdeelden (de inr. van Hensler Maubach te Baden-Baden.)

Boekbeoordeeling (Gezondheidsleer voor iedereen door Dr. Fr. Hoerber). — *Berichten.* Aantal leden. — Commissie te Amsterdam tot bestrijding der kwakzalverij. — Een waarschuwing van Guyot. — Het weekblad van Heerde, Epe en omstreken. — Een voordracht over kwakzalverij. — IJzer encausse. — Petroleum en vruchtensap. — Niet te achterdochtig. — Veroordeeling Hartzema. — *Kleine mededeelingen:* Goldmann's keizer tandwater. — Een slecht middel voor een slecht doel. — Tachtig jaar geleden. *Herhaalde waarschuwingen:* Theophiles ontwikkelingsbalsem. — Levertraan — Haarlemmerolie. — Holloway's zalf. — Dr. Li-Livingstones mierenbalsem. — Prof. Delmina's kiespijntinctuur.